

ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะ
ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

นางสาวสรिता เจือศรีกุล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE EFFECTS OF TEACHING MULTICULTURAL ART
UPON PERCEIVING ART VALUES OF FIFTH GRADE STUDENTS

Miss Sarita Juaseekoon

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ที่มีต่อการรับรู้คุณค่า
ศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

โดย

นางสาวสรिता เจือศรีกุล

สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

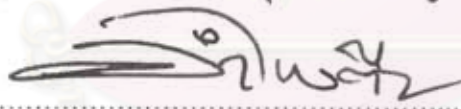

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกฤษณ์ ศรีบุรี)

ศูนย์วิทยพัชยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรिता เจือศรีกุล : ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะ
 ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5. (THE EFFECTS OF TEACHING
 MULTICULTURAL ART UPON PERCEIVING ART VALUES OF FIFTH GRADE
 STUDENTS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัมไพ ตีรณสาร,
 254 หน้า.

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการ
 รับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
 สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) จำนวน 28 คน แบ่งเป็นนักเรียนหญิง 13 คน
 นักเรียนชาย 15 คน ระยะเวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น
 เครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ประกอบด้วย 1) แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ
 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดการสอนศิลปะแบบ
 พหุวัฒนธรรม ของ Jane K. Bates ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นแนะนำวัฒนธรรม
 ขั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม ขั้นสร้างผลงาน และขั้นสรุปผล 3) แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ
 4) แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน 5) แบบสังเกตพฤติกรรม และ 6) แบบสอบถามความ
 คิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหา
 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5
 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมสูงกว่าระดับการรับรู้คุณค่าศิลปะก่อนเรียนศิลปะแบบพหุ
 วัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 2) ระดับเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนหลัง
 เรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน 3) พฤติกรรมที่ปรากฏมากที่สุด
 คือ การตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ และ 4) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะ
 แบบพหุวัฒนธรรมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ภาควิชา ศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา ลายมือชื่อนิสิต สรिता เจือศรีกุล
 สาขาวิชา ศิลปศึกษา ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อัมไพ ตีรณสาร
 ปีการศึกษา 2553

5283440727 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: TEACHING MULTICULTURAL ART / PERCEIVING ART VALUES / FIFTH GRADE STUDENTS

SARITA JUASEEKOON: THE EFFECTS OF TEACHING MULTICULTURAL ART UPON PERCEIVING ART VALUES OF FIFTH GRADE STUDENTS.
ADVISOR: ASSISTANT PROFESSOR AMPAI TIRANASAR, Ph.D., 254 pp.

The objective of this research was to study the effects of teaching multicultural art upon perceiving art values of Fifth grade students.

The sample group composed of 28 fifth grade students at Chulalongkorn University Demonstration School, 13 girls and 15 boys. The durations of the experiment were 7 weeks. The research instruments were developed by researcher consisted of 1) the test about art values, 2) multicultural art education lesson plans for 7 weeks, using Jane K. Bates' multicultural art education approach, the four stages of this approach were an introduction to a selected culture, a focus on an art form presented as a cultural exemplar, productive experiences and a closure, 3) the art attitude evaluation form, 4) the student's background questionnaires, 5) the observation form and 6) the questionnaires on satisfaction of teaching model. The data were analyzed by using means, standard deviation, and t-test.

The findings revealed that 1) the level of perceiving art value of the students after learning the lessons were higher than before learning the lessons at the significant difference level of .05 2) the level of art attitude of the students after learning the lessons were higher than before learning the lessons 3) the most appearance behaviors were answer questions creatively and 4) the students' opinion about the teaching model were at good level.

Department: Art, Music and Dance Education
Field of Study: Art Education
Academic Year: 2010

Student's Signature *[Handwritten Signature]*
Advisor's Signature *[Handwritten Signature]*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาจากท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อำไพ ตีรณสาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ เสนอข้อคิดเห็น ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญไพบุลย์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สลักษณ์ ศรีบุรี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 6 ท่าน ที่กรุณาใช้เวลาตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และเสนอแนะข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์สมศักดิ์ ศิริวิโรจน์สกุล รวมถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ (ฝ่ายประถม) และผู้อำนวยการโรงเรียนอู่ทิพย์ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดา มารดา บุคคลในครอบครัว ที่สนับสนุนผู้วิจัยด้านการศึกษา และด้านกำลังใจ เป็นกำลังใจที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณอาจารย์สาขาศิลปศึกษาทุกท่าน และเพื่อนๆ พี่น้องศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคน ที่มีส่วนช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำ และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอ

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณพระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงเป็นแรงบันดาลใจ เป็นกำลังใจและคอยช่วยเหลือดูแลผู้วิจัยอยู่เสมอ จนกระทั่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

อนึ่ง เนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วน ได้รับจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐานของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา.....	8
1.1 บทบาทและความสำคัญของศิลปศึกษา.....	8
1.2 รูปแบบและวิธีการสอนศิลปศึกษา.....	10
1.3 การประเมินผลการเรียนการสอนศิลปศึกษา.....	19
1.4 ศิลปศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551.....	27
2. พัฒนาการของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....	31
2.1 พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....	32
2.2 พัฒนาการด้านจิตพิสัยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....	37
2.3 พัฒนาการด้านศิลปะของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา.....	39
2.4 พัฒนาการของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.....	45
2.4 แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา สำหรับผู้เรียนระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5.....	51

3. คุณค่าศิลปะ.....	52
3.1 คุณค่าศิลปะ.....	56
3.2 คุณค่าศิลปะในหลักสูตรศิลปศึกษา.....	59
3.3 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน 2551.....	63
3.4 การรับรู้ทางศิลปะ.....	65
3.5 แนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการรับรู้คุณค่าศิลปะ.....	69
3.6 แนวทางการวัดประเมินผลการรับรู้คุณค่าศิลปะ.....	73
4. การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	82
4.1 แนวเกี่ยวกับคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....	83
4.2 แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....	89
4.3 แนวทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม.....	92
4.4 แนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates.....	96
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	99
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	109
1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล.....	109
2. สมมติฐานการวิจัย.....	110
3. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	110
4. แบบแผนการวิจัย.....	110
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	110
6. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	111
7. การดำเนินการทดลอง.....	127
8. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	129
9. สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	131
10. การสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย.....	133
11. การนำเสนอรายงานการวิจัย.....	133
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	134
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	151
รายการอ้างอิง.....	169
ภาคผนวก.....	180

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	188
ภาคผนวก ข การพัฒนากรอบแนวคิดเรื่องคุณค่าศิลปะ.....	190
ภาคผนวก ค ตารางวิเคราะห์ขอบเขตของพหุวัฒนธรรม.....	194
ภาคผนวก ง ตารางสังเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้.....	197
ภาคผนวก จ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ.....	201
ภาคผนวก ฉ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ.....	207
ภาคผนวก ช เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะแบบ พหุวัฒนธรรม.....	209
ภาคผนวก ซ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสังเกตพฤติกรรม.....	239
ภาคผนวก ฌ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักเรียน.....	243
ภาคผนวก ฎ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	245
ภาคผนวก ฏ ภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	249
ภาคผนวก ฐ ตัวอย่างผลงานนักเรียน.....	252
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	254

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายละเอียดขั้นตอนการสอนศิลปะแบบเน้นที่ผลงานเป็นหลัก.....	14
2	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์.....	30
3	ขั้นตอนและกระบวนการรับรู้ – การตอบสนองทางศิลปะของLaura Chapman	67
4	การเปรียบเทียบรูปแบบการสอนศิลปะในอดีตและรูปแบบการสอนศิลปะแบบใหม่.....	70
5	การวิเคราะห์แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ.....	112
6	การสังเคราะห์แนวทางการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้.....	121
7	รายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง.....	124
8	รายละเอียดในการดำเนินการทดลอง.....	128
9	การเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	135
10	การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	136
11	การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม โดยแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน.....	136
12	ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	138
13	ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	139
14	การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	140
15	ความถี่ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	142
16	ค่าความถี่ และค่าร้อยละของภูมิหลังของนักเรียน.....	144
ตารางที่		หน้า

17	คำมีชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	147
18	ค่าความถี่ และค่าร้อยละของความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จำแนกตามกิจกรรม.....	148
19	กรอบแนวคิดเรื่องคุณค่าศิลปะ.....	187
20	ขอบเขตของพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของนักวิชาการและนักการศึกษา.....	195
21	การสังเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้.....	198
22	ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์.....	199

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	สรุปทฤษฎีพัฒนาการด้านศิลปะ รูปตัว U ของ Jessica Davis.....	50
2	ทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะของ June King McFee.....	66
3	ภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม.....	249
4	ตัวอย่างผลงานนักเรียน.....	252

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	รูปแบบการสอนศิลปะที่เน้นผลงานเป็นหลัก.....	14
2	รูปแบบการสอนศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นหลัก.....	16
3	ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเน้นกระบวนการเป็นหลัก.....	17
4	รูปแบบการสอนศิลปะแบบเน้นการแก้ปัญหาเป็นหลัก.....	18
5	การเกิดกระบวนการเรียนรู้.....	65
6	กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศึกษา ตามแนวคิดของ Laura Chapman	68
7	ลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของ David R. Krathwohl และคนอื่นๆ.....	76
8	ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวัดด้านจิตพิสัย.....	80
9	การนำแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน	88
10	รูปแบบการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมของ Carmen Armstrong.....	95
11	สรุปขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ.....	118

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้รับอิทธิพลกระแสโลกาภิวัตน์เช่นเดียวกับประเทศอื่นทั่วโลก โดยเปิดรับการไหลบ่าของเทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรม องค์ความรู้ต่างๆ โดยเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ทั่วโลก ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การถ่ายเทสินค้า บริการ เงินตรา ข้อมูลข่าวสาร และ วัฒนธรรม กระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้ส่งผลกระทบเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบ ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคมและประชากร ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม และด้าน การเมือง สภาพการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในอนาคต ทั้งในด้านบวก และด้านลบ แม้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์จะทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างก้าวกระโดด ในทาง กลับกันก็ส่งผลทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ปัญหาคุณธรรมจริยธรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ความรุนแรงทางการเมือง ปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรม ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2550)

การศึกษาจึงไม่สามารถเน้นเพียงการให้ความรู้เหมือนสมัยก่อน แต่ต้องเน้นให้ผู้เรียนมี ความใฝ่รู้ใฝ่เรียน สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ จึงจะปรับตัวได้ทันความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น (วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา, 2545) การเรียนการสอนในโรงเรียนจึงไม่สามารถอยู่ในรูปแบบ เดิมๆ คือเน้นไปที่การให้ความรู้ และการท่องจำ แต่ต้องสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในสิ่งที่เรียน การเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง และสิ่งที่ สำคัญที่สุดคือการทำให้ผู้เรียนเกิดความรักและเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน เมื่อนักเรียนสนใจในสิ่งที่ เรียน จะเกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน อยากรู้ อยากเห็น อยากค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม การเรียนรู้จะ ไม่เกิดขึ้นเพียงแคในห้องเรียน แต่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา

ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการศึกษา เนื่องจากศิลปะมีส่วน ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ รสนิยม ค่านิยมและ สุนทรียภาพที่ดี นำไปสู่การเป็นพลเมืองดีในสังคมต่อไปในอนาคต (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536)

ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ได้ระบุ วัตถุประสงค์ของกลุ่มสาระไว้ว่า “ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ ทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนา สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบ อาชีพได้” นอกจากนี้ยังระบุในสาระการเรียนรู้ว่าผู้เรียนจะต้องสามารถ “วิเคราะห์ วิพากษ์

วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 1-2) ศิลปะศึกษาจึงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพียงแค่การสอนผู้เรียนในการสร้างงานศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ ยอมรับ ชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของไทย อันจะนำไปสู่การมีสุนทรียะ ความละเอียดอ่อนในจิตใจ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง แม้ว่าจะเปิดใจกว้างกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในกระแสสังคม แต่สามารถแยกแยะได้ และไม่ไหลไปตามกระแสค่านิยมหรือวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม

การตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะจึงเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนามนุษย์ ดังที่ สงวน รอดบุญ (2533) กล่าวไว้ว่า ถ้าเยาวชนของชาติมีค่านิยม รู้คุณค่าของงานศิลปะแขนงต่างๆ และมีความซาบซึ้งในศิลปะวัฒนธรรมแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ มีความสันติสุข จิตใจมีความสะอาดผ่องใส เกิดความก้าวหน้าทางพุทธิปัญญาและสุนทรียภาพด้วย การรับรู้คุณค่าของศิลปะจะส่งเสริมผู้เรียนให้มีจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ เป็นจุดกำเนิดของการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะอันมีคุณค่า รวมถึงสร้างจิตสำนึกในการพิทักษ์รักษาศิลปกรรมในท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนในชาติ (สรวุฒิ ใจแจ่ม, 2550)

โดยเฉพาะเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในช่วงอายุ 10-12 ปี เป็นวัยที่เกิดพัฒนาการด้านต่างๆอย่างเห็นได้ชัด ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เนื่องจากเป็นวัยที่กำลังพัฒนาจากเด็กไปสู่วัยรุ่น เด็กในวัยนี้จะมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความสามารถในการคิดและการใช้เหตุผล มีความคิดที่ลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆได้ดี (Torrance, 1971) เด็กเริ่มลดความสนใจในตัวเองและหันมาสนใจสังคมมากขึ้น เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่าง เข้าใจในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มากขึ้น และสามารถคิดเชิงบูรณาการได้เป็นอย่างดี (Piaget, 1977) จึงเป็นวัยที่เหมาะสมในการสอนเกี่ยวกับคุณค่า สอดคล้องกับตัวชี้วัดมาตรฐาน ศ1.1 สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ข้อที่ 7 ซึ่งระบุว่า “สามารถบรรยายประโยชน์ และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 10)

การสอนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงควรเน้นที่การสอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ ควบคู่ไปกับการสร้างผลงานศิลปะ อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ครูศิลปะส่วนใหญ่เน้นที่การปฏิบัติเป็นหลัก (คำรณ หล้าเจริญสุข, 2540) การแสดงออกทางศิลปะของเด็กวัยนี้มักลอกเลียนจากตัวการ์ตูนที่ได้รู้จักและชื่นชอบ มากกว่าวาดจากแนวคิดและจินตนาการของตนเอง (ปัทมา วรณสิน, 2547) ในขณะเดียวกัน การสอนเกี่ยวกับเรื่องคุณค่าไม่ได้รับความสนใจนักในโรงเรียน เนื่องจากเป็นเรื่องนามธรรม ยากแก่การสอนและการทำความเข้าใจ

เข้าใจ (Taylor, 1996) วินัย โสมดี (2545) กล่าวถึงปัญหาของการสอนศิลปะศึกษาไว้ว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของศิลปะหรือการเรียนศิลปะ เนื่องจากมีทัศนคติที่ว่า ศิลปะเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มบุคคล ไม่มีประโยชน์ในชีวิตจริง ครูผู้สอนยังไม่สามารถเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าศิลปะในการพัฒนาชีวิตได้ การสอนยังอยู่ในรูปแบบเดิมๆ ซึ่งเน้นการสร้างชิ้นงาน มากกว่าการสร้างสุนทรีย์ ขาดการเชื่อมโยงศิลปะกับชีวิต ภูมิปัญญาชุมชนและสากล สิ่งเหล่านี้ทำให้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2534) แสดงทรรศนะไว้ว่า การจะทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมและรักที่จะเรียนในรายวิชาใดๆ นั้น จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนที่เกื้อหนุนและเกี่ยวข้องกัน ทั้งจุดประสงค์ของรายวิชา การจัดการเรียนการสอน การประเมินผล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนมองเห็นคุณประโยชน์ของความรู้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในเชิงประจักษ์ จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชม ภูมิใจ อันนำไปสู่การมีค่านิยมที่ดี เกิดความรักและความสนใจใฝ่รู้ตามโอกาสและศักยภาพของบุคคลต่อไป สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข ที่นำเสนอแนวคิดที่ว่า เด็กจะเกิดความรักและเห็นคุณค่าของสิ่งที่เรียน เมื่อบทเรียนนั้นสัมพันธ์กับสิ่งที่เด็กเคยรู้จักมาก่อน เด็กสามารถนำไปใช้ได้จริง เนื้อหาวิชามีความหมายที่เป็นรูปธรรมในจินตนาการของเด็ก เด็กได้ประสบความสำเร็จและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ และครูผู้สอนมีความเมตตา เป็นกันเอง และให้โอกาสเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

Best (1996) เสนอแนวทางในการสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะไว้ว่า นอกเหนือจากการให้ผู้เรียนได้รู้จักงานศิลปะที่มีคุณค่าแล้ว ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปราย และประเมินถึงคุณค่างานศิลปะ เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่องานศิลปะ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ ควรสอนให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับบริบทของชีวิตและวัฒนธรรม

ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน นักมานุษยวิทยาเชื่อว่า ศิลปะจะหมดความหมายหากถอดออกจากบริบททางวัฒนธรรม ศิลปะไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยปราศจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม เพราะงานศิลปะคือเครื่องมือในการนำเสนอหรือการแสดงออกของศิลปินในด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ (Barbosa, 1992) งานศิลปะขึ้นเดียวกัน นักเรียนที่มีชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจให้คุณค่าหรือประเมินงานชิ้นนั้นแตกต่างกันไป (Chanda, 1992) การศึกษาศิลปะทำให้เราเข้าถึงวัฒนธรรมที่เป็นบริบทของงานศิลปะได้ง่ายขึ้น ในทางกลับกัน การศึกษาวัฒนธรรมก็ทำให้เราเข้าใจและซาบซึ้งกับงานศิลปะได้ง่ายขึ้นเช่นกัน การสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะจึงควรเชื่อมโยงกับบริบทวัฒนธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าศิลปะได้ง่ายขึ้น

ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หรือ Multicultural Art Education เป็นกระแสหนึ่งของศิลปศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งพัฒนามาจากการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หรือ Multicultural Education โดยมีที่มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติต่างๆ เช่น ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศสภาพ ฐานะทางสังคม และสภาพร่างกาย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมแก่ผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ในระยะหลังขอบเขตของคำว่าวัฒนธรรมในคำว่าพหุวัฒนธรรมนั้น ไม่ได้เน้นเฉพาะวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น ประเพณี อาหาร การแต่งกาย ภาษาเป็นหลัก แต่ยังขยายขอบเขตไปยังวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ค่านิยม ความเชื่อ มุมมองแบบแผนการประพฤติ ฯลฯ ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญมากต่อการศึกษาของผู้เรียน (จูติมตี อาพัทธนานนท์, 2550)

การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน การที่คนในสังคมจะเข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างสันติจำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังและเรียนรู้ตั้งแต่อายุที่โรงเรียน ว่าสังคมมีความแตกต่าง มีมุมมอง และวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากสิ่งที่เราคุ่นชิน นอกจากนั้น การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมยังทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในวัฒนธรรมของตน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ทางวัฒนธรรมและชีวิตจริง (อมรวิรัช นาคทรพรพ, 2549) การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาไทยในปัจจุบัน

กระแสศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเริ่มมาจากการสอนศิลปะโดยให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมอื่นๆ นอกเหนือจากวัฒนธรรมของชนชาติตะวันตก ซึ่งเน้นไปที่บริบทของสุนทรียะ (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2543) ต่อมาจึงขยายขอบเขตพัฒนาเป็นแนวคิดการสอนศิลปะโดยใช้วัฒนธรรมเป็นสื่อ

การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม มองว่าศิลปะเป็นสิ่งที่เกิดจากสภาพสังคมและวัฒนธรรม การสอนศิลปะจึงควรใช้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมาประกอบความเข้าใจด้านสุนทรียะ เพื่อให้เกิดการรับรู้ด้านคุณค่า เกิดความซาบซึ้งและการยอมรับในความแตกต่าง การเรียนการสอนศิลปะจึงไม่ควรมองเฉพาะบริบทของวัฒนธรรมตะวันตกเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมอื่นๆ ด้วย Jane K. Bates (2000) นำเสนอแนวทางในการจัดการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. แนะนำให้ผู้เรียนรู้จักวัฒนธรรมผ่านทางงานศิลปะที่ได้เลือกไว้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สังเกตสิ่งที่เห็นและเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของตนเอง
2. เลือกประเด็นที่น่าสนใจมาวิเคราะห์ในเชิงลึก ซึ่งผู้สอนสามารถกำหนดให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรได้
3. ให้นักเรียนสร้างผลงาน เพื่อแสดงถึงสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้

4. สรุปผล ให้นักเรียนได้วิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น

โดยกระบวนการทั้งหมดเน้นให้ผู้เรียนสังเกต และเปรียบเทียบวัฒนธรรมที่เห็นจากงานศิลปะกับวัฒนธรรมของตน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อศิลปะและวัฒนธรรม จนเกิดเป็นกระบวนการตัดสินใจคุณค่าด้วยตัวเอง การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจถึงบริบททางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านทางงานศิลปะ ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของงานศิลปะในฐานะของสื่อแสดงความคิด พฤติกรรม เรื่องราวในชุมชนและสังคม จึงสมควรที่จะศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ ซึ่งเป็นเป้าหมายของศิลปศึกษาอย่างแท้จริง

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 โดยพิจารณาจากประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน ซึ่งสามารถจำแนกได้จากวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปะในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ 1. ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ 2. ศิลปะทำให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 3. ศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียน ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม 4. ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการประยุกต์ใช้ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในการเรียนการสอนศิลปะของประเทศไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานของการวิจัย

นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนศิลปะด้วยการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จะมีคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง(Preexperimental Research) โดยใช้แผนการทดลองที่เรียกว่า Single Group Pretest-Posttest Design ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว

1. ประชากรในขอบเขตของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีอายุระหว่าง 10-12 ปี ในโรงเรียนสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ การสอนศิลปะแบบพุทธวัฒนธรรม

2.2 ตัวแปรตาม คือ การรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

3. ช่วงเวลาในการทดลอง ใช้เวลาในการทดลอง 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2553

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสอนศิลปะ หมายถึง การพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการเรียนการสอนและการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ตามสาระการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

พุทธวัฒนธรรม หมายถึง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในด้านเพศสภาพ สภาพร่างกาย วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมศาสนา และวัฒนธรรมสากล

การสอนศิลปะแบบพุทธวัฒนธรรม หมายถึง การสอนศิลปะโดยประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธวัฒนธรรมมาประกอบความเข้าใจด้านสุนทรียะ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านคุณค่า เกิดความซาบซึ้งในศิลปะและการยอมรับในความแตกต่าง หลากหลายทางวัฒนธรรม โดยใช้รูปแบบการสอนของ Bates (2000) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นแนะนำวัฒนธรรม โดยให้ผู้เรียนรู้จักวัฒนธรรมผ่านทางงานศิลปะที่ได้เลือกไว้ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สังเกตสิ่งที่เห็นและเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมของตนเอง 2. ขั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม โดยเลือกประเด็นที่น่าสนใจมาวิเคราะห์ในเชิงลึก ซึ่งผู้สอนสามารถกำหนดให้เชื่อมโยงกับหลักสูตรได้ 3. ขั้นสร้างผลงาน ให้นักเรียนสร้างผลงาน เพื่อประมวลผลสิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ 4. ขั้นสรุปผล ให้นักเรียนได้วิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น

การรับรู้คุณค่าศิลปะ หมายถึง การที่นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะใน 4 ด้าน ตามวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้ 1. ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ 2. ศิลปะทำให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 3. ศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียน ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม 4. ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งรวมถึงการรับรู้คุณค่าทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้เห็นคุณค่าศิลปะและสุนทรียะ ผ่านการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
2. ได้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎี

1. ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา
 - 1.1 บทบาทและความสำคัญของศิลปศึกษา
 - 1.2 รูปแบบและวิธีการสอนศิลปศึกษา
 - 1.3 การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา
 - 1.4 ศิลปศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551
2. พัฒนาการของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา
 - 2.1 พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา
 - 2.2 พัฒนาการด้านจิตพิสัยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา
 - 2.3 การแสดงออกทางศิลปะของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา
 - 2.4 พัฒนาการของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
 - 2.5 แนวทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. การรับรู้คุณค่าศิลปะ
 - 3.1 คุณค่าศิลปะ
 - 3.2 คุณค่าของศิลปะตามหลักสูตรศิลปศึกษา
 - 3.3 สรุปลักษณะคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 3.4 การรับรู้คุณค่าศิลปะ
 - 3.5 แนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการรับรู้คุณค่าศิลปะ
 - 3.6 แนวทางการวัดประเมินผลการรับรู้คุณค่าศิลปะ
4. การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
 - 4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
 - 4.2 แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม
 - 4.3 แนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
 - 4.4 แนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการศึกษานับตั้งแต่เด็กวัยก่อนเข้าเรียน ระดับอนุบาลไปจนถึงจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยได้รับการจัดไว้เป็นวิชาบังคับและวิชาเลือกในระดับประถมและมัธยมศึกษา (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) อีกทั้งเป็นเครื่องมือทางการศึกษาซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต สังคม และสร้างเสริมลักษณะนิสัยอันดีงามให้แก่ผู้เรียนในด้านต่างๆ

1.1 บทบาทและความสำคัญของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมจะช่วยสนับสนุนพัฒนาการต่างๆของผู้เรียนเป็นอย่างดี การฝึกปฏิบัติทางศิลปศึกษานั้นเป็นการจัดกระบวนการเรียนการสอนในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาประสบการณ์ ด้วยกิจกรรมทางศิลปะ ซึ่งกระบวนการนั้นมุ่งให้เด็กฝึกกระบวนการคิด ด้วยการศึกษา สังเกต ค้นคว้า วิเคราะห์ สืบค้น เปรียบเทียบ ทดลอง และแก้ปัญหา โดยนำเทคนิคต่างๆมาสร้างสรรค์และแสดงออกทางศิลปะ การให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดจะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ปัญหาในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ (กรมวิชาการ, 2532) การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง และพัฒนาทักษะสังคมด้านต่างๆ ประสบการณ์ทางศิลปะทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี (วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์, 2520) อีกทั้งยังช่วยพัฒนาจิตใจให้งดงาม มีสุนทรียะ ไม่แข็งกระด้าง ส่งเสริมและยกระดับคุณธรรมของผู้เรียนให้สูงขึ้น (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2529) ดังนั้นศิลปศึกษาจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกเพศทุกวัย เป็นวิชาที่เปิดกว้างและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์ ทักษะปฏิบัติ และลักษณะนิสัย จึงเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการผู้เรียนในด้านต่างๆได้เป็นอย่างดี (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2526)

เทวี ประสาท (2546: 56) ได้กล่าวถึงความสำคัญของศิลปศึกษาที่มีต่อเด็กไว้ว่า “ผลที่สำคัญที่สุดคือภาพลักษณ์กับความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กที่มีมากขึ้น สำหรับข้าพเจ้า มันเป็นการเปิดประตูไปสู่โลกภายในของเด็ก เป็นปัญญาที่เข้าไปเห็นถึงศักยภาพที่มีอยู่แล้วในวัยเด็ก เด็กสามารถทำงานที่ใหญ่ไม่กล้าทำให้สำเร็จได้ ต่างจากผู้ใหญ่ที่ทำได้เพราะความลังเลหรือความประหม่าที่สั่งสมมาในช่วงที่เติบโต ความเคารพตัวเองของเด็กกลุ่มนี้เพิ่มขึ้นถึงระดับที่ทำให้ชีวิตเข้มแข็งและมีความสุข ข้าพเจ้าเข้าใจดีทีเดียวว่าศิลปะจะช่วยให้ผู้ที่สร้างสรรค์มันขึ้นมารู้จักตัวเองดี เมื่อเด็กคนหนึ่งตระหนักว่าภายในตัวเขานั้นมีบ่อเกิดของความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อันอุดมสมบูรณ์อยู่ เขาย่อมรู้สึกเข้มแข็ง มีจิตใจที่ใฝ่ในความงามและความกล้าหาญ ซึ่งในที่สุดจะกลายเป็นคนที่ประสบความสำเร็จ เมื่อนั้นเขาย่อมโน้มเอียงไปสู่ความดีงาม ความสงบสุข และ

ความร่วมมือ การได้รับความสนุกเพลิดเพลินจากการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็ก และเหตุผลสำคัญที่ทำให้เด็กหันมาสนใจการทำงานศิลปะ เพราะมันให้ความสุขแก่พวกเขา”

ศิลปศึกษาจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนทุกด้าน ผู้ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ กระบวนการศึกษาจึงไม่สามารถมองข้ามความสำคัญของศิลปศึกษาไปได้

1.2 รูปแบบและวิธีการสอนศิลปศึกษา

ศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเป็นกระบวนการเรียนการสอนและแนวทางปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตลอดจนพัฒนาการด้านต่างๆ การสอนศิลปศึกษาจึงแตกต่างจากวิชาสามัญทั่วไป เพราะลักษณะวิชาศิลปศึกษาจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการคิด การฝึกฝนปฏิบัติ การลงมือทำจริงและการแก้ปัญหา (อารี สุทธิพันธ์, 2528) โดยการนำไปสู่การสร้างเสริมลักษณะนิสัยของเด็กให้มีพฤติกรรมที่ดีงาม ส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสในการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ การเรียนศิลปะในระดับประถมศึกษายังเป็นการวางรากฐานให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ สามารถสร้างงานศิลปะของตนเองได้ตามวุฒิภาวะและความสามารถเฉพาะตัว (เกษร ธิตะจारी, 2542)

ในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้น ครูผู้สอนควรได้รับการฝึกฝนทักษะการสอน เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การอธิบายเพื่อสร้างความสนใจ การควบคุมชั้นเรียน ฯลฯ อยู่เสมอ เพราะครูแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน การสอนจึงได้รับความสำเร็จไม่เหมือนกัน (อุบล ตูจินดา, 2532)

นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร (2525) ให้ทรรศนะไว้ว่า ครูควรเป็นผู้เลือกกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายทางการสอนศิลปศึกษา ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางศิลปศึกษามีอยู่หลายรูปแบบ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสอนแบบปลายปิดหรือการสอนแบบบอกให้โดยตรง (Closed-Ended) เป็นรูปแบบการสอนที่ครูบอกให้นักเรียนทำ โดยให้ปฏิบัติตามกฎหรือคำแนะนำของครูโดยตรง เช่น วิธีการลอกเลียนแบบจากของจริงหรือตัวอย่างที่ครูเขียนไว้ การสอนแบบนี้เป็นการสอนตามทฤษฎีเหมือนจริง (Narrative Realism) ซึ่งง่ายต่อการสอนและการประเมินคุณภาพ โดยเน้นคุณค่าด้านทักษะ (Skill) การสอนแบบนี้มีความเชื่อว่า การสอนศิลปะเป็นเรื่องของความชำนาญ และผลสำเร็จของงาน กระบวนการจะเน้นที่การฝึกฝน หรือพัฒนาฝีมือเด็ก แต่การสอนแบบนี้ไม่ส่งเสริมในการให้เด็กแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

2. การสอนปลายเปิดหรือเน้นแกนกลาง (Open-Ended) เป็นวิธีการสอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดปัญหาที่ต้องการคำตอบเป็นแกนกลาง แล้วใช้ความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ เป็นเครื่องช่วยตอบหรือแก้ปัญหานั้นๆ ครูจะลดบทบาทลงจากผู้สอนมาเป็นผู้แนะนำนักเรียน

กำหนดหลักเกณฑ์กว้างๆ และมีตัวอย่างที่หลากหลายให้นักเรียนดู นักเรียนจะทำตามเกณฑ์ที่ครูกำหนดขึ้น เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม สอนให้นักเรียนพิจารณาปัญหารอบๆตัว และหาทางแก้ไขปัญหานั้นๆ นักเรียนมีเสรีภาพทางอารมณ์ และความคิดของตนเอง รูปแบบการสอนแบบนี้จะเน้นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียน ผลงานที่ได้จะแสดงถึงความสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นผลของกระบวนการคิดของเด็กแต่ละคน การสอนวิธีนี้เป็นการสอนตามแนวทางหลักสูตรใหม่ซึ่งคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กรู้จักคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ในการสอนนั้นครูสามารถนำรูปแบบนี้ไปปรับใช้ได้อย่างหลากหลาย เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา การสอนแบบอภิปราย การสอนแบบแบ่งกลุ่ม ทำกิจกรรม การค้นคว้าด้วยตนเอง และการสอนแบบหน่วยบูรณาการ เป็นต้น

3. การสอนแบบอิสระ (Laissez-faire) การสอนแบบนี้เป็นการสอนที่ตรงกันข้ามกับการสอนแบบที่ 1 เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้นำหลักการและวิธีการทำงานที่ได้เรียนรู้แล้วมาคิดสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง เน้นการสำรวจ การทดลอง เป็นการสอนที่ปราศจากการบังคับหรือ ควบคุมเด็ก ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกอย่างเต็มที่ในการเลือกสื่อหรือวัสดุเพื่อการแสดงออก ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการปฏิบัติงานและข้อค้นพบที่เด็กได้มากกว่าตัวผลงานที่สำเร็จ เด็กจะได้รับความเพลิดเพลิน และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การสอนแบบอิสระทำให้เกิดคุณค่าแก่เด็กในด้านต่อไปนี้

3.1 เปิดโอกาสให้เด็กเลือกแนวความคิด หรือเนื้อเรื่องของตนเองในการแสดงออก

3.2 เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระตามวิธีการของตนเอง

3.3 ให้สิทธิในการสร้างสรรค์ด้วยตนเอง

รูปแบบการสอนทั้ง 3 รูปแบบข้างต้น มีการเน้นวัตถุประสงค์หลักที่แตกต่างกัน การนำรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบไปใช้นั้นขึ้นกับบทเรียนหรือเนื้อหาของวิชา และเป้าหมายของครูผู้สอน วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในทุกๆด้าน การจะให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการสอนนั้นจำเป็นที่ครูต้องประยุกต์รูปแบบการสอนให้เข้ากับจุดประสงค์ของการเรียนการสอน และให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและหลากหลาย

อำเภอ ตรีภวนสาร (2543) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสอนศิลปะปฏิบัติไว้

4 รูปแบบ ได้แก่

1. การสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Art Approached Experimentally)

เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นประสบการณ์ โดยการทดลอง การลงมือปฏิบัติจริง และกระบวนการคิดแก้ปัญหา ลักษณะการสอนเชิงประสบการณ์นี้ประกอบด้วยขั้นตอนในการเรียนรู้หลายอย่างด้วยกัน กล่าวคือ การสำรวจ การแสวงหาความเป็นไปได้ต่างๆ การสรุปเป็นสมมุติฐาน

และการทดสอบสมมุติฐาน เพื่อการยอมรับหรือปฏิเสธสมมุติฐาน ซึ่งวงจรการเรียนรู้นั้นจะต่อเนื่องกันไป การเรียนรู้ตามวงจรมันจะเกิดจากการสังเกต เปรียบเทียบ แยกแยะ และการหาความสัมพันธ์ในแง่มุมใหม่ๆ ของเรื่องราว สื่อ และกระบวนการต่างๆ นอกจากผู้เรียนจะได้พัฒนาทักษะ และความเข้าใจแล้ว ยังช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทำงาน เพราะผลลัพธ์ของการเรียนรู้เปิดกว้างและไม่มีการกำหนดคำตอบ หรือผลลัพธ์ที่ตายตัวไว้ล่วงหน้า ทำให้รู้สึกท้าทาย เกิดความตื่นตัวอยู่เสมอ และก่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตัวอย่างการจัดการสอนในแนวนี้ได้แก่ การจัดการประสบการณ์ปิด (Closure experience) ซึ่งเป็นประสบการณ์เฉพาะที่จบในตัวของมันเองซึ่งฉีกรูปแบบจากปฏิบัติงานศิลปะตามปกติ เช่น การสอนเกี่ยวกับการวาดภาพโดยปกติแล้ว จะวาดด้วยดินสอ ปากกา หรือพู่กัน และสี แต่ในประสบการณ์ปิดนั้น ครูจะชี้ให้นักเรียนหาวัสดุที่แปลกไปจากปกติมาทำการวาด เป็นต้นว่า กิ่งไม้ ก้อนหิน หรือกาบมะพร้าว สิ่งนี้นักเรียนจะเรียนรู้ คือ ทำอย่างไรให้เกิดเส้น หรือลวดลายในลักษณะต่างๆ อย่างไรก็ตามการออกแบบเน้นประสบการณ์นี้ การเลือกและจัดกิจกรรมเป็นสิ่งที่สำคัญ หากผู้สอนเลือกกิจกรรมไม่เหมาะสม กิจกรรมง่ายหรือยากเกินไป ขั้นตอนของกิจกรรมชัดเจนจนไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ด้วยตัวเอง หรือกิจกรรมแต่ละกิจกรรมไม่ต่อเนื่องกัน เชื่อมโยงได้ยาก ก็อาจทำให้ผู้เรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ได้

2. การสอนแบบมีศิลปินเป็นแบบอย่าง (The Artist as Model) แนวคิดนี้ เกิดจากความพยายามที่จะจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้ใกล้เคียงการทำงานศิลปะในชีวิตจริงให้มากที่สุด กล่าวคือการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสได้เรียนรู้ชีวิต และกระบวนการทำงานในอาชีพทางศิลปะจากศิลปินจริงๆ นักเรียนจะได้สัมผัสประสบการณ์ตรง แทนที่จะเรียนแบบทฤษฎี เช่น จากการบอกกล่าวจากครู หรือการอ่านตำรา การสัมผัสนั้น จะเป็นทั้งทางด้านกระบวนการทำงาน ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนการแสดงออกของศิลปิน การเรียนรู้มาจากกิจกรรมหลายๆรูปแบบ ได้แก่ การทำความรู้จักศิลปินจริงๆ การสังเกตการทำงานศิลปะ การสนทนาหาความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การประยุกต์วิธีการของศิลปินมาใช้ในการทำงานของตน การขอคำแนะนำ การวิเคราะห์ผลงานของตน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาความรู้ความสามารถ โดยโรงเรียนอาจให้ศิลปินมาทำงานและประจำการอยู่ที่โรงเรียน หรือใช้วิธีเชิญมาเป็นครั้งคราว หรืออาจจัดทัศนศึกษาพานักเรียนไปเยี่ยมชมการทำงานของศิลปิน ณ สถานที่ทำงานของศิลปินตามความเหมาะสม บทบาทหน้าที่ของครูในการจัดการสอนแบบนี้ คือ เป็นผู้แสวงหา และคัดสรรศิลปินที่มีลักษณะที่ต้องการ ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เช่น ต้องการเน้นการแสดงออกที่แปลกใหม่ หรือ ต้องการเน้นการเป็นผู้มีทักษะ ความชำนาญในการใช้สื่อเฉพาะอย่าง นอกจากนั้นแล้ว ครูยังมีหน้าที่ประสานงานกับศิลปินระหว่างการสอน ครูควรไวต่อความรู้สึกของนักเรียน และเปิดการสนทนาให้เกิดขึ้นระหว่างศิลปินกับนักเรียน

3. การสอนแบบมีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Approaches) เป็น การให้ความสำคัญกับลักษณะเฉพาะของนักเรียนแต่ละบุคคล นั่นคือ การตระหนักว่านักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในหลายด้าน มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันไป การเรียนการสอนจึงไม่ควรเน้นที่ครู แต่ควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวการสอนนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบคือ แบบเปิดเสรี และแบบการศึกษาแนวลึก

3.1 แบบเปิดเสรี นักเรียนจะเป็นผู้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ และจะเป็นผู้วางแผนและดำเนินการเรียนด้วยตัวเอง ส่วนบทบาทของครูนั้น จะเน้นการเป็นผู้จัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน จัดวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อม ครูจะป้อนคำถามต่างๆที่ท้าทาย กระตุ้นความคิดและทำให้นักเรียนสามารถสรุปความสนใจ และความต้องการของตนเองได้อย่างชัดเจน ครูอาจปล่อยให้ นักเรียนคิด และลงมือทำงานตามลำพังโดยอิสระหากนักเรียนต้องการ โดยครูจะมีส่วนช่วยแนะนำ หรือให้ข้อเสนอแนะเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.2 แบบการศึกษาแนวลึก เน้นการให้ความสำคัญ ต่อศักยภาพทาง ศิลปะของนักเรียนแต่ละบุคคล แบบการศึกษาแนวลึกนี้ ถึงแม้ว่าจุดศูนย์กลางจะอยู่ที่ตัวนักเรียน แต่การเรียนการสอนจะเป็นในรูปที่ครูมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเสนอขั้นตอน และการแนะนำให้นักเรียนสามารถดำเนินการ และวิเคราะห์ ประเมินผลการทำงานในแต่ละขั้นตอน

4. การสอนแบบประสมประสาน (Interdisciplinary Studies) หลักการสำคัญ การศึกษาควรมีการประสมประสานศาสตร์ต่างๆจากแหล่งต่างๆเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ใน ภาพกว้าง สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆเข้าหากัน และนำไปใช้ได้จริง ในการจัดการเรียนการสอน จะต้องคำนึงถึงการประสมประสานกันระหว่างศาสตร์ต่างๆอย่างแท้จริงแทนที่จะเป็นเพียงการ ประติดปะต่อเรื่องเข้าด้วยกัน การสอนอาจใช้ครูคนเดียว หรือครูหลายคนร่วมกันสอนก็ได้ แต่ควรมี การวางแผนในการสอนและการเชื่อมโยงมาเป็นอย่างดี รูปแบบการสอนแบบประสมประสานนี้ สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งจะขอเสนอแนะในที่นี้ไว้ 2 วิธีคือการให้ครูกับนักเรียนร่วมมือกัน และ การจัดหลักสูตรระยะสั้น

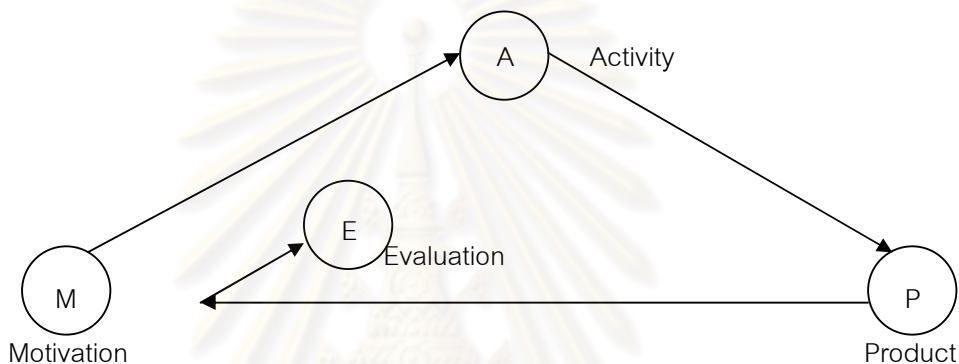
4.1 การให้ครูกับนักเรียนร่วมมือกัน ครูกับนักเรียนจะร่วมมือกันพัฒนา แผนการเรียนการสอนโดยครูจะเริ่มต้น ด้วยการแนะนำ ศาสตร์ต่างๆแล้วจึงประชุมวางแผนกันกับ นักเรียนถึงเรื่องต่างๆที่จะจัดอยู่ ในโครงการหลักการสำคัญในการดำเนินการดังกล่าวคือต้องมี ความยืดหยุ่นสูงในการตัดสินใจวางแผน ครูต้องสามารถนำนักเรียนไปสู่ข้อสรุปที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

4.2 การจัดหลักสูตรระยะสั้น ครูจะเป็นผู้วางแผนการเรียนการสอน ให้นักเรียนลงมือทำด้วยตนเอง ยกตัวอย่างเช่น เรื่องการถ่ายทำภาพยนตร์จะประกอบไปด้วยการรวม ความรู้หลายๆแขนงเข้าด้วยกัน เช่น เทคนิคการถ่ายทำ การจัดการ การแสดง การจัดแสงเสียง การ

ออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้สอนจะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่างๆ มาร่วมกันให้ความรู้แก่นักเรียน เช่น ช่างกลึง ผู้กำกับการแสดง นักออกแบบ และนักแสดง เป็นต้น หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนลงมือทำกระบวนการทั้งหมดภายใต้การดูแลของครูและผู้เชี่ยวชาญ

Jane K. Bates (2000) ได้แบ่งวิธีการสอนศิลปะศึกษาไว้ 3 รูปแบบ คือ Product-Oriented Teaching Model, Process-Oriented Teaching Model และ Creative Problem-Solving Teaching Model

1. Product-Oriented Teaching Model หรือรูปแบบการสอนที่เน้นผลงานเป็นหลัก

(Bates, 2000)

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการสอนศิลปะที่เน้นผลงานเป็นหลัก

ตารางที่ 1 รายละเอียดขั้นตอนการสอนศิลปะแบบเน้นผลงานเป็นหลัก

ลำดับขั้น	รายละเอียดของขั้นตอน	จุดมุ่งหมาย	ตัวอย่าง
1	M = Motivation สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ ผู้เรียนเพื่อเป็นการ นำเข้าสู่กิจกรรม	- เพื่อกระตุ้นความสนใจ ผู้เรียน - เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม ของกิจกรรม - เพื่อแสดงมาตรฐานและ ความคาดหวังของผู้สอน	- ยกตัวอย่างจาก สิ่งแวดล้อมรอบตัว - การจัดหุ่นนิ่ง - ตัวอย่างผลงานของ นักเรียน, ศิลปิน, ครู - นิทาน, เกม, แหล่งเรียนรู้, เพลง, ประเพณีและ วัฒนธรรม, การแสดงออก ทางอารมณ์ความรู้สึก

ตารางที่ 1 รายละเอียดขั้นตอนการสอนศิลปะแบบเน้นผลงานเป็นหลัก (ต่อ)

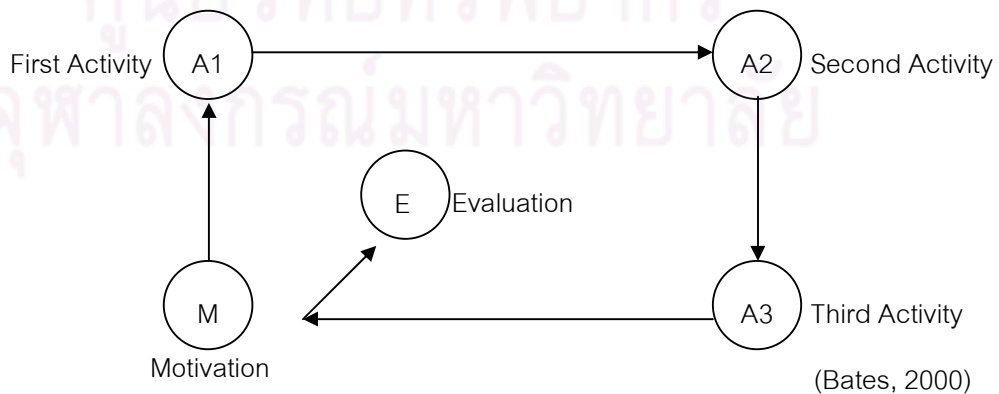
ลำดับขั้น	รายละเอียดของขั้นตอน	จุดมุ่งหมาย	ตัวอย่าง
2	A = Activity กิจกรรมการสอน (จะเป็นการสอนแบบ ปลายปิด, ปลายเปิด หรือการสอนแบบอิสระก็ ได้) โดยเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนทดลองใช้สีและ อุปกรณ์ที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้เกิด แนวคิดในการสร้าง ผลงาน	- เพื่อพัฒนาทักษะในการใช้ สี, อุปกรณ์ และ กระบวนการทำงาน - เพื่อสำรวจแนวคิดในการ สร้างงานของผู้เรียน - กระตุ้นความคิดแปลกใหม่ - สนับสนุนความคิด สร้างสรรค์ - เพื่อเตรียมตัวสำหรับการ สร้างผลงาน	- สอนการไล่สี, ไล่แสง-เงา (สอนแบบปลายปิด) - สำรว่าเกิดอะไรขึ้น เมื่อระบายสีน้ำมัน กระดาษเปียก (สอนแบบ อิสระ) - ร่างตัวอย่างโปสเตอร์ สำหรับใช้โฆษณาสินค้า จำนวน 5 แบบ (สอนแบบ ปลายเปิด)
3	P = Product กระบวนการสร้าง ผลงาน(การมอบหมาย งานควรใช้วิธีแบบ ปลายเปิด เพื่อเปิด โอกาสให้นักเรียน สร้างสรรค์อย่างอิสระ จากจากทักษะที่ได้เรียน ไป)	- เพื่อสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะ - เพื่อเป็นการแสดงผลของ การเรียนรู้จากกิจกรรมการ สอน - เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การ สร้างสรรค์ และการ แก้ปัญหาเฉพาะหน้า จาก การสร้างงาน - เพื่อแสดงทักษะ และความ เป็นตัวของตัวเองผ่านทาง ผลงาน	-วาดภาพหุ่นนิ่งโดยมี เงื่อนไข 3 ข้อ 1. มีการไล่น้ำหนัก แสง- เงา 2. สร้างมิติโดยการไล่สี 3. สร้างความเป็นเอกภาพ ด้วยการใช้สีที่กลมกลืน

ตารางที่ 1 รายละเอียดขั้นตอนการสอนศิลปะแบบเน้นผลงานเป็นหลัก (ต่อ)

ลำดับขั้น	รายละเอียดของขั้นตอน	จุดมุ่งหมาย	ตัวอย่าง
4	E = Evaluation ประเมินความสำเร็จของ ผลงานตามเกณฑ์ที่ตั้ง ไว้	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของผลงานเมื่อเทียบกับเกณฑ์ - เพื่อจัดตำแหน่งของผู้เรียน - เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้สอนในการพัฒนาการเรียนการสอนครั้งต่อไป 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดแสดงผลงานนักเรียนบนบอร์ด, กระดาน - อธิบายถึงเกณฑ์ในการตรวจผลงานคร่าวๆ - ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าผลงานชิ้นใดสามารถแสดงออกถึงแสง-เงา, การไล่สี, ความกลมกลืนของสี และการจัดองค์ประกอบภาพได้ดี

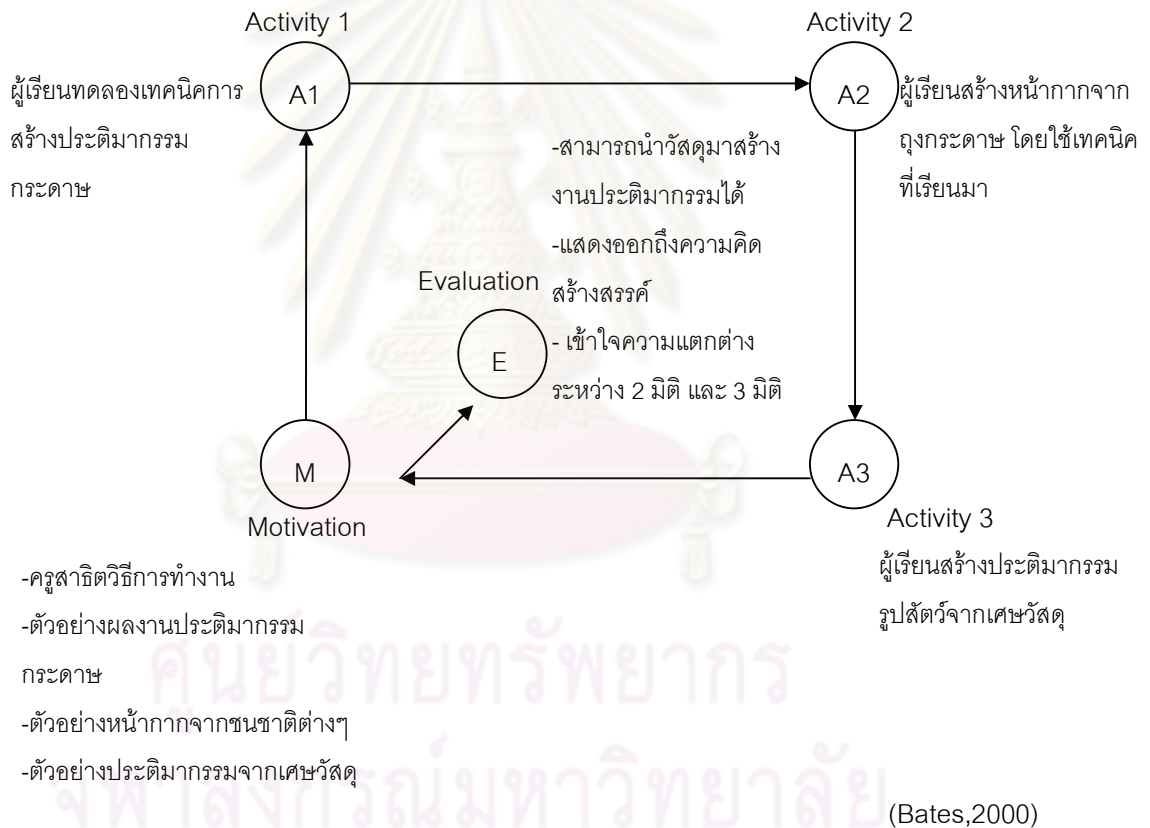
Bates แสดงความเห็นว่ารูปแบบการสอนที่ใช้ผลงานเป็นหลักนี้เป็นที่นิยมของครูผู้สอนศิลปะทั่วไป เพราะสามารถปรับใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับชั้นและใช้กับเนื้อหาที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ศิลปศึกษาไม่ได้เน้นที่การสร้างผลงานศิลปะเสมอไป การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองสิ่งต่างๆ โดยไม่ได้กำหนดชิ้นงานชัดเจนก็สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เช่นกัน ซึ่งง่ายต่อการพัฒนาทักษะ และทัศนคติของผู้เรียนอีกด้วย โดยเฉพาะกับผู้เรียนที่อายุน้อยๆ เช่น ระดับอนุบาลหรือประถมศึกษา การให้ความสนใจไปยัง “กระบวนการ” มากกว่า “ผลงานสำเร็จ” จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายกว่า จึงเกิดเป็นรูปแบบการสอนแบบที่ 2 ขึ้น

2. Process-Oriented Teaching Model หรือรูปแบบการสอนที่เน้นกระบวนการเป็นหลัก

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการสอนศิลปะที่เน้นกระบวนการเป็นหลัก

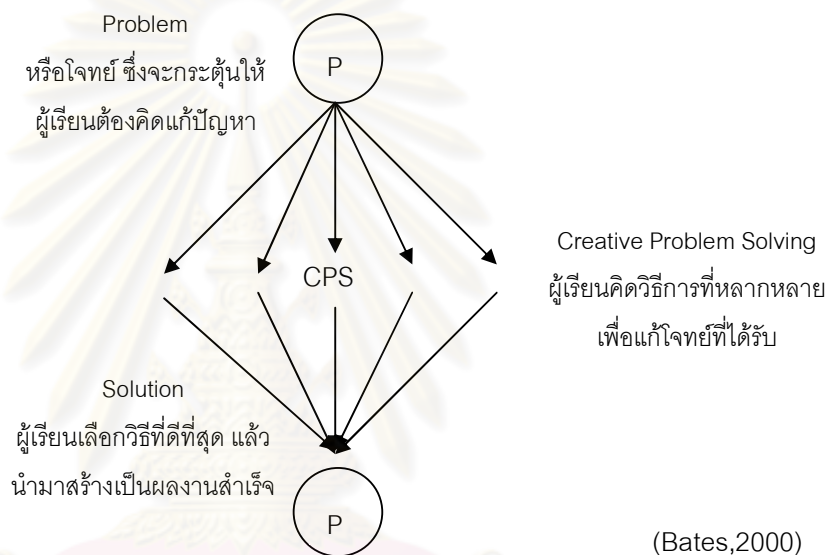
โดยรวมแล้วมีความคล้ายคลึงกับแบบที่ 1 แต่เปลี่ยนจากการร่วมกิจกรรมการสอนแล้วจึงลงมือทำผลงาน รูปแบบการสอนนี้ผู้เรียนจะค่อยๆ เรียนรู้จากกิจกรรมต่างๆ โดยเรียนรู้การใช้เครื่องมือ การใช้สี วัสดุอุปกรณ์ เพื่อเป็นการสร้างทักษะ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และสำรวจแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะ ผลที่ได้จากกิจกรรมแต่ละครั้งอาจจะเป็นภาพร่าง, แนวคิด, แบบฝึกหัด หรือแม้แต่ประสบการณ์ ซึ่งอาจไม่สามารถเรียกได้ว่า “ผลงาน” แต่เป็นเหมือน “หลักฐาน” ว่าผู้เรียนได้ผ่านกระบวนการใดมาบ้าง กิจกรรมที่อยู่ในกระบวนการไม่ใช่ขั้นตอนของการทำงาน แต่เป็นกิจกรรมที่แยกจากกันอย่างชัดเจน กิจกรรมทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหนึ่งหน่วยการเรียนรู้อาจมีจำนวนน้อยกว่า หรือมากกว่า 3 กิจกรรมก็ได้ และอาจกินเวลาสอน 2-3 ครั้ง จนกว่าจะเสร็จสิ้นกระบวนการ ดังตัวอย่าง การสอนนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ ประติมากรรม

แผนภูมิที่ 3 ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนศิลปะแบบเน้นกระบวนการเป็นหลัก

การสอนรูปแบบนี้ทำให้ผู้เรียนมีกรอบการคิดมากกว่าแบบที่ 1 เช่น ในการสอนผสมสี บางครั้งผู้เรียนทราบว่าสีเหลืองผสมสีแดงได้สีส้ม แต่ไม่ทราบว่าควรจะทำอะไรต่อไป หรือควรจะทำผลงานแบบไหน การตั้งโจทย์ หรือกระบวนการที่เป็นขั้นตอนจะทำให้ผู้เรียนคิดได้สูงขึ้น และเกิดความมั่นใจในการทำงาน อย่างไรก็ตามการกำหนดกระบวนการควรเปิดช่องว่างให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ด้วยตัวเองบ้าง ไม่ใช่ทำตามขั้นตอนมากเกินไปจนขาดความเป็นตัวของตัวเอง

3. Creative Problem-Solving Teaching Model หรือรูปแบบการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นหลัก รูปแบบการสอนแบบนี้จะคล้ายคลึงกับแบบที่ 1 ตรงที่ เมื่อจบการเรียนรู้การสอนผู้เรียนจะต้องสร้างผลงานในรูปแบบของตนเอง แต่ความแตกต่างคือ ขั้นตอนการออกแบบเพื่อแก้ปัญหา (CPS: Creative Problem Solving) นั้นจะเน้นให้ผู้เรียนคิดทางแก้ปัญหาขึ้นมาหลายๆทาง แล้วเลือกทางที่ดีที่สุดเพื่อใช้สร้างเป็นผลงานของตน ซึ่งขั้นการออกแบบแก้ปัญหานี้จะเป็นสิ่งที่ผู้สอนใช้ในการประเมินผลควบคู่ไปกับผลงานสำเร็จ วิธีการสอนแบบนี้เหมาะกับการสอนออกแบบ หรือการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบการสอนศิลปะที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นหลัก

รูปแบบและวิธีการสอนศิลปะศึกษาแต่ละวิธีมีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกันไป ซึ่งการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมนั้น ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายๆประการ โดยไพฑูริย์สินลาร์ตัน (2537) กล่าวถึงเกณฑ์การพิจารณารูปแบบและวิธีการสอนไว้ดังนี้

1. วิธีการสอนนั้นเหมาะกับตัวครูมากน้อยเพียงใด ครูมีความสนใจและความถนัดทางศิลปะด้านใดก็ควรใช้แบบนั้น และแสวงหาวิธีการใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับตัวครูไปเรื่อยๆ
2. วิธีการสอนนั้นเหมาะสมกับเนื้อหาที่สอนเพียงใด
3. วิธีการสอนนั้นเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการสอนหรือไม่
4. วิธีการสอนนั้นเหมาะสมกับจำนวนและลักษณะของนักเรียนหรือไม่
5. วิธีการสอนนั้นเหมาะสมกับบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียนหรือไม่

การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา ครูผู้สอนควรจัดลำดับสถานการณ์การเรียนการสอนให้เป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้นั้น

เกิดขึ้นได้ในหลายสถานการณ์ ครูจะต้องคิดค้นหารูปแบบวิธีการสอนหลายๆวิธีมาผสมผสานกันตามจุดประสงค์แต่ละข้อของบทเรียน ถ้าครูมีจุดประสงค์หลายประการก็จำเป็นจะต้องใช้การสอนหลายรูปแบบในบทเรียนนั้นๆ (อุบล ตูจันดา, 2532)

1.3 การประเมินผลการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การวัดและการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนได้ทราบถึงข้อมูลของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และประโยชน์ต่อการปรับปรุงประสิทธิภาพของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลทางการศึกษาโดยทั่วไปมีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนว่าเกิดการเรียนรู้ หรือไม่ โดยวัดจากพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน ตามแนวคิดของ Benjamin Bloom (Bloom, 1981) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถทางสติปัญญา แนวคิดของ Bloom ได้เสนอลำดับชั้นพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยไว้ 6 ลำดับ คือ

1. ความรู้ – ความจำ
2. ความเข้าใจ
3. การนำไปใช้
4. การวิเคราะห์
5. การสังเคราะห์
6. การประเมินค่า

2. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหวที่เป็นการทำงานของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย แนวคิดของ Bloom ได้เสนอลำดับชั้นพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยไว้ 7 ลำดับคือ

1. การรับรู้
2. การเตรียมพร้อม
3. การปฏิบัติตามตัวอย่าง หรือคำแนะนำ
4. การปฏิบัติโดยตนเอง
5. การปฏิบัติงานที่ซับซ้อนโดยอัตโนมัติ
6. การปรับเปลี่ยน

3. จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้สึกทัศนคติ ค่านิยมแนวคิดของ Bloom ได้เสนอลำดับขั้นพฤติกรรมด้านจิตพิสัยไว้เป็น 5 ลำดับ คือ

1. ขั้นรับรู้
2. ขั้นตอบสนอง
3. ขั้นเห็นคุณค่า
4. ขั้นจัดระบบ
5. ขั้นเกิดกิจนิสัย

พฤติกรรมทั้งสามด้านนี้ แท้จริงแล้วมิได้แยกจากกันโดยเด็ดขาด โดยเฉพาะด้านทักษะพิสัย และพุทธิพิสัย เพราะความสามารถในการปฏิบัติต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจเป็นพื้นฐาน ถ้าผู้ปฏิบัติมีพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในระดับยิ่งสูงเท่าไร ก็สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยในระดับสูงขึ้นไป และหากปฏิบัติทางด้านความชื่นชมศรัทธา ก็จะเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านทักษะพิสัยขั้นสูงสุด การพัฒนาที่สมบูรณ์จึงจำเป็นต้องพัฒนาพฤติกรรมทั้งสามด้านอย่างประสานสัมพันธ์กัน

อย่างไรก็ตาม การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของแต่ละวิชาจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายและลักษณะการเรียนรู้ของวิชานั้นๆ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติของวิชาที่ตนเองสอน เพื่อใช้ในการเลือกวิธีการและเครื่องมือในการประเมินให้เหมาะสม

1.3.1 จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา

สุวรรณีย์ ยะหะกร (2548) ได้กล่าวถึงแนวทางการวัดและประเมินผลสาระการเรียนรู้ศิลปะไว้ว่า เนื่องจากจุดเน้นของการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระศิลปะเน้นให้นักเรียนเข้าถึงความงามสุนทรีย์ทางศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียนด้านสุนทรีย์ภาพ ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ครูจึงจำเป็นต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลให้สอดคล้องกัน ใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่บ่งบอกว่าการเรียนได้เข้าถึงความงาม สุนทรีย์ภาพทางศิลปะ และสามารถนำมาใช้หรือแสดงออกในชีวิตประจำวันได้อย่างสร้างสรรค์ การวัดและประเมินผลทางศิลปะจึงไม่ใช่การตัดสินด้านความรู้ หรือความสามารถเพียงอย่างเดียว

ในการประเมินผลทางศิลปศึกษานั้น ครูผู้สอนจึงควรตระหนักว่าเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางศิลปะต่อไป มากกว่าเป็นการตัดสินผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย สูญเสียกำลังใจ (ประเทิน มหาพันธ์, 2531) จุดหมายสำคัญคือการวัดระดับความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนและการทำกิจกรรมทางศิลปะ การประเมินผลนั้นจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อการประเมินนั้นส่งเสริมความเชื่อมั่นในตัวผู้เรียนมากกว่าเป็นการตำหนิในความสามารถของผู้เรียน ครูผู้สอนจึงควรประเมินด้วยความระมัดระวังเสมอ (วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2515)

De Francesco (1958) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการประเมินผลการเรียน ศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. เพื่อทำนายระดับความสำเร็จในการเรียนศิลปะของผู้เรียน
2. เพื่อวัดความก้าวหน้าหรือความเจริญของงานทางด้านความคิด ทักษะ การใช้วัสดุอุปกรณ์ และความสามารถในการแสดงออกของผู้เรียน
3. เพื่อแสดงให้เห็นความแตกต่างของผู้เรียน และรับรองผลการเรียน
4. เพื่อวินิจฉัยอุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และสุนทรียภาพ
5. เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องในกระบวนการสอน
6. เพื่อหาทางแก้ไขวิธีการสอนและเป้าหมายการเรียนการสอน เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนตามความจำเป็น

1.3.2 หลักการประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา

จันทร์ คุปตะวาทีน (2550) ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลศิลปศึกษาควรมีการวัด และประเมินตั้งแต่ก่อนสอน ระหว่างการสอน และภายหลังการสอน การประเมินก่อนสอนมี จุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจความสนใจ ความพร้อม ความต้องการ และทัศนคติของผู้เรียน การประเมิน ระหว่างการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบกิจกรรม และพัฒนาการของผู้เรียนเป็นระยะ โดยอาจ ใช้การสังเกตพฤติกรรม การตรวจผลงาน หรือการเปิดโอกาสให้เด็กนำเสนอผลงาน การประเมิน ภายหลังการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินผลการเรียนจากกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อให้ผล สະท้อนกลับแก่ผู้เรียน

Beatie (1997) กล่าวว่า การประเมินการเรียนศิลปศึกษาควรมีหลักการดังนี้

- 1) ควรเป็นทิศทางสำหรับผู้เรียนและครู 2) ควรสนับสนุนวัตถุประสงค์การเรียนการสอนและ หลักสูตร 3) ควรใช้วิธีการที่หลากหลาย 4) ควรประเมินอย่างต่อเนื่อง 5) ควรประเมินตามสภาพ จริง 6) ประเมินอย่างสมดุลระหว่างวิธีที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 7) ควรมุ่งประเมินผลงาน และกระบวนการทำงาน 8) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนกระบวนการทำงานของตนเอง 9) ตอบสนองการเรียนรู้ร่วมกับศาสตร์อื่นๆ 10) มุ่งพัฒนามโนทัศน์ของนักเรียน 11) ยุติธรรมกับ นักเรียนทุกคน 12) มีมาตรฐานเสมอ 13) อิงเกณฑ์ และระดับพัฒนาการของผู้เรียน 14) สนับสนุน การเรียนรู้เป็นกลุ่ม และ 15) ชัดเจนและเป็นระบบ

สรุปได้ว่า การประเมินศิลปศึกษาจึงควรทำอย่างสม่ำเสมอ และใช้วิธีการที่ หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด อย่างไรก็ตาม จากงานวิจัยของนพดล สายทองยนต์ (2536) พบว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจ ในการประเมินผลอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามพัฒนาการของผู้เรียน

1.3.3 เกณฑ์การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา

Conrad (1964) นำเสนอเกณฑ์ในการประเมินผลการเรียนศิลปศึกษาไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทัศนคติ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในประสบการณ์ศิลปะ, แสดงความเชื่อมั่นและมั่นใจในตนเองในการทำงานศิลปะ, แสดงพัฒนาการด้านการรับรู้ทางศิลปะ, สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายในการทำงานศิลปะของตน, ยอมรับการประเมินผลและการวิจารณ์, กล้าทดลองวัสดุใหม่ๆ, ใจกว้างกับผลงานของผู้อื่น, แสดงความคิดเห็นต่อประวัติศาสตร์ศิลปะด้วยความเข้าใจและไม่ด่วนสรุป, แสดงทักษะการวิจารณ์ที่พัฒนาขึ้น, แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี, เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวัน, มีความพึงพอใจในศิลปะ และมีสุนทรียภาพ

2. ด้านความรู้ ประกอบด้วย รู้ความหมายของศัพท์ทางศิลปะ, รู้วิธีวิเคราะห์ปัญหาในการทำงานศิลปะ, มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลงาน การวิจารณ์งานศิลปะ, รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับศิลปะในท้องถิ่น ศิลปะประจำชาติ ศิลปะในอุตสาหกรรม และศิลปะศาสนา

3. ด้านทักษะและลักษณะนิสัย ประกอบด้วย ทักษะการวิจารณ์, ความคิดริเริ่ม, การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการทำงานที่เหมาะสม, การทำงานกลุ่ม, การรักษาเครื่องมือและอุปกรณ์การทำงาน, การวิเคราะห์ผลการทำงานศิลปะของตนเองและผู้อื่น, การทำงานเพิ่มเติมนอกเหนือจากเวลาเรียน, การค้นพบวัสดุและเทคนิคใหม่ๆ, พัฒนาการในการวาดภาพ ระบายสี และการใช้วัสดุอุปกรณ์มาตรฐานในการทำงานศิลปะ

อย่างไรก็ตาม Conrad เสนอแนะว่า การตั้งเกณฑ์การประเมินควรตั้งให้เหมาะสมกับผู้เรียนและจุดมุ่งหมายของผู้สอน เกณฑ์จึงเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ผู้สอนสามารถเลือกเกณฑ์ที่ให้ไว้มาเลือกประเมินให้เหมาะสมกับผู้เรียน Conrad โดยยกตัวอย่างไว้ 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 การพัฒนารายบุคคล	- ความสนใจในการแสดงออกทางศิลปะ
	- ความคิดริเริ่ม
	- การเลือกใช้สี
	- ทักษะการใช้เครื่องมือและสี
	- ความประณีตสวยงามของผลงาน
	- ความรับผิดชอบในการทำงานให้สมบูรณ์
	- ความชื่นชมในผลงาน
	- การประเมินผลความพยายามของตนเอง
การพัฒนาด้านสังคม	- ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม
	- การมีส่วนร่วมในผลงาน

- ยินดีให้ความร่วมมือ
- ความรับผิดชอบในการดูแลอุปกรณ์
- การทำความสะอาดหลังทำกิจกรรม

แบบที่ 1 นี้ เป็นการตั้งเกณฑ์โดยใช้พัฒนาการในตัวบุคคลจากการทำงานเดี่ยว และพัฒนาการด้านสังคมจากการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์ เป็นเกณฑ์ แบบง่ายเหมาะกับระดับประถมศึกษาตอนต้น

- แบบที่ 2 การพัฒนารายบุคคล
- ความสนใจในศิลปะ
 - ความคิดริเริ่ม
 - ทักษะการใช้เครื่องมือและสื่อต่างๆ
 - ความประณีตสวยงามของผลงาน
 - ความรับผิดชอบในเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และการทำความสะอาดสถานที่ทำงาน
- การพัฒนาด้านสังคม
- การมีส่วนร่วมในกลุ่ม
 - ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม
 - การเคารพความคิดเห็นและผลงานของผู้อื่น
- พัฒนาการทางทักษะ
- ทักษะในการออกแบบ
 - ทักษะการวาดภาพระบายสี
 - ทักษะการประดิษฐ์
 - ทักษะการทดลองเทคนิคใหม่ๆ และการแก้ปัญหา

แบบที่ 2 นี้มีการเพิ่มเกณฑ์ด้านทักษะ เน้นไปที่ความสามารถด้านศิลปะของผู้เรียนมากขึ้นกว่าแบบที่ 1 ที่เป็นการประเมินโดยรวม แบบที่ 2 นี้จึงเหมาะกับผู้เรียนระดับ ประถมศึกษาตอนปลาย

1.3.4 วิธีการประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา

การประเมินผลการเรียนศิลปศึกษานั้นเป็นการประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของศิลปศึกษา ซึ่งมักจะครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย ด้านทักษะพิสัย และด้านจิตพิสัย คล้ายคลึงกับวิชาอื่นๆ วิธีการประเมินผลจึงมีส่วนคล้ายกับวิชาอื่นแต่แตกต่างกันในรายละเอียด ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมมาดังนี้

1.3.4.1 การประเมินด้านพุทธิพิสัย เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีของผู้เรียน สามารถวัดได้โดยการทดสอบ ซึ่งการทดสอบนั้น หมายถึง การนำเสนอชุดคำถามที่มีมาตรฐานให้ผู้เรียนตอบสนอง ชุดคำถามเหล่านั้นเรียกว่า “ข้อสอบ” หรือ “ข้อกระทง”

และข้อสอบหลายๆข้อรวมกันทั้งฉบับเรียกว่า “แบบสอบ” หรือ “แบบทดสอบ” การสอนนั้นสามารถทำได้ทั้งวิธีเขียน การตอบปากเปล่า หรือโดยการปฏิบัติก็ได้ (เยาว์ดี วิบูลย์ศรี, 2545) เครื่องมือวัดผลศิลปศึกษาที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยนั้น ครูส่วนใหญ่นิยมใช้แบบสอบแบบเลือกตอบ เพราะสามารถสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาได้ สะดวกแก่การตรวจและการให้คะแนน การสร้างแบบสอบนี้สามารถทำได้ไม่ยาก โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบ ดังนี้ (จันตรี คุปตะวาทีน, 2550)

1. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สำคัญและครอบคลุมเนื้อหาหลายๆเรื่อง ที่ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยมาแจกแจงเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อใช้ในการตั้งคำถาม

2. สร้างแบบสอบโดยเขียนเป็นคำถามให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้ และมีตัวเลือกประมาณ 3-4 ตัวเลือก

3. ระบุคำชี้แจงหรือคำสั่งวิธีใช้แบบสอบให้ชัดเจน

การตั้งคำถามนั้นควรเลือกใช้ภาษาให้เหมาะกับวัยของผู้เรียน และควรครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของ Bloom ทั้ง 6 ชั้น ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เพื่อให้แบบสอบสามารถวัดความรู้ของผู้เรียนในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น ไม่ใช่แค่ความจำเท่านั้น (บุญณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2552)

1.3.4.2 การประเมินด้านทักษะพิสัย หรือการประเมินภาคปฏิบัติ ศิริชัย กาญจนวาสี (2536) ให้คำอธิบายไว้ว่า การประเมินภาคปฏิบัติเป็นการประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เรียนภายใต้สภาพการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริง โดยพิจารณาจากกระบวนการทำงานและคุณภาพของผลงาน เกณฑ์การประเมินสร้างขึ้นจากมิติความสำคัญของคุณลักษณะด้านต่างๆของผลงาน

จรัญ คำยัง (ม.ป.ป.) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินภาคปฏิบัติไว้

4 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินความรู้พื้นฐาน (Knowledge) ผู้เรียนควรมีความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้นๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการประเมินความรู้พื้นฐานนี้สามารถทำได้โดยการสอบถาม

2. การประเมินกระบวนการในการปฏิบัติงาน (Process) ผู้เรียนควรรู้ขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนว่างานนั้นจะเริ่มต้นอย่างไร และสิ้นสุดอย่างไร การวัดกระบวนการในการปฏิบัติงานจึงควรวัดเป็นขั้นตอนตามที่วางแผนไว้ โดยใช้การสังเกตประกอบกับเครื่องมือการประเมินผล ได้แก่ แบบบันทึกการทำงาน หรือแบบสำรวจรายการ หรือมาตราประมาณค่า

3. การประเมินผลงาน (Product) เป็นการประเมินทักษะการปฏิบัติงานในขั้นสุดท้าย ผู้ประเมินควรวิเคราะห์ว่าผลงานนั้นมีองค์ประกอบใดบ้างที่ต้องวัดและประเมิน ดังนั้นการวัดผลงานจะต้องใช้การสังเกตผลงานประกอบกับเครื่องมือการประเมินผล ได้แก่ มาตรฐานประมาณค่า หรือมาตรฐานอันดับคุณภาพ

4. การประเมินคุณลักษณะในการปฏิบัติงาน (Working Habit) สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการปฏิบัติงานอีกประการหนึ่งคือ คุณลักษณะที่ดีในการทำงาน การฝึกผู้เรียนให้เกิดค่านิยมที่ดีบางอย่างในการทำงาน เช่น การทำงานให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เมื่อมีการประเมิน ควรนำคุณลักษณะดังกล่าวมาประเมินด้วย การประเมินในด้านนี้ควรเป็นการสังเกตประกอบกับเครื่องมือการประเมินผล ได้แก่ แบบสำรวจรายการ หรือมาตรฐานประมาณค่า

ปุกณรัตน์ พิชญไพบุลย์ (2552) ได้แบ่งองค์ประกอบของการประเมินศิลปะปฏิบัติออกเป็น 2 ประการคือ

1. การวัดจากกระบวนการขั้นตอน ซึ่งมีจุดประสงค์ 5 ข้อ ดังนี้
 - เพื่อตรวจสอบพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละขั้นการปฏิบัติ
 - เพื่อวัดความใส่ใจต่อธรรมชาติของการสร้างสรรค์แต่ละประเภท เช่น การระบายสีน้ำ การพิมพ์ภาพจากวัสดุ
 - เพื่อวัดความถูกต้องในกระบวนการแต่ละชนิด เช่น ความสะอาด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การประหยัดวัสดุและเวลา
 - เพื่อวัดอุปนิสัยในการทำงาน เช่น การวางแผนในการทำงาน การทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบ ความขยัน
 - เพื่อตรวจทักษะความชำนาญในแต่ละขั้นตอน
2. การวัดที่คุณค่าผลงาน ซึ่งมีจุดประสงค์ 2 ข้อ ดังนี้
 - เพื่อวัดคุณภาพของผลงาน ในด้าน ความตรงกับวัตถุประสงค์ การอยู่ในขอบเขตและกำหนดเวลา ความประณีตเรียบร้อย ความคิดสร้างสรรค์ และสุนทรียภาพที่ปรากฏในผลงาน
 - เพื่อวัดคุณค่าของผลงาน โดยใช้กระบวนการทางศิลปะวิจารณ์ ได้แก่ การบรรยายสิ่งที่ปรากฏ การวิเคราะห์องค์ประกอบทางศิลปะ การตีความหรือการสื่อสารต่อผู้ชม การประเมินคุณค่า และการตัดสินคุณค่า

Eisner (1972) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินผลงานศิลปะของผู้เรียนโดยใช้วิธีตัดสินเปรียบเทียบว่า สามารถทำได้ 3 วิธี คือ

1. การเปรียบเทียบกับตนเอง เป็นการประเมินผลเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถ อารมณ์ และความเข้าใจของผู้เรียน ว่ามีความเจริญงอกงามเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด โดยการเปรียบเทียบผลงานที่ทำกันตอนต้นภาคเรียนกับปลายภาคเรียน

2. การเปรียบเทียบในระดับชั้นเรียนเดียวกัน เป็นการประเมินผลเพื่อให้รู้ถึงระดับความสามารถและการปฏิบัติงานของกลุ่ม

3. การเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน เป็นการประเมินเปรียบเทียบที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์การสอนและกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้นๆ

นอกจากนี้ Eisner ยังได้ให้แนวคิดในการประเมินผลงานศิลปะไว้ดังนี้

1. ความชำนาญทางเทคนิคที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์ ว่าผู้เรียนมีความสามารถในการใช้และควบคุมอุปกรณ์เหล่านั้นมากน้อยแค่ไหน

2. สุนทรียภาพและลักษณะการแสดงออกของผลงาน ได้แก่ ความสามารถในการจัดองค์ประกอบศิลป์ การแสดงออกในผลงาน รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคและสุนทรียภาพที่ปรากฏ

3. จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในผลงาน ได้แก่ การประเมินระดับของความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการที่ปรากฏ ความเฉลียวฉลาด ความแปลกใหม่ และความรู้สึกรื่นเริง

1.3.4.2 การประเมินด้านจิตพิสัย เนื่องจากจุดมุ่งหมายของศิลปะศึกษาได้กำหนดถึงสิ่งที่เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยอยู่มาก เช่น การชื่นชมความงาม การมีสุนทรียภาพ การเห็นคุณค่าศิลปะ ฯลฯ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) การประเมินด้านจิตพิสัยจึงมีความจำเป็น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (บุญฉวีรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2552; ล้วน สายยศ, 2542) ผู้วิจัยสรุปแนวทางการวัดด้านจิตพิสัยได้ดังนี้

1. วัดด้วยแบบวัดสถานการณ์ เป็นการยกตัวอย่างสถานการณ์ที่มีความตรง สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดความรู้สึก และพฤติกรรมที่จะแสดงออกมา ทั้งนี้สถานการณ์ที่ยกมานั้นควรเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และต้องให้การถามลงเพื่อมิให้ผู้ตอบรู้สึกว่ากำลังถูกทดสอบความรู้สึก ซึ่งจะทำให้เกิดการปิดบังความรู้สึกที่แท้จริง อาจใช้ภาพเหตุการณ์แล้วให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น หรือใช้เป็นข้อสอบแบบตัวเลือก โดยอาศัยหลักการให้คะแนน 0,1 และ 2 ตามระดับของค่านิยมที่ปรากฏ

2. วัดด้วยแบบวัดทัศนคติ ทัศนคติเป็นการวัดความรู้สึกที่ส่งผลไปสู่ท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การวัดทัศนคตินอกจากจะเป็นการวัดความรู้สึก ความ

คิดเห็นในเชิงบวกหรือลบแล้ว ยังสามารถแสดงระดับได้ดีอีกด้วย โดยทั่วไปมักใช้ 5 ระดับ และใช้มาตรวัดได้ 2 แบบคือ แบบลิเคิร์ต (Likert Scale) และแบบออสกูต (Osgood Scale)

3. วัดด้วยแบบบันทึกการสังเกต การสังเกตเป็นวิธีการหนึ่ง

สำหรับการประเมินพฤติกรรมบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อใช้เป็นตัวแทนคุณลักษณะที่ต้องการวัด โดยต้องทำการสังเกตซ้ำในเงื่อนไขต่างๆกัน เช่น ต่างเวลา ต่างสถานที่ รวมทั้งใช้ผู้สังเกตหลายๆคนร่วมกันสังเกตด้วย เครื่องมือที่ใช้บันทึกเรียกว่า แบบสังเกต

จากการศึกษาพบว่า การวัดและประเมินผลการเรียนศิลปศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอน การประเมินผลที่เหมาะสมทำให้ผู้เรียนได้รับผลสะท้อนกลับในการพัฒนาตนเอง การประเมินควรประเมินให้ครบถ้วนทั้ง 3 ด้าน อย่างไรก็ตาม วินัย โสมดี (2545) ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า การสอนศิลปะในปัจจุบันยังเน้นที่ผลงานมากเกินไป ขาดการเอาใจใส่กระบวนการทำงานศิลปะ ขาดการวิเคราะห์ผู้เรียน หลายครั้งผลงานถูกตัดสินตามความพึงพอใจของครูทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างไม่ครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร การเรียนการสอนจึงไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้สอนจึงควรมีความเข้าใจในการวัดประเมินผล รวมทั้งมีความเข้าใจในหลักสูตร เพื่อที่จะระบุจุดประสงค์ในการสอน การวัดประเมินผลได้อย่างเหมาะสม ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปได้อย่างราบรื่นและบรรลุถึงคุณภาพผู้เรียนตามที่หลักสูตรระบุไว้ได้

1.4 ศิลปศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

เนื่องจากศิลปศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนในหลายด้าน โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการจึงระบุให้ศิลปศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับประถมศึกษามาตั้งแต่ พ.ศ. 2435 จนถึงปัจจุบัน จากงานวิจัยของบุษบา กาญจนวโรทัย (2529) พบว่าหลักสูตรประถมศึกษาของไทยจำนวน 12 ฉบับ ตั้งแต่พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2526 ปรากฏวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตร 10 ฉบับ และสามารถแบ่งได้เป็น 2 ยุคคือยุคแรก ตั้งแต่พ.ศ. 2435 ถึง พ.ศ. 2502 นั้นศิลปศึกษาเป็นวิชาพื้นฐานที่มุ่งปลูกฝังนิสัยในการสังเกตและการวาดตามแบบครู การเรียนการสอนจึงเน้นความชำนาญด้านฝีมือและทักษะในการวาดภาพระบายสี ความสวยงามและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของผลงาน การประเมินผลมักประเมินจากผลงานเพียงอย่างเดียว และประเมินตามเกณฑ์ของผู้สอนส่วนยุคที่สอง คือตั้งแต่พ.ศ. 2527 ถึง พ.ศ. 2526 นั้นศิลปศึกษามีจุดมุ่งหมายให้นักเรียนแสดงออกตามความสนใจและความสามารถของตนเอง ส่งเสริมการวาดภาพระบายสีตามจินตนาการ มีกิจกรรมศิลปะที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การปั้น การพิมพ์ เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น ส่วนการประเมินผลนั้น ช่วงปีพ.ศ. 2503 ถึง พ.ศ. 2520 เน้นที่พัฒนาการทางศิลปะ และลักษณะนิสัยที่พึง

ประสงค์ของผู้เรียนมากกว่าผลงาน ส่วนช่วงปี พ.ศ. 2520 ถึง พ.ศ. 2526 นั้น การประเมินผลใช้ การประเมินร่วมกันทั้งด้านผลงาน ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และการสังเกตกระบวนการทำงาน

หลักสูตรศิลปศึกษามีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เข้ากับยุคสมัย เช่น หลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) วิชาศิลปศึกษาถูกจัดไว้ในกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย ร่วมกับจริยศึกษา พลศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้ บำเพ็ญประโยชน์ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพ ที่ดี ศิลปศึกษาถูกแยกออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เช่น การเขียนภาพระบายสี การปั้นและการ แกะสลัก ฯลฯ ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน (กรม วิชาการ, 2532) การประเมินผลเริ่มใช้การประเมินตามทฤษฎีการเรียนรู้ 3 ด้าน ของ Bloom ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) ด้านจิตพิสัย (Affective) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor) (จันตรี คุปตะวาทีน, 2550)

หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 แบ่งโครงสร้างด้านการเรียนรู้ออกเป็น 8 กลุ่มสาระศิลปศึกษาถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาระศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย 3 สาระ คือทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ มีการกำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อจบช่วงชั้น กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และผลการ เรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อให้การประเมินผลผู้เรียนมีมาตรฐานมากขึ้น ศิลปศึกษาในหลักสูตรนี้เปิด โอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ศิลปะในมุมที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การให้ผู้เรียนสร้างสรรค์งานตาม จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดที่มีต่องานศิลปะอย่างอิสระชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล โดยกำหนดให้วัดและ ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม (กระทรวงศึกษาธิการ ,2545)

จากการวิจัยและการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 พบว่ามีจุดดีหลายประการ เช่น ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทำให้ท้องถิ่น และสถานศึกษามีส่วนร่วมและบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีแนวคิดและหลักการใน การส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยสะท้อนถึง ปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับเอกสารหลักสูตร กระบวนการนำหลักการสู่ภาคปฏิบัติ คุณภาพผู้เรียนด้านความสามารถและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ยังไม่อยู่ในระดับที่น่าพอใจ เมื่อพิจารณาพร้อมกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งเน้นในการพัฒนาด้านคุณธรรม ความรักในความเป็นไทย ความรอบรู้ และความ พร้อมทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และศีลธรรม สามารถอยู่ร่วมและทำงานร่วมกับ

ผู้อื่นได้ดี จึงทำให้เกิดการทบทวนหลักสูตรและพัฒนาเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้น โดยมีกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นทิศทางในการ จัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น ศิลปศึกษายังคงจัดอยู่ในกลุ่มสาระศิลปะ ร่วมกับดนตรี และนาฏศิลป์ โดยมีรายละเอียดของหลักสูตรดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

1.4.1 เป้าหมาย กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ มีความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

1.4.2 สาระสำคัญ มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ สร้างและนำเสนอผลงานทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์ คุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.4.3 มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ศ 1.1

สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2

เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

1.4.4 คุณภาพผู้เรียน

1.4.4.1 เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

- รู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง และจำแนกทักษะธาตุของสิ่งต่างๆในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างงานวาดภาพระบายสีโดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สีและพื้นผิว ภาพปะติดและงานปั้น งานโครงสร้างเคลื่อนไหวอย่างง่ายๆ ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเรื่องราว เหตุการณ์ ชีวิตจริง

สร้างงานทัศนศิลป์ตามที่ตนชื่นชอบ สามารถแสดงเหตุผลและวิธีการในการปรับปรุงงานของตนเอง

- รู้และเข้าใจความสำคัญของงานทัศนศิลป์ใน

ชีวิตประจำวัน ที่มาของงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น ตลอดจนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

1.4.4.2 เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

- รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสง

เงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วน ความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ เช่น งานสื่อผสม งานวาดภาพระบายสี งานปั้น งานพิมพ์ภาพ รวมทั้งสามารถสร้างแผนภาพ แผนผัง และภาพประกอบเพื่อถ่ายทอดความคิดจินตนาการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ และสามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกันได้ เข้าใจปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ หลักการลดและเพิ่มในงานปั้น การสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตน รู้วิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ตลอดจน รู้และเข้าใจคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม

- รู้และเข้าใจบทบาทของงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนชีวิตและ

สังคม อิทธิพลของความเชื่อ ความศรัทธา ในศาสนา และวัฒนธรรมที่มีผลต่อการสร้างงานทัศนศิลป์ในท้องถิ่น

1.4.5 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ยกตัวอย่างจากสาระการเรียนรู้

ศิลปะระดับประถมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ระดับป.5

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์

วิพากษ์ วิจักษ์ วิเคราะห์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1.บรรยายเกี่ยวกับจังหวะตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์	●จังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์ ระดับป.5 (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
	2.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการที่ต่างกัน	●ความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์
	3. วาดภาพ โดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี	●แสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี
	4. สร้างสรรค์งานปั้นจาก ดินน้ำมัน หรือดินเหนียว โดยเน้นการถ่ายทอดจินตนาการ	●การสร้างงานปั้นเพื่อถ่ายทอดจินตนาการ ด้วยการ用地ินน้ำมันหรือดินเหนียว
	5. สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพโดยเน้นการจัดวางตำแหน่งของสิ่งต่างๆ ในภาพ	●การจัดภาพในงานพิมพ์ภาพ
	6.ระบุนปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น	● การจัดองค์ประกอบศิลป์และการสื่อความหมาย ในงานทัศนศิลป์
	7.บรรยายประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม	● ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. ระบุน และบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือนิทรรศการศิลปะ	● ลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์
	2. อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น	● งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

จากการศึกษาหลักสูตรศิลปศึกษาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 พบว่า ศิลปศึกษาจึงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่การสอนผู้เรียนในการสร้างงานศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึง การสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ ชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ อันจะนำไปสู่การมี สุนทรียะ รวมถึงเกิดเป็นจิตสำนึกในการรักและหวงแหนศิลปวัฒนธรรมของไทย และชื่นชมใน ศิลปวัฒนธรรมของชนชาติอื่น โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งระบุตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน ว่า “สามารถบรรยายประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม” การ สอนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงควรเน้นที่การสอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของ ศิลปะ ควบคู่ไปกับการสร้างผลงานศิลปะ

2. พัฒนาการของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจ เกี่ยวกับพัฒนาการ ธรรมชาติและกระบวนการคิดของเด็กเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมได้สอดคล้อง กับช่วงวัย (จรรยา สุวรรณทัต, 2526) โดยเฉพาะในวิชาศิลปศึกษาซึ่งมุ่งเน้นให้เด็กได้แสดงออก ทางศิลปะตามพัฒนาการอย่างมั่นใจและเป็นธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) ครูผู้สอนศิลปศึกษาจึงมีความจำเป็นในการเรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการตามวัยของผู้เรียน ทั้งพัฒนาการโดยทั่วไป และพัฒนาการด้านศิลปะ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนที่ เหมาะสม

2.1 พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา

เด็กในวัยประถมศึกษา อยู่ในช่วงอายุประมาณ 6-12 ปี เป็นวัยทางจิตวิทยาที่เรียกว่า Formative Years หรือวัยแห่งความเจริญงอกงาม เป็นระยะที่กำลังสร้างพัฒนาการทุกด้านให้ เจริญงอกงามไปตามวัย ต้องการที่จะขยายประสบการณ์ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและวัฒนธรรมที่ตนดำรงอยู่ เป็นวัยแห่งการรวมหมู่รวม พวกของวัยเดียวกัน การจัดการศึกษาระดับประถมจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียน และเล่น อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นพื้นฐานในความเจริญก้าวหน้าในอนาคต (บันลือ พฤกษ์วัน, 2525)

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2545) กล่าวว่า ลักษณะของเด็กวัยประถมศึกษา หรือเด็กที่มีอายุ ตั้งแต่ 6-12 ปี คือ การเริ่มออกจากบ้านมาสู่สังคมอื่นๆ ซึ่งจุดศูนย์กลางสังคมของเด็กคือโรงเรียน โดยเด็กจะเรียนรู้การเข้าสังคมมากขึ้น รู้จักบทบาทในการเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อน ได้เรียนรู้ถึง ระบบกฎเกณฑ์ต่างๆมากขึ้น พัฒนาการในวัยนี้จะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและ

สังคม เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับอยู่ในสังคม ซึ่งลักษณะพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กวัย ประถมศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางร่างกายเด็กวัยนี้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เด็กผู้หญิงจะเติบโตไวกว่า เด็กผู้ชายวัยเดียวกัน ไม่ว่าจะ เป็นด้านน้ำหนักหรือส่วนสูง ฟันแท้เริ่มขึ้นแทนฟันน้ำนม มีการ เคลื่อนไหวที่ ดีขึ้นเมื่อเทียบกับเด็กก่อนวัยเรียน การทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และ การทำงานประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อและตาดีขึ้นมาก พัฒนาการทางร่างกายนั้นขึ้นอยู่กับ ปัจจัยทางพันธุกรรม อาหาร การออกกำลังกาย ความมั่นคงทางอารมณ์ และการพักผ่อนนอนหลับ ถ้าเด็กมีสุขภาพที่ดีแล้วย่อมเป็นพื้นฐานของพัฒนาการที่ดีในทุกๆด้าน

พัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญานั้นตั้งอยู่บนรากฐานการเรียนรู้และการปรับตัวเข้ากับ หากลุ่มเพื่อน เพื่อนจะส่งอิทธิพลสูงต่อการเรียนรู้ ถ้าเด็กมีการปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อนได้ดี เด็กจะมี พัฒนาการทางสติปัญญาที่ดีได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม เด็กวัยนี้ สามารถเรียนรู้ในสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมในรูปแบบของสัญลักษณ์ เช่น ตัวเลข ตัวอักษร ได้ดี เด็กวัยนี้เริ่มมีการพัฒนาด้านความคิดรวบยอด เรียนรู้ศัพท์ต่างๆมากขึ้น มีความคล่องแคล่ว ในการอ่าน การพูด การเขียน ซึ่งเป็นเครื่องมือของเด็กในการที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆต่อไป รู้จักการใช้ เหตุและผลการ คิดในแง่วิทยาศาสตร์ และเริ่มที่จะรู้จักใช้เหตุผลในการวิจารณ์ความถูกต้องได้ด้วย มโนธรรมของเด็กเอง

พัฒนาการทางอารมณ์

เด็กวัยนี้รู้จักกลัวในสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลมากกว่าเด็กก่อนวัยเรียน เพราะ ความสามารถในการใช้เหตุผลมีมากขึ้น มีความรู้สึกสงสารเห็นใจ เข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น รวมทั้งสัตว์เลี้ยงด้วย เพราะชอบเขตชีวิตสังคมของเด็กกว้างขึ้น แต่สิ่งที่ต้องพัฒนา คือ การเข้าใจ ในอารมณ์ของตนเองและบุคคลอื่นด้วย ซึ่งสามารถส่งเสริมได้โดยการเปิดโอกาสให้เข้าสังคมกับ กลุ่มเพื่อน การได้ออกกำลังกายเพื่อผ่อนคลาย การทำกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆที่เด็กชอบ เช่น การ วาดภาพ การปั้น การเขียนเรื่องราวต่างๆ การเล่นเกมดนตรี ฯลฯ เด็กวัยนี้ควรได้เรียนรู้ถึงอารมณ์ต่างๆ ไม่ควรเก็บกดมากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความเครียดซึ่งนำไปสู่ความเจ็บป่วยทางร่างกายได้

พัฒนาการทางสังคม

เด็กวัยนี้ชอบเข้ากลุ่มเพื่อนเพื่อเรียนรู้ถึงการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ที่แตกต่าง ไปจากบ้าน อยากเป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนและให้เพื่อนๆยอมรับตนเอง ในการเข้ากลุ่มนั้นเด็กจะ ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกัน การแข่งขันกัน การเคารพกฎเกณฑ์ต่างๆของโรงเรียน ดังนั้นผู้ปกครอง ต้องส่งเสริมให้เกิดพัฒนาการดังกล่าว โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้การเข้าสู่สังคม การ

เลียนแบบบทบาททางเพศของเด็กก็เป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากก่อนวัยเรียน โดยเด็กจะเลียนแบบคนที่ใกล้ชิดและเป็นคนที่เด็กรัก ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครู หรือญาติที่ใกล้ชิด แม้กระทั่งพี่เลี้ยงเด็ก รายการโทรทัศน์ การ์ตูน เป็นต้น เด็กวัยนี้จะเข้ากลุ่มตามเพศของตนเองและมักมีพฤติกรรมที่คิดว่าจะเหมาะกับเพศของตนเอง เช่น เด็กผู้หญิงจะรักสวยรักงามไม่เล่นอะไรผาดโผน เด็กผู้ชายจะชอบเล่นอะไรที่ได้ใช้แรง และผาดโผนกว่าเด็กผู้หญิง เป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็นพัฒนาการสำคัญในการเรียนรู้บทบาททางเพศของตน

สุรางค์ ใคว์ตระกูล (2537) กล่าวว่า เด็กในวัยประถมศึกษาจะเห็นความสำคัญของเพื่อนมาก และความสามารถของเด็กจะพัฒนาขึ้นทั้งทางวิชาการและการทำกิจกรรม ความสำเร็จในการทำกิจกรรมจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณมีความสามารถ เด็กจะทุ่มเทเวลาในการทำกิจกรรมกลุ่ม หากกิจกรรมออกมาไม่ดีเด็กจะรู้สึกมีปมด้อย ดังนั้นครูควรมีบทบาทในการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถของตนเอง และเปิดโอกาสในการทำกิจกรรมกลุ่มให้มากขึ้น

เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์ (2550) ได้อธิบายถึงพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง ช่วงอายุตั้งแต่ 6-12 ปี ไว้ดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย

เมื่อเด็กอายุได้ 6 ปี เค้าน้ำอ่อนเยาว์แบบทารกจะเริ่มหมดไป แขนขาจะเจริญเติบโตเร็วกว่าลำตัวทำให้มองดูเก้งก้าง แม้ว่าเด็กหญิงจะโตเร็วกว่าเด็กชาย แต่เด็กชายมักจะมี ความสูงและน้ำหนักตัวมากกว่า ใบหน้าเริ่มผอมและแคบลง ฟันน้ำนมเริ่มหลุดเมื่อมีอายุ 6 ปี ฟันแท้และฟันกรามจะทยอยขึ้นมาจนครบ เมื่ออายุประมาณ 11-12 ปี เด็กวัย 6 ขวบดวงตายังไม่โตเท่าผู้ใหญ่ เด็กหลายคนยังต้องใช้เวลาในการปรับระยะสายตาสายตา ตัวอักษรสำหรับเด็กจึงมีขนาดใหญ่กว่าปกติ การประสานกันระหว่างกล้ามเนื้อใหญ่เล็กเป็นไปอย่างราบรื่น ปฏิบัติการตอบสนองรวดเร็วขึ้น ความสามารถในการรับรู้พัฒนาขึ้นจนถึงระดับสูงสุดในวัย 9 ปี หลังจากนั้นจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก สามารถตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้รวดเร็วขึ้น มีความเข้าใจในเรื่องชายและหญิง

พัฒนาการทางปัญญา

เด็กในวัย 6-7 ปีมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่ Piaget เรียกว่า “ปฏิบัติการด้านรูปธรรม” (Concrete Operation) ซึ่งทำให้เด็กวัยประถมศึกษาเริ่มมีโน้ตัมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชั้น (Classes) นอกจากนั้นยังมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามกติกาที่คนอื่นตั้งไว้ วัยนี้จึงเป็นวัยที่เหมาะสมในการอบรมเด็กให้มีทักษะและความรู้ในการเข้าสังคม เด็กมีความเข้าใจทางภาษามากขึ้น ทั้งในด้านความหมายของคำ และด้านไวยากรณ์ ความสามารถด้านการสื่อสารพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว สามารถทำหน้าที่ของผู้พูดได้ดีถ้าเขาและผู้ฟังมีความรู้บางอย่างที่เหมือนกัน และจะทำได้ดีขึ้นหากได้รู้ผลว่าผู้ฟังมีความเข้าใจมากน้อยเพียงใด เด็กสามารถจดจำ

สิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้นเรื่อยๆ ตามวัย หากครูหรือผู้ปกครองช่วงเหลือในการจัดระบบข้อมูล เด็กจะมีความจำที่ดียิ่งขึ้นไปอีก

พัฒนาการทางจริยธรรม

เด็กเล็ก (6-7 ปี) มีความคิดที่เป็นปรัวิสัย (Objective) เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม โดยการตัดสินความผิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เด็กโต (8 ปีขึ้นไป) จะมีความคิดที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) มากกว่าเพราะจะตัดสินจากความตั้งใจของผู้กระทำ เด็กในวัยนี้ยังเรียนรู้อารมณ์ความรู้สึก ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ โดยเป็นการกระทำเพื่อเลี่ยงการทำโทษในขั้นแรก แล้วจึงพัฒนามาเป็นการทำเพื่อให้ได้การยอมรับจากผู้อื่น และการยอมรับมาเป็นค่านิยมตามลำดับ

พัฒนาทางบุคลิกภาพและทางสังคม

เด็กในวัยนี้ช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้นไม่ต้องรอให้พ่อแม่ควบคุมตลอดเวลา และมักใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเล่น การสำรวจเรียนรู้เกี่ยวกับคนและสิ่งของ บ้านจะเปรียบเสมือนที่พักผ่อนหรือฐานที่เด็กจะกลับมาเติมพลังและบางครั้งก็เพื่อคำปลอบโยน การให้กำลังใจ เด็กวัยนี้เป็นวัยที่สนุกสนานที่สุด แม้จะมีปัญหาบ้างแต่เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะมีความพอใจในสภาพของตนเองจนเรียกได้ว่าเป็น ปีทองของวัยเด็ก (Golden Age of Childhood) ในวัยนี้มีความเปลี่ยนแปลง 2 อย่างที่ส่งอิทธิพลต่อพัฒนาการทางบุคลิกภาพและสังคมของเด็ก ประการแรกคือการเข้าโรงเรียน ประการที่สองคือการที่เด็กเริ่มมีความสัมพันธ์กับคนภายนอกครอบครัว เช่น เพื่อน ครู ฯลฯ เด็กในวัยนี้จะมีความพยายามในการทำสิ่งต่างๆ มากขึ้น ชอบที่จะแข่งขันมากขึ้น เพราะอยากจะได้ประสบความสำเร็จ

Erikson (1965) กล่าวว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยที่เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีสมรรถภาพ ขยันขันแข็ง มีผลงาน ได้ทำในสิ่งที่ตนปรารถนาหรือเกิดความรู้สึกดีต่อย ถ้าเด็กประสบความสำเร็จพอสมควรในสิ่งที่เขาทำหรือเรียน ก็จะรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้ เรียกว่ามีความรู้สึกมีความอุตสาหกรรม (Sense of Industry) แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงข้าม เด็กจะเกิดความรู้สึกด้อย (Sense of Inferiority) คือเกิดความรู้สึกว่าตนไม่สามารถจะต่อกรกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้

Torrance (1971) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กระดับประถมศึกษา โดยเน้นที่ด้านความคิดสร้างสรรค์ สามารถแบ่งระดับพัฒนาการได้ออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้

ช่วงอายุ 6-8 ปี ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะลดลงในระยะของการเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่เด็กวัยนี้จะรักการเรียน มีความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มมากขึ้น ยังคงเอาแต่ใจ และใช้ตนเองเป็นศูนย์กลางคล้ายวัยอนุบาล ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่จะใช้ความคิดสร้างสรรค์ผ่านทางบทเรียน นิทาน หรือการอภิปราย ผู้ใหญ่ควรช่วยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตนเองและคอยตอบคำถามต่างๆ ของเด็กด้วยความเข้าใจ

ช่วงอายุ 8-10 ปี เด็กวัยนี้มีความคิดสร้างสรรค์ในระดับที่สูงขึ้น และสามารถนำความคิดไปประยุกต์ใช้ได้จริง เด็กมักจะเลียนแบบวีรบุรุษ สามารถกระตุ้นให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือทักษะอื่นๆ ในการช่วยเหลือเพื่อน เด็กสามารถทำงานที่ยากขึ้น รู้จักถามปัญหาที่ซับซ้อนขึ้น รู้จักคิดมากขึ้น มีความกังวลใจในสิ่งที่ตนเองทำไม่ได้ และรู้สึกเสียใจหากไม่ได้รับความยุติธรรม เด็กวัยนี้ต้องการโอกาสในการแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ผู้ใหญ่ควรเปิดโอกาสให้เด็กพร้อมทั้งแสดงออกว่าความคิดของเด็กนั้นเป็นประโยชน์ แต่เด็กยังคงต้องการคำแนะนำสนับสนุนและปลอบโยนเมื่อต้องทำงานที่ยากมากๆ เด็กวัยนี้จะเริ่มเรียนรู้ว่าตนเองไม่สามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้

อายุ 10-12 ปี เด็กจะชอบอ่านหนังสือ และอยู่นิ่งได้นานขึ้น สามารถใช้ความคิดได้เป็นเวลานานๆ เป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านศิลปะและดนตรีมาก เด็กวัยนี้ชอบทดลองทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง มีความคิดที่ละเอียดลึกซึ้งถึงสิ่งปลีกย่อยต่างๆ มีความจำที่ดี สามารถแปลงหลักเกณฑ์ต่างๆ ได้ เด็กจะแสดงออกถึงบุคลิกภาพและความถนัดมากขึ้น ควรมอบหมายงานที่ทำทนายเพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงความสามารถของตน และฝึกในการตัดสินใจ

บันลือ พฤษะวัน (2525) ได้สรุปเกี่ยวกับความต้องการเบื้องต้นของเด็กในวัยประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. ความรักและมิตรภาพ
2. การได้รับการยอมรับนับถือ
3. อิสระเสรี
4. ศรัทธา
5. การกระตุ้นและปัญหาที่ท้าทาย
6. ความอบอุ่นและความมั่นคง
7. สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ
8. ศิลปะและการสร้างสรรค์
9. ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ
10. ความสนุกสนานและตื่นเต้น

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ให้แก่เด็กวัยประถมศึกษา ผู้สอนจึงควรคำนึงถึงความต้องการตามวัยของเด็กด้วย หากความต้องการของเด็กไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 พัฒนาการด้านจิตพิสัยของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

ในการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก นอกเหนือจากพัฒนาการโดยทั่วไปของเด็ก เช่น ด้านร่างกาย ด้านสังคม ฯลฯ พัฒนาการด้านจิตพิสัย หรือด้านจริยธรรมก็เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับนี้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) การเรียนการสอนจึงควรมีการสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนซึมซับค่านิยมอันดี ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการสร้างพื้นฐานจิตใจที่งดงามต่อไปในอนาคต

Piaget (1948) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็ก โดยเล่าเรื่องให้เด็กฟัง 2 เรื่องซึ่งเป็นเรื่องของเด็กที่ทำผิด เรื่องหนึ่งเป็นของเด็กที่ทำผิดโดยไม่ได้ตั้งใจ แต่ความเสียหายมาก ส่วนอีกเรื่องเด็กทำผิดด้วยความตั้งใจแต่ความเสียหายน้อย แล้วจึงถามเด็กว่าเด็กจากเรื่องไหนทำผิดมากกว่ากัน Piaget สรุปผลได้ว่า เด็กอายุ 6-7 ปีจะคิดว่าเด็กที่ทำความเสียหายมากกว่าทำผิดมากกว่า และควรถูกทำโทษมากกว่า แต่เด็กอายุ 8-9 ปีจะตัดสินความผิดจากความตั้งใจของเด็ก และตัดสินให้เด็กที่ทำผิดด้วยความตั้งใจรับโทษมากกว่า Piaget สรุปว่าเด็กเล็กมีความคิดที่เป็นปรัวิสัย (Objective) เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม โดยการตัดสินความผิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เด็กโตจะมีความคิดที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) มากกว่า เพราะจะตัดสินจากความตั้งใจของผู้กระทำ นอกจากนี้ Piaget ยังกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการพิพากษาลงโทษ เด็กเล็กมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าถ้าได้รับบาดเจ็บจากการทำสิ่งที่พ่อแม่ห้ามนั้นเป็นการถูกทำโทษเนื่องจากฝ่าฝืนคำสั่ง เช่น ถูกไฟลวกเพราะเล่นไม้ขีดไฟ เป็นต้น แต่เด็กโตจะเข้าใจว่าคนเราสามารถที่จะทำผิดโดยไม่ถูกทำโทษได้

Kohlberg (1983) ได้ขยายงานวิจัยของ Piaget ออกไป โดย Kohlberg เชื่อว่าพัฒนาการทางจริยธรรมมี 3 ระดับ 6 ขั้นดังนี้

1. ระดับก่อนมีจริยธรรม (Premoral Level) ความประพฤติถูกกำหนดโดยองค์ประกอบภายนอก

ขั้นที่ 1 เน้นเรื่องความเชื่อฟัง การทำโทษ ความเกรงกลัวต่อผู้มีอำนาจ

ขั้นที่ 2 เน้นเรื่องความไร้เดียงสา (Naive) ความสุขสบาย (Hedonistic)

และวิธีการ (Instrumental) ความประพฤติที่ถูกคือคือความประพฤติที่สร้างความพอใจแก่ตนเองหรือผู้อื่นเป็นบางครั้ง

2. ระดับจริยธรรมตามประเพณีนิยม (Conventional Morality) จริยธรรมหมายถึงการทำดีและการรักษาขนบประเพณีของสังคม

ขั้นที่ 3 ความประพฤติที่ดีหมายถึงการรักษาความสัมพันธ์ที่ดี ทำความดี เพื่อให้ได้การยอมรับ หรือเป็นการเอาใจ หรือช่วยเหลือผู้อื่น

ขั้นที่ 4 เน้นเรื่องสิทธิอำนาจ (Authority) กฎหมาย หน้าที่ และการรักษา สถานภาพทั้งด้านศาสนาและสังคม ซึ่งถือว่าเป็นค่านิยมขั้นต้น

3. ระดับจริยธรรมตามหลักการของตนเอง (Morality of Self-Accepted Principles) จริยธรรมหมายถึงการทำตามมาตรฐาน สิทธิ และหน้าที่ร่วมกัน

ขั้นที่ 5 การทำตามสัญญา การเคารพสิทธิส่วนบุคคล และกฎหมายที่ ได้มาอย่างประชาธิปไตย

ขั้นที่ 6 การทำตามความรู้สึกผิดชอบชั่วดีส่วนบุคคล เน้นทั้งการทำตาม กฎเกณฑ์และมาตรฐานที่มีอยู่แล้วรวมทั้งความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจ

เพื่อการทดลองลำดับขั้นเหล่านี้ Kohlberg ใช้การเล่าเรื่องให้เด็กแสดงความคิดเห็น เช่นเดียวกับ Piaget แต่เนื่องจากมีการแบ่งแยกหลายขั้น จึงมีความยากลำบากในการให้คะแนน และกำหนดว่าเด็กมีพัฒนาการในระดับใด ทำให้อาจมีปัญหาในเรื่องความแม่นยำของขั้นต่างๆ แต่โดยทั่วไปแล้ว เด็กในระดับประถมศึกษาจะอยู่ไม่เกินขั้นที่ 4 ในมาตรวัดของ Kohlberg

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของ Piaget และ Kohlberg ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเสียหายส่วนบุคคล (Personal Injury) เพราะทั้ง 2 คนเพียงแต่ให้เด็กตัดสินความผิดที่เกิดขึ้นจากการทำ ทรัพย์สินเสียหายเท่านั้น แต่ในด้านกฎหมายและจริยธรรม ความเสียหายส่วนบุคคลก็มีความสำคัญ การวิจัยของ Elkind และ Dabek (1977) โดยการเล่าเรื่อง 6 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความ ใจและไม่ตั้งใจในการทำผิด รวมทั้งความเสียหายด้านทรัพย์สินและด้านส่วนบุคคล ให้เด็ก อนุบาล เด็กระดับชั้นป.2 และป.4 ฟัง และให้แสดงความคิดเห็น โดยความเสียหายด้านทรัพย์สิน และด้านส่วนบุคคลมีความใกล้เคียงกัน เช่น เลือดกำเดาออก กับ ยางแบน เป็นต้น ผลการวิจัย พบว่าถ้าให้ความตั้งใจเป็นตัวคงที่ เด็กทุกระดับอายุจะเห็นว่าการทำงานร้ายร่างกายมีความผิด มากกว่าการทำลายข้าวของ

Berk (1991) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพัฒนาการด้านจิตพิสัยของเด็กไว้ ดังนี้

1. การปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน - เนื่องจากเด็กในวัยนี้มักจะคาดหวังการยอมรับ จากเพื่อน ดังนั้นค่านิยมในกลุ่มของตนเองจึงส่งผลต่อค่านิยมในตัวเด็กเป็นอย่างมาก
2. การอบรมเลี้ยงดู - ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างรากฐานด้าน คุณธรรมจริยธรรมในเด็ก เด็กที่อาศัยอยู่กับผู้ปกครองซึ่งมีความเข้าใจด้านคุณธรรมจริยธรรม และ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเด็กอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เด็กมีระดับการแสดงออกด้าน คุณธรรมจริยธรรมที่สูงกว่าปกติ

3. การศึกษา – ปัจจัยต่างๆที่เด็กได้รับจากในโรงเรียน เช่น บทเรียนต่างๆ บรรยากาศของการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน เพื่อน ครู กฎเกณฑ์ของโรงเรียน ฯลฯ ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เด็กถูกวางรากฐานเกี่ยวกับจิตใจ คุณธรรมและจริยธรรม

4, สังคมและวัฒนธรรม – สภาพแวดล้อมล้วนส่งผลต่อการเรียนรู้ด้านจิตใจ จากการวิจัยพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งประกอบอาชีพชาวไร่ชาวนา หรือเด็กที่มาจากชนกลุ่มน้อย จะไม่มีการพัฒนาด้านจริยธรรมสูงไปกว่าขั้นที่ 4 ตามระดับขั้นพัฒนาการของ Kohlberg อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีของ Kohlberg นั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมตะวันตก หากนำไปใช้กับเด็กที่มาจากชาติตะวันออก การให้เหตุผลทางจริยธรรมอาจแตกต่างกันไป เนื่องจากรากฐานทางศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม และค่านิยมที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการด้านอัตวิสัยจะเปลี่ยนไปตามช่วงสมัย โดยค่อยๆ พัฒนาขึ้น การมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และการทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม เด็กในวัย 8 ปีขึ้นไปจะเริ่มมีความคิดที่เป็นเหตุผลและเรียนรู้ด้านจิตพิสัยได้ดี โรงเรียนและครูเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างรากฐานการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย คุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เด็ก อันจะเป็นพื้นฐานอันดีในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องเหมาะสมในอนาคต อย่างไรก็ตามกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่ค่อยให้ความสนใจกับการพัฒนาด้านจิตพิสัยนัก เนื่องจากเป็นสิ่งที่ค่อนข้างนามธรรม วัดผลได้ยาก แตกต่างจากความรู้ตามสาระการเรียนรู้ต่างๆที่สามารถวัดและประเมินผลได้ง่าย ทำให้การเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดผลด้านจิตพิสัยในเด็กถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย

2.3 พัฒนาการด้านศิลปะของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา

จากการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กทำให้ค้นพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางวุฒิภาวะของเด็กจากวัยหนึ่งไปสู่อีกวัยหนึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ฯลฯ การแสดงออกทางศิลปะก็เป็นเช่นกัน พัฒนาการทางวุฒิภาวะด้านการแสดงออกทางศิลปะนั้นได้รับการศึกษาค้นคว้าโดย Lowenfeld and Britian (1964) ซึ่งยืนยันว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านการแสดงออกในสิ่งที่มองเห็นได้นี้เป็นปฏิกิริยาสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม การเรียนรู้ สุนทรียะ และการสร้างสรรค์ภายในตัวเด็ก

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้รวบรวมสาระสำคัญไว้ดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของ Lowenfeld and Britian (1964) เป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญและเป็นรากฐานในการศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก สรุปลักษณะของพัฒนาการได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นขีดเขียน (The Scribbling Stage) คือขั้นของเด็กอายุ 2-4 ปี นับว่าเป็นขั้นของการพัฒนาตอนต้น โดดเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับแบบแผนการเรียนรู้ เจตคติ และประสาทสัมผัสต่างๆ การแสดงออกทางศิลปะเริ่มต้นตั้งแต่อายุประมาณ 18 เดือน โดยเริ่มจากการขีดเครื่องหมายลงบนกระดาษหรือพื้นที่ว่าง การขีดเขียนดำเนินต่อไปจนกระทั่งเด็กสามารถควบคุมการเคลื่อนไหวได้ดีขึ้น จากนั้นการขีดเขียนจะมีลักษณะซ้ำๆแบบเดิม ระบายนี้เด็กจะเริ่มมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรอยขีดเขียน และเริ่มตั้งชื่อให้กับรอยขีดเขียนนั้น อย่างไรก็ตามในขั้นขีดเขียนนี้ยังไม่มีการใช้ช่องไฟ แต่จะขีดเขียนกระจายไปทั่วกระดาษ การใช้สีจะเป็นไปเพื่อความสนุกสนาน การแสดงออกตามประสบการณ์ และการปรับตัวของเด็ก โดยจะใช้สีที่อบอุ่น และเป็นอิสระ เด็กในวัยนี้ยังไม่มีความสามารถในการออกแบบ

ขั้นที่ 2 ขั้นก่อนการเขียนภาพอย่างเป็นเรื่องราว (The Preschematic Stage) หมายถึงขั้นของเด็กอายุ 4-7 ปี ซึ่งเริ่มเรียนในระดับอนุบาล และประถมศึกษาตอนต้น เด็กเริ่มค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างการขีดเขียนกับสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ภาพวาดของเด็กในวัยนี้เริ่มมีความหมายกับผู้ใหญ่ เพราะเริ่มใช้รูปร่างที่เข้าใจได้ว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งใด ลักษณะการวาดที่สำคัญในวัยนี้คือการใช้รูปเรขาคณิตอย่างง่ายประกอบกันเป็นรูปร่างต่างๆไป แต่สัดส่วนยังไม่ถูกต้อง และไม่สมจริง สัญลักษณ์ที่นิยมวาดเป็นครั้งแรกคือ รูปร่างคน โดยศีรษะจะมีลักษณะกลมๆ แขนขาจะเป็นเส้นตรงเด็กยังไม่รู้จักการลอกเลียนแบบสิ่งที่เห็น การวาดภาพคนจึงเป็นไปตามความคิดไม่ใช่ตามที่ตามองเห็น และจะวาดอวัยวะที่มีความสำคัญกับประสบการณ์และอารมณ์ เช่น วาดแม่กำลังอุ้มตนเอง โดยวาดมือในลักษณะ 2 มิติ และวัตถุต่างๆกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งข้างบน ข้างล่าง หรือข้างๆ และไม่สามารถวาดสิ่งต่างๆให้มีความสัมพันธ์กันได้ เด็กจะถือตนเองเป็นศูนย์กลางของสิ่งต่างๆ บางครั้งจึงเรียกขั้นพัฒนาการนี้ว่า ขั้นการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ลักษณะงานศิลปะของเด็กวัยนี้จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างจินตนาการสัมพันธ์กับความคิด และความเป็นจริง รวมทั้งทักษะการสร้างสรรค์ รูปทรงของภาพจะเป็นรูปร่างง่ายๆ เช่น ส่วนหัวเป็นวงกลม แขนขาเป็นสี่เหลี่ยม สีที่เด็กใช้จะไม่เหมือนกับความเป็นจริง แต่ขึ้นกับอารมณ์ของเด็ก ซึ่งการแสดงออกแบบนี้จะค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น

ขั้นที่ 3 ขั้นการเขียนภาพอย่างมีความหมาย (The Schematic Stage) หมายถึงขั้นของเด็กอายุประมาณ 7-9 ปี เด็กวัยนี้จะเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จะวาดสิ่งต่างๆเป็นรูปร่างที่แน่นอนตามแบบเฉพาะตัวของแต่ละคน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ

ความรู้สึก อารมณ์ และความคิดของเด็ก เด็กจะวาดเฉพาะสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับเขา การวาดภาพคนใช้รูปร่างเรขาคณิตต่างๆมาประกอบกัน เริ่มมีการเติมรายละเอียดของอวัยวะต่างๆ เช่น จมูก คอ ผมห ฯลฯ เมื่อเด็กอายุ 7 ปี จะวาดเสื้อผ้าแทนร่างกายของคน แต่ยังไม่วาดท่าทางหรือการกระทำไม่ได้ และจะวาดคนยืนหันหน้าตรงเท่านั้น สำหรับการใช้ช่องไฟพบว่ามีความสัมพันธ์กับวัตถุ เช่น ต้นไม้อยู่บนพื้นดิน ซึ่งเรียกว่า การเขียนภาพบนเส้นฐาน(Base Line) เป็นการบ่งชี้ว่าเด็กเข้าใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม แต่ยังไม่มีความเข้าใจเรื่อง 3 มิติ ภาพวาดจึงมีลักษณะเป็น 2 มิติ มีเฉพาะความกว้างและความยาว การใช้สีเริ่มมีความสัมพันธ์กันกับวัตถุและอารมณ์ มีการใช้สีอ่อนแก่เพียงเล็กน้อย เด็กจะวาดสิ่งต่างๆซ้ำๆกัน ลักษณะการวาดภาพของเด็กวัยนี้มักพบการเขียนภาพแบบพับกลาง (Folding Over) ลักษณะของภาพวาดคล้ายกับการพับกระดาษเป็นสองตอนและใช้เส้นรอบพับเป็นเส้นกั้นกลาง เด็กเรียนรู้ที่เขียนจะตั้งฉากกับเส้นฐานเส้นบน และมีลักษณะหัวตั้ง แต่สิ่งที่เด็กวาดลงบนเส้นฐานเส้นล่างจะมีลักษณะหัวกลับ การเขียนภาพพับกลางของเด็กเกิดขึ้นจากการเขียนภาพโดยยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และวาดสิ่งต่างๆให้สัมพันธ์กับตน ลักษณะสำคัญอีกแบบหนึ่ง คือ การใช้วงกลมเป็นเส้นฐาน และวาดรูปต่างๆหันด้านบนที่ขึ้นไปลักษณะคล้ายรัศมี และมีการเขียนภาพแบบเอกซ์เรย์ (X-ray Picture) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้วาดมีปฏิริยาต่อสิ่งต่างๆทั้งภายนอกและภายในตามความต้องการและอารมณ์ของตนเองมากกว่าจะวาดให้เหมือนจริงตามธรรมชาติ

ขั้นที่ 4 ขั้นเกาะกลุ่ม (Gang Age) หมายถึงขั้นของเด็กอายุ 9-12 ปี เด็กในวัยนี้เริ่มมีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ การวาดภาพเริ่มมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ การวาดรูปคนเริ่มเหมือนจริงมากขึ้น แต่ยังไม่วาดภาพตามที่ตามองเห็น รูปคนเริ่มแสดงความแตกต่างระหว่างเพศ โดยผู้ชายสวมกางเกง ผู้หญิงสวมกระโปรง เครื่องแต่งกายเริ่มมีลวดลาย กระดุม ฯลฯ แต่ยังไม่มียอยพับ รอยย่น ภาพคนยังอยู่ในลักษณะที่แข็งกระด้าง ไม่แสดงการเคลื่อนไหว เพราะเด็กยังไม่รู้จักการสังเกตรายละเอียด มีการเปลี่ยนแปลงจากการใช้เส้นฐานมาเป็นเส้นพื้นราบที่แสดงถึงการใช้ช่องไฟที่เหมือนจริงมากขึ้น เด็กจะเปลี่ยนแปลงการวาดโดยมีต้นไม้ขึ้นจากพื้นดินแผ่ขึ้นไปย้งท้องฟ้า แต่เด็กยังไม่มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความลึก การวาดต้นไม้ให้แผ่คลุมท้องฟ้าแสดงถึงความเข้าใจเรื่องการหลอมน้ำของวัตถุ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของการวาดภาพสามมิติ เด็กจะเริ่มใช้สีที่สัมพันธ์กับสีของวัตถุมากขึ้น แต่ยังไม่พร้อมในเรื่องการใช้สีกับบรรยากาศ เช่น การใช้สีแสดงระยะใกล้ไกล การใช้สีในที่มีมืดและสว่าง ฯลฯ และในช่วงนี้เด็กจะเริ่มออกแบบเครื่องแต่งกาย และวัสดุเครื่องใช้บางอย่าง แต่ยังไม่เข้าใจการออกแบบที่แท้จริง

ขั้นที่ 5 ขั้นการเขียนภาพเลียนแบบธรรมชาติ (The Pseudo Naturalistic Stage) หมายถึงขั้นของเด็กในช่วงอายุ 12-14 ปี เป็นช่วงที่เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและความคิดรวบยอดหลายประการ การแสดงออกของเด็กเริ่มเหมือนจริงมากขึ้น ความถนัดในการ

วาดภาพของเด็กจะแบ่งเป็น 2 แบบ คือ พวกที่มีความถนัดเชิงทัศน์(Visually Minded) และพวกที่ถนัดเชิงผัสสะ (Non-visually Minded) ซึ่งจะส่งผลให้การแสดงออกแตกต่างกันไปเป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคล เด็กหญิงจะเริ่มให้ความสนใจในการวาดรูปที่แสดงความแตกต่างระหว่างเพศก่อนเด็กชาย การวาดภาพคนจะเหมือนจริงมากขึ้น เช่น ทำนั่ง ทำยืน มีรอยย่นรอยพับตามแสงเงา มีการแสดงขนาดของวัตถุตามระยะใกล้ไกล เด็กชายมักสนใจในการวาดภาพเกี่ยวกับกิจกรรมกีฬา ภาพล้อเลียนเพื่อนๆและครู แต่ยังไม่พร้อมจะวาดรูปตนเอง สามารถใช้สีตามที่เห็น เริ่มเข้าใจช่องไฟ และการวาดภาพแสดงมิติ ด้านการออกแบบเน้นในเรื่องความสวยงามตามหลักสุนทรียภาพ เด็กที่ถนัดเชิงทัศน์จะสร้างผลงานทางศิลปะในลักษณะที่ตนเองเป็นผู้สังเกตเหตุการณ์ที่ปรากฏในภาพ ผลงานจะถูกนำเสนอโดยการให้การรับรู้ด้วยตาเป็นสื่อ ส่วนเด็กที่ถนัดเชิงผัสสะจะวาดภาพราวกับว่าตนมีส่วนร่วมในการกระทำที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ

ชั้นที่ 6 ชั้นวัยรุ่น (Adolescent Art) หมายถึงชั้นของเด็กอายุ 14-17 ปี การแสดงออกทางศิลปะของเด็กวัยนี้จะแสดงออกด้วยตนเองอย่างมีจุดหมาย และมีความพยายามในการพัฒนาทักษะ เด็กจะมีอิสระจากผู้ใหญ่ เริ่มมีความสนใจและความรักในเพศตรงข้าม การวาดภาพมีความใกล้เคียงกับธรรมชาติ และแสดงการกระทำ เสื้อผ้ามีรอยยับรอยย่นในขณะที่เคลื่อนไหว เด็กที่มีความถนัดเชิงทัศน์จะวาดภาพคนที่มีสัดส่วนถูกต้องมากขึ้น มีแสงเงา เริ่มใช้หลักการ Perspective มีการใช้สีตามผลกระทบจากบรรยากาศ มีการใช้สีอ่อนแก่ การออกแบบเป็นไปตามหลักสุนทรียภาพ ความสมดุล และจังหวะ ส่วนกลุ่มที่มีความถนัดทางผัสสะจะแสดงออกตามความประทับใจที่มีต่อสิ่งต่างๆ การใช้ที่ว่าง เส้นฐาน และสีจะมีความสัมพันธ์กับอารมณ์

วีรณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวว่าเด็กมีพัฒนาการในการแสดงออกทางศิลปะแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงวัย พัฒนาการอย่างค่อยเป็นค่อยไปทั้งด้านการมองเห็น การรับรู้สิ่งแวดล้อม ความคิดภายในและการแสดงออก ทำให้รูปแบบและเนื้อหาของงานศิลปะแตกต่างกันไปเรื่อยๆ รายละเอียดดังนี้

เด็กในช่วงอายุก่อน 2 ปี ชอบเขียนภาพในลักษณะขีดเขียน เส้นสับสน วนไปวนมา แล้วจึงค่อยๆควบคุมการขีดเขียนนั้นให้มีระเบียบมากยิ่งขึ้น มีท่าที่คล้ายกับการออกแบบรูปทรงง่ายๆ การพัฒนาขั้นนี้จะต่อเนื่องไปจนอายุประมาณ 3-4 ปี

เด็กในช่วงอายุ 3-4 ปี เริ่มเขียนภาพในลักษณะการสร้างสัญลักษณ์มากขึ้น เป็นการออกแบบง่ายๆที่สื่อสารเฉพาะกับตัวเด็กเอง การจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์ที่เด็กสร้างขึ้น ต้องอาศัยการสอบถามพูดคุยอย่างเป็นกันเอง รูปทรงง่ายๆของเด็กอาจหมายถึง รถ บ้าน คน สัตว์ ดวงอาทิตย์ นก แมว ตามสภาพการรับรู้และความเข้าใจของเด็กแต่ละคน การเขียนภาพในลักษณะแสดงสัญลักษณ์จะพัฒนาสูงสุดในช่วงอายุประมาณ 7-9 ปี

เด็กในช่วงอายุ 7-9 ปี เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงที่เด็กๆจะค่อยๆพัฒนาจากสัญลักษณ์ที่แสดงออกในแบบของตน เป็นความพยายามที่จะเลียนแบบรูปร่างของสิ่งของต่างๆ เมื่อประสบความสำเร็จในการเลียนแบบนี้ การวาดภาพของเด็กจะพัฒนาเรื่องไปจนเปลี่ยนไปสู่การวาดภาพแสดงสภาพตามธรรมชาติของวัตถุ

เด็กในช่วงอายุ 11-13 ปี ในช่วงนี้เด็กจะพัฒนาสู่วัยรุ่น นอกจากจะสนใจในการวาดภาพตามสภาพธรรมชาติของวัตถุและสิ่งแวดล้อมแล้ว เด็กยังต้องการสิ่งที่เป็นเหตุผล จึงสนใจสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตของตนเอง และเหตุการณ์ต่างๆรอบๆตัว แล้วจึงนำมาถ่ายทอดลงในผลงานศิลปะ

ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กในวัยต่างๆจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็ก และความเข้าใจเกี่ยวกับความสนใจและความรู้สึกนึกคิดของเด็กเป็นสำคัญ หากผู้สอนมีความใกล้ชิดกับเด็กจะทำให้สิ่งเกิดความสนใจและความต้องการของเด็กได้ง่ายขึ้น

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์ (2531) ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในชั้นต่างๆ ที่มีลักษณะความสนใจที่แตกต่างกันไปตามช่วงอายุ ดังนี้

พัฒนาการด้านศิลปะของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (อายุ 5-7ปี) ลักษณะการแสดงออกของเด็กวัยนี้ ยังมีความสนใจในการเขียนภาพต่างๆที่มีลักษณะเป็นรูปเรขาคณิต เช่น การเขียนรูปสี่เหลี่ยมเป็นวงกลม ลำตัวเป็นรูปสามเหลี่ยม เด็กจะค่อยๆพัฒนาการเขียนภาพออกไปด้วยการเขียนภาพรูปร่างง่ายๆ เป็นภาพสิ่งของต่างๆ พร้อมทั้งการสร้างสรรค์รูปร่างต่างๆโดยการต่อเติมผสมผสานให้มีเนื้อหาและรายละเอียดมากขึ้นตามวัย เด็กชอบที่จะสร้างสรรค์งานที่ตนเองมีประสบการณ์มาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องที่ตนเองประทับใจมาก ภาพวาดของเด็กในวัยนี้ส่วนมากจะแสดงออกในรูปร่างที่ชัดเจนขึ้น เช่น รูปร่างและการแต่งกายของชาย หญิง การแสดงระยะใกล้ ไกลด้วยการใช้รูปร่าง ขนาด เส้น และการเขียนภาพซ้อนกัน สำหรับการเขียนรูปร่างของสิ่งของต่างๆนั้นเด็กจะเขียนในสิ่งที่เด็กรับรู้ตามความเข้าใจมากกว่าตามที่เห็นจริง กล่าวคือรูปร่างของสิ่งต่างๆที่เด็กเขียนนั้นแม้ว่าจะเป็นการดูแบบจากของจริงหรือรูปภาพ แต่รูปสิ่งที่เขียนออกมาจะไม่เหมือนของจริง นอกจากนั้นการใช้สีของเด็กวัยนี้จะแสดงออกถึงจินตนาการมากกว่าตามจริง เช่น หน้าคนเป็นสีแดงหรือเขียว

พัฒนาการด้านศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 (อายุ 7-9 ปี) โดยรวมแล้วเด็กวัยนี้เริ่มมองโลกตามความเป็นจริง จึงเขียนภาพตามความเป็นจริงมากขึ้น กล่าวคือ ลักษณะของการสร้างสรรค์ที่เกี่ยวกับการเขียนภาพคนมีส่วนสำคัญของภาพใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น เริ่มเห็นการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการแสดงมิติ เช่น เริ่มเขียนภาพทับซ้อนกัน ใช้เส้นนอนเป็นหลักในการกำหนดระยะใกล้ ไกล เช่น การแสดงเส้นขอบฟ้า สิ่งที่อยู่ติดกับเส้นขอบฟ้าคือสิ่งที่อยู่ไกล นอกจากนั้นยังสามารถเขียนภาพแสดงขนาดที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความสูง ฯลฯ เด็กวัยนี้เริ่มจัดองค์ประกอบภาพให้สวยงาม เริ่มวาดภาพแสดง ความเคลื่อนไหวของคนและสัตว์ได้มากขึ้น เขียนภาพลายเส้นได้ดีขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิด มือ และตาพัฒนาขึ้นมาก

พัฒนาการด้านศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 (อายุ 10-12 ปี) เด็กวัยนี้ให้ความสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และนำแรงบันดาลใจที่ได้รับจากสิ่ง รอบตัวมาสร้างงานศิลปะ เด็กวัยนี้สนใจการทดลองเขียนพื้นผิวลักษณะต่างๆ การแรเงา การวาด ภาพ 3 มิติ การเขียนภาพภูมิประเทศ อาคาร ถนน รถ รั้ว เริ่มมีการแสดงระยะใกล้ ไกล ด้วยการ ใช้ เส้นตามหลัก Perspective ภาพเด็กจะเริ่มพบอุปสรรคในการเขียน เพราะไม่สามารถเขียนได้ ตามที่ตนเองต้องการ ทำให้เด็กหมดความสนใจในสิ่งที่ทำ จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะแนะนำและจัด กิจกรรมที่เหมาะสม เด็กเริ่มเกิดความเข้าใจในเรื่องมิติสัมพันธ์ สามารถสร้างงานที่มีองค์ประกอบ ชับซ้อนมากขึ้นได้ เด็กมีความสามารถในการใช้สีวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ได้ดีขึ้นมาก

จากการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก พบว่า งานศิลปะของเด็กนั้นสามารถ บอกถึงพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ ได้ดังต่อไปนี้ (Lowenfeld and Britian, 1964)

1. พัฒนาการด้านสติปัญญา เด็กที่มีความเจริญทางสติปัญญาจะแสดงออกใน การวาดภาพระบายสี โดยมีการแสดงให้เห็นรายละเอียดในภาพอย่างชัดเจน เช่น เส้นผม เล็บ ขน ตา สามารถวาดภาพที่แสดงถึงความประณีต สวยงาม ความซับซ้อนของรูปร่าง รูปทรง อีกทั้ง สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการทำงานได้ดี
2. พัฒนาการด้านอารมณ์ เด็กที่มีความเจริญด้านอารมณ์จะแสดงออกผ่านการ วาดภาพระบายสีโดยมีเส้นที่มั่นคง หนักแน่น สามารถลากเส้นได้ไม่ขาดตอน ระบายสีให้อยู่ใน ขอบเขตจำกัดได้ นอกจากนี้หากเด็กให้ความสนใจในสิ่งใด เด็กจะวาดสิ่งนั้นให้มีขนาดใหญ่กว่า ความเป็นจริงมาก
3. พัฒนาการด้านสังคม เด็กที่มีความเจริญด้านสังคมจะแสดงออกในการวาด ภาพระบายสีโดยแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดของสิ่งแวดล้อมในภาพ เพราะเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่ง รอบข้างได้ดี นอกจากนั้นเด็กจะมีความเข้าใจถึงการจัดภาพโดยการสร้างจุดเด่นก่อน และเพิ่มเติม ส่วนประกอบภายหลัง
4. พัฒนาการด้านร่างกาย เด็กที่มีความเจริญด้านร่างกายจะแสดงออกโดยแสดง ให้เห็นถึงการควบคุมอวัยวะของร่างกายในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีลักษณะสัมพันธ์กับความรู้สึก นึกคิดของตนได้ ภาพของเด็กแสดงถึงความเคลื่อนไหวที่เป็นอิสระ มีความชัดเจนของรูปร่าง เพราะเด็กสามารถควบคุมมือของตนเองได้ดี
5. พัฒนาการด้านสุนทรียภาพ เด็กที่มีความเจริญทางด้านสุนทรียภาพจะ แสดงออกทางการวาดภาพโดยรวมพร้อมประสบการณ์ของตนที่ผ่านมา ถ่ายทอดเป็นผลงานโดย

การใช้เส้น พื้นผิว และการใช้สีตกแต่งภาพอย่างสวยงาม ผลงานมีระเบียบ ประณีต สะอาด เรียบร้อย

6. พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะแสดงออก ผ่านงานศิลปะโดยแสดงให้เห็นความคิดที่ก้าวหน้า แปลกใหม่ มีการปรับปรุงผลงานของตนอยู่ เสมอ สามารถทำงานได้อย่างอิสระ ไม่พึ่งพาผู้อื่น ไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น เด็กจะสามารถวาดภาพ เป็นเรื่องราวและสามารถตั้งชื่อภาพได้

7. พัฒนาการด้านการรับรู้ เด็กที่มีความเจริญด้านการรับรู้จะแสดงออกโดยการ จัดระยะใกล้ไกลในภาพได้ดี และแสดงออกถึงขนาดและรายละเอียดของสิ่งต่างๆในภาพได้อย่าง สมจริง

จากทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะ และการแสดงออกทางศิลปะของเด็กที่ได้ศึกษามานี้ นั้น สามารถสรุปได้ว่า การแสดงออกทางศิลปะของเด็กนั้นจะขึ้นกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก และขึ้นกับคุณลักษณะส่วนตัว และประสบการณ์ที่เด็กได้รับมาซึ่งฝังลึกอยู่ในตัวเด็ก เช่น ประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว จากการเรียนการสอน จากความเข้าใจของตนเอง ซึ่งประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของสิ่งที่เด็กนำมาถ่ายทอดในผลงานศิลปะ การพิจารณา ผลงานของเด็กจึงทำให้ผู้สอนสามารถทำความเข้าใจในตัวเด็กมากยิ่งขึ้น

2.4 พัฒนาการของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2.4.1 พัฒนาการโดยทั่วไปของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

พัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ช่วงอายุ 9-12 ปี มีลักษณะสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

ช่วงอายุ 9-11 ปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4)

เด็กวัยนี้มีพัฒนาการมากขึ้นในด้านความคล่องตัว การใช้มือและสายตา ประสานกันเพื่อการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบ ทำงานเป็นระเบียบ มีการวางแผน ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ดี มีจินตนาการที่มีเรื่องราวมากขึ้น

ช่วงอายุ 11-12 ปี (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6)

พัฒนาการของเด็กในช่วงนี้เป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและอารมณ์ เพื่อเข้าสู่การเป็นวัยรุ่น มีความรับผิดชอบในตนเองมากขึ้น มีช่วงความสนใจยาวขึ้น เด็กหญิงจะมี พัฒนาการต่างๆที่เร็วกว่าเด็กชาย การแสดงออกทางศิลปะจะมีความเหมือนจริงมากขึ้น โดยการ สังเกตสภาพแวดล้อมรอบตัวและนำมาใช้ในงานศิลปะ สนใจภาพวาดที่แสดงแสงเงา ภาพ 3 มิติ แต่มักพบการเลียนแบบอยู่บ้าง

เด็กระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายกำลังคาบเกี่ยวในช่วงวัยของเด็กและวัยรุ่นตอนต้น พัฒนาการของเด็กวัยนี้จะมีลักษณะโดยสรุปดังนี้ (สุชา จันทน์เอม, 2541)

พัฒนาการทางร่างกาย (Physical Development)

เด็กวัยนี้จะมีส่วนสูงและน้ำหนักเพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เด็กหญิงจะเจริญเติบโตเร็วกว่าเด็กชาย เด็กในวัยนี้มีความสนใจในเรื่องเพศมากขึ้น และถือว่าเป็นวัยที่มีสุขภาพแข็งแรงมากที่สุด เด็กจะมีความสนใจในกิจกรรมที่ต้องใช้กำลัง เช่น กีฬา การผจญภัย หรือการต่อสู้

พัฒนาการทางอารมณ์ (Emotion Development)

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็วจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ด้วย เด็กวัยนี้สามารถยอมรับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ถือเป็นแนวทางปฏิบัติได้ เด็กเริ่มมองทุกสิ่งทุกอย่างอย่างมีเหตุผล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี พิจารณาสິงต่างๆ ด้วยสายตาที่เป็นธรรมมากขึ้น เด็กวัยนี้ควรได้รับความช่วยเหลือให้สามารถควบคุมอารมณ์และเรียนรู้ที่จะปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ มิเช่นนั้นอาจกลายเป็นเด็กที่มีอารมณ์รุนแรงหรือเป็นเด็กที่เจียบขริ่มได้ เด็กมีความต้องการเพิ่มขึ้นจากวัยเด็กตอนกลางหลายอย่าง เช่น อาหาร การพักผ่อน กีฬา ความเข้าใจในการเจริญเติบโตตามธรรมชาติ ความรักความอบอุ่น และการยอมรับจากเพื่อนและผู้ใหญ่รอบตัว

พัฒนาการทางสังคม (Social Development)

เด็กในวัยนี้ทั้งหญิงและชายจะเล่นด้วยกันน้อยลง เริ่มมีการเข้ากลุ่มแบบแบ่งเพศ ต้องการให้กลุ่มยอมรับตนเอง เริ่มปลีกตัวออกจากครอบครัวและมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่เข้ามายุ่งเรื่องส่วนตัว ชอบความเป็นอิสระ

พัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development)

เด็กวัยนี้มีความสามารถในการใช้เหตุผลมากขึ้น สามารถใช้คำพูดและเหตุผลที่มีความเป็นนามธรรม เข้าใจความหมายของเรื่องราวต่างๆ ได้ดีขึ้น ความจำพัฒนาขึ้น และพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้อย่างรวดเร็ว อยากรู้อยากเห็นในทุกเรื่อง แต่จะเป็นช่วงเวลาอันสั้น และจะตั้งความคาดหวังกับความสำเร็จสูงมาก จึงควรสนับสนุนให้ทำกิจกรรมจากง่ายไปหายาก เพื่อให้รับรู้ถึงความสามารถและความสำเร็จของตนเองได้

สอดคล้องกับแนวคิดของ Phyllis M. Click (Click, 1994) ซึ่งอธิบายพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยนี้ไว้ดังนี้

ด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว

- สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องขอความคิดเห็นของครอบครัว
- ถอยห่างจากการดูแลของครอบครัวมากขึ้น แต่ยังคงต้องการการเห็นคุณค่าจาก

ครอบครัว

ด้านสังคม

- กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลในการเป็นแบบอย่างพฤติกรรม
- เริ่มมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของร่างกายกับกลุ่ม

เพื่อน

- มีการกำหนดบทบาท สถานภาพภายในกลุ่ม
- ให้ความสำคัญกับความเป็นกลุ่มมาก
- เด็กหญิงและเด็กชายจับกลุ่มโดยแยกเพศกัน และมักไม่ทำกิจกรรมร่วมกัน
- เด็กบางคนที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน จะมีสถานะเป็น "Hero" ของกลุ่ม และ

จะมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าคนอื่น ๆ

- มีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น แต่มักจะมีด้านที่เปราะบางที่ทำให้สูญเสียความ

มั่นใจได้ง่าย ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของเพศมากขึ้น โดยเฉพาะกับเด็กผู้หญิง

ด้านโรงเรียน

- มีความกังวลเมื่อต้องเปลี่ยนโรงเรียน
- เริ่มตั้งคำถามเกี่ยวกับอำนาจของครูมากขึ้น
- เริ่มมาโรงเรียนด้วยเหตุผลทางสังคมมากกว่าการมาเพื่อเรียน

ด้านอารมณ์

- ขาดความเชื่อมั่นในตนเองได้ง่าย เหมินอายในการทำสิ่งต่างๆต่อหน้าผู้อื่น
- กังวลเกี่ยวกับความเห็นของผู้อื่น โดยเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนของตน
- อารมณ์รุนแรงขึ้น อาจหงุดหงิดง่าย
- เกิดความเครียดได้ง่าย
- มีการสร้างเกณฑ์ด้านคุณค่าของตนเอง ซึ่งมักได้รับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อน
- ค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมในอนาคต

ด้านความคิด

- สามารถคิดในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้มากขึ้น
- เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการ เหตุผล และสามารถคิดเชิงแก้ปัญหาได้ดี
- สามารถหาวิธีในการแก้ปัญหาได้มากกว่า 1 วิธี

ด้านภาษา

- มีพัฒนาการด้านการพูดและการเขียนอย่างเห็นได้ชัด
- สามารถใช้ภาษาในการอธิบายความคิดและความรู้สึกของตนเองได้

ด้านร่างกาย

- มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในเด็กหญิง
- การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะส่งผลต่อการรับรู้เอกลักษณ์ และความมั่นใจใน

ตัวเด็ก

- เด็กผู้ชายจะต้องการกิจกรรมที่ใช้กำลังมากขึ้น
- สามารถเล่นกีฬาได้คล่องแคล่วขึ้น

จะเห็นได้ว่าเด็กในวัยนี้สามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีขึ้น มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปัญหาของเด็กในวัยนี้คือการเจริญเติบโตเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ซึ่งอาจทำให้เกิดความไม่พร้อมทางอารมณ์และสังคม เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวได้

2.4.2 พัฒนาการด้านศิลปะของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

พัฒนาการทางศิลปะของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หรือช่วงอายุ

ประมาณ 9-11 ปี เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจค่อนข้างมาก เป็นวัยที่เด็กกำลังพัฒนาเป็นวัยรุ่น หรือเรียกได้ว่า “ช่วงต่อระหว่างพัฒนาการ” ความเป็นเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กด้วยเช่นกัน (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)

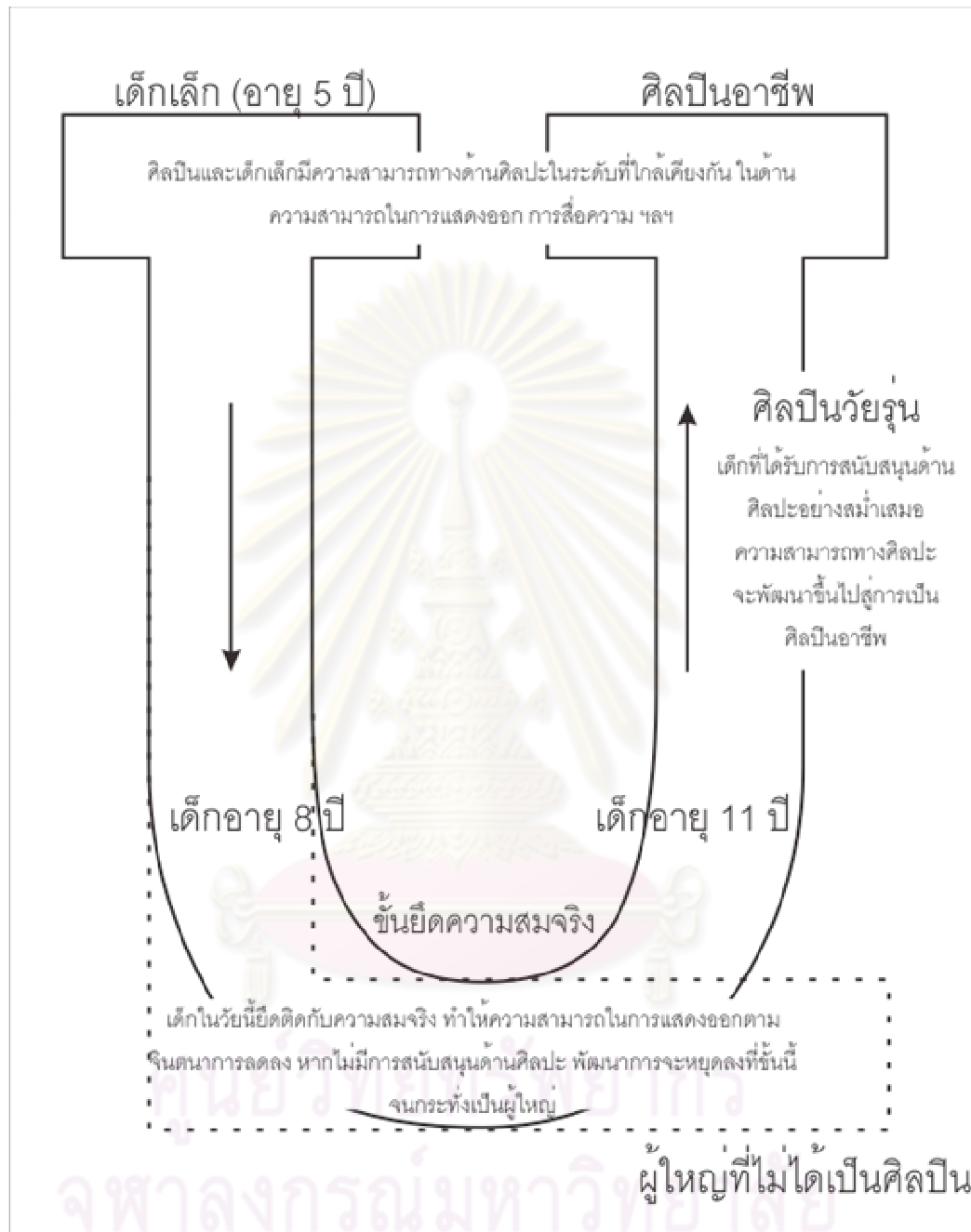
Lowenfeld and Britian (1964) กล่าวถึงพัฒนาการช่วงอายุ 9-11 ปี ไว้ว่า เป็นขั้นของการเกาะกลุ่ม (Gang Age) หมายถึง เด็กในวัยนี้เริ่มมีการเกาะกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ การวาดภาพเริ่มมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของตนเองรูปคนเริ่มเหมือนจริงมากขึ้น แต่รายละเอียดยังไม่เป็นไปตามที่ตามองเห็น รูปคนเริ่มแสดงออกถึงความแตกต่างระหว่างเพศ ผู้ชายสวมกางเกง ผู้หญิงสวมกระโปรง เครื่องแต่งกายเริ่มมีรอยพับย่น ภาพคนยังคงค่อนข้างแข็งกระด้าง ไม่มีการแสดงการเคลื่อนไหว มีการเปลี่ยนแปลงการใช้เส้นฐานมาเป็นเส้นพื้นราบที่แสดงถึงการใช้ช่องไฟที่เหมือนจริงมากขึ้น เด็กเริ่มเข้าใจความเหลี่ยมล้ำกันของวัตถุ และจะพัฒนาการวาดภาพให้มี 3 มิติ เด็กจะเริ่มใช้สีที่สัมพันธ์กับสีของวัตถุมากขึ้น แต่ยังไม่มีความพร้อมเรื่องการใช้สีกับบรรยากาศ เช่น การใช้สีเพื่อแสดงระยะใกล้ไกล การใช้สีเพื่อแสดงความมืดและสว่าง ฯลฯ ในช่วงนี้เด็กเริ่มออกแบบเครื่องแต่งกาย และวัสดุเครื่องใช้บางอย่างได้ แต่ยังไม่มีความเข้าใจในการออกแบบที่แท้จริง

ประเทิน มหาพันธ์ (2531) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กอายุ 9-11 ปี ว่า เมื่อร่างกายของเด็กพัฒนาขึ้น ความสามารถทางศิลปะย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน จากศิลปะที่แสดงออกอย่างอิสระ การแสดงออกตามธรรมชาติที่เน้นอารมณ์ความรู้สึกไปสู่การเน้น

ความเหมือนจริงตามธรรมชาติ เพราะอิทธิพลจากประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เด็กได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน เด็กจะเริ่มควบคุมรูปแบบที่แสดงออกในงานศิลปะ มีการจัดภาพจัดรูปทรงให้มี

ความสมบูรณ์มากขึ้น เพิ่มเติมรายละเอียดมากขึ้น เริ่มมีการตรวจตราความแม่นยำ พิถีพิถันกับรูปแบบมากกว่าการแสดงออก ศิลปะของเด็กวัยนี้โดยเฉพาะภาพวาดจึงค่อนข้างแข็งกระด้าง ไม่มีชีวิตชีวา เพราะเด็กคอยระวังให้เหมือนจริง ใช้เวลาในการวาดมากและอาจลืมนวดใหม่บ่อยๆ หากเป็นงานที่มีการวางแผนล่วงหน้า ขณะทำงานจะมีการแก้ไขปรับปรุงตลอดเวลาเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่เด็กกำหนดไว้แต่แรก ปัจจัยสำคัญทางสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เด็กสร้างงานศิลปะแบบเหมือนจริง หรือเหมือนธรรมชาติ ได้แก่ สังคม ซึ่งหมายถึงครู อาจารย์ พ่อแม่ผู้ปกครอง หรือเพื่อนๆ เพราะถ้าเด็กในวัยนี้สร้างงานไม่เหมือนจริงจะถูกตำหนิหรือล้อเลียนจากคนรอบข้าง แม้ว่าจะงานนั้นจะมาจากจินตนาการก็ตามที่ เด็กจึงพยายามฝึกทักษะการวาดภาพเพื่อเลียนแบบผู้ใหญ่ เปลี่ยนจากการแสดงออกอย่างอิสระมาเป็นการแสดงออกแบบเหมือนจริง โดยอาศัยการพบเห็นสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร วารสาร ตำรา โฆษณา โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพถ่าย ฯลฯ

จากการศึกษาสรุปว่า การแสดงออกทางศิลปะของเด็กช่วงอายุ 9-11 ปี เป็นช่วงที่เด็กพยายามแสดงออก และทดลองเทคนิคใหม่ๆ เพื่อนเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อการวาดภาพ อีกทั้งมีการทำงานเป็นกลุ่ม เด็กจะพยายามพัฒนาการวาดภาพโดยการวาดสิ่งรอบตัว และพยายามวาดให้เหมือนจริง แต่จะไม่สามารถวาดได้อย่างที่ตนเองต้องการ ทำให้เกิดความท้อแท้และขาดความมั่นใจ จากงานวิจัยของDavis (1997) ได้สรุปว่า เด็กที่มีอายุประมาณ 5 ปี นั้นจะมีความสามารถในการแสดงออกทางศิลปะเทียบเท่ากับศิลปิน แต่เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น ความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะจะค่อยๆลดลง จนกระทั่งเด็กมีอายุประมาณ 9-11 ปี พัฒนาการทางศิลปะจะลงมาถึงจุดที่ต่ำที่สุด เหมือนส่วนโค้งด้านล่างของรูปตัว U ดังรายละเอียดตามภาพที่ 1 หากว่าเด็กไม่ได้รับพัฒนาการทางศิลปะอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม จะส่งผลให้พัฒนาการของเด็กเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะรูปตัว L คือไม่มีการพัฒนาเพิ่มเติมอีก ซึ่งพบได้ว่าผู้ใหญ่ที่ไม่ได้เป็นศิลปิน หรือไม่ได้มีความถนัดทางศิลปะ ลักษณะการวาดภาพจะไม่แตกต่างจากเด็กในช่วงวัยดังกล่าว

Davis (1997)

ภาพที่ 1 สรุปทฤษฎีพัฒนาการด้านศิลปะรูปตัว U ของ Jessica Davis

Chapman (1978) ให้ความเห็นว่า เด็กก่อนวัยรุ่นกำลังอยู่ในช่วงวิกฤตแห่งความเชื่อมั่น (Crisis of confidence) ในการแสดงออกของตนเอง โดยจะแสดงพฤติกรรมออกมาเป็นการเริ่มทำงานใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า เก็บซ่อนงานที่ยังไม่เสร็จ ทิ้งงานที่เสร็จแล้วหรือลอกเลียนแบบเพื่อชดเชย “ภาวะแห่งการสูญเสียความมั่นใจ” และเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากเด็กในกลุ่มเดียวกัน ปัญหาดังกล่าวทำให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะน้อยลงไปด้วย (Chapman, 1978; Feldman, 1987; Moody, 1992) ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และให้ความสนใจในการเสริมความมั่นใจในตนเองให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยและความสนใจของเด็ก รวมทั้งชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของศิลปะ เพื่อให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าและไม่ละทิ้งการเรียนศิลปะไปเนื่องจากการรู้สึกว่าคุณค่าตนเอง “พ่ายแพ้”

2.5 แนวทางจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาสำหรับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระยะเวลาของการตั้งใจสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ด้วยสมรรถนะที่มีมากกว่าในวัยอนุบาลหรือประถมศึกษาตอนต้น เด็กมีความต้องการในการเรียนรู้วิธีการสร้างงานศิลปะที่หลากหลายและลึกซึ้งมากขึ้น ครูผู้สอนจึงไม่ควรละเลยที่จะสร้างความรู้และกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม อัมไพ ตีรณสาร (2536) ได้เสนอแนะการสอนศิลปะด้วยการฝึกการมองเห็น เพื่อชี้ให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักด้านคุณค่า เด็กวัยนี้กำลังเข้าสู่วัยรุ่น จึงมีความต้องการทำในสิ่งที่ท้าทายเหมือนผู้ใหญ่ ทั้งที่ประสบการณ์และความรู้ยังไม่เพียงพอ กิจกรรมศิลปะจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองความต้องการตามวัย เด็กวัยนี้จะสนใจในกิจกรรมที่ผู้ใหญ่ทำ เช่น การเขียนภาพจากหุ่น สเก็ตภาพ งานประดิษฐ์ หัตถกรรม เป็นต้น และมุ่งหวังที่จะใช้ผลงานเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการยอมรับจากเพื่อนฝูง (พีระพงษ์ กุลพิศาล, 2545) ประสบการณ์ทางศิลปะที่เด็กวัยนี้ต้องการ ได้แก่

1. การออกแบบตกแต่ง งานประดิษฐ์ การสะสมภาพเกี่ยวกับแฟชั่น กีฬา และผลงานทางศิลปะต่างๆ
2. สนใจกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะสูงชันกว่าวัยที่ผ่านมา และมีรายละเอียดที่ซับซ้อนขึ้น
3. สนใจการเขียนภาพคนและภาพเหมือน การเขียนภาพนอกสถานที่ การเขียนภาพตามความคิดฝัน หรือเกี่ยวกับกิจกรรมส่วนรวมของโรงเรียน
4. สนใจความเคลื่อนไหวทางศิลปะทั้งอดีตและปัจจุบัน ของศิลปินที่มีชื่อเสียง

Russell (1988) ศึกษาการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 พบว่าเด็กในวัยนี้สามารถพัฒนาการพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลจากการพูดเรื่องผลงานศิลปะ Russell รายงานว่าการให้คำนิยามหรือพูดแสดงความคิดเห็นและการพูดในเชิงประวัติศาสตร์ของเด็ก เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสอบ (Inquiry) ไปสู่ความเป็นสุนทรีย์ งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่าเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 นั้นมีศักยภาพ และเขาว่าปัญญาที่พัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อย่างน้อยก็ประเด็นในเชิงปรัชญาศิลปะ ในที่นี้หมายถึง “การพูดถึงศิลปะอย่างมีเหตุผล” (Verbal Reasoning) ซึ่งหมายถึงการใช้ถ้อยคำ(การพูดหรือเขียน) อย่างมีเหตุผล ที่สามารถพิจารณาได้อย่างแจ่มชัด เด็กสามารถยกตัวอย่างขึ้นมาอ้างอิงสนับสนุนประเด็นคำตอบของตนให้มีความหนักแน่นเชื่อถือด้วย

จากการศึกษาพบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 10-12 ปี ซึ่งกำลังพัฒนาจากเด็กไปสู่วัยรุ่น เด็กในวัยนี้จะมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีความสามารถในการคิดและใช้เหตุผล มีความคิดที่ลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ (Torrance, 1971) เด็กเริ่มลดความสนใจในตัวเองและหันมาสนใจสังคมมากขึ้น เริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่างเข้าใจในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์มากขึ้น และสามารถคิดเชิงบูรณาการได้เป็นอย่างดี (Piaget, 1951) สามารถแสดงความคิดเห็นในเชิงสุนทรีย์ได้ (Russel, 1988) จึงเป็นวัยที่เหมาะสมในการสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ เนื่องจากสามารถคิดในเชิงเหตุผลเปรียบเทียบได้ดี การสอนศิลปะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จึงควรเน้นที่การสอนให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ ควบคู่ไปกับการสร้างผลงานศิลปะ

3. คุณค่าศิลปะ

การจะศึกษาถึงคุณค่าศิลปะได้นั้น จำเป็นต้องเข้าใจถึงความหมายของคำว่า “คุณค่า” เสียก่อน การศึกษาเกี่ยวกับคุณค่านั้นจัดอยู่ในสาขาหนึ่งของปรัชญา คือ คุณวิทยา(Axiology) เป็นการศึกษาว่าด้วยความจริง ความดี และความงาม อันเป็นสิ่งที่มีความค่าต่อมนุษย์ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (เดียน คำดี, 2530; วิชาณ สุชีวคุณ และคนอื่นๆ, 2533; พระทักษิณคณาธิกร, 2544) สรุปสาระเกี่ยวกับคุณค่าได้ดังนี้

ความหมายของคุณค่า

สิ่งหนึ่งๆหรือการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะ 2 ประการ คือ ลักษณะแห่งข้อเท็จจริง(Fact) ซึ่งเป็นการระบุถึงคุณสมบัติของสิ่งนั้น ตำแหน่งของเวลา สถานที่ๆ สิ่งเหล่านั้นอยู่ ความเป็นมาของสิ่งนั้น หรือความสัมพันธ์ที่มีกับสิ่งอื่น เช่น โรงแรมสูง 25 ชั้น นายแดงสูง 180 เซนติเมตร เมื่อวานนี้เดือนนี้ถึงอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องสมุด เป็นต้น ลักษณะอีกประการหนึ่งคือ ลักษณะแห่งคุณค่า(Value) ซึ่งเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ หรือลักษณะที่ควรจะมี

เป็นของสิ่งๆนั้น ซึ่งมักอยู่ในรูปของลักษณะที่พึงปรารถนา ความดี ความงาม ความถูกต้องของสิ่งๆนั้น เช่น ดอกกุหลาบนี้สวย หรือ สมบัติเป็นคนดี เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วสิ่งที่ทำให้มนุษย์พอใจถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า เช่น เพื่อน ศิลปะ ธรรมชาติ คุณค่าทำให้มนุษย์ก้าวหน้าไปสู่จุดมุ่งหมายของชีวิต เพราะคุณค่านำมนุษย์ไปสู่การพัฒนาตนเอง และการบรรลุสัจธรรมด้วยตนเอง (Self-development and Self-realization) คุณค่าสัมพันธ์กับความสนใจอย่างเหนียวแน่น เพราะสิ่งที่ถือว่ามีคุณค่าเท่านั้นที่จะทำให้แต่ละคน สังคม หรือ มนุษยชาติสนใจ ซึ่งจะแสดงออกเป็นความชอบ (Liking) ดังนั้นคุณค่าจึงมีความแตกต่างกันไปตามรสนิยมหรือความสนใจ (Interest) ของแต่ละบุคคล เช่นเดียวกับสิ่งที่ถือว่าเป็นหน้าที่หรือภาระ (Target) ซึ่งสิ่งใดจะเป็นหน้าที่หรือภาระของใครได้นั้นก็ต่อเมื่อคนๆนั้นมีความมุ่งหมายกับสิ่งนั้นเท่านั้น ดังนั้นคุณค่าของแต่ละคนจึงแตกต่างกัน เช่น หนังสือไม่มีคุณค่ากับคนที่ไม่มีการศึกษา แต่มีคุณค่าเทียบเท่ากับทองคำสำหรับนักปราชญ์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว คุณค่าอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เช่น เมื่อคนหิวแม้อาหารชั้นเลวก็ยังเป็นสิ่งที่มีความหมาย แต่เมื่ออิ่มแล้วคุณค่านั้นก็เปลี่ยนแปลง คุณค่ายังเปลี่ยนแปลงไปตามความเชื่อ เช่น สำหรับนักวัตถุนิยมแล้ว วัตถุย่อมมีค่ามาก แต่สำหรับนักจิตนิยมกลับมองเห็นตรงข้าม คือเห็นคุณค่าทางจิตใจมากกว่า

อย่างไรก็ตามควรทำความเข้าใจว่า ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างความสนใจกับคุณค่า ไม่ได้หมายความว่า คุณค่ามีอยู่ในทุกสิ่งที่เราสนใจ หรือสิ่งที่เราไม่สนใจ ไม่ได้แปลว่าสิ่งนั้นไม่มีค่า ดังที่ Dewey (1974) กล่าวไว้ว่า คุณค่าอาจฝังติดอยู่กับความชอบ แต่ไม่ใช่ในทุกๆสิ่ง หรือทุกกรณีไป แต่ว่าจะถือว่าคุณค่าก็ได้สำหรับบุคคลผู้ได้มีการตัดสินใจ หลังจากได้พิจารณาตรวจสอบความสัมพันธ์ที่อยู่เหนือความชอบ เป็นที่ยอมรับแล้ว เช่น เราชอบดื่มน้ำอัดลมมาก แต่ถ้าเรารู้ว่า น้ำอัดลมเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อสุขภาพ น้ำอัดลมนั้นก็ไม่มีคุณค่าสำหรับเรา ดังนั้นความสนใจหรือความชอบจึงไม่ใช่มาตรฐานตัดสินขั้นสุดท้ายเสมอไป คุณค่าถูกกำหนดโดยมาตรฐานของความถูกต้อง ความถูกต้องเป็นสิ่งที่มีความหมาย และสิ่งที่ผิดก็ไม่มีคุณค่าเช่นกันแม้ว่าเราจะชอบเพียงใดก็ตาม

ประเภทของคุณค่า

คุณค่าสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆได้ ซึ่งการแบ่งประเภทของคุณค่านี้นี้จะมีความแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่ใช้ ในที่นี้ขอยกตัวอย่าง 3 เกณฑ์ ดังนี้

คุณค่าภายนอกและคุณค่าภายใน

1. คุณค่าภายนอก หมายถึง คุณค่าซึ่งอยู่ภายนอก สามารถมองเห็นได้ รับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส ได้แก่ คุณค่าที่เป็นวัตถุ มีอยู่ชั่วคราวและเป็นอุปกรณ์หรืออุบายให้บุคคลได้บรรลุจุดมุ่งหมายเท่านั้น เช่น ทรัพย์สิน สมบัติ หรือวัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวก เป็นต้น

2. คุณค่าภายใน หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในใจของเรา อันได้แก่ ความดี ความงามและความจริง หรือคุณธรรมอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าในตนเอง เป็นสิ่งที่มีอยู่อย่างถาวรและมีคุณค่าสูงสุด

คุณค่าเมื่อแบ่งตามอุดมคติ แบ่งได้เป็น 6 ประเภท คือ

1. คุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การกินดีอยู่ดี มีทรัพย์สินสมบัติ
2. คุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ ได้แก่ ความงาม ความซาบซึ้งในศิลปะ
3. คุณค่าทางจริยศาสตร์ ได้แก่ ความดี ความถูกต้อง ความเป็นธรรม

ความยุติธรรม

4. คุณค่าทางตรรกวิทยา ได้แก่ การแสวงหาความสมเหตุสมผลในเรื่อง

ต่างๆ

5. คุณค่าทางญาณวิทยา ได้แก่ การแสวงหาความรู้ที่ถูกต้อง
6. คุณค่าทางอภิปรัชญา ได้แก่ การแสวงหาความจริงอันสูงสุด

การจำแนกคุณค่าเชิงวัตถุวิสัย แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. คุณค่าทางวัตถุ (Physical Values) เป็นคุณคาระดับต่ำสุด แต่ไม่ได้แปลว่าไม่สำคัญ เพราะถ้าไม่มีคุณค่าทางวัตถุ เราจะไม่สามารถได้มาซึ่งคุณค่าอื่นๆได้
2. คุณค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) ความมั่งคั่งและเงินทองเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต เพราะสามารถแลกเปลี่ยนได้ง่ายกว่าวัตถุ ดังนั้นนักปรัชญาบางท่านถึงถือว่าคุณค่าทางเศรษฐกิจมีคุณค่าทางคุณวิद्याสูงที่สุด เพราะคุณค่านี้นสนองความพึงพอใจที่เป็นรูปธรรมได้ชัดเจน และมีพลังมากต่อการเปลี่ยนแปลงภายใน
3. คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual Value) คุณค่าทางจิตใจนี้ถือว่าเป็นคุณค่าสูงสุด เพราะเป็นคุณค่าของการบรรลุสังขารแห่งตน (Self-Realization) เป็นคุณค่าแห่งความจริง ความงาม และความดี ผู้ที่เข้าใจคุณค่านี้นย่อมเกิดดุลยภาพระหว่างวัตถุและจิตใจในการดำเนินชีวิต

การตัดสินคุณค่า

เกณฑ์ทั่วไปในการตัดสินทางคุณวิद्याมีอยู่ 3 ข้อ (เดียน คำดี, 2530) คือ

1. ความจำเป็น (Necessity) เมื่อเราใส่ค่าลงในสิ่งหนึ่งย่อมหมายความว่าเราได้ยอมรับว่าสิ่งนั้นมีธาตุหรือองค์ประกอบบางอย่างที่มีความจำเป็นต่อเรา มนุษย์มักจะได้คุณค่าระดับสูงสุดไว้กับสิ่งที่ทำให้ชีวิตปลอดภัย เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำ ดินไม้ ฯลฯ ส่วนจะมีค่ามากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นที่มาก่อนหลัง

2. พันธกรณี (Obligation) พันธกรณีคือสิ่งที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตาม เพราะพันธกรณีนี้การตัดสินเชิงคุณวิทยาจึงแตกต่างจากลักษณะอื่นๆทั้งหมด เช่น การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความค่า ดังนั้น การศึกษาจึงถือว่าเป็นพันธกรณีที่ทุกคนควรได้รับ

3. ขึ้นกับความชอบในการตัดสิน (Base on the liking of the judge) การตัดสินเชิงคุณวิทยาย่อมมีรากฐานมาจากความชอบใจในการตัดสิน เช่น สำหรับคนที่ชื่นชอบในดอกไม้ ย่อมเห็นว่าดอกไม้เป็นสิ่งที่มีความค่ามากที่สุด สำหรับคนที่ชื่นชอบในสตรี ย่อมเห็นว่าสตรีเป็นสิ่งที่มีความค่าสูงสุด เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นักปรัชญามักมีเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อของตน เช่น นักปรัชญาที่เชื่อในจิตวิสัย วัตถุพิสัยย่อมมีเกณฑ์การตัดสินคุณค่าที่แตกต่างกัน สามารถสรุปได้ดังนี้ (วิชาณ สุชีวะคุณ และคนอื่นๆ, 2533)

1. การตัดสินคุณค่าเชิงจิตวิสัย ขึ้นอยู่กับทัศนคติและความสนใจของบุคคล ทัศนคติคือแนวโน้มของจิตว่าชอบหรือไม่ชอบ เช่น ถ้าเราถือว่าเราบำเพ็ญประโยชน์หรือการทำกิจกรรมการกุศลเป็นความดี เราจะมีทัศนคติว่าชอบ ถ้าเราถือว่าความทารุณโหดร้ายเป็นความชั่ว เราจะมีทัศนคติว่าไม่ชอบ นักปรัชญาบางคนถือว่าบุคคลสนใจในสิ่งใด สิ่งนั้นมีคุณค่า บุคคลไม่สนใจในสิ่งใด สิ่งนั้นไม่มีคุณค่า นี่คือการตัดสินคุณค่าตามความสนใจของบุคคล

การตัดสินคุณค่าอีกแบบหนึ่งถือว่าคุณค่าขึ้นอยู่กับความต้องการและความสุข ความสุขเกิดจากการได้รับตอบสนองตามความต้องการ ความทุกข์เกิดจากการไม่ได้รับตอบสนองตามความต้องการ ความสุขจึงมีคุณค่า ความทุกข์ไม่มีคุณค่า การตัดสินคุณค่าดังกล่าวนี้เป็นการตัดสินคุณค่าเชิงจิตวิสัย คือเอาจิตของผู้ตัดสินเป็นสำคัญ

2. การตัดสินคุณค่าเชิงวัตถุวิสัย นักปรัชญาบางคนถือว่า คุณค่ามีอยู่ในวัตถุและการกระทำ เช่น เมื่อเราตัดสินใจว่าดอกจាំปีมีกลิ่นหอม หรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นความดี เราไม่ได้ตัดสินตามใจชอบ เพราะดอกจាំปีมีกลิ่นหอมอยู่ในตนเอง และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีความดีอยู่ในตนเอง

อีกนัยหนึ่งคุณค่าซึ่งตอบสนองความต้องการและสร้างความสุขให้แก่บุคคลมีอยู่ในวัตถุและการกระทำ คุณค่าซึ่งขัดขวางความต้องการและสร้างทุกข์ให้ก็มีอยู่ในวัตถุเช่นกัน ดังนั้นคุณค่าจึงเป็นเรื่องของวัตถุวิสัย

3. การตัดสินคุณค่าเชิงวัตถุวิสัยและจิตวิสัย นักปรัชญาบางคนเห็นว่าการตัดสินเชิงจิตวิสัยหรือวัตถุวิสัยเพียงอย่างเดียวนั้นไม่ถูกต้อง วิธีที่ถูกต้องต้องใช้การตัดสินทั้งจิตวิสัยและวัตถุวิสัยรวมกัน คุณค่าเป็นวัตถุวิสัยเพราะคุณค่าขึ้นกับคุณภาพของวัตถุและการกระทำ และคุณค่าเป็นจิตวิสัยเพราะคุณค่าขึ้นอยู่กับจิตที่จะประเมินค่า และการตัดสินแบบมองเห็นคุณค่าในสิ่งนั้น

4. การตัดสินคุณค่าโดยถือเอาอรรถประโยชน์เป็นหลัก นักปฏิบัตินิยมถือว่าการกระทำที่ได้นำผลดีมาให้ วัสดุที่สนองความต้องการได้อย่างจุใจ หรือศิลปะที่สนองความสนใจได้อย่างพึงพอใจเป็นสิ่งที่มีความค่า ตรงข้ามกับการกระทำที่ก่อให้เกิดผลเสียหาย วัตถุที่ตอบสนองความต้องการได้เพียงผิวเผิน หรือศิลปะที่ตอบสนองความต้องการเพียงชั่วคราว สิ่งเหล่านี้ไม่มีอรรถประโยชน์และไม่มีคุณค่า

จากการศึกษาพบว่า การตัดสินคุณค่าส่วนใหญ่นั้นขึ้นอยู่กับ ความสำคัญ ประโยชน์ และความชื่นชอบที่มีต่อสิ่งนั้นประกอบกัน อย่างไรก็ตามการประเมินค่าในสิ่งๆใดสามารถเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ เวลาที่เปลี่ยนไป หรือวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปย่อมส่งผลต่อการประเมินคุณค่าของคนในสังคม จึงสามารถกล่าวได้ว่า การประเมินค่าขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมแต่ละสังคม

3.1 คุณค่าศิลปะ

ศิลปะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับมนุษย์มาช้านาน แม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตเหมือนดังอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่ศิลปะก็มีบทบาทสำคัญในการกล่อมเกลาคจิตใจ ทำให้มนุษย์มีความละเอียดอ่อน มีสุนทรียะ แตกต่างจากสัตว์ซึ่งดำรงชีวิตตามสัญชาตญาณเพื่อให้มีชีวิตรอดเพียงอย่างเดียว

ประสพ ลีเหมือดภัย (2543) แบ่งคุณค่าศิลปะออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางความงาม

ศิลปะเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อมนุษย์ด้วยกัน เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึก ความคิด ความงาม ผ่านผลงานศิลปะอันประกอบด้วยความงามทางรูปทรง กล่าวคือ รูปทรงที่เห็นจะให้ความรู้สึกพึงพอใจ ชื่นชม เป็นความสุขทางตา ขณะเดียวกันรูปทรงก็จะชี้นำแก่อารมณ์ความรู้สึกและปัญญาความคิดที่เกิดขึ้นในใจ รูปทรงเปรียบได้กับกายที่รูปธรรมของความงามในเบื้องต้น นอกจากนี้ยังมีความงามทางด้านเนื้อหา ซึ่งเป็นสิ่งแสดงความหมายของงานศิลปะนั้นๆ ผ่านทางรูปทรงศิลปะ โดยเกิดจากการประสานกันของเรื่อง แนวเรื่อง และรูปทรง ที่รวมตัวกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้เกิดอารมณ์สัมผัสสะเทือนใจ และพร้อมจะรับอารมณ์อื่นๆ เช่น รัก โกรธ เศร้า เกลียด เนื้อหาจึงเปรียบเหมือนจิตวิญญาณของรูปทรงที่ให้แก่ผู้ชื่นชมงานศิลปะ ความงามของรูปทรงกับความงามของเนื้อหาที่สัมผัสกันด้วยมิติแบบแผนและมีขอบเขตนี้เองที่เป็นคุณค่าทาความงามของศิลปะ

2. คุณค่าทางเชื้อชาติ

คุณค่าทางเชื้อชาติที่ปรากฏในงานศิลปะ เป็นมรดกตกทอดสำหรับปัจจุบัน เป็นสากลแห่งการยอมรับให้เป็นเหตุผลสำคัญที่ถูกกำหนดขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แก่ชาติ เป็นเกียรติ

แก๊วรัฐ เป็นศักดิ์ศรีและอารยธรรมแก่คนในชาติ โดยส่งผลให้เกิดความองงามขึ้นในจิตใจ แสดงออกซึ่งความหมายแห่งการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และทรงเกียรติในแต่ละชาติ

3. คุณค่าทางวัฒนธรรม

ศิลปะทั้งอดีตและปัจจุบันได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นรูปแบบอันเสมือนสิ่งแทนความนึกเห็น และความเข้าใจที่ได้รับการยอมรับในสมัยนั้นๆ ซึ่งแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่เป็นต้นความคิดซึ่งทำให้เกิดผลงานศิลปะ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่อยู่ในศิลปะจะมีใช้วัตถุที่มีเพียงความงามทางศิลปะเท่านั้น แต่จะเป็นสัญลักษณ์องค์แห่งการรับรู้ ช่วยแผ่ขยายพฤติกรรมทางจิตใจให้เกิดมโนภาพ ความคิดรวบยอด จินตนาการ และเป้าหมายที่ชัดเจนมั่นคง จึงเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ให้มากกว่าเรื่องของความงามและความพึงพอใจ

4. คุณค่าทางปรัชญา

ปรัชญาหมายถึง หลักแห่งการรับรู้และความจริง คุณค่าทางปรัชญาของศิลปะจึงมีความหมายถึงการทำผลงานของศิลปะที่ให้หลักความรู้และความจริงแก่ผู้ชื่นชม ศิลปะได้รับอิทธิพลทางความคิดและปรัชญาที่สั่งสมมานานนับพันปี ความคิดได้ซึมซาบอยู่ในความรู้ของคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างมีระบบแบบแผน คุณค่าทางปรัชญาของงานศิลปะจะดำเนินการควบคู่มากับการสร้างสรรค์ศิลปะ และวิวัฒนาการทางสังคมตลอดมา

5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์

การสร้างสรรคศิลปะใดๆ จะด้วยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ผลงานแต่ละยุคสมัยที่ปรากฏของแต่ละกลุ่มชน ล้วนได้บันทึกสภาพสังคมนั้นๆ ไว้สำหรับคนรุ่นหลังหรือสังคมอื่นได้อ่านไม่ว่าจะเป็นความเจริญ ความเสื่อม ความเชื่อ ค่านิยม คุณค่า สติปัญญา ความสามารถต่างถูกถ่ายทอดลงสู่ผลงานศิลปะเหล่านั้น แล้วผ่านสู่การรับรู้ของผู้อื่น

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536) ได้สรุปทรรศนะเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะจากบุคคลสำคัญ เช่น Ralph W. Tyler, John Dewey, สงวน รอดบุญ ฯลฯ โดยนำเสนอในบทความว่า บุคคลเหล่านั้นล้วนแต่มองเห็นคุณค่าของศิลปะในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน คือ

1. ศิลปะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ มีคุณประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์อย่างแท้จริง

2. ศิลปะเป็นศูนย์รวมความมั่นคงของชาติ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม

3. ศิลปะส่งเสริมให้มนุษยชาติมีความเจริญ และมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ

4. ศิลปะที่จัดเข้าไว้ในระบบการศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ ค่านิยม รสนิยม และสุนทรียภาพที่ดี อันนำไปสู่พื้นฐานของการเป็นพลเมืองดีในแต่ละสังคมต่อไปในอนาคต

วิรัตน์ พิชญ์ไพญญ์ (2549) จำแนกคุณค่าศิลปะออกเป็น 7 ด้าน คือ

1. คุณค่าศิลปะต่อสังคม

ศิลปะจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของบุคคลให้มีคุณค่าต่อสังคม แต่ทว่าการส่งเสริมนั้นจะต้องเน้นให้เกิดการเรียนรู้ในความสามารถของตนเอง และสามารถทำงานได้ตามความถนัด และความสนใจของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ศิลปะส่งเสริมความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะ และวัฒนธรรม

การให้เด็กได้สามารถเข้าใจในความงามของศิลปวัฒนธรรมของชาติ จนสามารถประเมินผลและตีคุณค่าของงานศิลปะนั้นๆ ได้ นักการศึกษาเชื่อว่าการสอนวิชาศิลปะนิยมมีคุณค่าในการส่งเสริม และรักษาศิลปวัฒนธรรมได้

3. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการเตรียมพื้นฐานในการเรียนวิชาชีพ

วิชาทางศิลปศึกษามีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมถึงวิชาศิลปะหลายแขนงตามที่ได้จัดขึ้นในหลักสูตร เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจตรวจสอบความถนัด ความสนใจและความสามารถของตนเอง เพื่อจะได้เลือกเรียนวิชาชีพได้ถูกต้อง

4. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมประสบการณ์ในการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน

กิจกรรมทางศิลปศึกษามีส่วนส่งเสริมให้เด็กได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงานเพื่อสามารถเตรียมตัวดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข สามารถอยู่ร่วมกันและประสานงานกับผู้อื่นได้

5. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมความมั่งคั่งเป็นระเบียบของบ้านเมืองและสิ่งแวดล้อม

วิชาศิลปศึกษามีส่วนร่วมให้เด็กเจริญเติบโตทางสุนทรียภาพและการรับรู้ เด็กที่มีความเจริญเติบโตทางด้านนี้จะได้รับการปลูกฝังนิสัยที่เป็นระเบียบในการทำงานและรักษารักษาช่วยปรับปรุงบ้านช่อง และสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบดีขึ้นอยู่เสมอ

6. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

วิชาศิลปะมีกิจกรรมหลายชนิดที่เด็กสามารถจะทำงานอดิเรกได้ โดยเฉพาะกิจกรรมทางศิลปะบางแขนง เช่น ศิลปะหัตถกรรม และศิลปะตกแต่งทั่วไป อาจจะทำได้โดยไม่ต้องจำกัดเพศ และวัย ขอบข่ายของการทำงานอดิเรกกว้างขวางมาก นอกจากนั้นงานอดิเรกบางอย่างนอกจากช่วยปลูกฝังนิสัยในการทำงานแล้วยังเป็นประโยชน์ช่วยการครองชีพ ช่วยเศรษฐกิจของครอบครัวได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

7. ศิลปะมีคุณค่าส่งเสริมสุขภาพจิต และบุคลิกภาพ

การสร้างสรรคงานศิลปะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ความคิด ค่านึงและสติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยให้เกิดความสบายใจ มีความสุข และเกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผลต่อบุคลิกภาพที่ดี

นอกจากทฤษฎีของบุคคลเหล่านี้แล้ว ยังมีศิลปิน นักวิชาการ และนักปรัชญาอีกหลายท่านที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับคุณค่าของศิลปะ สิ่งหนึ่งที่ทุกท่านเห็นพ้องต้องกันคือ ศิลปะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และมีความสำคัญกับชีวิตมนุษย์ทุกคน การศึกษาจึงควรมีส่วนในการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของศิลปะ เพื่อให้เยาวชนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปะอย่างแท้จริง

Mattie and Marzan (1981) กล่าวว่า การเรียนรู้คุณค่าศิลปะ และการชื่นชมในศิลปะนั้นเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาของเด็ก และควรได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง การที่เด็กได้เรียนรู้จากการมอง การแยกแยะ การบรรยายในสิ่งที่เห็น และการได้รู้จักศิลปะว่ามีความสำคัญต่อเราอย่างไร สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กได้มีความใกล้ชิดกับศิลปะ เด็กจะได้สัมผัสความอิ่มเอมใจ ความชื่นชมในศิลปะมีประโยชน์และมีผลในทางปฏิบัติต่อการศึกษาโดยตรง ซึ่งการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะดังกล่าวเป็นการยกระดับขั้นสู่ทักษะหลายด้าน เช่น ทักษะทางการพูด ทักษะการสื่อสารความรู้สึกในงานศิลปะ และการรับรู้คุณค่าความงาม นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอีกด้วย

3.2 คุณค่าศิลปะในหลักสูตรศิลปศึกษา

สุลักษณ์ ศรีบุรี (2545) ได้กล่าวถึงการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ว่าจากการเรียน 12 ปี นักเรียนจะต้องมีความรู้ในด้านต่างๆ ในภาพกว้าง เช่น เรื่องของทฤษฎีองค์ประกอบต่างๆ รูปแบบของงานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิชาศิลปะกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในหลักสูตรจึงค่อนข้างเน้นให้เด็กเข้าใจความเป็นมาเป็นไปในวัฒนธรรมจนถึงขั้นที่มีความชื่นชม ภูมิใจ เห็นคุณค่า ในท้ายที่สุดเขาจะมีการแสดงออกในเชิงการทวงแหวน การอนุรักษ์และพัฒนา ดังนั้นหลักสูตรศิลปศึกษาจึงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่การสอนผู้เรียนในการสร้างงานศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ ชื่นชมและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปะ อันจะนำไปสู่การมีสุนทรียะ รวมถึงเกิดเป็นจิตสำนึกในการรักและทวงแหวนศิลปวัฒนธรรมของไทย และชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ซึ่งการให้ความสำคัญกับเรื่องคุณค่าศิลปะนี้ไม่ได้พบในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เท่านั้น แต่จากการศึกษาพบว่าเป็นสิ่งที่ระบุในหลักสูตรโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษามาเป็นเวลานาน ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกมาเป็นตัวอย่างดังนี้

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503

หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2503) ได้ให้ความสำคัญกับการสอนเรื่องคุณค่าศิลปะ โดยระบุไว้ในคุณลักษณะที่ต้องการส่งเสริมให้แก่ผู้เรียน ด้านความเจริญแห่งตน ข้อที่ 10 ว่า “ให้รู้คุณค่าของความงามและศิลปะ” นอกจากนี้ยังระบุไว้ในความมุ่งหมายของหมวดศิลปศึกษา ข้อที่ 3 ว่า “ให้มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ในชีวิตประจำวันของบุคคลและชุมชน ชุมชน ให้มีความชื่นชมและรู้คุณค่าในศิลปะของชาติ” โดยให้คำแนะนำในการสอนว่า “การที่เด็กจะรู้สึกซาบซึ้งในรสศิลปะได้นั้น ครูจะต้องสอนให้เด็กรู้จักประเมินผลงานที่ผลิตขึ้น โดยการร่วมพิจารณาถึงความงาม ความหมาย และความมุ่งหมายของผลงานนั้นอย่างตรงไปตรงมา” นอกจากนี้ในเนื้อหาของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ยังมีระบุถึงการส่งเสริมให้รู้ความแตกต่างระหว่างศิลปะไทยกับต่างประเทศ และให้มีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะไทย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องคุณค่าศิลปะ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรมวิชาการ, 2535) ได้ระบุไว้ในจุดประสงค์เฉพาะของศิลปศึกษา ข้อที่ 3 ว่า “ให้มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม” โดยเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะนั้นได้ถูกกำหนดไว้เป็นหน่วยการเรียนรู้หนึ่งในการเรียนศิลปะระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 คือหน่วยการเรียนรู้คุณค่าศิลปะและความกลมกลืนระหว่างศิลปะ โดยเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้นี้ได้แก่

- การสะสมและจัดนิทรรศการ เช่น การรวบรวมผลงานของตนเอง การสะสมเปลือกหอย ก้อนหิน ใบไม้ แมลง
- การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เช่น การตั้งชื่อภาพแล้วช่วยกันพิจารณาว่าชื่อนั้นสื่อความหมายตรงความเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น
- การใช้ฉากเส้นและสีให้ประสานกลมกลืนกับจังหวะและดนตรี
- การจัดตกแต่งวัสดุสิ่งของให้เหมาะสมกับอาคารสถานที่และกาลเทศะ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น แม้ว่าจะมีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะโดยเฉพาะ แต่เน้นไปที่การนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การตกแต่งสถานที่ การสะสมสิ่งของ ฯลฯ มากกว่าการสอนให้เข้าใจถึงคุณค่าหรือความงามของผลงานศิลปะ นอกจากนี้การสอนเกี่ยวกับศิลปะไทยและการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างศิลปะไทยและต่างประเทศก็ถูกยกเลิกไป

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) (กรมวิชาการ, 2532) นั้น เป็นหลักสูตรที่ปรับปรุงขึ้นจากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จึงมีทั้งส่วนที่เหมือน และ ส่วนที่ปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัยและสามารถปรับใช้ได้ดียิ่งขึ้น ศิลปศึกษาถูกนำไปรวมกับ จริยศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ ลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ และเรียกรวมกันว่ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยมีมุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกภาพที่ดี ศิลปศึกษาถูกแยกออกเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เช่น การเขียนภาพ ระบายสี การปั้นและการแกะสลัก ฯลฯ ซึ่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไปเพื่อให้เหมาะสมกับ พัฒนาการของผู้เรียน ส่วนเนื้อหาของคุณค่าศิลปะนั้น ส่วนใหญ่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยมีทั้งที่แทรกอยู่ในหน่วยการเรียนรู้ เช่น หน่วยการเรียนรู้การเขียนภาพระบายสีระบุว่า “เพื่อให้เห็นคุณค่าของความงามของธรรมชาติ ศิลปะไทย ศิลปะท้องถิ่น ศิลปะสากลเกิดความรู้สึก ชื่นชมความงามของธรรมชาติ และภูมิใจในความประณีต ความสวยงาม ของศิลปะไทยและศิลปะ ท้องถิ่น เห็นความแตกต่างของศิลปะไทยและศิลปะสากล สามารถคิดและแสดงความรู้สึกจากการ รับรู้ในความงาม ความประณีต ความเพลิดเพลิน ชื่นชมและภูมิใจในศิลปะไทย ยอมรับคำติชม และแก้ไขข้อบกพร่อง” หรือในหน่วยการเรียนรู้การพิมพ์ ระบุว่า “เพื่อให้เห็นคุณค่าของวัสดุและ ความสวยงามตามธรรมชาติ เกิดความชื่นชมในงานศิลปะ สามารถคิดและแสดงความรู้สึกของ การรับรู้ความงาม ความประณีต ความเพลิดเพลิน ยอมรับคำติชมและแก้ไขข้อบกพร่อง ชื่นชม ความสามารถของตนเอง” เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหน่วยการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะเช่นเดียวกับ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยระบุรายละเอียดไว้ดังนี้ “ฝึกสะสมสิ่งของ รวบรวม ผลงานศิลปะต่างๆ เพื่อจัดแสดงทางศิลปะ อภิปรายซักถาม เพื่อให้ได้แนวคิดในการจัดแสดงทาง ศิลปะ สรุป กำหนดแนวทางปฏิบัติ ฝึกจัดงานแสดงศิลปะด้วยการเลือกสถานที่จัด วางแผนการ ทำงาน เตรียมบุคลากร เลือกสรรงานศิลปะ ประดับตกแต่งโดยใช้กระบวนการทางศิลปะ อภิปราย ผลของการปฏิบัติ บอกความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการจัดแสดงทางศิลปะ สรรวจข้อบกพร่อง ศึกษาหา ความรู้เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อให้เห็นคุณค่าของงานศิลปะ ชื่นชมในผลงานที่จัดแสดง มีความมั่นใจในการทำงาน มีนิสัยการทำงานร่วมกัน รู้จักวางแผนในการทำงาน” จากการศึกษา พบว่าหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) นั้นระบุเนื้อหาเกี่ยวกับการ เรียนรู้คุณค่าศิลปะค่อนข้างมาก และครอบคลุมเนื้อหาในวงกว้างมากขึ้น

หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ในหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กรมวิชาการ, 2545) นั้น ศิลปศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ถูกรวมเข้าด้วยกันในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในส่วนของศิลปศึกษานั้นถูก จัดไว้ในสาระที่ 1 ทศนศิลป์ โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 2 ข้อ ดังนี้

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด
สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์งานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะ
อย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสำคัญระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์และ
วัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ เป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย
และสากล

เมื่อพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้แล้วพบว่าเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะถูกแทรกอยู่
ในทั้ง 2 มาตรฐาน เช่น ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
ในมาตรฐาน ศ 1.1 และการเห็นคุณค่าทัศนศิลป์และภูมิปัญญาในมาตรฐาน ศ 1.2 นอกจากนี้ยัง
มีการระบุเป็นรายละเอียดในส่วนของมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เช่น มาตรฐานการเรียนรู้ของ
ผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) ระบุไว้ในมาตรฐาน ศ 1.1 ข้อ 4 แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความ
งามด้วยวิธีการต่างๆตามความสนใจ ข้อ 5 แสดงความคิดเห็นอธิบายความหมายของงาน
ทัศนศิลป์ ทัศนธาตุและความงามของศิลปะ และข้อ 6 นำความรู้และวิธีการทางทัศนศิลป์ไปใช้กับ
กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และชีวิตประจำวัน และในมาตรฐาน ศ 1.2 ข้อ 2 พึงพอใจและยอมรับใน
ภูมิปัญญาของการสร้างงานทัศนศิลป์ การสืบทอด การทำงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

เมื่อพิจารณาจากหลักสูตรที่ผ่านมา และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่ใช้ใน
ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเนื้อหาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะถูกระบุไว้ในหลักสูตรอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน
แสดงถึงความสำคัญของที่มีต่อศิลปศึกษา รวมถึงการพัฒนามนุษย์ ดังที่ สงวน รอดบุญ (2533)
กล่าวไว้ว่า ถ้าเยาวชนของชาติมีค่านิยม รู้คุณค่าของงานศิลปะแขนงต่างๆ และมีความซาบซึ้งใน
ศิลปวัฒนธรรมแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จ จิตใจมีความสุข มีความ
เกิดความก้าวหน้าทางพุทธิปัญญา และสุนทรียภาพด้วย การรับรู้คุณค่าของศิลปะ
จะส่งเสริมผู้เรียนให้มีจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ
สิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของคนในชาติ เป็นจุดกำเนิดของ
การสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะอันมีคุณค่า รวมถึงสร้างจิตสำนึกในการพิทักษ์รักษาศิลปกรรมใน
ท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนในชาติ (สรวุฒิจำรัส, 2550) อย่างไรก็ตาม การสอน
เกี่ยวกับเรื่องคุณค่ายังไม่ได้รับความสนใจนักในโรงเรียน เนื่องจากเป็นเรื่องนามธรรม ยากแก่การ
สอนและการทำความเข้าใจ (Taylor, 1996) วินัย โสมดี(2545) กล่าวถึงปัญหาของการสอน
ศิลปศึกษา ไว้ว่า คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญของศิลปะหรือการเรียนศิลปะ เนื่องจากมี
ทัศนคติที่ว่า ศิลปะเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มบุคคล ไม่มีประโยชน์ในชีวิตจริง ครูผู้สอน
ยังไม่สามารถเน้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าศิลปะในการพัฒนาชีวิตได้ การสอนยังอยู่ในรูปแบบเดิมๆซึ่ง

เน้นการสร้างชิ้นงาน มากกว่าการสร้างสุนทรียะ ชาติการเชื่อมโยงศิลปะกับชีวิต ภูมิปัญญาชุมชน และสากล สิ่งเหล่านี้ทำให้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะเป็นไปได้ไม่เท่าที่ควร

3.3 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะจากวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปะ ในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานและทัศนะของผู้เชี่ยวชาญ นำมาสรุปและวิเคราะห์ได้ 4 ประเด็น ดังนี้

3.3.1 ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ

ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความคิดหรือการแสดงออกที่แปลกใหม่ แตกต่าง จากคนทั่วไป ความคิดสร้างสรรค์อาจเกิดจากการบูรณาการความรู้ต่างๆที่ได้จากประสบการณ์ เชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ เป็นต้น ศิลปะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ส่งเสริมให้มนุษย์มีพัฒนาการด้าน ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากศิลปะสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จัก สังเกต สำรวจสิ่งใหม่ๆรอบตัว มีสมาธิ มีความอดทนในการคิดค้น ทดลองสิ่งใหม่ๆด้วยตนเอง (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546) คำว่า “สร้างสรรค์” จึงเป็นคำที่อยู่คู่กับศิลปะเสมอ (วิทย์ พิณชัน เงิน, 2547) ศิลปะเป็นกระบวนการสร้างสรรค์งานที่เกิดจากการค้นคว้าด้วยประสบการณ์ การ เรียนรู้ และการรับรู้จากผลงานของศิลปะที่คัดสรรแล้ว ทำให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจ เกิดจินตนาการ ทำให้กล้าคิดกล้าทดลองในการทำงานใหม่ๆที่ทำทลายและมีลักษณะเฉพาะของตนเอง ดังที่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ระบุไว้ว่า ศิลปะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และมีจินตนาการทางศิลปะ(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

3.3.2 ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การศึกษาทางด้านความงามจะส่งเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ ทั้งในขณะชื่นชม ผลงาน ตลอดจนการชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทั่งสามารถนึกคิดจินตนาการและ สร้างสรรค์ความงามทางศิลปะได้ (ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2542) ศิลปะจึงมีส่วนช่วยในการสร้าง ความรู้ด้านสุนทรียะ ก่อให้เกิดรสนิยมอันดี ซึ่งส่งผลถึงสิ่งต่างๆรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า ที่อยู่ อาศัย สิ่งแวดล้อม ฯลฯ (วิทย์ พิณชันเงิน, 2547) ความเข้าใจในศิลปะอย่างถูกต้อง ก่อเกิดการ พัฒนาทางสุนทรียะและสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ ศิลปะเป็นมรดกทางภูมิปัญญา เป็นหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกความรู้ ความคิด คติความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546; วิทย์ พิณชันเงิน, 2547) ศิลปะจึงเป็นศูนย์รวมของความมั่นคงของ ชาติ เป็นปอดเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม(สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) การเรียนรู้ศิลปะจึงเป็นการ สร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ทำให้เกิดความ ภาควุมใจและเห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย

และสากล (กระทรวงศึกษาธิการ , 2552) ดังคำกล่าวของ John Dewey (1974) ว่าศิลปะคือ ประสบการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถภาพทางด้านสุนทรีย์ของมนุษย์ ศิลปะจึงช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดี ความรักและความภาคภูมิใจในงานศิลปวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของชาติ สามารถปลูกฝังและ ถ่ายทอดค่านิยมที่มีสุนทรีย์ไปจากรุ่นสู่รุ่นได้

3.3.3 ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม

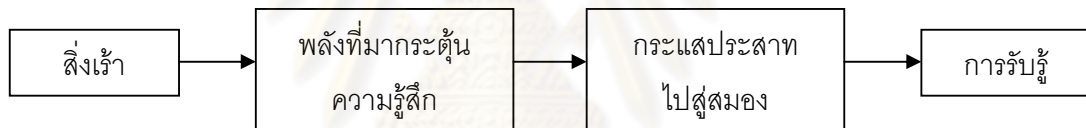
ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการศึกษานับตั้งแต่เด็กวัย ก่อนเข้าเรียน ระดับอนุบาลไปจนถึงจบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536) ในกระบวนการเรียนรู้ของศิลปศึกษาจะมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ผ่านทางกิจกรรมศิลปะ ซึ่งมุ่งฝึกกระบวนการคิด ด้วยการศึกษ สังเกต ค้นคว้า วิเคราะห์ สำรวจ เปรียบเทียบ ทดลองและ แก้ปัญหา โดยนำเทคนิคต่างๆมาใช้ในการแสดงออก สิ่งเหล่านี้ช่วยฝึกผู้เรียนให้เกิดเชาว์ปัญญา ในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ (กรมวิชาการ, 2535) นอกจากนั้นศิลปะยังเป็นสื่อในการผ่อนคลาย โดยการระบายความรู้สึกนึกคิดหรือความซับซ้อนใจออกมา ช่วยลดความกังวลหรือความกดดันในใจ ได้ผ่อนคลาย หรือระบายความตึงเครียดออกมา เกิดความเพลิดเพลิน สมาธิและความมั่นคง ทางจิตใจ (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546; ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2542; วิทย์ พิณชันเงิน, 2547) ศิลปะ จึงมีคุณค่าในด้านการศึกษา การพัฒนามนุษย์ในด้านต่างๆ ดังที่ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานว่า “กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ศิลปะมีส่วนส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ รสนิยม ค่านิยม และสุนทรีย์ภาพที่ดี อันนำไปสู่การเป็นพลเมืองดี ในสังคมต่อไปในอนาคต (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2536)

3.3.4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

การทำงานศิลปะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองถึงศักยภาพและความสามารถ ที่มีอยู่ เด็กจะมีความเชื่อมั่นในพัฒนาการของตนเอง และสามารถอธิบายถึงสิ่งที่ตนเองทำอยู่ด้วยความมั่นใจ ทำให้เกิดความสุข และตระหนักถึงคุณค่าของตนเองว่ามีความสำคัญ เกิดความภาคภูมิใจซึ่งจะช่วยผลักดันให้เป็นคนกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำอย่างมีเหตุผล (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2546) การทำงานศิลปะไม่มีถูกผิด ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและกำลังใจในการทำงานศิลปะของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในผลงานและภาคภูมิใจในตนเอง เกิดความเข้าใจ และยอมรับในผู้อื่น (เทวี ประสาท, 2546) ศิลปะจึงช่วยส่งเสริมความมั่นใจในตนเอง อันเป็น พื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างมั่นคง

3.4 การรับรู้ทางศิลปะ

เหตุการณ์ เรื่องราว ข่าวสารต่างๆรอบตัวเราต่างกระตุ้นและท้าทายให้มนุษย์รับสัมผัสอยู่ตลอดเวลา โดนผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง เมื่อข่าวสารจากสิ่งแวดล้อมผ่านเข้าสู่ประสาทสัมผัสแล้วจะเกิดเป็นความรู้สึก(Sensation) ขึ้น คือ การเห็น การได้ยิน การรู้รส การได้กลิ่น การรู้สึกถึงสัมผัสต่างๆ กระบวนการรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้เป็นผลของการตอบสนองขั้นแรกสุดของคนเราต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม จากนั้นสมองจึงจะทำการตีความความรู้สึกที่เกิดขึ้นว่า สิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รู้รส หรือได้สัมผัสนั้นคืออะไร เกิดเป็นการรับรู้ (Perception) ขึ้น นั่นคือความรู้และพฤติกรรมต่างๆเกิดขึ้นได้จากการที่เรารับรู้โลกด้วยประสาทสัมผัสของเรานั้นเอง กระบวนการรับรู้จึงประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 2 ขั้นตอนคือขั้นของความรู้สึกและขั้นของการตีความ การรับรู้จะอาศัยทั้งความรู้สึกที่ถูกกระตุ้นจากสิ่งเข้าและการตีความจากการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์เดิม (รัญจวน คำชिरพิทักษ์, 2550) Sartain (1973) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการตีความหมายของสิ่งเข้าโดยการค้นหาและสร้างความหมายขึ้นมาจากสิ่งเร้านั้น สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 การเกิดกระบวนการรับรู้

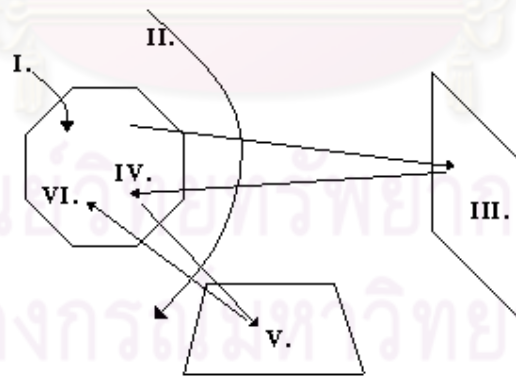
ดังนั้น การรับรู้ (Perception) คือการสัมผัสที่มีความหมาย เป็นการแปลหรือตีความสัมผัสที่ได้รับออกมาเป็นสิ่งที่ใด ๆ ซึ่งมีความหมายที่รู้จักและเข้าใจได้ (Feldman, 1978) การรับรู้เป็นกระบวนการภายในที่ทำให้บุคคลสามารถรับรู้สิ่งต่างๆในโลก โดยให้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง แต่การรับรู้ทางสายตามีอิทธิพลต่อคนเรามากที่สุด ทางสุนทรียศาสตร์ถือว่ากรรับรู้ทางตาและหูเป็นการรับรู้ขั้นสูง เพราะสามารถเชื่อมโยงกับจิตและปัญญาได้โดยตรง (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2530)

พีระพงศ์ กุลพิศาล (2533) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ทางศิลปะไว้ว่า การรับรู้ทางศิลปะโดยเฉพาะทางทัศนศิลป์ หมายถึง การมองเห็นรูปทรงที่เป็นศิลปะและพยายามทำความเข้าใจกับรูปทรงที่มองเห็นนั้นๆ เป็นอาการที่ลึกซึ้งกว่าการมองเห็นธรรมดา และยังเกี่ยวข้องไปถึงการทำงานของสมองและระบบประสาทของผู้ดู ซึ่งกำลังรับรู้ข้อมูลต่างๆจากประสาทสัมผัสอีกด้วย การรับรู้ทางศิลปะเป็นการรับรู้ปริมาณหนึ่งของผู้ดูมีต่อรูปทรงที่มองเห็น ด้วยความมีชีวิตชีวาตามโอกาสอำนวย เมื่อได้รับรู้แล้วการรับรู้ต่างๆจะรวมตัวเป็นการรับรู้สะสม(Funded Perception) และจะกลายเป็นประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ(Aesthetic Experience) ก็ต่อเมื่อมีการรวม

คุณค่าของรูปทรงที่มองไม่เห็นให้เป็นเอกภาพเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ และเป็นกระบวนการของการตื่นตัวทางการสัมผัส และการสร้างความปรารถนาทางจิตใจ ซึ่งถูกปลุกเร้าให้เกิดขึ้นภายในตัวผู้ดูโดยส่วนประกอบต่างๆ ที่รวมกันอยู่เป็นรูปทรงที่มองเห็น ซึ่งเราเรียกว่าทัศนธาตุ(Visual Elements) ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่ก่อให้เกิดคุณค่าและความสัมพันธ์ในส่วนรวม

อ่าไพ ตีรณสาร (2536) ได้กล่าวถึงการรับรู้ทางศิลปะศึกษาไว้ว่า ในการเรียนศิลปะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ทางศิลปะศึกษาแล้ว การรับรู้ที่เป็นหลักพื้นฐานคือการรับรู้ทางตา ซึ่งได้แก่การมองเห็น ทั้งนี้ การมองเห็นเป็นคำควบระหว่งการมองและการเห็น การมองและการดูเป็นจุดเริ่มต้น และเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเห็น การเห็นจึงเป็นจุดหมายของการรับรู้ การเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะทางศิลปะศึกษาย่อมมาจากการรับรู้ที่มีคุณภาพ เพราะเป็นการมองอย่างมีจุดหมายและการมองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ และเป็นทรัพยากรเบื้องต้นไว้คัดสรรเพื่อปรับใช้ในการสร้างผลงานศิลปะ และเน้นว่าการรับรู้ต่างๆ จะมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ได้ต้องอาศัยการคิดซึ่งเป็นกระบวนการจัดการกับสิ่งที่รับรู้จากโลกภายนอกเป็นขั้นตอนเชื่อมโยงระหว่งการเรียนรู้กับประสบการณ์ใหม่ ฉะนั้น ในการเรียนรู้ศิลปะศึกษาผู้สอนจะต้องจัดประสบการณ์เรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะเพิ่มพูนขึ้นในตัวผู้เรียน โดยควรใช้การมองเห็นเป็นหลัก และใช้การรับรู้รูปแบบอื่นๆ มาเป็นส่วนประกอบเพื่อให้การเรียนรู้สมบูรณ์

McFee and Degge (1977) ได้นำเสนอทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะ McFee's Perceptual-Deliation Theory โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 6 ประการ ดังรายละเอียดตามภาพที่ 2

McFee's Perceptual-Deliation Theory

(June King McFee and Degge, 1977 อ้างถึงใน อ่าไพ ตีรณสาร, 2543)

ภาพที่ 2 ทฤษฎีการรับรู้ทางศิลปะของ June King McFee

ความพร้อมของผู้เรียนในรายบุคคล

I. สภาพแวดล้อมในห้องเรียน

- II. แหล่งเรียนรู้
- III. การจัดการกับข้อมูล
- IV. การตอบสนอง และการแสดงออกผ่านผลงานศิลปะ
- V. ผลสะท้อนกลับสู่ผู้เรียน

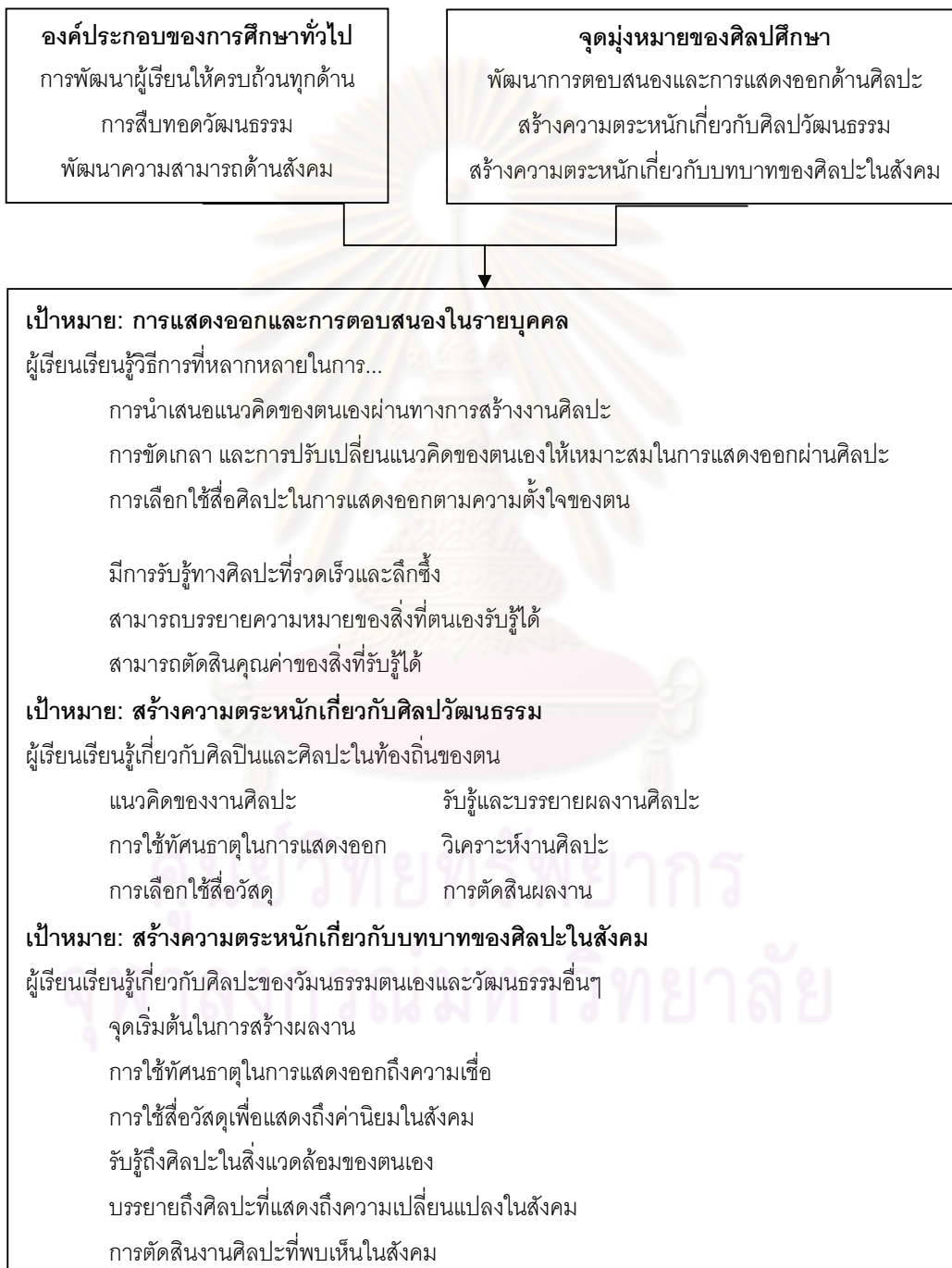
ปัจจัยทั้ง 6 ข้อนี้อาจส่งผลต่อการรับรู้ทางศิลปะของผู้เรียน การรับรู้ทางศิลปะจึงไม่ได้เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนดูผลงานศิลปะเท่านั้น แต่ยังมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆที่ส่งผลด้วย การจัดการเรียนการสอนจึงควรให้ความสนใจในปัจจัยต่างๆอย่างครบถ้วน เพื่อให้การรับรู้ทางศิลปะของผู้เรียนมีคุณภาพ

Chapman (1978) นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ทางศิลปะไว้ว่า ในกระบวนการรับรู้ นั้นสิ่งที่สำคัญนอกจากการมองเห็นและการรับรู้แล้ว การตอบสนองก็เป็นสิ่งสำคัญ หากไม่มีการตอบสนองแล้วกระบวนการรับรู้จะไม่ครบสมบูรณ์และไม่มีประสิทธิภาพ การรับรู้ทางศิลปะของ Chapman จึงประกอบด้วย การรับรู้, การตีความ และการตัดสิน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3 ตารางที่ 3 ชั้นตอนและกระบวนการรับรู้-ตอบสนองทางศิลปะของ Laura Chapman

ขั้นที่	กระบวนการ
1. การรับรู้ที่ชัดเจนและละเอียดลออ	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกคุณลักษณะต่างๆได้ - เชื่อมโยงสิ่งที่รับรู้ได้ - มีความเข้าใจในสัญลักษณ์และนัยยะ <p>เปรียบเทียบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทำความเข้าใจในเนื้อหาได้
2. มีความสามารถในการตีความ	<ul style="list-style-type: none"> - เลือกใช้คำศัพท์ในการอธิบายได้ - มีพัฒนาการในการหยั่งรู้ความรู้สึกตนเองและคนรอบข้าง - มีความสามารถในการคาดเดา - มีความสามารถในการสังเคราะห์
3. ตัดสินสิ่งที่รับรู้มาได้	<p>เกณฑ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - องค์ประกอบ, รูปร่างรูปทรง - จริยธรรม, ค่านิยม - การแสดงออก, เอกลักษณะ - การติดต่อสื่อสาร, ประโยชน์ใช้สอย <p>กระบวนการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อุปนัย - ความหนักแน่น เจียบขาด - นิรนัย - การสื่อสาร ได้ตอบ

Chapman (1978) เชื่อว่าศิลปะศึกษาไม่ได้มีเป้าหมายเพียงแค่การสร้างผลงานตามจินตนาการ แต่ต้องสอนให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการรับรู้ด้านศิลปะ และมีความสามารถในการแสดงออกถึงการรับรู้ การจัดหลักสูตรศิลปะจึงต้องมีความสมดุลระหว่างการรับรู้และการแสดงออก ดังรายละเอียดตามแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปะศึกษา ตามแนวคิดของ Laura Chapman

ดังนั้น ในการสอนจึงควรให้ความสำคัญในการรับรู้ของผู้เรียน เพราะหากไม่เกิดการรับรู้ แล้วการเรียนรู้ก็เกิดขึ้นไม่ได้ การรับรู้ทางศิลปศึกษาเน้นไปที่การมองเห็น เป็นการมองงานศิลปะ เพื่อให้รับรู้ถึงความงามและคุณค่า ซึ่งทำให้งานเหล่านั้นแตกต่างจากสิ่งที่ไม่ใช่ศิลปะ การเปิดโอกาสให้เด็กมีประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ เช่น การยกตัวอย่างผลงานที่มีชื่อเสียง การชี้ชวนให้ดูความงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษาในแหล่งเรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ไปพร้อมๆ กับการได้รับความรู้จากผู้สอน จึงเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาการรับรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การฝึกฝนผู้เรียนในการรับรู้แล้ว การสอนให้ผู้เรียนรู้จักตีความสิ่งที่รับรู้ และตอบสนองสิ่งที่รับรู้ การรับรู้ที่ปราศจากการตีความจะไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนั้นผู้สอนไม่สามารถทราบว่าคุณเรียนเกิดการรับรู้หรือไม่หากผู้เรียนไม่ตอบสนองถึงการรับรู้ ดังนั้นการฝึกฝนผู้เรียนในการตีความสิ่งที่ตนเองรับรู้ และแสดงออกผ่านทางคำพูดหรือผลงานศิลปะจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนศิลปะเช่นกัน

3.5 แนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการรับรู้คุณค่าศิลปะ

คุณค่าศิลปะนั้นอาจเป็นเรื่องที่ยากแก่การสอน เนื่องจากเป็นเรื่องนามธรรม เป็นเรื่องของความรู้สึก อย่างไรก็ตาม การสอนเรื่องคุณค่านั้นเป็นสิ่งสำคัญอันจะขาดเสียไม่ได้ เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจในศิลปะอย่างแท้จริง Eisner(1972) แสดงความคิดเห็นว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะนั้นจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (Cognitive-Affective Interactions) เนื่องจากคุณค่าประกอบด้วยข้อเท็จจริง (Fact) และความรู้สึก (Attitude) ครูผู้สอนศิลปศึกษาควรใช้การรับรู้ด้านจิตพิสัย เช่น ความรู้สึก ความชื่นชอบ เป็นสื่อในการสอนเด็กให้เข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงด้านคุณค่า โดยเปิดโอกาสในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะ (Kritzmire, 1993) นักวิชาการศิลปศึกษาจึงเสนอแนะแนวทางในการสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะไว้ดังนี้

Winslow (1991) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้คุณค่าศิลปะในระดับประถมศึกษาชั้นนั้นจะต้องมีกิจกรรมการประเมินค่าของศิลปกรรมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการแสดงออกทางศิลปะ และการรู้ค่า(Worth) หรือคุณค่า(Value) ของศิลปกรรม ตามความคิดของ Winslow แล้ว การเรียนรู้คุณค่าศิลปะประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ

1. การเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะในด้านอารมณ์ (An Emotional Type of Appreciation) เป็นการเรียนรู้คุณค่าศิลปะจากการได้ชมงาน แล้วเกิดเป็นความชื่นชม และเข้าถึงหรือซาบซึ้งในศิลปะ ซึ่งระดับความชื่นชมนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์การดูงานศิลปะ

2. การเรียนรู้คุณค่าศิลปะในแบบของสติปัญญา (An Intellectual Type of Appreciation) ซึ่งมีพื้นฐานจากการเข้าใจหลักการ และเทคนิคทางศิลปะ เป็นการชื่นชมที่ได้จากการแยกแยะหรือวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความซาบซึ้งในคุณค่า

Hurwitz (1977) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย

1. ความงาม (Beauty) การพิจารณาถึงความงามในงานศิลปะ ทั้งจากสิ่งที่เห็นภายนอก แนวคิด และกรรมวิธีของศิลปินในการสร้างผลงานนั้นๆ
2. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน (Empathy) การรับรู้เรื่องราว และลักษณะทางรูปแบบของศิลปกรรม ทศนคติต่อศิลปะ และการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ชมและผลงาน
3. ความรู้ (Knowledge) ได้จากข้อมูลด้านองค์ประกอบทางศิลปะ ประวัติของผลงานและศิลปิน ยุคสมัยของผลงาน เป็นต้น
4. การรับรู้ (Perception) เป็นการมองผลงานโดยไม่ได้หยุดเพียงแค่การมองภายนอก แต่เป็นการมองอย่างวิเคราะห์ส่วนต่างๆและความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆที่ปรากฏในผลงาน

5. กระบวนการเชิงวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Process) ซึ่งประกอบด้วย

- 5.1 การรับรู้ในตัวงานศิลปะ
- 5.2 การอธิบายผลงานศิลปะ
- 5.3 การเข้าถึงผลงาน และการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ
- 5.4 การตัดสินคุณค่า

Hurwitz ยังได้เปรียบเทียบการสอนศิลปะแบบเก่าที่ไม่สนใจในการสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ กับการสอนศิลปะแบบใหม่ที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงกับงานศิลปะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่ามากขึ้น ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบรูปแบบการสอนศิลปะในอดีต และรูปแบบการสอนศิลปะแบบใหม่

รูปแบบการสอนในอดีต	รูปแบบการสอนแบบใหม่
1. เน้นปฏิบัติการต่องานศิลปะแบบทันทีทันใด	1. ยังไม่ตัดสินคุณค่าจนกว่าจะได้พิจารณาอย่างละเอียดเสียก่อน
2. ผู้สอนเน้นการป้อนความรู้ และมีครูเป็นศูนย์กลาง	2. กิจกรรมการสอนเน้นการวิพากษ์วิจารณ์, การ ได้สวนจากความรู้ที่มี, กิจกรรมศิลปะปฏิบัติ หรือทุกอย่างรวมกัน
3. สื่อการเรียนการสอนมีเพียงงานศิลปะจำลองหรือรูปภาพ	3. ใช้สื่อการสอนหลายอย่าง เช่น สไลด์ หนังสืองานศิลปะจำลอง รูปภาพงานศิลปะของจริง การศึกษานอกสถานที่ และการเยี่ยมชมศิลปิน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบรูปแบบการสอนศิลปะในอดีต และรูปแบบการสอนศิลปะแบบใหม่ (ต่อ)

รูปแบบการสอนในอดีต	รูปแบบการสอนแบบใหม่
4. ศึกษาเฉพาะภาพเขียนเป็นส่วนใหญ่	4. ศึกษาศิลปะที่หลากหลาย ทั้งจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์ อีกทั้งงานศิลปะที่ปรากฏทางสื่อต่างๆ เช่น โฆษณาโทรทัศน์หรือนิตยสาร
5. สอนตามตำรา ความรู้สึกซาบซึ้งเป็นพื้นฐาน ผู้การแสดงความเห็นใจ ความสนใจ ต่อคุณภาพความงาม และสนใจเฉพาะภาพที่อยู่ในขอบเขตของความดีงาม หรือไม่ผิดต่อหลักศีลธรรม	5. เน้นการแสดงความคิดเห็น คุณภาพทางรูปแบบของงานศิลปะ ยอมรับทางความงามและความพึงพอใจจากการได้รับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 อันเกิดจากประสบการณ์ตรง พิจารณาศิลปะที่สะท้อนสังคม ตีแผ่ความเป็นมนุษย์ซึ่งอาจไม่ใช่ทางบวกเสมอไป ครูไม่ชี้นำความคิดแต่ปล่อยให้เด็กได้ตีความด้วยตนเอง
6. สนใจแต่งานยิ่งใหญ่ในอดีตเท่านั้น	6. หลีกเลี่ยงการยกย่องอดีตจนเกินไป แต่เน้นยกย่องความบากบั่นพากเพียรของศิลปิน จากทุกยุคทุกสมัยและทุกวัฒนธรรม
7. ตัวอย่างงานศิลปะที่นำมาเป็นสื่อการสอนมาจากศิลปะตะวันตกเท่านั้น	7. ใช้ตัวอย่างงานศิลปะจากหลากหลายวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และประเด็นที่ศิลปินต้องการนำเสนอ
	8. ใช้ทุกส่วนของความรู้สึก (Multisensory) เพื่อพัฒนาความรู้สึกซาบซึ้ง (Empathy)

จะเห็นได้ว่า Hurwitz ส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะโดยเน้นการจัดกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมโดยตรง เด็กเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน ส่งเสริมวัฒนธรรมการวิจารณ์ และเปิดกว้างกับสื่อที่ใช้โดยคัดสรรจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย

Best (1996) ได้ให้แนวทางในการสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะไว้ในหนังสือ Values in Educations and Educations in Values ไว้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการสอนเรื่องคุณค่าศิลปะคือ ครูมองว่าคุณค่าศิลปะเป็นเรื่องของสุนทรียะ ซึ่งเป็นเรื่องนามธรรม ยากแก่การสอนหรือการทำความเข้าใจ แต่แท้จริงแล้ว “คุณค่าศิลปะ” เป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม สามารถทำความเข้าใจได้ด้วยการชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของนักเรียน โดยมีแนวทางในภาคปฏิบัติดังนี้

1 แสดงให้ผู้เรียนเห็นความเป็นรูปธรรม (Objective) ของคุณค่าศิลปะ
คุณค่าศิลปะเป็นสิ่งที่มีความเป็นรูปธรรม ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจ และให้
หลักเหตุผลในการประเมินคุณค่าได้ โดยไม่ต้องกังวลว่าตนเองไม่มีความรู้ด้านสุนทรียะเพียงพอ
โดยพยายามเชื่อมโยงกับสิ่งที่ เป็นรูปธรรมที่ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย

1.1 สอนให้ผู้เรียนทำความเข้าใจถึงความหมายของงานศิลปะ เปิด
โอกาสให้ผู้เรียน “อ่าน” สิ่งที่แฝงอยู่ในผลงาน ความหมายต่างๆที่ศิลปินต้องการสื่อสารกับผู้ชม
ผ่านทางผลงาน

1.2 ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงกับตนเอง พยายามชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่เป็น
ประเด็นสากลของผลงานชิ้นนั้นๆ เช่น ความหวัง ความสุข ความรัก ครอบครั้ว ความตาย สงคราม
 ฯลฯ การที่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่มาจากชีวิตประจำวันของคน จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความหมาย
ของงาน ทำให้เกิดความรู้สึกที่ลึกซึ้งมากขึ้น และเกิดเป็นการเห็นคุณค่าขึ้นได้

1.3 สนับสนุนความคิดที่เป็นปัจเจก ผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับความ
คิดเห็นของผู้เรียนทุกคน เนื่องจากทุกคนสามารถมีความคิดเห็นที่แตกต่างกับไปได้กับงานศิลปะ
ชิ้นเดียวกัน เพราะปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ผู้สอนจึงไม่ควรตัดสินว่าความเห็นของใครถูกหรือไม่ถูก
เพราะผู้เรียนที่เห็น ต่างอาจเกิดความรู้สึกไม่ได้และทำให้ไม่เห็นคุณค่าในผลงานชิ้นนั้นๆ ผู้สอนจึง
ควรเห็นความสำคัญของทุกคนและสอนในการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

2 เชื่อมโยงความสำคัญของศิลปะในชีวิตประจำวัน

ไม่ได้ถือว่าศิลปะเป็นสิ่งสูงส่ง คนธรรมดาไม่สามารถทำความเข้าใจได้ แต่ควร
ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ในแง่ของการสื่อสาร ความ
เพลิดเพลิน การประยุกต์ใช้สวย ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนเอง
และเห็นคุณค่าของศิลปะมากขึ้น

3 ขยายขอบเขตให้กว้างขึ้น

การสอนศิลปะไม่ควรจำกัดเพียงแค่นี้หาตามหลักสูตร โดยไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้น
ในโลกปัจจุบัน เพราะผู้เรียนได้รับอิทธิพลจากหลายสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สื่อต่างๆ หรือสังคม
การสอนตามเนื้อหาโดยไม่คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้จึงทำให้ผู้เรียนไม่เกิดความกระตือรือร้นสนใจ เพราะ
เห็นว่าเป็นเพียงแค่บทเรียนหนึ่งเท่านั้น

ดังนั้น การเรียนการสอนเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ผู้สอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เห็น
ผลงานที่หลากหลาย และเชื่อมโยงเข้ากับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ผู้เรียนจึงเกิดความสนใจ
ตระหนัก และเห็นคุณค่าของศิลปะมากขึ้น

3.6 แนวทางการวัดประเมินผลการรับรู้คุณค่าศิลปะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนเรื่องคุณค่าคุณค่า ตามความคิดเห็นของ Eisner (1972) และ Kritzmire (1993) พบว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะนั้นจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (Cognitive-Affective Interactions) การวัดและการประเมินผลจึงควรทำควบคู่กันไปทั้ง 2 ด้าน คือ การวัดว่าผู้เรียนมีความเข้าใจว่า คุณค่าของศิลปะคืออะไร มีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์อย่างไร ควบคู่ไปกับการวัดว่าผู้เรียนมีความชื่นชมในศิลปะหรือไม่

3.6.1 การประเมินด้านพุทธิพิสัย

การประเมินด้านพุทธิพิสัย เป็นการประเมินความรู้ความเข้าใจด้านทฤษฎีของผู้เรียน สามารถวัดได้โดยการทดสอบ จันตรี คูปะตะวาทิน (2550) กล่าวว่า เครื่องมือวัดผลศิลปะศึกษาที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยนั้น ครูส่วนใหญ่นิยมใช้แบบสอบแบบเลือกตอบ เพราะสามารถสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาได้ สะดวกแก่การตรวจและการให้คะแนน การตั้งคำถามนั้นควรเลือกใช้ภาษาให้เหมาะกับวัยของผู้เรียน และควรครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของ Bloom ทั้ง 6 ชั้น ได้แก่ ความรู้, ความเข้าใจ, การนำไปใช้, การวิเคราะห์, การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เพื่อให้แบบสอบสามารถวัดความรู้ของผู้เรียนในระดับที่ซึ่งขึ้น ไม่ใช่แค่ความจำเท่านั้น

ตัวอย่างข้อสอบด้านพุทธิพิสัย

วัดความรู้ : ข้อใดเป็นวิธีผสมปูนพลาสติก

- ก. โรยปูนลงในน้ำแล้วกวนไปพร้อมๆกัน
- ข. โรยปูนลงในน้ำจนเสมอกับระดับน้ำ แล้วค่อยกวน
- ค. เทน้ำลงในปูนที่ตวงไว้แล้วกวน
- ง. เทน้ำลงในปูนจนระดับน้ำเสมอกับเนื้อปูนแล้วกวน

วัดความเข้าใจ : พระพุทธรูปสมัยสุโขทัย บอกอะไรกับผู้ชม

- ก. ความเป็นเอกราชของราชอาณาจักร
- ข. ความสุขของชาวสุโขทัย
- ค. ความเข้มแข็งของอาณาจักรสุโขทัย
- ง. ความมั่งคั่งของอาณาจักรสุโขทัย

วัดการนำไปใช้ : คนที่มีรูปร่างเตี้ย คอสั้น ควรสวมเสื้อแบบใด

- ก. เสื้อคอกลมเสริมไหล่
- ข. เสื้อคอกลม แขนยาว
- ค. เสื้อคอปก เสริมไหล่
- ง. เสื้อคอปก แขนสั้น

วัดการวิเคราะห์ : อะไรคือจุดประสงค์ที่พรานเมื่อ 50000 ปีที่แล้วเขียนจิตรกรรมที่ถ้ำอัลตรามิรา

- ก. ประดับถ้ำให้สวยงาม
- ข. ขอขมาสัตว์ที่ถูกล่า
- ค. ระลึกถึงชัยชนะ
- ง. บันทึกเรื่องราวในชีวิต

วัดการสังเคราะห์ : จงนำ หนู มด และเต่า มาสร้างเป็นสิ่งมีชีวิตพันธุ์ใหม่ เขียนเป็นภาพร่างลายเส้นแรเงา และให้เหตุผลของรูปร่างที่จินตนาการออกมา

วัดการประเมินคุณค่า : หากมองว่าศิลปะมีหน้าที่ต่อสังคม ภาพภิกษุสันดานกา เป็นสิ่งที่ถูกหรือผิด

- ก. ผิด เพราะสร้างความแตกแยกในสังคม
- ข. ผิด เพราะทำลายพุทธศาสนา
- ค. ไม่ผิด เพราะศิลปินมีหน้าที่บอกเล่าต่อสังคม
- ง. ไม่ผิด เพราะศิลปินไม่ได้มีเจตนาลบหลู่ศาสนา

(บุญฉวีรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์, 2552)

3.6.2 การประเมินด้านจิตพิสัย

การวัดความเข้าใจด้านพุทธิพิสัยนั้นสามารถทำได้ง่ายโดยการที่ใช้แบบสอบถาม แต่การวัดประเมินผลด้านจิตพิสัยนั้นเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและยากต่อการวัด เนื่องจาก จิตพิสัยเป็นคุณลักษณะแฝงภายในบุคคลที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ความรู้สึก และจิตใจ ได้แก่ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม จริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะซึ่งสังเกตได้ยาก เนื่องจากการที่บุคคลมีความคิด ความรู้สึกอย่างเดียวกันอาจแสดงพฤติกรรมออกมาแตกต่างกัน และการแสดงพฤติกรรมที่เหมือนกันก็อาจเนื่องมาจากเหตุผลภายในจิตใจที่ต่างกัน รวมถึงปัญหาการประเมินจิตพิสัยอื่นๆ เช่น การเสแสร้ง การลำเอียงเข้าข้างตนเอง เป็นต้น (ณัฐฐภรณ์ หลาวทอง, 2549)

บุญฉวีรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์ (2552) ได้อธิบายถึงปัญหาในการวัดประเมินทางจิตพิสัยไว้ 3 ประการ

ประการแรก ปัญหาด้านสิ่งที่ต้องการวัด เนื่องจากความรู้สึกเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่รู้สึกได้ ความรู้สึกจึงเป็นสิ่งที่มีความเป็นนามธรรมสูง เช่น ความรู้สึกประทับใจในการชมผลงานศิลปะ ในครั้งแรกกับครั้งที่สองอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ และไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง เนื่องจากผู้วัดไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ที่วัด การวัดสิ่งที่ไม่ได้ประจักษ์ต่อผู้วัดจึงมีความเสี่ยงต่อความคลาดเคลื่อน ทำให้การประเมินผิดพลาด การวัดความรู้สึกจึงต้องใช้การวัดซ้ำกันหลายครั้งเพื่อตรวจสอบหาผลของการวัดที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

ประการที่สอง ธรรมชาติของความรู้สึกคือความเป็นส่วนตัวซึ่งผู้คนโดยทั่วไปมักต้องการปกปิด ไม่กล้าเปิดเผย โดยเฉพาะในสังคมตะวันออก การวัดและประเมินผลความรู้สึกจึงไม่อาจทำได้โดยตรงไปตรงมา ต้องอาศัยการเลียบเคียงหรือการวัดทางอ้อม เช่น ใช้การสมมติหรือสร้างสถานการณ์ขึ้นมาเพื่อเป็นการกระตุ้นเร้าความรู้สึกให้แสดงออกมา

ประการที่สาม การวัดเกี่ยวกับความรู้สึกไม่สามารถสรุปได้ว่าถูกหรือผิด แตกต่างจากการวัดความรู้หรือสัมฤทธิ์ผล สิ่งที่ต้องการวัดคือผู้ตอบมีความรู้สึกหรือไม่ เกี่ยวกับสถานการณ์ที่ตั้งให้ คำถามที่เลือกให้ตอบเป็นสิ่งที่ได้มาจากการวิเคราะห์คุณลักษณะความรู้สึก ซึ่งเป็นตัวแทนของความรู้สึกที่ต้องการศึกษา โดยจะเป็นตัวสะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดที่อาจส่งผลหรืออาจไม่ส่งผลไปสู่การประพฤติปฏิบัติของผู้ตอบก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และการสร้างคำถาม ลวง เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึกเป็นสิ่งที่สร้างยาก ทั้งความตรงของเครื่องมือ ซึ่งต้องการวัดความรู้สึกหรือทัศนคติด้านใดด้านหนึ่งที่มีอยู่ในตัวผู้ตอบได้เพียงตรงในขณะที่วัดความรู้สึก บุคคลต้องกระทำอย่างอ้อมค้อม แตกต่างจากเครื่องมือวัดความรู้ที่ใช้คำถามอย่างตรงประเด็น นอกจากนี้ความรู้สึกของผู้ตอบอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งแวดล้อม สถานการณ์ ซึ่งทำให้ผลที่ได้จากการวัดความรู้สึกมักไม่เที่ยง จึงต้องใช้ความละเอียดรอบคอบในการเลือกสถานการณ์ และคำถามเพื่อเร้าให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกออกมา

แม้ว่าการประเมินทางจิตพิสัยจะทำได้ยาก แต่มิได้หมายความว่าวัดประเมินคุณลักษณะนี้ไม่ได้ การวัดและการประเมินจิตพิสัยให้ใกล้เคียงกับคุณลักษณะภายในของบุคคลมากที่สุดจึงต้องอาศัยข้อมูลหลักฐานอ้างอิงหลายๆด้านมาประกอบการพิจารณาร่วมกับเกณฑ์ที่น่าเชื่อถือเพื่อตัดสินคุณค่าของคุณลักษณะนั้น แต่ก่อนจะประเมินด้านจิตพิสัยได้นั้น ผู้ประเมินจะต้องมีความชัดเจนเชิงแนวคิดทฤษฎีของคุณลักษณะที่จะวัดประเมินเป็นประการสำคัญ Krathwohl และคนอื่นๆ (1973) ได้ศึกษาวิจัยการเรียนรู้ด้านอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ โดยแบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยเป็น 5 ขั้น ดังรายละเอียดตามแผนภูมิที่ 7

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 7 แนวคิดการจัดลำดับความรู้สึกรู้จักของ David R. Krathwohl และคนอื่นๆ

1. การรับรู้	1.1 การตระหนัก								
	1.2 การเต็มใจในการรับรู้								
	1.3 การควบคุมหรือเลือกให้ความใส่ใจ								
2. การตอบสนอง	2.1 ความยินยอม								
	2.2 เต็มใจที่จะตอบสนอง								
	2.3 สร้างความพึงพอใจในการตอบสนอง								
3. การเห็นคุณค่า	3.1 การรับรู้คุณค่า								
	3.2 การชื่นชมคุณค่า								
	3.3 การผูกพันยึดถือ								
4. การจัดระบบ	4.1 การสร้างมโนทัศน์ในค่านิยม								
	4.2 การจัดระบบค่านิยม								
5. การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยม	5.1 การสรุบนัยทั่วไป								
	5.2 การสร้างลักษณะนิสัย								

Krathwohl และคนอื่นๆ (1973)

การจำแนกจุดประสงค์ทางการศึกษาด้านความรู้สึกรู้จักของ Krathwohl และคนอื่นๆ (1973)

สรุปความหมายที่สำคัญได้ดังนี้

1. การรับรู้ (Receiving) เป็นขั้นแรกของความรู้สึกรู้จัก เทียบเท่ากับขั้นความรู้ความจำในการจำแนกด้านสติปัญญา ถือเป็นกำมดัสเบ้องต้นให้รู้ได้เห็นเท่านั้น แบ่งได้เป็น 3 ชั้นย่อย ดังนี้

1.1 การรู้จัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมขั้นแรกที่คนรู้จักกับสิ่งเร้าว่าคืออะไร โดยเป็นความรู้อันผิวเผินและยังไม่เห็นความสำคัญหรือความสนใจของสิ่งเร้า นั้น เช่น รู้จักสี รู้จักรูปแบบ

1.2 ความเต็มใจในการรับ (Willingness to Receive) ขั้นนี้เป็นขั้นเต็มใจหรือพอใจในการรับรู้ มีความโอนอ่อนต่อสิ่งที่พบเห็น เช่น ฟังผู้อื่นพูดด้วยความเต็มใจ อดทนในการทำสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ ยอมรับเพื่อนที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่าง เป็นต้น

1.3 ควบคุมหรือคัดเลือกความเอาใจใส่ (Controlled or Selected Attention) เป็นความรู้สึกที่ต่อเนื่องจากขั้นที่แล้ว แต่สามารถบอกได้ว่า อะไรที่ควรเอาใจใส่ อะไรที่ไม่ควรเอาใจใส่ เช่น ความรู้สึกชอบสิ่งนี้ อียากได้สิ่งนั้น จึงมองในลักษณะการควบคุมหรือการเลือกมากขึ้น แต่เป็นไปตามความพึงพอใจเท่านั้น

2. การตอบสนอง (Responding) เมื่อรับรู้ เกิดความพอใจ และเลือกที่จะพอใจในสิ่งใดแล้วจะพัฒนามาถึงขั้นนี้ คือการเกิดความสนใจ และชื่นชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่าสิ่งอื่น แบ่งได้เป็น 3 ชั้น

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in Responding) เป็นความรู้สึกขั้นเชื้อฟังหรือยินยอมที่จะทำ แต่อาจไม่พอใจเท่าไรนัก เช่น การทำการบ้านให้เสร็จ การปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน เป็นต้น

2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness to Response) เป็นความเต็มใจในการให้ความร่วมมือ ทำด้วยความต้องการของตนเองและความตั้งใจ เช่น รับผิดชอบหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจ มีความสนใจในสิ่งที่เรียนหรืออ่าน

2.3 ความพึงพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Response) เป็นความพึงพอใจในการตอบสนอง โดยในขั้นที่ผ่านมานั้นอาจยินยอมหรือเต็มใจทำ แต่ไม่ได้เกิดความพึงพอใจ ความรู้สึกขั้นนี้จึงลึกซึ้งมากขึ้น เป็นความเต็มใจในการตอบสนอง และพึงพอใจจนเกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลิน ซึ่งการแสดงความสนุกสนานพอใจนั้นบางคนอาจแสดงออกมาให้เห็นอย่างเปิดเผย แต่บางคนอาจไม่แสดงให้เห็นอย่างเปิดเผยก็ได้ การประเมินจึงต้องทำอย่างระมัดระวัง

3. การรับรู้คุณค่าหรือค่านิยม (Valuing) ในขั้นนี้เป็นความรู้สึกคุณค่าของสิ่งของปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมซึ่งตนเองได้รับและซึมซาบมาตั้งแต่ต้น ความรู้สึกนี้อาจเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับคุณค่าก็ได้ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้พิจารณา พฤติกรรมระดับนี้ค่อนข้างจะคงเส้นคงวาในการแสดงความรู้สึก เจตคติเป็นการรับรู้ในระดับนี้ การรับรู้คุณค่าแบ่งได้เป็น 3 ชั้น คือ

3.1 การรับรู้คุณค่า (Acceptance of a Value) ระดับนี้มุ่งบรรยายคุณค่าของปรากฏการณ์ พฤติกรรม สิ่งของ ฯลฯ ในระดับความเชื่อ ซึ่งอาจให้ความหมายว่าเป็นการยอมรับทางอารมณ์ต่อข้อเสนอหรือคำสอนที่มีพื้นฐานอยู่ เช่น การแสดงความปรารถนาอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาความสามารถทางการพูด และการเขียนอย่างมีประสิทธิภาพ ยอมรับว่าการมีเพื่อนเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตแต่งงาน ฯลฯ

3.2 การขึ้นชอบคุณค่า (Preference for Value) ระดับนี้ไม่เพียงเป็นการยอมรับคุณค่า แต่เพิ่มความรู้สึกเอาใจใส่ในคุณค่าหรือค่านิยมนั้นเพิ่มขึ้นอีก เรียกว่าเป็นขั้น

ต้องการคุณค่าระดับนี้ ตัวอย่างเช่น การแสดงความกล้าหาญในการตรวจสอบประเด็นที่เป็นปัญหา แสดงความกระตือรือร้นในกิจกรรมโดยการหาทางเลือกใหม่ๆ

3.3 การยินยอมรับ (Commitment) หมายถึงความเชื่อความศรัทธาด้วยอารมณ์แน่นอน ผู้ที่มีความรู้สึกในระดับนี้ จะแสดงพฤติกรรมยึดมั่นอย่างเห็นได้ชัด

4. การจัดระบบคุณค่า (Organization) เป็นการจัดคุณค่าให้อยู่ในกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรืออาจจัดตามความสัมพันธ์ ฯลฯ ความรู้สึกระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

4.1 การสร้างมโนภาพของคุณค่า (Conceptualization of a Value) คุณค่าหรือค่านิยมมีหลายรูปแบบ คนอาจจัดค่านิยมที่มีลักษณะเดียวกันมาอยู่ด้วยกัน หรือเกี่ยวข้องกันมาเป็นกลุ่มเป็นพวก อันเป็นผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ค่านิยมแล้วนำมาตั้งชื่อใหม่ เช่น การพยายามบ่งชี้ลักษณะศิลปวัตถุที่ชอบ เป็นต้น

4.2 การจัดระบบคุณค่าของค่านิยม (Organization of a Value System) เป็นการจัดค่านิยมที่สลับซับซ้อนให้อยู่ในระบบเดียวกัน เพื่อให้เกิดสมดุลในความรู้สึก เช่น คนที่ชื่นชอบค่านิยมดุ๊ก เหยียดหยาม เบียดเบียน ทารุณ เอาเปรียบ เมื่อนำมาจัดให้อยู่ในระบบเดียวกันก็จะได้เป็นลักษณะของความก้าวร้าว

5. การสร้างลักษณะนิสัยโดยคุณค่าอย่างหนึ่งหรือคุณค่าซับซ้อน (Characterization by a Value or Value Complex) เป็นขั้นของการสังเคราะห์ความรู้สึก รูปแบบความเป็นมา จนกระทั่งยึดถือเป็นลักษณะนิสัย ความเชื่อถือ ความศรัทธา แนวปรัชญาชีวิต จนเกิดเป็นเป้าหมายปลายทางในชีวิต และส่งผลเป็นบุคลิกภาพ แบ่งได้เป็น 2 ชั้นคือ

5.1 การสรุปอภัยทั่วไปของคุณค่าหรือค่านิยม (Generalize Set) เมื่อเกิดเหตุการณ์หรือปัญหาใดๆขึ้น คนๆนั้นจะนำค่านิยม และเจตคติมาประพจน์และใช้ในการแก้ปัญหา

5.2 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization) เป็นระดับความรู้สึกขั้นสุดทำที่ผสมผสานสรุปรวมความรู้สึกที่ยึดเป็นอุดมการณ์ ปรัชญาชีวิต

การที่บุคคลจะเกิดลักษณะนิสัย และค่านิยมล้วนมีจุดเริ่มต้นจากการได้รับรู้สิ่งเร้าที่คอยกระตุ้นในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันไป ซึ่งส่งผลไปสู่การรู้เห็นคุณค่าต่อสิ่งกระตุ้นเร้าเหล่านั้น จนเกิดเป็นการเห็นคุณค่า ซึ่งเป็นความรู้สึกเชิงบวกต่อสิ่งเร้า และพัฒนาจนเป็นค่านิยม และบุคลิกนิสัยในที่สุด การวัดและประเมินความรู้สึกสามารถทำได้ในระดับที่แตกต่าง ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวัดและการประเมินในแต่ละช่วงวัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางร่างกายควบคู่กัน หรืออาจเป็นการวัดประเมินการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคล อันเนื่องมาจากการให้สิ่งเร้าใหม่เข้าไปได้แก่การให้ความรู้ที่สร้างผลต่อความรู้สึกถึงคุณค่า หรือความซาบซึ้ง เช่น ความรู้เกี่ยวกับศิลปนิยาม ฯลฯ (ปทุมรัตน์ พิชญไพบุลย์, 2552)

วิธีที่ใช้วัดจิตพิสัยแบ่งออกเป็น 5 วิธี (ณัฐสุภรณ์ หลาวทอง, 2549) คือ

1. การรายงานตนเอง (Self- Report) เป็นการให้ผู้รับการทดสอบแสดงความรู้สึกของตนเองตามสิ่งเร้าที่ได้สัมผัส ซึ่งสิ่งเร้าอาจจะเป็นข้อความหรือสถานการณ์ต่างๆโดยผู้ตอบมีโอกาสตอบได้ตามความคิดความรู้สึกของตนเอง (การตอบแบบปลายเปิด) หรือเลือกจากคำตอบที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว (การตอบปลายปิด) จากมาตรวัดต่างๆ เช่น มาตรอันตรภาพปรากฏเท่ากัน (Equal-appearing intervals scale) ของเทอร์สโตน (Thurstone)

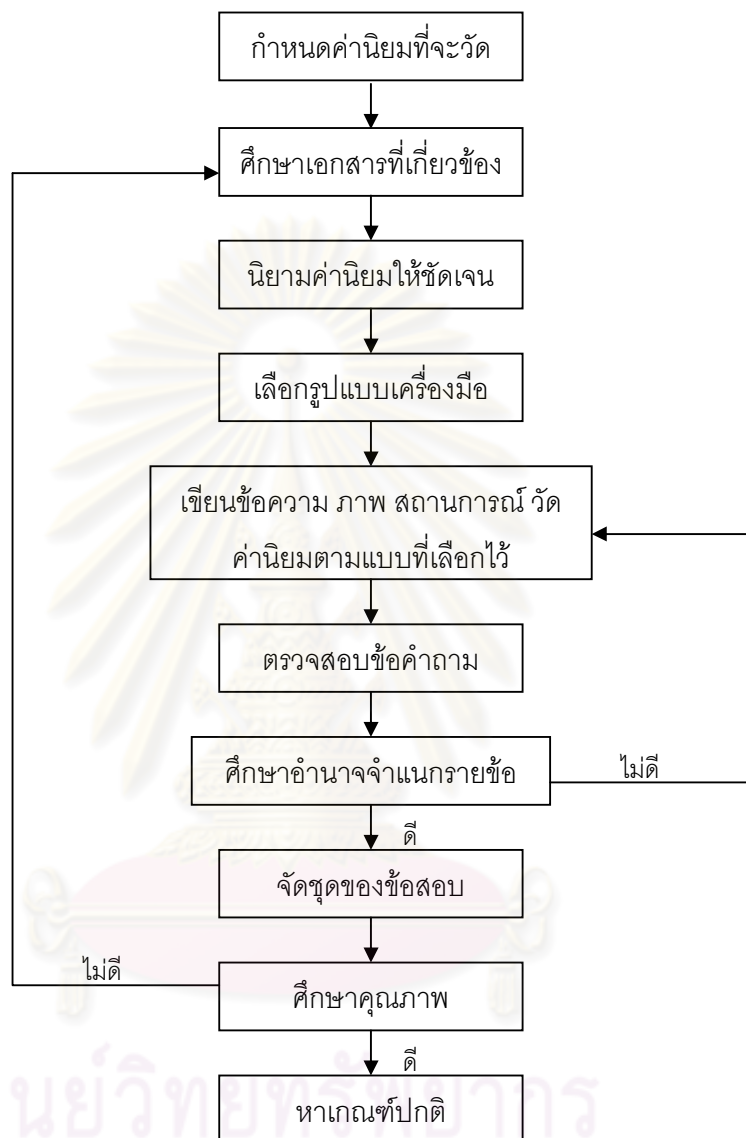
2. การสังเกตพฤติกรรม (Observation) เป็นการใช้ประสาทสัมผัสโดยเฉพาะตาและหูในการบันทึกจดจำพฤติกรรมอย่างมีจุดมุ่งหมาย แล้วจดลงในแบบบันทึกที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) หรือแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) การที่จะสังเกตให้สอดคล้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดแบบบันทึกพฤติกรรมจะต้องมีรายละเอียดของสิ่งที่ต้องการสังเกตอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม มีประเด็นการสังเกตที่ครอบคลุมพฤติกรรมที่จะปรากฏขึ้นด้วย

3. การสังเกตร่องรอยของพฤติกรรม (Obtrusive) เป็นการตรวจสอบข้อมูลย้อนหลังจากหลักฐานอื่นที่ใช้อ้างอิงความถี่ของพฤติกรรม เช่น ร่องรอยการยืมหนังสือจากห้องสมุด ประเภทของหนังสือที่มีการยืมอ่านมากที่สุด ร่องรอยการใช้อุปกรณ์กีฬา การบำรุงรักษา เป็นต้น

4. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการวัดที่เกิดการปฏิสัมพันธ์พูดคุยระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้รับการสัมภาษณ์ โคนอาจเป็นการสัมภาษณ์กลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ สำหรับรูปแบบของการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีข้อคำถามเตรียมไว้เรียบร้อยแล้วเหมือนกับแบบสอบถามปลายเปิด ส่วนแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างจะมีเพียงประเด็นในการสัมภาษณ์ การซักถามจึงมีความยืดหยุ่น และข้อคำถามที่หลากหลาย ผู้สัมภาษณ์จึงต้องอาศัยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่มากพอ เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือ และอยากตอบคำถามตามความเป็นจริง โดยในระหว่างสัมภาษณ์นอกจากผู้สัมภาษณ์จะต้องมีทักษะการพูดที่ดีแล้วยังต้องมีทักษะการฟังที่ดีอีกด้วย

5. เทคนิคการจินตนาการ (Projective Techniques) เป็นการใช้สถานการณ์หรือสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้ผู้ทดสอบแสดงพฤติกรรมหรือจินตนาการของตนออกมา เช่น การเติมประโยคหรือการเล่าเรื่องให้สมบูรณ์ การสร้างความคิดบรรยายความรู้สึกจากภาพ การโยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกกับคำต่างๆ เป็นต้น การแปลความหมายอาศัยผลจากการตอบสิ่งที่กล่าวมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลจากการวัดคุณลักษณะทางจิตที่ถูกพัฒนาไว้แล้ว เพื่อที่จะทราบว่าผู้นั้นมีความคิดเห็นหรือความรู้สึกอย่างไร

จากการศึกษาขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวัดด้านจิตพิสัยของ Gable and Wolf(1993) และ ล้วน สายยศ(2542) สรุปได้ตามแผนภูมิที่ 8

แผนภูมิที่ 8 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวัดด้านจิตพิสัย

จากแผนภูมิที่ 8 สรุปได้ว่า การสร้างเครื่องมือในการวัดด้านจิตพิสัยนั้น จำเป็นต้องกำหนดค่านิยมที่จะวัดให้ชัดเจนโดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงเลือกรูปแบบเครื่องมือที่เหมาะสมกับการวัดค่านิยมนั้นๆ เมื่อสร้างเครื่องมือแล้วจึงตรวจสอบข้อคำถาม และอำนาจจำแนกเพื่อปรับแก้ไขให้เหมาะสม หลังจากนั้นจึงทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เมื่อปรับแก้ไขจนเครื่องมือมีคุณภาพที่เหมาะสมแล้วจึงหาเกณฑ์ปกติเพื่อใช้เป็นหลักในการประเมินผลต่อไป

ล้วน สายยศ(2542) ได้ยกตัวอย่างแบบวัดค่านิยมไว้ ดังนี้

1. แบบมีคำถามหรือสถานการณ์และให้เติมคำตอบลงไป ไม่มีตัวเลือกให้
การพิจารณาว่าตอบแบบไหนได้คะแนนเท่าไรจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนไว้อย่างดี
ตัวอย่างแบบวัดค่านิยมความมีวินัย

1) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าระเบียบของสถานศึกษามีความสำคัญกับชีวิตของนักศึกษา
ตอบพร้อมเหตุผล (แบบคำถาม)

.....
.....

2) แดงได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรที่โรงแรมแห่งหนึ่ง เวลา 9 – 12 นาฬิกา แดงเป็นคน
บรรยายสนุก ผู้ชมหัวเราะกันอย่างครื้นเครง ปรากฏว่าเลยเวลาเพียงไปแล้วแต่เนื้อหาในการ
บรรยายยังไม่จบ หากท่านเป็นแดงท่านจะทำอย่างไร ตอบพร้อมเหตุผล (แบบสถานการณ์)

.....
.....

ล้วน สายยศ(2542)

2. แบบมีคำถามหรือสถานการณ์ แล้วมีตัวเลือกไว้ให้ตอบ แบบนี้อาจมีคำถาม
หรือสถานการณ์เกี่ยวกับค่านิยมที่ต้องการวัด แล้วเขียนตัวเลือกที่เกี่ยวกับค่านิยมนั้น โดยอาศัย
หลักการให้คะแนน 0, 1 หรือ 0, 1 และ 2 ซึ่ง 0 แสดงว่าไม่มีค่านิยมนั้นเลย 1 มีค่านิยมบ้าง 2 มี
ค่านิยมนั้นมาก หรืออาจพิจารณาเพียงมีหรือไม่มีค่านิยมก็ได้

ตัวอย่างแบบวัดค่านิยมความมีวินัย

1) ท่านชอบงานที่กฎระเบียบเคร่งครัดมากน้อยเพียงใด

- ก. ชอบ เพราะจะได้ไม่สร้างความวุ่นวาย (1)
- ข. ไม่ชอบ เพราะจะทำงานด้วยความอึดอัด (0)
- ค. ชอบมาก เพราะจะทำให้ทุกคนอยู่ในกรอบหน้าที่ (2)

2) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าระเบียบของสถานศึกษามีความสำคัญมากกับชีวิตของนักศึกษา

- ก. ไม่เห็นด้วยเพราะขาดความเป็นอิสระ (0)
- ข. เห็นด้วย เพราะจะได้เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน (1)
- ค. เห็นด้วยอย่างมาก เพราะจะทำให้ผู้เรียนปรับตัวได้ดีขึ้น (2)

ล้วน สายยศ(2542)

หรืออาจใช้การพิจารณาข้อความเกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วให้น้ำหนักว่าข้อใด
สำคัญมากหรือน้อย หรือเห็นด้วยมากหรือน้อย โดยอาจทำในรูปแบบ Likert Scale ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างแบบวัดค่านิยมความมีวินัย

ข้อความ	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย มาก
1) การปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญมาก				
2) ข้าพเจ้าเชื่อถือกฎเกณฑ์ที่เพื่อนๆของข้าพเจ้าตั้งเสมอ				
3) สังคมจะอยู่ได้ดีด้วยการเคารพกฎหมายของบ้านเมือง				

ล้วน สายยศ(2542)

3. ใช้มาตราลัยจำแนก (Semantic Differential Scale) โดยการให้มาตราวัดแบบ Osgood เพื่อวัดเจตคติของมโนภาพ (Concept) ใด มโนภาพหนึ่ง เช่น พ่อหรือแม่ เป็นต้น โดยการให้คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับค่านิยมนั้นที่มีความหมายตรงข้ามกันมาจัดเป็นคู่ๆ ประมาณ 5 คู่ขึ้นไป แล้วให้ผู้ตอบเลือกช่องที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่รู้สึกมากที่สุด มาตราอาจะมีได้ตั้งแต่ 4-7 ช่อง มาตราวัดแบบนี้สร้างง่ายใช้สะดวก แต่การหาคำที่มีความหมายทางค่านิยมนั้นค่อนข้างยาก

ตัวอย่างแบบวัดค่านิยมความมีวินัย

ดี	2	1	0	-1	-2	เลข
ปฏิบัติตาม	2	1	0	-1	-2	ต่อต้าน
ประโยชน์	2	1	0	-1	-2	โทษ

ล้วน สายยศ(2542)

เช่นเดียวกันกับการวัดประเมินผลด้านจิตพิสัยในด้านอื่น การวัดการประเมินผลการรับรู้ทางศิลปะจำเป็นต้องใช้การวัดผลหลายด้าน จากหลายเครื่องมือ แล้วจึงนำผลมาประกอบกันเพื่อประเมินผล โดยการสร้างเครื่องมือขึ้นสิ่งทีควรคำนึงถึงคือการกำหนดความหมายของคุณค่าทางศิลปะที่ต้องการวัด ให้ชัดเจนและครอบคลุมตามที่ได้ศึกษาข้อมูลไว้ เพื่อให้ผลที่ได้เป็นที่น่าเชื่อถือ

4. การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Art Education) เป็นแนวคิดหนึ่งของการเรียนการสอนศิลปะศึกษาตามแนวคิด Postmodern โดยต้องการเชื่อมโยงการเรียนการสอนไปสู่ความสอดคล้องสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่มีอยู่หลากหลายทั่วโลก โดยมีมุมมองว่าการสอนศิลปะตามทฤษฎีที่มีมาแต่ดั้งเดิมนั้นมีลักษณะซ้ำซาก เพราะเป็นรูปแบบการสอนที่คัดลอกแบบแผนความคิดและวิธีการปฏิบัติที่ใช้ได้ผลดีกับผู้เรียนชาวยุโรปเท่านั้น ไม่เหมาะกับการจัดการเรียนการสอนของชนชาติอื่นที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะโลกปัจจุบันที่ประกอบด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Multicultural) ระบบ

การศึกษาแบบเก่าจึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือความสนใจของคนรุ่นใหม่ และไม่สามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างแท้จริงกับชีวิตและสถานการณ์ประจำวัน (สันติ คุณประเสริฐ, 2547)

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมาจากรากศัพท์ภาษาลาติน 2 คำ คือ “Colere” ซึ่งมีความหมายว่า ปลูกฝัง หรือสั่งสอน และ “Cultus” ที่แปลว่าการปลูกฝังหรือการอบรม เมื่อรวมทั้ง 2 คำเข้าด้วยกันจึงได้คำว่า “Culture” ซึ่งเป็นคำในภาษาอังกฤษ มีความหมายถึงกระบวนการเรียนที่ตกทอดเป็นมรดก สังคม (งามพิศ สัตย์สงวน, 2543)

Krober (1953) ได้ให้คำนิยามของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมประกอบด้วยแผนพฤติกรรมที่ ได้มาโดยการเรียนรู้และการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งโดยใช้ระบบสัญลักษณ์ เกิดเป็น ความแตกต่างกันไปในกลุ่มชนต่างๆ วัฒนธรรมยังรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ส่วนประกอบของวัฒนธรรมยังประกอบด้วยความคิดตามประเพณี และค่านิยมที่ติดตัวมา วัฒนธรรมสามารถเป็นได้ทั้งผลผลิตจากการกระทำ และเงื่อนไขในการกระทำสิ่งต่างๆของมนุษย์

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2546) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือวิถีชีวิตหรือแบบแผนในการดำเนิน ชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและมีการสืบทอดต่อกันเป็นเวลานาน

สุพัตรา สุภาพ (2546) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมมีความหมาย ครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่ ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ และทุกสิ่งทุกอย่าง ที่คิดและทำในสถานะของสมาชิกกลุ่มหรือสังคมนั้นๆ

อมรา พงศาพิชญ์ (2537) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่ มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ โดยอาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของหรืออาจเป็นการกำหนด พฤติกรรม ความคิด วิธีการและระบบการทำงาน

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและ นามธรรม อันเป็นผลรวมจากการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งได้ จึงเป็นการแสดงออกถึงวิถีชีวิตของคนกลุ่มนั้น วัฒนธรรมจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไม่ว่าจะเป็นกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ วัฒนธรรมของคน กลุ่มหนึ่งจะส่งผลออกมาเป็นการกระทำของคนกลุ่มนั้น หากผู้ที่รับวัฒนธรรมมามีความเข้าใจใน วัฒนธรรมเป็นอย่างดี และเลือกวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับตนเองได้ ผู้นั้นจะมีค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่เหมาะสม ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการศึกษาอย่างแยกไม่ ออก

อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่หยุดนิ่งตายตัว เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (สุพัตรา สุภาพ, 2546) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จากความขัดแย้ง การปรับตัวภายใน และจากการเผยแพร่ผลักดันวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งเข้าสู่สังคมหนึ่ง ทั้งโดยวิธีสันติ และวิธีที่รุนแรง โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วผ่านทางอินเทอร์เน็ต ทำให้โลกทั้งโลกเป็นเสมือนหมู่บ้านเดียวกัน (Global Village) การเกิดเหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่จุดใดจุดหนึ่งของโลกย่อมส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอื่น หรือผู้คนในต่างประเทศได้ง่ายดาย

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังที่ อมรวิชช์ นาครทรรพ (2549) แสดงทรรศนะไว้ว่า การทำให้เด็กได้เรียนรู้ถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความงดงามของความหลากหลาย การสอนให้เด็กนับถือในความเป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่างในวัฒนธรรม ต่างในวิถีชีวิต ความเชื่อ ความคิด และการนับถือศาสนาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ การเริ่มต้นเรียนรู้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโรงเรียนจะเป็นรากฐานที่สำคัญขยายไปสู่สังคม ประเทศชาติ และโลกในอนาคต การให้เด็กรู้เขารู้เรา เป็นสิ่งที่ครูควรสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้เกิดขึ้นในเด็ก และอำนวยความสะดวกให้การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่มีเป้าหมายเพื่อก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของมนุษยชาติ นอกจากนี้ การที่โลกปัจจุบันเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยีกลายเป็นตัวเร่งการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกสังคมต้องสร้างความสมดุลระหว่างการรักษาและการถ่ายทอดค่านิยมอันเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ไปพร้อมๆ กับการช่วยให้เขาเหล่านั้นมีความสามารถในการปรับตัวในกระแสวัฒนธรรมสากล และสามารถรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆ ด้วย คนรุ่นใหม่จึงจะมีความเป็นพลโลก (Global Citizen) มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อคนต่างชาติต่างภาษาที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากขึ้น พร้อมทั้งที่สามารถธำรงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ซึ่งการจะสร้างเยาวชนให้เติบโตโดยเรียนรู้จักตนเองและผู้อื่น เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย และจำกัดเฉพาะในพื้นที่ที่มีประชากรที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ และศาสนา เช่น พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือพื้นที่ภาคเหนือที่มีชาวเขาอาศัยอยู่มาก เพราะสังคมไทยไม่ได้มีการตระหนักเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมตั้งแต่ต้น เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้ว คนไทยจะถือ

ว่าทุกคนล้วนเป็นคนไทยเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้จึงไม่ได้มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง (อมรา พงศาพิชญ์, 2542) การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงมีเพื่อประโยชน์ทางความมั่นคงของประเทศมากกว่าการมุ่งประโยชน์ด้านความเท่าเทียมกันของผู้เรียน

ความหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

พหุวัฒนธรรม หมายถึง วัฒนธรรมที่หลากหลาย มีนักวิชาการและนักการศึกษาอธิบายถึงขอบเขตของคำว่า พหุวัฒนธรรม ไว้มากมาย ดังตัวอย่างเช่น

Aragon (1973) กล่าวว่า คำว่า วัฒนธรรม ในพหุวัฒนธรรมนั้นหมายถึงลักษณะทั่วไปของสมาชิกในกลุ่มของสังคมหนึ่งๆ ในด้านภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย รูปแบบทางสังคมและเชื้อชาติ

Baruth and Manning (1992) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรม หมายถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม ในด้านเชื้อชาติ ภาษา เพศสภาพ ความผิดปกติทางร่างกาย และชนชั้นทางสังคม

Banks (2001) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้าน เชื้อชาติ เพศสภาพ ชนชั้นทางสังคม การยอมรับจากสังคม และศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะของสมาชิกในวัฒนธรรมนั้นๆ

อมรวิรัช นาครทรรพ และคนอื่นๆ (2549) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรม คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในเชิงของวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ จับต้องได้ เช่น การแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ การกินการอยู่ หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้สึกนึกคิด ทศนคติของเยาวชน เป็นต้น

ฐิติมดี อพัทธนานนท์ (2550) กล่าวว่า พหุวัฒนธรรมนั้นไม่จำกัดเฉพาะความหลากหลายด้านเชื้อชาติและศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงความแตกต่างที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกาย เพศสภาพ และชนชั้นทางสังคม นอกจากนี้ขอบเขตของคำว่าวัฒนธรรมยังรวมทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น ประเพณี อาหาร การแต่งกาย ภาษา และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง แบบแผนการประพฤติ ฯลฯ

สรุปได้ว่า พหุวัฒนธรรม คือความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมเชิงวัตถุ เช่น การแต่งกาย อาหาร วัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นได้ เช่น เชื้อชาติ ความแตกต่างทางร่างกาย หรือวัฒนธรรมเชิงนามธรรม เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ โดยประเด็นที่นักวิชาการและนักการศึกษาให้ความสนใจกันมาก ได้แก่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในด้านเพศสภาพ สภาพร่างกาย วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมศาสนา และวัฒนธรรมสากล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่ออัตลักษณ์ของนักเรียนโดยตรง

การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หรือ Multicultural Education มีที่มาจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหมายถึงการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น

ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา เพศสภาพ ฐานะทางสังคม และสภาพร่างกาย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางด้านโอกาสการศึกษาของผู้เรียน นักวิชาการที่สนับสนุนแนวคิดนี้มองว่าการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความเท่าเทียมและความเสมอภาคในสังคม (จูติมดี อาพัทธนันท์, 2550)

Banks (1994) ได้ให้ความหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมว่า เป็นแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญเพื่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสถาบันการศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละเพศ นักเรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษ นักเรียนกลุ่มเชื้อชาติ สีผิว และวัฒนธรรมต่างๆ ได้มีความเสมอภาคกันในการประสบความสำเร็จในการเรียน

Gollnick and Chin (1994) กล่าวว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมคือการศึกษาคำคิดรวบยอดเกี่ยวกับการรวบรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคม และจัดหาแนวทางเพื่อสร้างความเข้าใจและความเสมอภาคในโรงเรียน

Cortes (1996) กล่าวว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม หมายถึงกระบวนการที่ครูช่วยเตรียมผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้อยู่ด้วยความเข้าใจกัน มีการร่วมมือร่วมใจกันมองเห็นประโยชน์ที่แท้จริงในการพึ่งพาอาศัยกัน มีความเสียสละและความยุติธรรมต่อกัน

การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จึงสามารถเป็นได้ทั้ง การจัดการศึกษาเพื่อกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ การศึกษาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของเด็กทุกชาติ เพื่อให้เด็กทุกคนไม่ว่าเชื้อชาติใดได้รับความสนใจและเติบโตอย่างมีคุณภาพ และสอนให้นักเรียนรู้จักความแตกต่าง การปรับตัวและการเปิดใจยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมโดยไม่สูญเสียวัฒนธรรมอันมีค่าของตนเองโดยใช้วัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นสื่อ ก็เป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน

เป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

Banks (1994) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ 2 ประการ

1. เพื่อปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนทุกกลุ่ม โดยให้แต่ละคนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยความเสมอภาค ให้มีโอกาสในการเรียนเท่าเทียมกันทุกเพศ ระดับความสามารถ ระดับชั้นทางสังคม เชื้อสาย และสีผิว
2. เพื่อช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมทั้งในด้านกลุ่มสีผิว เชื้อชาติ และศาสนา

Baruth and Manning (1992) ได้กล่าวถึงเป้าหมายเฉพาะที่ควรจะทำเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุ ไว้ 5 ข้อดังนี้

1. สำนึก เข้าใจ และยอมรับนับถือในธรรมชาติของความแตกต่างและคล้ายคลึงในวัฒนธรรมต่างๆ
2. รู้สึกถึงความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในกลุ่มสังคมต่างๆ
3. พัฒนาความเข้าใจที่ดีต่อธรรมชาติและผลกระทบของชาตินิยม ตลอดจนผลของชาตินิยมทั้งในแง่บวกและแง่ลบ
4. พัฒนาเจตคติที่ดีต่อเชื้อชาติ และสีผิวของบุคคล ยอมรับและใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมเป็นแรงจูงใจเกื้อหนุนในการให้ความสนใจต่อสังคม
5. จัดและพัฒนาประสบการณ์ที่เหมาะสมซึ่งจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัยในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลาย

จรรยา จัวนาน (2540) ได้สรุปเป้าหมายเบื้องต้นของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ไว้ว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมคือ การให้นักเรียนแต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจ ยอมรับผู้อื่นที่มีวัฒนธรรมแตกต่างออกไปจากตนและมีความเสมอภาคในการเรียน มีโอกาสพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อกัน เป้าหมายต่อมาคือการทำทุกคนในสังคม เกิดความรู้สึกที่ดีต่อกัน ปฏิบัติต่อกันเยี่ยงเพื่อนมนุษย์ เป้าหมายสูงสุด หรือเป้าหมายปลายทางก็คือ การมีสันติสุขของโลก

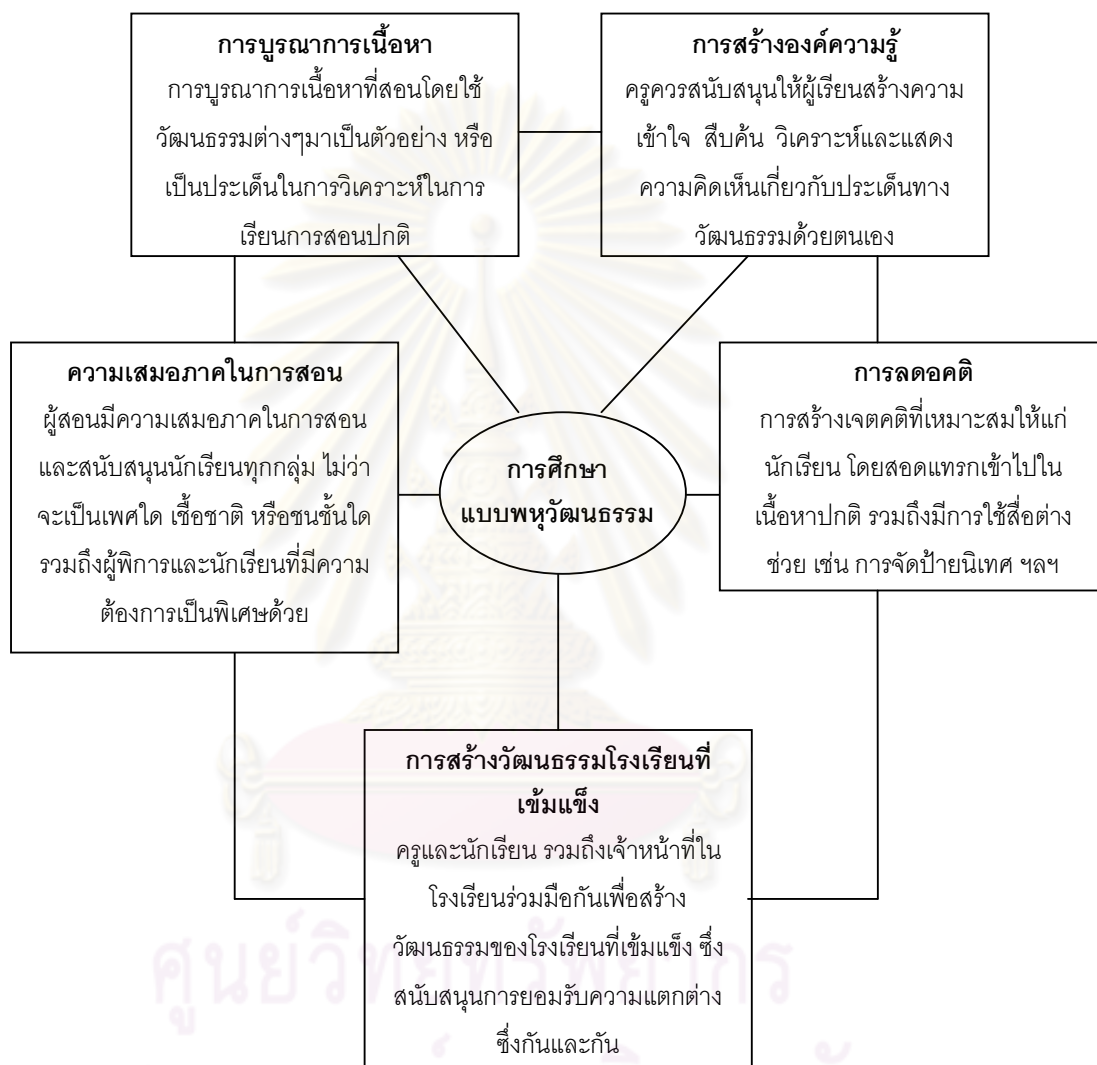
Banks (1994) กล่าวถึงกล่าวถึงระดับการพัฒนานักเรียนตามทฤษฎีการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ดังนี้

1. กลุ่มหลงวัฒนธรรมตนเอง ปฏิเสธวัฒนธรรมอื่น
2. กลุ่มหลงวัฒนธรรมอื่น ปฏิเสธวัฒนธรรมตนเอง
3. ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเอง
4. ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนและวัฒนธรรมอื่น
5. สะท้อนความหลากหลายทางวัฒนธรรมและแสดงออกถึงความเป็นชนชาติของตน
6. สะท้อนความเป็นชาติของตนและมนุษยโลก

จะเห็นได้ว่าเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมคือการทำผู้เรียนสามารถแสดงออกได้ถึงวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมของพลโลก (Global Citizen) แต่เมื่อพิจารณาจากวัยของผู้เรียนระดับประถมศึกษาแล้ว ผู้วิจัยคาดหวังการพัฒนาผู้เรียนให้ถึงระดับที่ 4 คือ ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนและวัฒนธรรมอื่น เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเยาวชนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10

การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในภาคปฏิบัติ

Banks and Banks (2001) ได้สร้างแผนภูมิแสดงการนำแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ไว้ในหนังสือ Multicultural Education: Issues and Perspective ดังรายละเอียดตามแผนภูมิที่ 9

Banks and Banks(2001)

แผนภูมิที่ 9 การนำแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน

จากแผนภูมิที่ 9 พบว่า การศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่การเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมเข้าไปในการเรียนการสอนปกติเท่านั้น แต่เป็นการปรับระบบการเรียนการสอนโดยรวม เพื่อให้ นักเรียนจากทุกวัฒนธรรมได้รับการยอมรับและประสบความสำเร็จในการเรียนโดยเท่าเทียมกัน

อมรวิชิษฐ์ นาครทรรพ (2549) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายและแนวทางในการนำการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การให้ผู้เรียนมีทักษะทางวัฒนธรรม หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลร่วมหรือต่างวัฒนธรรม รวมทั้งทักษะในการศึกษาค้นคว้าทางวัฒนธรรม ผ่านทางการเรียนภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การใช้ห้องสมุด กิจกรรมโครงงาน และการศึกษาเรียนรู้จากชุมชน
2. การให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของตน ผ่านทางการเรียนประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ศิลปะและดนตรี
3. การให้ผู้เรียนบังเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตนผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการจัดแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมกับชีวิตจริงได้ โดยใช้ศิลปะ ดนตรีซึ่งเน้นการรับรู้ด้านสุนทรียะเป็นสื่อ
4. การให้ผู้เรียนมีความตระหนักในหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งทางวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาประชาสังคมศึกษา (Civil Education) ซึ่งเน้นการสร้างค่านิยมและจิตสำนึกของพลเมือง (Citizenship) รวมทั้งการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนต่างๆ
5. การให้ผู้เรียนเกิดความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีความสามารถในการปรับตัวในการใช้ชีวิตและการทำงานในบริบทต่างวัฒนธรรมได้ โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ในกลุ่มวิชาซึ่งว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชนกลุ่มน้อย ตลอดจนกลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ

เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่า ศิลปะมีบทบาทในการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมอยู่ค่อนข้างมาก เนื่องจากศิลปะและวัฒนธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างลึกซึ้ง ศิลปะเป็นสิ่งที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมของผู้สร้าง การศึกษาเกี่ยวกับศิลปะจึงทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไปด้วย นอกจากนี้การได้สัมผัสความสวยงามของงานศิลปะซึ่งมาจากหลากหลายวัฒนธรรมจะเป็นการสร้างพื้นฐานความชื่นชม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมนั้นๆ จึงสามารถกล่าวได้ว่า ศิลปะมีบทบาทสำคัญในการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน นักมานุษยวิทยาเชื่อว่า ศิลปะจะหมดความหมายหากถอดออกจากบริบททางวัฒนธรรม ศิลปะไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยปราศจากรากเหง้าทางวัฒนธรรม เพราะงานศิลปะคือเครื่องมือในการนำเสนอหรือการแสดงออกของศิลปินในด้าน

จิตวิญญาณ สถิติปัญญา อารมณ์ ความรู้สึก วิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อ (Barbosa, 1992) งานศิลปะชิ้นเดียวกัน นักเรียนที่มีชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจให้คุณค่าหรือประเมินงานชิ้นนั้นแตกต่างกันไป (Chanda, 1992) การศึกษาศิลปะทำให้เราเข้าถึงวัฒนธรรมที่เป็นบริบทของงานชิ้นนั้นได้ง่ายขึ้น ในทางกลับกัน การศึกษาวัฒนธรรมก็ทำให้เราเข้าใจและซาบซึ้งกับงานศิลปะได้ง่ายขึ้นเช่นกัน

ศิลปศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสอนเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ Efland (1996) แสดงทรรศนะไว้ว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความเป็นจริงทางสังคม ศิลปินสร้างงานศิลปะขึ้นมาเพื่อสะท้อนสภาพสังคมในปัจจุบัน หรือการสะท้อนภาพสังคมในอุดมคติโดยได้รับแรงบันดาลใจจากความเป็นไปในสังคม สิ่งซึ่งก่อให้เกิดเป็นสังคมและวัฒนธรรม ย่อมเป็นสิ่งซึ่งก่อให้เกิดงานศิลปะเช่นกัน ดังนั้น การสอนศิลปะจึงควรมีเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจถึงความสัมพันธ์นี้ด้วย ศิลปศึกษาแบบร่วมสมัยจึงไม่ได้ยึดติดอยู่กับผลงานศิลปะ หรือการรับรู้ด้านสุนทรียะเท่านั้น แต่จำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมเชิงทัศน์อันเป็นบ่อเกิดของผลงานด้วย ผู้สอนจำเป็นต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง อันเป็นที่มาของงานศิลปะ รวมทั้งการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ผ่านทางงานศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมที่หลากหลาย

จากกระแสเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสหรัฐอเมริกา McFee (1998) เชื่อว่าศิลปศึกษาไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสพหุวัฒนธรรมได้ ศิลปศึกษาจึงควรมีเป้าหมายในการทำให้ผู้เรียนทั้งกลุ่ม แอฟริกัน-อเมริกัน, ลาตินอเมริกา, อเมริกันอินเดีย ให้ประสบความสำเร็จในศิลปศึกษา McFee กล่าวว่า หากผู้สอนทุกคนพยายามทำความเข้าใจในผู้เรียนซึ่งต้องอยู่ในวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมตามเชื้อชาติของตน เมื่อไรที่ผู้สอนเกิดความเข้าใจแม้เพียงเล็กน้อย กระบวนการทางพหุวัฒนธรรมจะเริ่มต้นขึ้น

Hamblen (1984) แสดงความคิดเห็นว่า ในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทางสังคม การเมือง รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงด้านศิลปะ สุนทรียศาสตร์ และวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่อันตรายหากการศึกษายังคงยึดยึดความคิดให้แก่ผู้เรียนโดยไม่สร้างทางเลือกให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจเอง ในทางกลับกัน หากให้ผู้เรียนตัดสินใจด้วยตนเองโดยไม่สร้างทางเลือกที่ถูกต้อง ผู้เรียนอาจเลือกในสิ่งที่ไม่เหมาะสม การจัดการศึกษาที่ดีคือการสร้างความรู้ความเข้าใจว่าอะไรคือสิ่งที่ผู้เรียนควรเลือก ควรชื่นชมและเห็นคุณค่า

ในปี 1990 Wasson, Stuhr and Petrovich-Mwaniki ได้ตีพิมพ์บทความ Teaching Art in The Multicultural Classroom : Six Position Statements ในวารสาร Studies in Art Education เพื่อตอบสนองต่อกระแสการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในสหรัฐอเมริกา โดยเสนอหลักการในการของศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ 6 ข้อ ดังนี้

1. เราสนับสนุนการนำความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาเป็นพื้นฐานในการศึกษาเกี่ยวกับสุนทรียศาสตร์และวัฒนธรรม โดยการศึกษาเกี่ยวกับผู้ที่สร้างงานศิลปะ และบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่สร้างงานศิลปะนั้นๆ

2. เราเชื่อว่าการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมอย่างเหนียวแน่น ผู้สอนจึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงที่จะเผชิญหน้ากับอคติทางสังคมและวัฒนธรรมได้ จึงจำเป็นต้องเตรียมพร้อมและระมัดระวังเสมอ

3. เราสนับสนุนการให้ผู้เรียนและชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรเข้าถึงและใช้บริบททางสังคมวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อ มาเป็นหลักในการวางหลักสูตร

4. เราสนับสนุนการใช้กระบวนการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์และแยกแยะความเชื่อหรือค่านิยมอันเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างงานศิลปะ

5. เราสนับสนุนการสร้างความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะ ในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม เพื่อกระตุ้นให้เกิดความเสมอภาค และการยอมรับในความแตกต่าง ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงชุมชนและในโลก

6. เราให้ความสนใจในการนำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ชนชั้น เพศ อายุ ความเชื่อทางการเมือง ศาสนา และเชื้อชาติ มาเป็นประเด็นในกระบวนการสอนศิลปศึกษา

จากบทความนี้ทำให้เกิดกระแสของศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Art Education) ขึ้น ซึ่งเป็นประเด็นที่นักวิชาการด้านศิลปศึกษาหลายคนให้ความสนใจ

Efland, Freedman and Stuhr (1996) กล่าวว่าศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมมีความสำคัญกับสังคม เนื่องจากทัศนศิลป์เป็นผลสะท้อนจากวัฒนธรรมในสังคม เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเชิงทัศน์ (Visual Culture) เนื่องจากเป็นสิ่งที่สะท้อนมิติทางวัฒนธรรมต่างๆ ออกมา ศิลปศึกษาจึงควรให้ความสนใจกับความไวในการรับรู้ด้านวัฒนธรรม อันจะส่งผลต่อความไวด้านสุนทรียะของผู้เรียนในอนาคต

Banks (1994) ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมว่าเป็นแนวคิดทางการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคน โดยไม่แบ่งแยก ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมได้ถูกสร้างขึ้นด้วยความคิดพื้นฐานในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเน้นที่ความหลากหลายทางสังคม ความเชื่อ เป็นการรวบรวมความเข้าใจเกี่ยวกับสัญลักษณ์และการแสดงออกของผู้คนในชนชาติต่างๆ

มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2543) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษาในแนวคิดแบบหลากหลายวัฒนธรรมว่ามีความหมายถึงศิลปศึกษาที่ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมอื่นๆ นอกเหนือจากวัฒนธรรมของชนชาติ

ตะวันตก คำนี้มักกล่าวถึงในศัพท์ว่า Multi-Culture, Pluralistic, Cross-Culture แต่มักจะพบคำแรกมากที่สุด

Bates (2000) ได้ให้แนวคิดของศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ว่า คำว่า “พหุวัฒนธรรม” ใช้ในการอ้างถึงวัฒนธรรม และวัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Subculture) ที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง แตกต่างจากวัฒนธรรมกระแสหลัก เช่น วัฒนธรรมตะวันตก ในบริบทของยุคโลกาภิวัตน์ คำว่าพหุวัฒนธรรมจึงมีความหมายที่กินความกว้างขึ้น โดยสะท้อนถึงความแตกต่างด้านต่างๆบนโลก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ อายุ เผ่าพันธุ์ ชาติพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ เศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการรวมผู้คนเข้าด้วยกัน โดยการแบ่งปันความคิด ความเชื่อ คุณค่า และสุนทรียะในแนวคิดของตนเองให้แก่ผู้อื่น ผ่านทางการศึกษางานศิลปะ เพื่อสร้างความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสุนทรียะของคนกลุ่มต่างๆสามารถวิเคราะห์ความเหมือนและความต่าง อีกทั้งสามารถยอมรับและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมที่ต่างจากตนได้ โดยผ่านทาง การศึกษาศิลปะ และวัฒนธรรมด้วยความเข้าใจ

ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงหมายถึง แนวคิด หรือทฤษฎีทางศิลปะที่เกิดจากการ ทบทวนหลักสูตรหรือแนวทางและระเบียบวิธีการต่างๆ เพื่อแสวงหาแนวคิดเชิงสุนทรียะที่กว้างขึ้น โดยตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เพศ ระดับชั้นทางสังคม การเมือง สังคม การแสดงออกของแต่ละบุคคล เป็นต้น ด้วย เคารพในภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน สนับสนุนส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง ความตระหนักทางวัฒนธรรม การคงอัตลักษณ์ของกลุ่ม ลดทอนการคิดแบบเหมารวม การขจัดความอคติและความลำเอียง เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมผ่านการศึกษาศิลปะ บนรากฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม

4.3 แนวทางการเรียนการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

Wasson, Stuhr และ Petrovich-Mwaniki (1990) กล่าวถึงแนวทางการศึกษาศิลปะบน ความหลากหลายของสังคมและวัฒนธรรมไว้ 5 ชั้น ดังนี้

1. กำหนดประเด็นทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่ประเด็นทางศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ เพศ อายุ สถิติปัญญา และความสามารถทางร่างกาย
2. รวบรวมข้อมูลและความสัมพันธ์ที่จะเชื่อมโยงไปสู่ผู้เรียน
3. ชี้แจงความเข้าใจและทางเลือกในการรับรู้คุณค่าของผู้เรียน
4. ปฏิบัติการเพื่อสะท้อนแนวคิดและการตัดสินคุณค่าของผู้เรียน
5. ปฏิบัติการแสดงออกเพื่อนำไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ของผู้เรียน

แผนและวิธีการนำการสอนศิลปะในชั้นเรียนพหุวัฒนธรรมไปใช้ ของ Wasson, Stuhr and Petrovich-Mwaniki (1990)

1. ขั้นการเตรียมความพร้อมก่อนการสอน
2. ขั้นการดำเนินงานโดยการวิเคราะห์สถานการณ์ ด้วยการนำเอาสิ่งที่คุ้นเคยกับชุมชนในบริบทสังคมวัฒนธรรม
3. ขั้นเลือกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
4. ขั้นนำหลักสูตรศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปใช้
5. ขั้นประเมินผลหลักสูตรศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

Efland, Freedman and Stuhr (1996) ได้เสนอแนวทางการประยุกต์แนวคิดพหุวัฒนธรรมในการสอนศิลปะได้ 5 แนวทาง ดังนี้

1. แนวคิดการสอนที่เน้นไปที่ความโดดเด่นและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม (Teaching the Exceptional and Culturally Different Approach) เป็นการต่อต้านการสอนศิลปะโดยเอาแนวคิดเรื่องสุนทรียะของตะวันตกเป็นฐาน โดยไม่คำนึงถึงการแสดงออกทางศิลปะที่โดดเด่นจากวัฒนธรรมอื่นๆ หรือการใช้เกณฑ์ความงามแบบตะวันตกมาตัดสินศิลปะจากวัฒนธรรมอื่นโดยไม่คำนึงถึงบริบทเบื้องหลังจากวัฒนธรรมนั้นๆ แนวคิดนี้จึงสนับสนุนการเรียนศิลปะโดยยกตัวอย่างวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น และแตกต่างจากวัฒนธรรมของผู้เรียน หรือวัฒนธรรมตะวันตก เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นศิลปะในบริบทที่แตกต่างออกไป
2. แนวคิดที่เน้นด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (Teaching the Human Relations Approach) แนวคิดนี้เน้นไปที่ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเคารพในความแตกต่าง ไม่ว่าจะในด้านสีผิว ชนชั้น เพศ ฯลฯ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ศิลปะถูกใช้เป็นสื่อกลางในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน เน้นการนำเสนอเกี่ยวกับการเฉลิมฉลอง เทศกาลและวันสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนเกิดความรู้สึกร่วมไปกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง และเชื่อมโยงเข้ากับการแสดงออกทางศิลปะ ทั้งหมดนี้อยู่บนพื้นฐานแนวคิดทางมนุษย์สัมพันธ์ที่ว่า "I'm OK, and you're OK"
3. แนวคิดที่เน้นไปที่วัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (Teaching the Single Group Studies Approach) เป็นการสอนเน้นไปที่ผลงานและภาพรวมของวัฒนธรรมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เป็นการเผยแพร่ความเข้าใจ และความสำคัญของวัฒนธรรมนั้นๆ บนพื้นฐานของการยอมรับและความเสมอภาค อย่างไรก็ตามก็ดี แนวคิดนี้มักใช้ในการเรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป เนื่องจากต้องใช้ทักษะคิดวิเคราะห์ข้อมูลค่อนข้างมาก
4. แนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Teaching the Multicultural Education Approach) แนวคิดนี้เน้นไปที่การสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความเท่าเทียม

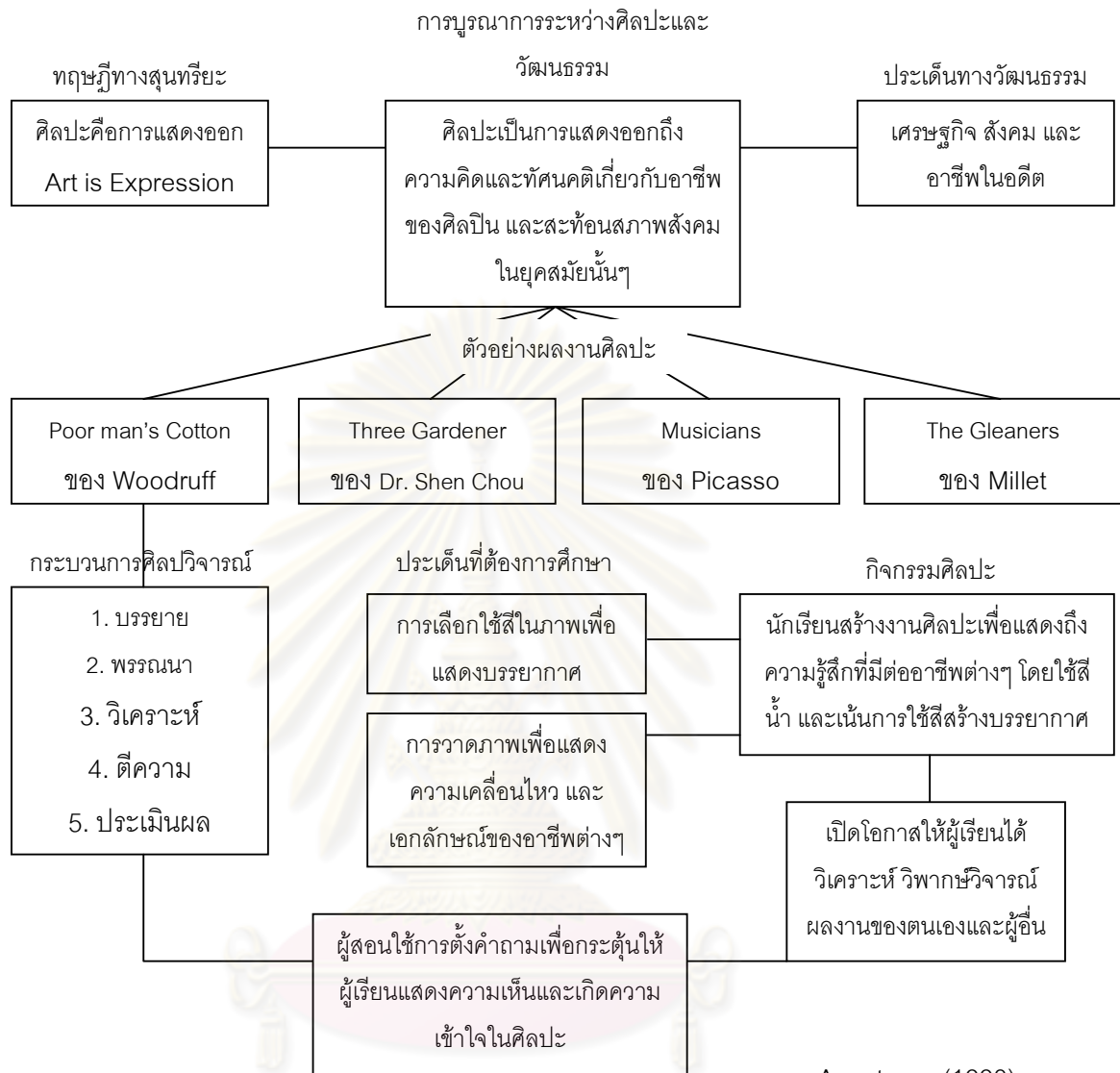
กันในเรื่องสังคมผ่านการจัดการศึกษา ผู้สอนจะนำเสนอบทเรียนโดยเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย อาจศึกษาไปถึงศิลปินจากวัฒนธรรมนั้นๆ และการนำเสนอวัฒนธรรมผ่านทางผลงานของศิลปิน และอาจเชิญศิลปินจริงๆ มาเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้จากศิลปินโดยตรง

5. แนวคิดการศึกษาเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและการพัฒนาสังคม (Education that is Multicultural and Social Reconstructionist) โดยมีเป้าหมายในการฝึกความคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถวิเคราะห์ ยอมรับสถานภาพทางสังคมของตน และค้นหาหนทางในการพัฒนาชีวิตของตนเองได้อย่างไม่ท้อแท้ ศิลปะถูกนำเสนอในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงชีวิต ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนให้สร้างองค์ความรู้ด้านประสบการณ์ทางสุนทรียะของตนผ่านการศึกษาศิลปินและวัฒนธรรมที่สนใจ สามารถวิเคราะห์ถึงผลของสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่องานศิลปะได้

แนวทางทั้ง 5 นี้มีความแตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่ทุกแนวทางมีจุดร่วมคือการนำศิลปะเข้ามาใช้ในบริบทของวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม วิธีการที่ 3-5 จำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดระดับสูง จึงเหมาะสมกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมในระดับประถมศึกษาานิยมใช้รูปแบบที่ 1 และ 2 มากกว่า

Armstrong (1990) ได้แสดงรูปแบบการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไว้ในหนังสือ Art, Culture and ethnicity ดังรายละเอียดตามแผนภูมิที่ 10

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 10 รูปแบบการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Carmen Armstrong

จากแผนภูมิที่ 10 แสดงให้เห็นว่า การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมนั้นจำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างเนื้อหาทางวัฒนธรรมและเนื้อหาทางศิลปะ โดยใช้งานศิลปะที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมต่างๆ เป็นสื่อในการสอนเกี่ยวกับทฤษฎีทางสุนทรียะ กระบวนการศิลปะวิจารณ์ และใช้การสร้างผลงานเพื่อเป็นการแสดงสิ่งที่เรียนรู้ออกมาเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมนั้น Armstrong (1990) กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญในการจัดการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม ครูควรให้ความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างจากวัฒนธรรมของตน เปิดใจให้กว้างและหาโอกาสสัมผัสประสบการณ์ทางศิลปะจากงานศิลปะของวัฒนธรรมอื่น เช่น ภาพเขียน

ผู้กันเงิน งานศิลปะของชาวแอฟริกัน เป็นต้น สอดคล้องกับ Armstrong (1990) ซึ่งเห็นว่าครูผู้สอนที่เคารพความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน จะเห็นความสำคัญของความเชื่อ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ค่านิยมซึ่งหล่อหลอมผู้เรียนขึ้นมา และจะจัดการเรียนการสอนซึ่งสนับสนุนการแสดงเอกลักษณ์ของผู้เรียนได้ดี

4.4 แนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates

Jane K. Bates ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา อาจารย์ผู้สอนประจำหลักสูตรศิลปศึกษาที่ Towson University ผู้วางหลักสูตรศิลปศึกษาประจำรัฐ Arizona และ Maryland ได้เขียนหนังสือชื่อ Becoming Art Teacher (2000) โดยรวบรวมความรู้ที่จำเป็นสำหรับครูศิลปะ และรูปแบบการสอนศิลปะแบบต่างๆซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน

Bates ได้นำเสนอประเด็นที่สำคัญของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ วิธีการนำเสนอวัฒนธรรมที่แตกต่าง วิธีการเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่แตกต่างกับวัฒนธรรมของผู้เรียน และวิธีการนำไปจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน

1. วิธีการนำเสนอวัฒนธรรมที่แตกต่าง – ผู้สอนจำเป็นต้องตระหนักถึงการนำเสนอวัฒนธรรมอื่นโดยเข้าใจถึงแนวคิดนั้นอย่างแท้จริง และนำเสนอโดยชื่นชมในความแตกต่าง โดยมีข้อควรระวังดังนี้
 - พูดถึงอย่างเฉพาะเจาะจง เน้นไปที่วัฒนธรรมเพียงหนึ่งวัฒนธรรมอย่างเจาะจง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึงความพิเศษ และความเฉพาะเจาะจงของวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น พูดถึงศิลปะของเผ่า Ashantis แทนที่จะพูดว่าเป็นศิลปะของชาวแอฟริกา
 - ศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด เพื่อให้เพียงพอต่อการนำไปถ่ายทอด โดยเฉพาะในเรื่องวิถีชีวิต ค่านิยม และมุมมองทางสุนทรียะ
 - นำเสนอประเด็นที่เปราะบางอย่างระมัดระวัง โดยเฉพาะในด้านค่านิยมและความเชื่อ เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเข้าใจไปผิดๆ
2. วิธีเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่แตกต่างกับวัฒนธรรมของผู้เรียน – ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ผลเมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่เรียนรู้ใหม่กับวัฒนธรรมของตนเองได้ กล่าวคือ การเรียนรู้จำเป็นต้องมีทั้งการเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ หรือ “Outside Part” และการตระหนักถึงวัฒนธรรมของตนเอง หรือ “Inside Part” ควบคู่กันไป โดยมีวิธีการดังนี้
 - นำเสนองานศิลปะของวัฒนธรรมอื่นพร้อมกับบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ อาจอภิปรายกันว่า ของสิ่งนี้สร้างด้วยวัตถุประสงค์อะไร? ใช้อย่างไร? ใครเป็นผู้สร้าง? ใช

วัสดุอะไร? เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมองงานศิลปะนั้นโดยไม่ตัดสินตามบริบทของตนเอง แต่เข้าใจถึงคุณค่าตามบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ

- นำเข้าสู่ประเด็นที่มีความเป็นสากล เพราะส่วนใหญ่แล้วพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันในประเด็นหลัก เช่น ธรรมชาติ การเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความรัก ครอบครัว ฯลฯ การนำผู้เรียนเข้าสู่ความหมายที่มีความเป็นสากลจะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงวัฒนธรรมอื่นได้ดีขึ้น

- เชื่อมโยงจากประเด็นสากลเข้าสู่วัฒนธรรมของตัวผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวัตถุประสงค์ของงานศิลปะชิ้นนั้นๆ และสามารถแสดงออกในมุมมองของตนเองได้

3. วิธีการนำไปจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียน – โดยการจัดกิจกรรมนั้นไม่ควรให้นักเรียนเลียนแบบงานที่ได้เห็น แต่ควรให้นักเรียนทำความเข้าใจถึงแนวคิดหลักของงานชิ้นนั้น และนำเสนอในรูปแบบของตนเอง โดยอาจคงไว้ซึ่งเนื้อหา หรือวิธีการ ตามแต่วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนครั้งนั้นๆ

3.1 ชี้นำเข้าสู่การสอน

ก. เริ่มต้นด้วยตัวอย่าง นำเสนองานศิลปะจากวัฒนธรรมนั้นๆ เพื่อสร้างประเด็นในการสังเกตและอภิปราย เช่น

- วัตถุประสงค์และการนำไปใช้
- วัสดุและวิธีการสร้าง
- การแสดงออกทางวัฒนธรรม หรือความหมายของงาน
- คุณค่าตามบริบทของวัฒนธรรมนั้นๆ
- งานศิลปะนี้มีรูปแบบที่หลากหลายหรือไม่ อย่างไร

ข. เชื่อมโยงกับความรู้ด้านสังคมศาสตร์ นำเข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผู้สร้างงานศิลปะชิ้นนั้น

- วิถีชีวิต
- ที่อยู่อาศัย
- เครื่องแต่งกาย
- แนวคิดด้านศิลปะ

ค. เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น

- ครอบครัว หรือโครงสร้างทางสังคม
- ชีวิตประจำวัน การดำรงชีพ
- ความเชื่อ ศาสนา
- รูปแบบการแสดงออกทางศิลปะ

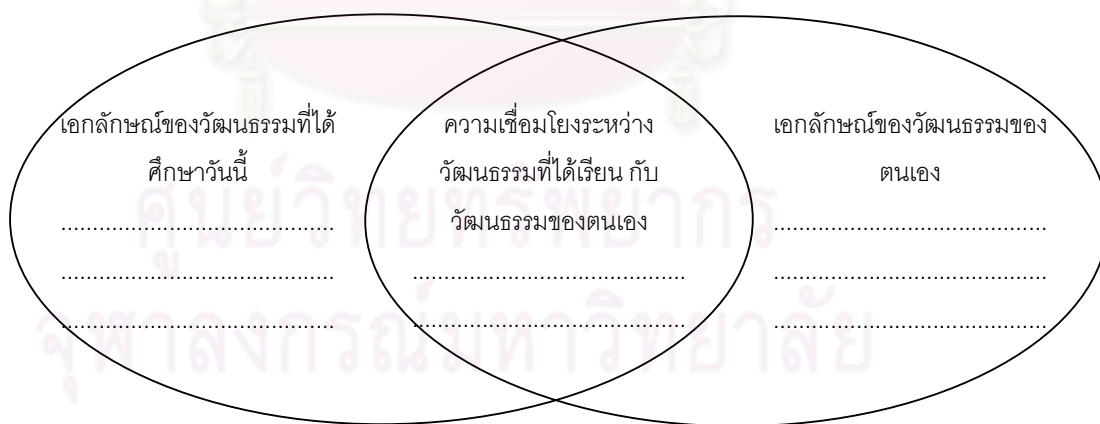
ง. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง
ระหว่างวัฒนธรรมที่ได้เรียนกับวัฒนธรรมของตนเอง

3.2 มุ่งเป้าที่งานศิลปะ ซึ่งเป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรม หลังจากเรียนรู้ข้อมูล
ทั่วไปแล้ว เริ่ม นำผู้เรียนเข้าสู่การเรียนรู้เชิงสุนทรีย์ะ โดยมองงานศิลปะในด้านศิลปะอย่าง
แท้จริง ในประเด็นต่อไปนี้

- วัสดุและกระบวนการ
- องค์ประกอบศิลป์
- ความหมาย ฯลฯ

3.3 ขั้นการสร้างสรรคงาน เพื่อแสดงออกถึงการเรียนรู้ในตัวผู้เรียนว่า ผู้เรียนมี
ความเข้าใจในศิลปะที่ได้ศึกษามากเพียงใด และสามารถเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมของตนเอง
เพื่อสร้างงานที่มีเอกลักษณ์ได้หรือไม่ โดยผู้สอนอาจกำหนดการสร้างงานโดยเน้นที่ประเด็นต่างๆ
ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน เช่น เน้นที่ชิ้นงาน เน้นที่เทคนิควิธีการ หรือเน้นที่การออกแบบเพื่อ
แก้ปัญหา เป็นต้น

3.4 ขั้นการวิพากษ์วิจารณ์และแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์
ผลงานของตนเองและผู้อื่น และแสดงความคิดเห็น อาจใช้การพูด หรือการเขียนบรรยายผลงาน
สิ่งเหล่านี้จะแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดจากบทเรียนที่ได้รับ
นอกจากนั้นอาจให้นักเรียนเขียนสรุปถึงความเหมือนหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมที่ได้เรียนรู้
ผ่านกิจกรรม และวัฒนธรรมของตนเอง ในรูปแบบดังนี้

ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม
เมื่อนักเรียนได้รู้จักวัฒนธรรมที่หลากหลาย นักเรียนจะเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษยชาติ เรียนรู้ที่
จะมองตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโลก ในทางกลับกันนักเรียนจะค้นพบสิ่งที่ทำให้วัฒนธรรมต่าง ๆ นั้น
มีเอกลักษณ์ ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงทำให้ผู้เรียนมองตนเองเล็กลง แต่เห็นความสำคัญ

ของสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็นการ เชื่อมโยงระหว่างโลก “ภายใน” ตัวผู้เรียน กับโลก “ภายนอก”

แนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Bates นั้นเน้นที่การใช้ศิลปะจาก วัฒนธรรมที่แตกต่างในการสร้างแรงกระตุ้นในการเรียนของผู้เรียน ให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไป พร้อมๆกับการให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นด้านสุนทรียะ แล้วจึงใช้การสร้างผลงาน เพื่อเป็นการสรุปการเรียนการสอนทั้งหมด รูปแบบนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในโรงเรียนและใช้ได้ กับผู้เรียนทุกระดับ ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรในการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนศิลปะ ของประเทศไทย

การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของสังคมและวัฒนธรรม ที่หล่อหลอมให้เกิดเป็น งานศิลปะ ไปพร้อมๆกับการชื่นชมในความงามของงานศิลปะนั้น ทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ของงานศิลปะในฐานะผลผลิตทางวัฒนธรรม เห็นความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะและชีวิตประจำวัน จึงเกิดเป็นความชื่นชมและเห็นคุณค่างานศิลปะ ดังนั้นศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงเป็น หนทางหนึ่งในการสอนให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าในศิลปะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

หทัยรัตน์ พึ่งประยูรพงศ์ (2553) ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้เชิงสุนทรียของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาที่มีต่องานศิลปะ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 สังกัด สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยพัฒนามาจากแนวทฤษฎีการพัฒนาทางสุนทรียภาพของไมเคิล เจ พาร์สัน จำแนก ออกเป็น 5 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 ความชื่นชอบ ชั้นที่ 2 ความงามและความเหมือนจริง ชั้นที่ 3 การ แสดงออก ชั้นที่ 4 แบบอย่างและรูปแบบ ชั้นที่ 5 ความเป็นตัวของตัวเอง คือแบบทดสอบการรับรู้ เชิงสุนทรีย ประกอบด้วยภาพถ่ายงานจิตรกรรม 6 ภาพ และชุดคำถาม แบบบันทึกการรับรู้เชิง สุนทรีย คู่มือวิเคราะห์เชิงสุนทรียซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสูงสุด ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และ ค่า t (t-test) ผลการวิจัยพบว่าค่าสูงสุดในการรับรู้เชิงสุนทรียของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่ มีต่องานศิลปะอยู่ในระดับที่ 2 ความงามและความเหมือนจริงมากที่สุด รองลงมาคือชั้นที่ 3 การ แสดงออก และชั้นที่ 4 แบบอย่างและรูปแบบ และไม่พบการรับรู้เชิงสุนทรียในชั้นที่ 5 ความเป็นตัว ของตัวเอง

อิสมาแอ สมายล์ (2552) ศึกษาเกี่ยวกับผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการ เห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวอย่างคือ เยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด อยู่ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีของศาล อยู่ในกา

ควบคุมตัวโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปทุมธานี จำนวน 17 คน อายุระหว่าง 15-18 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสำรวจอัตลักษณ์ส่วนบุคคล 3) แผนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดการเห็นคุณค่าในตนเองกับศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม 4) แบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองที่ได้พัฒนาจากแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเองฉบับนักเรียนของ Coopersmith นำมาใช้วัดก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดลองสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเป็นเวลา 8 สัปดาห์ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดนการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1. คะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. เยาวชนส่วนใหญ่มีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง 3. ผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จำนวน 8 ชั้นตอน สามารถสนับสนุนส่งเสริมให้เยาวชนมีการเห็นคุณค่าในตนเองเพิ่มสูงขึ้น ข้อเสนอแนะ แนวทางการสอนศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมควรได้รับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางศิลปศึกษา และการวิจัยในอนาคตในแวดวงนี้ควรศึกษาความแตกต่างในกลุ่มเยาวชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ระดับชั้นทางสังคม เพศ สถานภาพ ฯลฯ เช่น กลุ่มนักเรียน นักศึกษาหรือเยาวชนกลุ่มอื่นๆ

สุกัญญา พวงเกตุ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรีไลน์ โดยใช้นิทานชาดก ที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยวัดผลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดสถานการณ์ปลายปิด 3 ตัวเลือก มีระดับคะแนน 0,1 และ 2 ตามระดับการแสดงออกด้านความเมตตากรุณา และแบบประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณา โดยใช้การทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีสตอรีไลน์โดยใช้นิทานชาดกมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องความเมตตากรุณา และคะแนนประเมินผลตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมความมีเมตตากรุณาสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิภาพร ย่องเจริญ (2551) ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านครูผู้สอน ผู้เรียน การกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อวัสดุอุปกรณ์การวัดและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูผู้สอนสาระด้านทัศนศิลป์ จำนวน 275 คน ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 18 คน นักวิชาการศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์

ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นด้วยมากกับแนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระด้านทัศนศิลป์ในด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการกำหนดจุดประสงค์การเรียนการสอนตามลำดับ นักวิชาการศิลปศึกษา และครูศิลปศึกษาให้ความคิดเห็นด้านครูผู้สอน และผู้เรียน สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) ด้านครูผู้สอน เห็นว่าครูควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียนที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม และมีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดทางวัฒนธรรม 2) ด้านผู้เรียน เห็นว่าผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยผ่านการจัดการเรียนการสอนศิลปะ โดยมีการเชื่อมโยงกับผลงานศิลปะ ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์และผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นดังต่อไปนี้ 1) ด้านครูผู้สอน ควรมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม และมีบทบาทในฐานะผู้สืบทอดทางวัฒนธรรม 2) ด้านเนื้อหาสาระ ควรศึกษาเนื้อหาสาระของงานศิลปะที่อยู่ในวิถีชีวิต สภาพสังคมและวัฒนธรรม 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการทำงานศิลปะพื้นฐานจากแหล่งเรียนรู้จริงในท้องถิ่น 4) ด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ควรใช้สถานที่สำคัญและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสื่อของจริงในการศึกษา 5) ด้านการประเมินผล ควรใช้วิธีที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

สรารุจ ใจแจ้ง (2550) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดอุดรธานี ในด้านคุณค่าศิลปะในหลักสูตรศิลปศึกษา คุณค่าต่อการพัฒนาจิตใจ คุณค่าในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ คุณค่าต่อการเสริมสร้างสุนทรียะ คุณค่าต่อส่วนรวมและจิตสำนึกสาธารณะ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะโดยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในแต่ละด้านมีความคิดเห็นคือ 1. ด้านคุณค่าศิลปะในหลักสูตรศิลปศึกษา อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทำให้คนเป็นคนอย่างสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่ละเอียดอ่อน มีอารมณ์สุนทรีย 2. คุณค่าต่อการพัฒนาจิตใจ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ยอมรับในความสามรถและความสำเร็จของเพื่อนอย่างเข้าใจและชื่นชมยินดี 3. คุณค่าในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนสามารถพัฒนาความคิดที่เป็นอิสระอย่างแปลกใหม่ของตนเอง 4. คุณค่าต่อการเสริมสร้างสุนทรียะ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสุนทรีย์นำไปสู่อารมณ์ที่ละเอียดอ่อน สงาม และความคิดที่เข้าใจกัน ทำให้สังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข 5. คุณค่าต่อส่วนรวมและจิตสำนึก

สาธารณะ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ วิชาทัศนศิลป์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คุณค่าศิลปะที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม

ปัทมา วรณสิน (2547) ศึกษาเกี่ยวกับระดับความสามารถด้านการวาดภาพของเด็กอายุ 10-12 ปี ตามเกณฑ์ของคลาร์ก (Clark, 1991) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ เด็กอายุระหว่าง 10-12 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบทดสอบระดับความสามารถด้านการวาดภาพของเด็ก CDAT (Clark's Drawing Abilities Test) 2) แบบประเมินค่ามาตรฐานตามเกณฑ์ของคลาร์ก 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกขณะวาดภาพ 4) แบบสอบถามสถานภาพ-ภูมิหลังของนักเรียน และความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมการวาดภาพ CDAT วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และค่าความถี่ ผลการวิจัยพบว่า จากการวาดภาพ CDAT ทั้ง 4 หัวข้อ ระดับความสามารถในการวาดภาพบ้านมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เมื่อแบ่งตามเกณฑ์ประเมินค่าวาดภาพทั้ง 4 หัวข้อ พบว่าจากค่าเฉลี่ยของระดับความสามารถด้านการวาดภาพจัดอยู่ในระดับพอใช้ทั้งหมด เมื่อพิจารณาจากรายการประเมินค่าตามคุณสมบัติที่กำหนดตามเกณฑ์มาตรฐานของ CDAT พบว่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ คุณสมบัติด้านเทคนิคในส่วนทักษะการแก้ปัญหา ส่วนที่คะแนนน้อยที่สุดคือ คุณสมบัติด้านประสาทสัมผัสในส่วนของระดับค่าน้ำหนักแสง-เงา จากการสังเกตพฤติกรรมระหว่างวาดภาพพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีความคล่องแคล่วในการปฏิบัติกิจกรรม และสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ทันเวลาที่กำหนด มีการสนทนากันระหว่างปฏิบัติกิจกรรม และเปรียบเทียบผลงานของตนเองกับผู้อื่น จากแบบสอบถามสถานภาพ-ภูมิหลัง พบว่า เด็กชอบกิจกรรมการวาดภาพระบายสีมากที่สุด เด็กประเมินระดับความสามารถทางศิลปะของตนเองมากที่สุดอยู่ในระดับดี เด็กส่วนใหญ่ชอบวาดภาพหัวข้อ ภาพแฟนตาซี ภาพจินตนาการ โคนเด็กมีความคิดเห็นว่าภาพกลุ่มคนในสนามวาดยากมากที่สุด เด็กต้องการให้มีการสอนวาดภาพคน สัตว์ สิ่งมีชีวิตเพิ่มเติมมากที่สุด

โชติวัฒน์ วณเมธิน (2546) ศึกษาเกี่ยวกับสาระในภาพวาดระบายสีเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 8 ด้าน ได้แก่ 1) ชาติ 2) ศาสนา 3) การเมืองการปกครอง 4) ประเพณี 5) ปัจจัยในการดำเนินชีวิต 6) ศิลปกรรม 7) จรรยาบรรณ และ 8) การละเล่น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 404 คน เครื่องมือประกอบด้วย 1) แบบทดสอบการวาดภาพระบายสี 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสี 3) แบบวิเคราะห์ภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า สาระด้านประเพณีพบมากที่สุด โดยประเพณีที่พบมากที่สุดคืองานลอยกระทง รายละเอียดที่ปรากฏได้แก่ แสดงคืนวันเพ็ญ เวลากลางคืน เผาเทียนเล่นไฟ แสดงอาชีพขายกระทงและการขายดอกไม้ไฟตามลำดับ รองลงมาได้แก่รายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์ เช่น การสาดน้ำด้วยขัน การก่อกองทราย

การเล่นปั้นดินน้ำ ส่วนที่พบน้อยได้แก่ ประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีวิ่งควาย ประเพณีผีตาโชน ประเพณีแข่งเรือพาย และประเพณีแห่นางแมว ในด้านความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการวาดภาพระบายสี พบว่า กิจกรรมทางศิลปะที่นักเรียนชอบมากที่สุดได้แก่ กิจกรรมการวาดภาพระบายสี สำหรับการวาดภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย นักเรียนต้องมีแบบบ้างเพื่อใช้เป็นข้อมูล นักเรียนรู้สึกชอบถ้าในวิชาศิลปะ ครูนำเอาเนื้อหาเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยมาให้ฝึกปฏิบัติเสมอ

ธัญญรัตน์ อัครนนท์ (2545) ศึกษาเกี่ยวกับผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 36 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) ภาพผลงานศิลปะคัดสรร 2) แผนการสอนศิลปะจำนวน 8 แผน โดยใช้กระบวนการสังเกต ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 1. สังเกตและสนทนา 2. ศิลปะปฏิบัติ 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ 4) แบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์สำหรับใช้ในการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่า t (t -test) ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการเรียนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกต นักเรียนมีคะแนนจากแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรีย์สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนั้นผลการวิจัยจากแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้พบว่า ค่าความถี่ที่สูงที่สุดคือ พฤติกรรมรับรู้ด้านความรู้สึกในผลงานศิลปะ รองลงมาคือพฤติกรรมรับรู้ด้านส่วนประกอบทางประสาทสัมผัส ด้านเทคนิค และด้านโครงสร้างมีค่าความถี่รองลงมาตามลำดับ

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชน โดยศึกษาใน 3 ประเด็น คือ 1) ศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าศิลปกรรมของชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา 2) ศึกษาเชิงวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันกับชุมชนของชาวบ้านที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผา 3) สร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและความผูกพันต่อชุมชน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาภาคสนามด้วยวิธี Participatory Rural Appraisal (PRA) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในชุมชนเครื่องปั้นดินเผาภาคเหนือและภาคตะวันตกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า คุณค่าศิลปกรรมที่ปรากฏในชุมชนคือ คุณค่าด้านวัฒนธรรม ด้านสุนทรีย์ภาพและจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพและอารมณ์ ด้านการเรียนรู้จากพฤติกรรมทางศิลปกรรม ด้านการเรียนรู้พฤติกรรมในสังคม คุณค่าศิลปกรรมส่งผลต่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเองพร้อมกับความผูกพันในชุมชน

และเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล หากเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงบวกจะเกิดความผูกพันกับชุมชนมาก แต่ถ้าเกิดทัศนคติต่อตนเองในเชิงลบจะเกิดความผูกพันกับชุมชนน้อย

เกสรี สุวรรณเรืองศรี (2542) ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ โดยใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นสร้างโปรแกรมขั้นทดลองใช้ และขั้นปรับปรุงโปรแกรม กรณีศึกษาคือประชาชนในชุมชนบ้านตะโล๊ะเอเลาะ และบุคลากรในโรงเรียนบ้านตะโล๊ะเอเลาะ ในปี พ.ศ. 2541-2542 ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มทำงานและสมาชิกสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการใช้ และการประเมินผล ผู้ใช้โปรแกรมคือครูอนุบาล สมาชิกกลุ่มทำงาน และสมาชิกสนับสนุน กระบวนการทำงานมี 3 ระยะ คือ ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการ และระยะประเมินการทำงาน สื่อการใช้โปรแกรมประกอบด้วย คู่มือการใช้โปรแกรมและแนวทางการศึกษาชุมชน ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า นักเรียนแสดงให้เห็นการยอมรับ เห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น ใน 7 องค์ประกอบ คือ 1. การจัดประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล 2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน 3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนและชุมชน 4. วิธีการสอน 5. สภาพแวดล้อมและสื่อ 6. ภูมิปัญญาชุมชน 7. นโยบายร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

สุธารา โยธาจันทร์ (2541) ศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับอนุบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 30 คน จากโรงเรียนบ้านเหล่าตัว อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมได้รับการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเมินความพึงพอใจและรวบรวมข้อมูลเพื่อปรับปรุงโปรแกรมจากครูด้วยแบบสอบถาม และจากผู้ปกครองด้วยแบบสัมภาษณ์เป็นกลุ่มแบบไม่มีโครงสร้าง ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนความเข้าใจในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสูงกว่าก่อนใช้โปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้ปกครองของเด็กกลุ่มทดลองทั้งหมดมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยโปรแกรมที่ปรับปรุงแล้วประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการใช้โปรแกรมและการประเมินผล การสอนเริ่มจากระยะที่ 1. เตรียมการ ระยะที่ 2. ดำเนินการ ระยะที่ 3. สรุปผล กระบวนการการเรียนรู้เริ่มจากการรับรู้และการจำ การเปรียบเทียบ การประเมินค่า และ

การนำความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในเรื่องเพศ อายุ ภาษา เชื้อสาย และการดำรงชีพไปใช้ในการปฏิบัติ ลักษณะเด่นของโปรแกรมคือการเรียนการสอนแบบสองภาษาและการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบโปรแกรม ผลผลิตของการวิจัยนี้คือ คู่มือโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เทวินทร์ เอี่ยมมี (2536) ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาแบบเรียนทางศิลปศึกษาเรื่องการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะ เพื่อเปรียบเทียบผลการสอนวิชาศิลปศึกษาโดยการใช้แบบเรียนที่พัฒนาขึ้นและแบบเรียนปกติ การศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือหลักพัฒนาการทางศิลปะ หนักสูตร ประถมศึกษา 2521 การวิจารณ์ศิลปะ และหลักการออกแบบหนังสือ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านแหลมทอง จ.เพชรบุรี จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน โดยเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แล้วจึงนำมาทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพของแบบเรียนที่พัฒนาขึ้นเหมาะสมตามเกณฑ์การพัฒนาหนังสือทั้ง 4 ด้าน แบบเรียนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และผลการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าคะแนนหลังเรียนของนักเรียนที่ใช้แบบเรียนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดศิลปะ-วัฒนธรรมไทยค่อนข้างมาก แต่เน้นไปที่การสืบทอดและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น งานวิจัยเกี่ยวกับศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมยังพบค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่นำไปใช้ในการจัดการศึกษาในบริบทที่ผู้เรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากกว่าการใช้เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย งานวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าศิลปะส่วนใหญ่ใช้การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามมากกว่าการสร้างแบบทดสอบ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กวัย 9-11 ปี ในด้านความสามารถในการวาดภาพ และด้านการรับรู้เชิงสุนทรียะ แต่ยังไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าศิลปะของเด็กวัยนี้โดยตรง

งานวิจัยต่างประเทศ

Graham (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ด้านศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นแกนหลัก การให้นักเรียนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมาทำงานศิลปะร่วมกันในหัวข้อเกี่ยวกับ วัฒนธรรม ความแตกต่าง อคติในสังคม ฯลฯ โปรแกรมการเรียนรู้นี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นักเรียนแต่ละคนจะได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเอง และได้รับฟังเรื่องราวของผู้อื่น ทำให้เห็นถึงความมั่งคั่งท่ามกลางความแตกต่างและความหลากหลาย เกิดเป็นความเปลี่ยนแปลงในด้าน

ทัศนคติ และแสดงออกมาผ่านทางการทำงานศิลปะ เมื่อจบโปรแกรมนี้แล้วพบว่าทั้งครูและนักเรียนเปิดใจให้กับความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีระดับของการใช้ความคิดขั้นสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินคุณค่าในระดับที่สูงขึ้นด้วย

Mason (2009) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมในประเทศไต้หวัน โดยศึกษาจากครูผู้สอนศิลปะที่กำลังศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิตที่ Changhua University ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นวิธีการที่ดีในการเชื่อมโยงบริบทของตะวันออกเข้ากับตะวันตก และเป็นวิธีที่เหมาะสมในการสอนเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองผ่านทางการทำงานศิลปะ ดังนั้นการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจึงเหมาะสมที่จะใช้ในหลักสูตรศิลปะประเทศไต้หวันที่กำลังมุ่งสู่ความเป็นสากล และสนใจในการสอนเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเองและมุมมองแนวคิดแบบตะวันตกอย่างสมดุล

Lopez (2009) ผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการปะทะกันทางวัฒนธรรมในชั้นเรียนศิลปะ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา กรณีศึกษาคือนักเรียนเกรด 6 ที่เกิดในประเทศอเมริกา แต่มีพ่อแม่เป็นคนต่างชาติ จำนวน 3 คน โดยศึกษาผ่านทางภาษามือ และการวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนในแง่ของการแสดงออกทางวัฒนธรรมทั้งของอเมริกา และของเชื้อชาติของครอบครัว เพื่อให้มีความเข้าใจในการรับรู้และการแสดงออกถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างของเด็ก และสามารถต่อยอดในการพัฒนาการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมได้ในอนาคต

Johnstone and Popplewell (2009) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมการสอนศิลปะแบบข้ามวัฒนธรรม ซึ่งบูรณาการระหว่างหลักสูตรศิลปะระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาของออสเตรเลีย และหลักสูตรระดับอนุบาลและประถมศึกษาของอิตาลี ในระหว่างการทำกิจกรรมในโปรแกรม ผู้เรียนจะได้รับการสนับสนุนให้สร้างผลงานศิลปะที่มีความสร้างสรรค์และแปลกใหม่ เพื่อสะท้อนถึงความเข้าใจในเรื่องคุณค่าและทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อภาษาและวัฒนธรรมของอิตาลี โดยการสร้างงานศิลปะ เช่น การวาดภาพ งานปะติด ในหัวข้อที่สอดคล้องกับศัพท์ภาษาอิตาลีที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ แล้วจึงทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการสรุปความคิดรวบยอด ในแต่ละกิจกรรมผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาในด้านสุนทรียะทางศิลปะไปพร้อมๆกับการรับรู้สุนทรียะด้านภาษาและวัฒนธรรม เมื่อสอบถามความคิดเห็นของครู นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมนี้พบว่าทุกคนให้การตอบรับอย่างดีเยี่ยม ผลสัมฤทธิ์ของโปรแกรมสามารถเห็นได้เป็นรูปธรรม ครูผู้สอนวิชาทั่วไปและครูผู้สอนภาษาให้การตอบรับเป็นอย่างดี ผลตอบรับจากนักเรียนก็อยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

Gibson (2008) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กระดับชั้นประถมศึกษาของออสเตรเลียที่มีต่อ ศิลปะ, การทำงานศิลปะ และศิลปะศึกษา โดยศึกษาจากเด็กจำนวน 103 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 5-

12 ปี การเก็บข้อมูลทำโดยการถามคำถามปลายเปิดเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ผลการวิจัยพบว่าเด็กวัยประถมศึกษามีความเข้าใจ มีการรับรู้ และมีทัศนคติต่อศิลปะที่หลากหลาย และลึกซึ้งมากกว่าที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้คาดเดาไว้

Kharod (2006) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับผลของการสอนเชิงบูรณาการระหว่างการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม และความแตกต่างระหว่างเพศ ในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วัฒนธรรมเชิงทัศน์เป็นสื่อการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนดูภาพจากโฆษณาทางนิตยสาร และใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็น และการเรียนรู้ทางอ้อมในเรื่องวัฒนธรรม และความแตกต่างระหว่างเพศ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้จากการ “อ่าน” ภาพ แทนที่จะรับข้อมูลจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว แม้ว่านักเรียนจะไม่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือความแตกต่างระหว่างเพศ แต่การอภิปรายทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเมื่อกิจกรรมดำเนินไปเรื่อยๆพบว่านักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นที่ใช้ระดับความคิดขั้นสูงได้มากขึ้น และแสดงถึงความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้น

Piland และคนอื่นๆ (2000) ศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักเรียนที่มีต่อการศึกษารูปแบบพหุวัฒนธรรม และการศึกษาที่เน้นเรื่องความแตกต่าง โดยศึกษาจากนักเรียนจำนวน 434 คน จากวิทยาลัยชุมชนทางใต้ของรัฐแคลิฟอร์เนีย 7 แห่ง นักเรียนจะได้เข้าร่วมคอร์สซึ่งเน้นไปที่การจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้รับรู้เกี่ยวกับความรู้ด้านพหุวัฒนธรรมและการยอมรับความแตกต่าง, ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม, คุณค่าที่ได้เรียนรู้, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความรู้สึกที่มีต่อผู้สอน, ความสนใจที่จะเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและความแตกต่าง ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ผ่านการร่วมกิจกรรมแล้วมีความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมและความแตกต่างมากขึ้น นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้เป็นอย่างดี นักเรียนผิวขาวเพศชาย (ซึ่งมักไม่สนใจเกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในสถานะที่ค่อนข้างสูง) แสดงความสนใจในกิจกรรมและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี คุณค่าที่นักเรียนเรียนรู้คือการทำความเข้าใจในความแตกต่างและความหลากหลาย แม้ว่าการเรียนรู้ในหัวข้อเกย์หรือเลสเบียนจะก่อให้เกิดปัญหาบ้าง แต่โดยรวมแล้วนักเรียนต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับความแตกต่าง และบริบทที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมากขึ้น

Stout (1997) ศึกษากรณีศึกษาในการสอนของครูผู้สอนศิลปะนิยมนระดับอุดมศึกษาผู้หนึ่ง ซึ่งสอนผู้เรียนในการใช้ความรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ และการใช้เหตุผลเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจถึงความแตกต่างด้านสุนทรียะ และการทำความเข้าใจในศิลปะซึ่งมาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย จากการศึกษพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำความเข้าใจในศิลปะที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลายของผู้เรียนประกอบด้วย 3 ประเด็น คือ ประเด็นการ

ตีความของผู้สอนและผู้เรียน ประเด็นของศิลปินและผลงานศิลปะ สุดท้ายคือประเด็นการรับรู้ทาง พหุทธิพิสัยและจิตพิสัยที่เป็นพื้นฐานของการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผล เมื่อประเด็นเหล่านี้ ประกอบกัน ผู้เรียนจะบรรลุถึงการรับรู้เชิงสุนทรีย์ะโดยการใช้เหตุและผลประกอบ ตามจุดมุ่งหมายของผู้สอนได้

Chen (1997) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของวัฒนธรรมในภาพวาดของเด็กนักเรียนชาว ไต้หวันและเด็กนักเรียนชาวอเมริกัน ว่าประสบการณ์ของเด็กที่มีต่อสังคม วัฒนธรรมและ สิ่งแวดล้อมของเด็กส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะของเด็กหรือไม่ โดยใช้แบบทดสอบ Clark's Drawing Abilities Test: CDAT มาวิเคราะห์ภาพวาดหัวข้อจินตนาการของเด็กชาวไต้หวันและ ชาวอเมริกันในระดับประถมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการเปรียบเทียบระหว่างวัฒนธรรมตาม แนวคิดของ Gardner, แนวคิดการจัดจำพวกของ Thompson และทฤษฎีการแสดงออกทางศิลปะ ของ McFee ผลการวิจัยพบว่าเรื่องราวในภาพวาดของเด็กอเมริกันมีเนื้อหาเกี่ยวกับดินแดนใน นิทานหรือเทพนิยาย ตามมาด้วยภาพสถานที่และบุคคล ส่วนเด็กนักเรียนชาวไต้หวันนิยมวาด ภาพบุคคลมากที่สุด นักเรียนทั้งสองกลุ่มใช้เรื่องราวและบุคคลลักษณะจากเทพนิยายและตำนาน วิบริษตามวัฒนธรรมของพวกเขา การวิจัยชิ้นนี้จึงทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างการแสดงออก ทางศิลปะของเด็กกับประสบการณ์ทางวัฒนธรรมมากขึ้น

Haanstra (1996) ศึกษาเกี่ยวกับผลของศิลปะศึกษาที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ และการรับรู้ทางสุนทรีย์ะ โดยศึกษาจากการหาความเชื่อมโยงระหว่างบทความการวิจัยเชิงทดลอง ที่เกี่ยวกับความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จำนวน 30 บทความ และบทความที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ ทางสุนทรีย์ะจำนวน 39 บทความ โดยบทความทั้งหมดตีพิมพ์ตั้งแต่ปี 1960 จนถึง 1990 ผลการวิจัยพบว่า ไม่พบความเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการเรียนศิลปะกับความสามารถ ด้านมิติสัมพันธ์ของผู้เรียน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนศิลปะกับการรับรู้ด้านสุนทรีย์ะนั้นอยู่ใน ระดับปานกลาง เด็กเล็กจะมีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในระดับสูงที่สุด ในทางกลับกัน เด็ก เล็กจะมีความสามารถด้านการรับรู้ทางสุนทรีย์ะในระดับต่ำที่สุด การสอนศิลปะโดยบูรณาการ ระหว่างการศึกษาศิลปะและการสร้างผลงานศิลปะเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดใน การสอนให้นักเรียนเกิดการรับรู้ทางสุนทรีย์ะ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่า การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ส่วนใหญ่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมของผู้อื่น และเกิด การยอมรับในความแตกต่าง มากกว่าการเน้นผลด้านศิลปะ อย่างไรก็ตามการให้นักเรียนเข้าร่วม กิจกรรมศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจะทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ทางสุนทรีย์ะ ผ่านทางการศึกษา งานศิลปะ และการแสดงความคิดเห็น การเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความ ชาบซึ้งในผลงานศิลปะและเห็นคุณค่าของศิลปะมากขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Preexperimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล
2. สมมติฐานการวิจัย
3. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
4. แบบแผนการวิจัย
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
6. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
7. การดำเนินการทดลอง
8. การวิเคราะห์ข้อมูล
9. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
10. การสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย
11. การนำเสนอรายงานการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาระดับประถมศึกษา พัฒนาการของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 คุณค่าศิลปะและการสอนเพื่อส่งเสริมการรับรู้คุณค่าศิลปะจากหนังสือเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ระดับประถมศึกษาปีที่ 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัย และเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

1.4 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการวัด และการประเมินผลด้านจิตพิสัย จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนศิลปะด้วยการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม จะมีคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาริตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) ที่เลือกเรียนวิชาเลือกเสรี “ศิลปะรวมมิตร” ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน แบ่งเป็น นักเรียนหญิง 13 คน นักเรียนชาย 15 คน

4. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Preexperimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองที่เรียกว่า Single Group Pretest-Posttest Design (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544)

	ทดสอบก่อน	ตัวแปรทดลอง	ทดสอบหลังเรียน
E	O1	X	O2

สัญลักษณ์ที่ใช้

E คือ กลุ่มทดลอง

O1 คือ การทดสอบก่อนการทดลอง (Pre-test)

X คือ การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

O2 คือ การทดสอบหลังการทดลอง (Post-test)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

5.1 แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

5.2 แผนการจัดการเรียนรู้

5.3 แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ

5.4 แบบสังเกตพฤติกรรม

5.5 แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน

5.6 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบ

พหุวัฒนธรรม

6. การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

6.1 แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ เพื่อใช้วัดระดับการเห็นคุณค่าศิลปะของนักเรียน ก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) มีลักษณะเป็นแบบวัดสถานการณ์ปลายปิด (ล้วน สายยศ, 2542) 3 ตัวเลือก โดยมีคำถามหรือสถานการณ์เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าศิลปะ และตัวเลือกที่มีระดับการเห็นคุณค่าที่แตกต่างกัน 3 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองมากที่สุดเพียงข้อเดียว ระดับคะแนนมีตั้งแต่ 0,1 และ 2 โดยตัวเลือก 0 แสดงว่าไม่แสดงการเห็นคุณค่าศิลปะเลย ตัวเลือก 1 แสดงการเห็นคุณค่าศิลปะบ้าง ตัวเลือก 2 แสดงถึงการเห็นคุณค่าศิลปะในระดับสูง แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

6.1.1 ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ นำมาสรุป และวิเคราะห์เป็น 4 ประเด็น คือ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ, ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม, ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม, ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้เป็นกรอบในการสร้างแบบทดสอบ

6.1.2 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามมาตรฐาน ศ.1.1 และ ศ.1.2 เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบทดสอบ

6.1.3 ศึกษาทฤษฎี แนวทางการวัดประเมินผลศิลปศึกษา การวัดประเมินผลด้านจิตพิสัย การวัดประเมินผลการรับรู้คุณค่า และเทคนิควิธีการสร้างแบบทดสอบแบบเลือกตอบ จากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1.4 สร้างตารางวิเคราะห์แบบทดสอบคุณค่าศิลปะ โดยนำแนวคิดคุณค่าศิลปะตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มสาระศิลปะ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 มากำหนดนิยาม เพื่อให้ชัดเจนต่อการวัด แล้วสร้างเป็นแบบวัดสถานการณ์ปลายปิด 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ เวลาในการทำแบบทดสอบทั้งหมด 20 นาที โดยตัวเลือกจะมีระดับคะแนนตั้งแต่ 0-2 คะแนนตามระดับการเห็นคุณค่าศิลปะ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

คุณค่าศิลปะ	นิยาม	คำถาม ข้อที่	ข้อคำถาม
1. ศิลปะช่วยพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการ	-ผู้เรียนมีนิสัยช่าง สังเกต อันเป็นพื้นฐาน ของการสร้างสรรค์	1	ครูพานักเรียนออกไปวาดภาพหัวข้อ “โรงเรียนของฉัน” นอกห้องเรียน นักเรียนจะเลือกวาดภาพอะไร ก. หามุมที่แปลกใหม่ในโรงเรียนแล้วนำมาถ่ายทอดลงในภาพ (2) ข. วาดภาพส่วนที่สำคัญของโรงเรียน เช่น เสาธง สนามหญ้า (1) ค. วาดภาพอิสระตามที่ตนเองสนใจ (0)
	-ผู้เรียนสร้างผลงานที่มี ลักษณะแปลกใหม่ ไม่ ซ้ำใคร	2	ครูให้นักเรียนออกแบบสัญลักษณ์งานกีฬา นักเรียนควรทำอย่างไร ก. ทำตามสัญลักษณ์ของปีที่ผ่านมา (0) ข. ศึกษาสัญลักษณ์ของปีที่ผ่านมา แล้วสร้างเป็นผลงานชิ้นใหม่ ไม่ให้ซ้ำแบบเดิม (2) ค. ดัดแปลงจากสัญลักษณ์ของปีที่ผ่านมา (1)
	-ผู้เรียนแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าได้ดี	3	เพื่อนเผลอทำสีหยดใส่รูปภาพที่นักเรียนกำลังวาดอยู่ นักเรียนจะแก้ปัญหายังไง ก. พยายามลบออกให้ได้มากที่สุด (1) ข. แลกกระดาษกับเพื่อนที่เป็นคนทำสีหยดใส่ (0) ค. ต่อเติมรอยเปื้อนให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพที่วาด (2)
	-ผู้เรียนเห็น ความสำคัญของ ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ	4	ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการสำคัญสำหรับนักวิทยาศาสตร์หรือไม่ ก. สำคัญมาก ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการทำให้นักวิทยาศาสตร์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆได้(2) ข. สำคัญแต่ไม่มากนัก เพราะนักวิทยาศาสตร์ใช้ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มากกว่า (1) ค. ไม่สำคัญ เพราะนักวิทยาศาสตร์มุ่งแต่การค้นคว้าทดลอง (0)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ (ต่อ)

คุณค่าศิลปะ	นิยาม	คำถาม ข้อที่	ข้อคำถาม
2. ศิลปะทำให้ชื่นชม ความงาม เห็นคุณค่าใน ศิลปวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม	-ผู้เรียนเห็น ความสัมพันธ์ระหว่าง ศิลปะและ ชีวิตประจำวัน	5	ข้อใดคือห้องที่แสดงถึง “ความมีศิลปะ” ของเจ้าของห้อง ก. ห้องของแก้วสะอาดเรียบร้อย หนังสือจัดอย่างเป็นระเบียบ (1) ข. ห้องของพลอยสะอาดเรียบร้อย ตกแต่งเพิ่มเติมด้วยผ้าม่านสีเชียวอ่อน (2) ค. ห้องของเจนมีข้าวของวางเป็นกองๆ พื้นห้องและโต๊ะมีรอยเลอะสี (0)
		6	การเรียนรู้เรื่องวงจรสีมีความสำคัญกับชีวิตประจำวันหรือไม่ เพราะเหตุใด ก. มี เพราะของส่วนใหญ่บนโลกมีสี เราจึงควรรู้เกี่ยวกับสีบ้าง(1) ข. มี เพราะทำให้เราเลือกใช้สีในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม (2) ค. ไม่มี เพราะความรู้เรื่องวงจรสีไม่มีความสำคัญโดยตรงกับชีวิตประจำวัน (0)
	7	งานศิลปะที่มีราคาแพงแต่ดูไม่ออกว่าเป็นภาพอะไร มีคุณค่าหรือไม่ เพราะเหตุใด ก. มี สำหรับคนที่ดูภาพแล้วเข้าใจ (1) ข. มี หากมีคนยอมซื้อด้วยราคาแพง(0) ค. มี เพราะศิลปินใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน (2)	
-ผู้เรียนเห็นคุณค่าของ งานศิลปกรรม และ แหล่งเรียนรู้ทางศิลปะ		8	ประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์คือข้อใด ก. เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม (2) ข. เป็นที่จัดแสดงงานศิลปะ (1) ค. เป็นที่สำหรับเก็บของเก่า (0)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ (ต่อ)

คุณค่าศิลปะ	นิยาม	คำถาม ข้อที่	ข้อคำถาม
2. ศิลปะทำให้ชื่นชม ความงาม เห็นคุณค่าใน ศิลปวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม	-ผู้เรียนเห็นความงามใน ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	9	ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมที่ชื่นชมความงามในธรรมชาติอย่างเหมาะสม ก. เมย์ แกะสลักกลดลอยที่สวยงามบนต้นไม้ (0) ข. ไอ้ต ไปเที่ยวทะเล และถ่ายภาพกับเพื่อนๆกลับมาเป็นที่ระลึก (1) ค. กบ นำความทรงจำจากการเที่ยวป่ามาสร้างผลงานศิลปะ (2)
	-ผู้เรียนเห็นความสำคัญ ของโบราณสถานและ แหล่งเรียนรู้ทาง วัฒนธรรม	10	ถ้านักเรียนต้องการให้นักท่องเที่ยวชื่นชมในศิลปวัฒนธรรมไทย นักเรียนควรพาไปที่ใด ก. วัดพระแก้ว เพราะเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีความสวยงามของศิลปกรรม (2) ข. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เพราะนักท่องเที่ยวนิยมไปกันมาก (1) ค. ตลาดนัดสวนจตุจักร เพราะมีงานศิลปะและงานหัตถกรรมไทยขายอยู่มาก (0)
		11	ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมที่ไปเที่ยวโบราณสถานอย่างเหมาะสม ก. บ๊วย เดินชมความสวยงามของโบราณสถานอย่างช้าๆ (1) ข. เอก เดินดูโบราณสถานอย่างผ่านไปๆ แล้วไปเลือกซื้อโปสการ์ดที่ร้านขายของที่ระลึก (0) ค. วุฒิ เดินดูโบราณสถานไปพร้อมๆกับการศึกษาข้อมูลจากแผ่นพับและป้ายที่ติดไว้ (2)
	-ผู้เรียนมีจิตสำนึกใน การอนุรักษ์ศิลปะและ วัฒนธรรมของชาติ	12	ภาพวาดฝาผนังโบราณเริ่มหลุดล่อน ควรทำอะไร ก. ให้ช่างทาสี ทาสีทับทั้งผนัง เพื่อให้ดูสะอาดตา (0) ข. ให้ผู้เชี่ยวชาญมาซ่อมแซมให้เหมือนของเดิมมากที่สุด (2) ค. ให้ศิลปินมาแต่งเติมให้น่าสนใจ (1)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ (ต่อ)

คุณค่าศิลปะ	นิยาม	คำถาม ข้อที่	ข้อคำถาม
3. ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม	-ผู้เรียนเห็นความสำคัญของศิลปะในการพัฒนาร่างกาย	13	กิจกรรมศิลปะในข้อใดที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง ก. ภาพพิมพ์ (1) ข. วาดภาพสีน้ำ (0) ค. ปั้นดินน้ำมัน (2)
	-ผู้เรียนเห็นความสำคัญของศิลปะในการพัฒนาสมอง	14	ศิลปะช่วยพัฒนาสมองได้หรือไม่ ก. ไม่ได้ เพราะศิลปะเป็นความสามารถในการลงมือปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับสมอง (0) ข. ได้ เพราะก่อนลงมือสร้างงานต้องคิดก่อน ก่อนที่จะลงมือทำ (1) ค. ได้ เพราะต้องคิด สร้างสรรค์และแก้ปัญหาในการทำงานตลอดเวลา(2)
	-ผู้เรียนเห็นความสำคัญของศิลปะในการพัฒนาจิตใจและอารมณ์	15	ทำไมคนจำนวนมากจึงชอบทำงานศิลปะในเวลาว่าง ก. เพราะการทำงานศิลปะช่วยให้จิตใจสงบ ผ่อนคลาย และมีความสุข (2) ข. เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียวได้(0) ค. เพราะเราสามารถระบายอารมณ์ ความรู้สึกใส่ผลงานศิลปะได้ (1)
		16	ข้อใดคือการผ่อนคลายด้วยศิลปะที่เหมาะสม ก. เกม เอกกระดาษมาฉีกเล่นเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย เพื่อระบายความโกรธ(0) ข. นนท์ วาดรูปดอกไม้ใส่กระดาษ เพื่อให้ตัวเองอารมณ์ดีขึ้น (2) ค. แรมบี้ พยายามวาดรูปดอกไม้ให้เหมือนมากที่สุด (1)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ (ต่อ)

คุณค่าศิลปะ	นิยาม	คำถาม ข้อที่	ข้อคำถาม
3. ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม	-ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อผลงานตนเองและผู้อื่น และแสดงออกอย่างเหมาะสม	17	เพื่อนวาดภาพเหมือนของนักเรียนออกมาไม่เหมือน นักเรียนจะพูดกับเพื่อนว่าอย่างไร ก. ไม่พูดอะไร และตั้งใจทำงานของตัวเอง (1) ข. “วาดตามที่เธอเห็นว่าดีเลยจ้า เราไม่ว่าอะไรหรอก” (2) ค. “นี่ใครนะ ไม่ใช่เราใช่ไหม เราว่าหน้าเราไม่ได้เป็นแบบนี้ละ” (0)
4. ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง	-ผู้เรียนสร้างงานศิลปะด้วยความมั่นใจ	18	เอม ไม่ถนัดปั้นดินน้ำมัน เมื่อถึงชั่วโมงเรียนศิลปะที่ต้องปั้นดินน้ำมัน เอมควรทำอย่างไร ก. ขอครูเปลี่ยนไปทำงานศิลปะอย่างอื่น (0) ข. พยายามปั้นให้ดีที่สุดเท่าที่ตัวเองจะทำได้ (2) ค. ขอคำแนะนำในการปั้นจากเพื่อน (1)
		19	ถ้าภาพที่นักเรียนวาดไม่เหมือนภาพของเพื่อนคนใดเลย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร ก. รู้สึกไม่สบายใจ ไม่มั่นใจ (0) ข. รู้สึกเฉยๆ เป็นเรื่องธรรมดา (1) ค. ดีแล้ว แสดงว่างานของเรามีเอกลักษณ์ (2)
	-ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการวิพากษ์วิจารณ์	20	เมื่อเพื่อนพูดว่าภาพที่นักเรียนวาด “ไม่สวย” นักเรียนจะทำอย่างไรอย่างไร ก. ถามเพื่อนว่าเพราะเหตุใด เพื่อปรับปรุงในครั้งต่อไป (2) ข. เดินหนี จะได้ไม่ต้องฟังอีก (0) ค. ไม่พอใจนัก แต่ก็ยังภูมิใจในผลงานตนเอง (1)

6.1.5 นำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษาของแต่ละข้อความ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.1.6 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุทัยวิทย จำนวน 20 คน นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช(Cronbach) ซึ่งค่าความเที่ยงที่เหมาะสมควรมีค่าตั้งแต่ 0.6 เป็นต้นไป (ประคอง กรรณสูต, 2539)ผลการวิเคราะห์เครื่องมือพบว่า แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.633 แสดงว่าแบบทดสอบมีความเที่ยงในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างได้

6.1.7 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

แผนภูมิที่ 11 ขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

6.2 แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน เพื่อใช้สอน 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที โดยมีโครงสร้างประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ แนวคิด สาระการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สื่อการสอน และบันทึกหลังการสอน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Bates (2000) โดยแบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้น คือ 1) ขั้นแนะนำวัฒนธรรม 2) ขั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม 3) ขั้นสร้างผลงาน และ 4) ขั้นสรุปผล นอกจากนั้นในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้อย่างประกอบด้วยเกณฑ์การให้คะแนนผลงาน แบบรูบริค (Rubric Score) เพื่อใช้ในการประเมินผลงานของนักเรียน รวมทั้งใบงานและใบความรู้ เพื่อสรุปเนื้อหาสาระที่ได้เรียน และอธิบายขั้นตอนในการทำงาน แผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

6.2.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 สารทัศนศิลป์ ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 คู่มือครู ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ และแบบเรียนศิลปะระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อใช้ในการวางกรอบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

6.2.2 ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการของโดยทั่วไปของนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา และพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนช่วงอายุ 9 – 11 ปี จากหนังสือ เอกสาร และ งานวิจัยต่างๆ เพื่อใช้ในการวางกรอบการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

6.2.3 ศึกษาเกี่ยวกับศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน 2551 นำมาสรุป และวิเคราะห์เป็น 4 ประเด็น คือ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ, ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม, ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม, ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อ ใช้เป็นกรอบในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

6.2.4 ศึกษาแนวความคิดการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ของ Jane K. Bates (2000) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6.2.5 ศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ศึกษาตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวความคิดศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จากหนังสือ เอกสาร วารสาร และอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้

6.2.6 สังเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นกิจกรรม 7 กิจกรรม ที่ คัดเลือกจากวัฒนธรรมที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน วัฒนธรรมที่น่าสนใจจะ เรียงจากวัฒนธรรมที่ใกล้ตัว ไปจนถึงไกลตัว เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ แต่ละกิจกรรมจะมี จุดประสงค์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตร แกนกลาง 2551 และจุดเน้นเรื่องคุณค่าศิลปะ 4 ข้อ ดังรายละเอียดตารางที่ 6 แล้วจึงดำเนินการ สร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนดไว้

6.2.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อ ตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.2.8 แก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุทัยวิทย จำนวน 20 คน

6.2.9 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 การสังเคราะห์แนวทางการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

แผนที่	กิจกรรม	วัฒนธรรมที่นำเสนอ	แนวคิด	มาตรฐานการเรียนรู้								จุดเน้นเรื่องคุณค่าศิลปะ				
				1.1							1.2					
				1	2	3	4	5	6	7	1	2	1	2	3	4
1	My Avatar	การแสดงเอกลักษณ์ตนเองผ่านงานศิลปะ	การรับรู้และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของตนเอง การยอมรับเอกลักษณ์ของผู้อื่น			/			/	/	/				/	
2	หุ่นเคลื่อนไหว	ศิลปะปั้นเหนียว	การศึกษาผลงานประติมากรรมของศิลปินเหนียว มีเซียม ยิบอินซอย	/			/		/	/		/			/	
3	วาดภาพด้วยเท้า	ศิลปะของผู้พิการ	การยอมรับความบกพร่องทางร่างกาย	/		/			/	/	/			/		
4	สัตว์ในจินตนาการ	วัฒนธรรมประจำชาติ	การแสดงวัฒนธรรมไทยผ่านทางวัฒนธรรมเชิงทัศน์			/			/	/		/				
5	ตุ๊ก	วัฒนธรรมท้องถิ่น	การแสดงออกทางศิลปะของชุมชนและท้องถิ่น	/	/				/	/	/		/			
6	พรมดอกไม้	วัฒนธรรมศาสนา	อิทธิพลของศาสนาที่ส่งผลต่อศิลปะ	/	/			/	/		/		/			
7	ท่องโลกไปกับศิลปะ	วัฒนธรรมสากล	กิจกรรมกลุ่ม สร้างและนำเสนอผลงานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมที่สนใจ .		/				/	/	/	/	/			

หมายเหตุ: ดูรายละเอียดของมาตรฐานการเรียนรู้และคุณค่าทางศิลปะได้จากภาคผนวก ง

6.3 แบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะ เป็นแบบรายงานตนเอง (Self-Report) ที่มุ่งให้นักเรียนแสดงความรู้สึกของตนเองที่มีต่อข้อความหรือสถานการณ์ที่เน้นการรับรู้คุณค่า โดยใช้รูปแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert's Scale) จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมประเด็นด้านคุณค่าศิลปะจากหลักสูตรแกนกลาง 2551 ทั้ง 4 ประเด็น โดยข้อความมีทั้งเชิงลบและเชิงบวก โดยกำหนดค่าคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

แบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

6.3.1 ศึกษาเกี่ยวกับศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 นำมาสรุป และวิเคราะห์เป็น 4 ประเด็น คือ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

6.3.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบวัดเจตคติ และแบบรายงานตนเองแบบมาตราส่วนประมาณค่า จากหนังสือ วารสาร และเอกสารต่างๆ

6.3.3 สร้างแบบวัดเจตคติทางศิลปะ จำนวน 20 ข้อ ให้ครอบคลุมคุณค่าศิลปะทั้ง 4 ประเด็น

6.3.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.3.5 แก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุทัยวิทย จำนวน 20 คน นำเครื่องมือที่ทดลองใช้แล้วมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) โดยค่าความเที่ยงต้องมีค่า 0.60 ขึ้นไป จากการคำนวณพบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติต่อศิลปะมีค่าเท่ากับ 0.84 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม

6.3.6 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

6.4 *แบบสังเกตพฤติกรรม* เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมแบบบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่คาดหวัง โดยผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกที่ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน แบบสังเกตพฤติกรรมประกอบด้วย ตารางแสดงรายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง ซึ่งสังเคราะห์จากคุณค่าศิลปะทั้ง 4 ประเด็น และตารางบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่คาดหวัง แบบสังเกตพฤติกรรมมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

6.4.1 ศึกษาเกี่ยวกับศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 นำมาสรุป และวิเคราะห์เป็น 4 ประเด็น คือ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม และศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้

6.4.2 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรม และตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรม จากหนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัยต่างๆ

6.4.3 นำคุณค่าศิลปะทั้ง 4 ประเด็นมาสังเคราะห์เป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง และสร้างตารางแสดงรายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง ดังรายละเอียดตามตารางที่ 7 แล้วจึงสร้างเป็นแบบสังเกตพฤติกรรม

6.4.4 นำแบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.4.5 แก้ไขแบบสังเกตพฤติกรรม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุทัยวิทย จำนวน 20 คน

6.4.6 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

ตารางที่ 7 รายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง

คุณค่าศิลปะ	พฤติกรรมที่คาดหวัง	คำอธิบายพฤติกรรม
1. ศิลปะช่วยพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการ	สังเกตรายละเอียดได้ดี	เมื่อครูสื่อที่ผู้สอนนำเสนอ นักเรียนสามารถบอกรายละเอียดต่างๆที่ปรากฏในสื่อได้
	ผลงานมีเอกลักษณ์	ผลงานของนักเรียนมีความแตกต่างจากผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่ในห้อง เช่น แนวคิด เทคนิคที่ใช้ หรือรายละเอียดที่ปรากฏในผลงาน
	แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อน	ความคิดเห็นของนักเรียนมีประเด็นหรือรายละเอียดที่แตกต่างจากนักเรียนส่วนใหญ่ในห้อง (แต่ยังอยู่ในเนื้อหาเดียวกัน ไม่นอกเรื่อง)
	ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์	นักเรียนตอบคำถามโดยสิ่งที่ตอบมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ แสดงถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์
2. ศิลปะทำให้ชื่นชม ความงาม เห็นคุณค่าใน ศิลปวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม	ชื่นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ	แสดงอาการชื่นชมชอบงานศิลปะที่ครูนำเสนอ มีการแสดงความรู้สึกในทางบวก (เช่น ยิ้ม หรือทำเสียง “ว้าว” “โอ้โฮ”) แสดงความคิดเห็นในทางบวก
	จัดเก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ	เก็บอุปกรณ์และทำความสะอาดห้องเรียนเมื่อเสร็จกิจกรรม โดยไม่บ่นหรือแสดงอาการเบื่อหน่ายไม่พอใจ
	ชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม	แสดงอาการชื่นชมเมื่อครูนำเสนอวัฒนธรรมต่างๆ แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในทางบวก เชื่อมโยงถึงประสบการณ์และความประทับใจส่วนตัว

ตารางที่ 7 รายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง (ต่อ)

คุณค่าศิลปะ	พฤติกรรมที่คาดหวัง	คำอธิบายพฤติกรรม
2. ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปะวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม	ชื่นชมและแสดงความเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	แสดงออกถึงความสนใจและความชื่นชมในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในทางบวก เชื่อมโยงถึงประสบการณ์และความประทับใจส่วนตัว
3. ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะ	แสดงความคิดเห็นว่า ศิลปะมีประโยชน์อย่างไร สำคัญอย่างไร กับตนเองและผู้อื่น
	มีสมาธิในการเรียน	ตั้งใจฟังผู้สอน ไม่พูดแทรก เวลาทำงานไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย ไม่รบกวนเพื่อน
	เรียนด้วยความสนุกสนาน	ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆด้วยความกระตือรือร้น
	ชื่นชมผลงานของเพื่อน	แสดงอาการชื่นชอบ ยกย่อง ชมเชย ประทับใจผลงานของเพื่อน แสดงความคิดเห็นในทางบวก
4. ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง	ช่วยเหลือเพื่อนระหว่างทำงาน	ช่วยเหลือเพื่อนโดยไม่ต้องให้ครูปอก ไม่แสดงอาการหงุดหงิด หรือรำคาญ
	มั่นใจในผลงานของตนเอง	เมื่อมีใครถามเกี่ยวกับผลงาน สามารถอธิบายด้วยความมั่นใจ ไม่ปิดบังหรือพยายามหลบหลีก เมื่อต้องนำเสนอหน้าห้องไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือกลัว
	ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม	ไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือเขินอาย ไม่ได้เถียงหรือแสดงอารมณ์ทางลบ เมื่อเพื่อนหรือครูวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานตน

6.5 แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน เป็นแบบสอบถามในรูปแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) โดยใช้สอบถามนักเรียน ก่อนเริ่มการเรียนการสอน เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้ประกอบในการอภิปรายผล แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียนมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

6.5.1 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถามและตัวอย่างแบบสอบถามจากหนังสือ วารสาร เอกสารและงานวิจัยต่างๆ

6.5.2 สร้างแบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน จำนวน 11 ข้อ

6.5.3 นำแบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.5.4 แก้ไขแบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน ตามข้อเสนอนแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุทัยพิทย จำนวน 20 คน

6.5.5 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

6.6 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ใช้สอบถามนักเรียน หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนทั้ง 7 ครั้งแล้ว แบบสอบถามชุดนี้แยกออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นแบบรายงานตนเอง ในรูปแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert's Scale) จำนวน 10 ข้อ โดยกำหนดค่าคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 2 เป็นแบบคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) จำนวน 4 ข้อ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

6.6.1 ศึกษาแนวทางการสร้างแบบสอบถาม และแบบรายงานตนเองแบบมาตราส่วนประมาณค่า จากหนังสือ วารสาร และเอกสารต่างๆ

6.6.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

6.6.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม แล้วจึงนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงทางด้านเนื้อหา (Content Validity) ความครอบคลุมของเนื้อหา และการใช้ภาษา เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.3.4 แก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอุทัยพิทยาคม จำนวน 20 คน

6.3.5 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยต่อไป

คุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ในงานวิจัยครั้งนี้มีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ความเที่ยงตรง (Validity) ตามโครงสร้างของเนื้อหา และมีเกณฑ์ในการพิจารณาผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังต่อไปนี้ (รายชื่อของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดแสดงไว้ในภาคผนวก ก)

1. ผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์การสอนอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 ท่าน
2. นักวิชาการทางศิลปศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องศิลปศึกษาและการใช้หลักสูตร จำนวน 2 ท่าน
3. นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม จำนวน 1 ท่าน
4. นักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องการวัดและการประเมินผลทางการศึกษา จำนวน 1 ท่าน

7. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) ที่เลือกเรียนวิชาเลือกเสรี “ศิลปะรวมมิตร” ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน มีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

7.1 นำแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ และแบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะ ก่อนเรียน (Pre-Test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาให้ให้นักเรียนทำก่อนดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เวลาทั้งหมด 25 นาที เมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบทดสอบและแบบวัดเจตคติ นำแบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียนให้นักเรียนทำโดยใช้เวลาประมาณ 5 นาที

7.2 ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปใช้สอนกับกลุ่มประชากร โดยทำการทดลองสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที (1 คาบ) รวมระยะเวลา 7 สัปดาห์ ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จะมีกิจกรรมแตกต่างกัน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมและติดตามประเมินผล ในขณะที่ทำกิจกรรมในแต่ละเรื่อง ผู้ช่วยในการสังเกตพฤติกรรม 2 ท่านทำการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียน โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยทำขึ้น และผู้ช่วยในการวิจัยอีก 1 ท่านทำหน้าที่บันทึกภาพระหว่างการทำกิจกรรม

7.3 หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดตามแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ และแบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะ หลังเรียน (Post-Test) ฉบับเดิม เพื่อวัดระดับการเห็นคุณค่าศิลปะของนักเรียนหลังจากที่เรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปแล้ว

7.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

7.5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและผลงานของนักเรียนเพื่อประเมินผลงานในแต่ละเรื่องที่เรียนตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ผลต่อไป

ตารางที่ 8 รายละเอียดในการดำเนินการทดลอง

วัน เดือน ปี	เวลา	กิจกรรม / จุดประสงค์	เครื่องมือ
6 ม.ค. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50 (กลุ่มละ 1 คาบ จำนวน 2 กลุ่ม)	- ทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) - สอบถามภูมิหลังของนักเรียน - กิจกรรมที่ 1 “My Avatar” การรับรู้และแสดงออกถึง เอกลักษณ์ของตนเอง การยอมรับ เอกลักษณ์ของผู้อื่น	- แบบทดสอบเกี่ยวกับ คุณค่าศิลปะ - แบบวัดเจตคติต่อคุณค่า ศิลปะ - แบบสอบถามภูมิหลังของ นักเรียน - แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - แบบสังเกตพฤติกรรม
27 ม.ค. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50	- กิจกรรมที่ 2 “หุ่นเคลื่อนไหว” การศึกษาผลงานประติมากรรม ของศิลปินหญิง มีเซียม ยิบอิน ซอย	- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 - แบบสังเกตพฤติกรรม
3 ก.พ. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50	- กิจกรรมที่ 3 “วาดภาพด้วยเท้า” การยอมรับความบกพร่องทาง ร่างกาย	- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 - แบบสังเกตพฤติกรรม

ตารางที่ 8 รายละเอียดในการดำเนินการทดลอง(ต่อ)

วัน เดือน ปี	เวลา	กิจกรรม / จุดประสงค์	เครื่องมือ
10 ก.พ. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50	- กิจกรรมที่ 4 “สัตว์ในจินตนาการ” การแสดงวัฒนธรรมไทยผ่านทาง วัฒนธรรมเชิงทัศน์	- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 - แบบสังเกตพฤติกรรม
17 ก.พ. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50	- กิจกรรมที่ 5 “ตุ่งล้านนา” การแสดงออกทางศิลปะของ ชุมชนและท้องถิ่น	- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 - แบบสังเกตพฤติกรรม
24 ก.พ. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50	- กิจกรรมที่ 6 “พรมดอกไม้” อิทธิพลของศาสนาที่ส่งผลต่อ ศิลปะ - กิจกรรมที่ 7 “ท่องโลกไปกับ ศิลปะ” (ส่งงานล่วงหน้า) กิจกรรมกลุ่ม สร้างและนำเสนอ งานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจ จากวัฒนธรรมที่สนใจ	- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 และ 7 - แบบสังเกตพฤติกรรม
3 มี.ค. 54	13:10 – 14:00 14:00 – 14:50	- กิจกรรมที่ 7 “ท่องโลกไปกับ ศิลปะ” (นำเสนอผลงาน) กิจกรรมกลุ่ม สร้างและนำเสนอ งานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจ จากวัฒนธรรมที่สนใจ - ทดสอบหลังเรียน (Post-test) - แบบสอบถามความคิดเห็นที่มี ต่อการเรียนศิลปะแบบพหุ วัฒนธรรม	- แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 - แบบสังเกตพฤติกรรม - แบบทดสอบเกี่ยวกับ คุณค่าศิลปะ - แบบวัดเจตคติต่อคุณค่า ศิลปะ - แบบสอบถามความ คิดเห็นที่มีต่อการเรียน ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS for Windows) โดยมีการวิเคราะห์ในแต่ละส่วน ดังนี้

8.1 แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ นำแบบทดสอบทั้งก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) มาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการทดสอบค่า t-t est แล้วจึงนำมาเปรียบเทียบความมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

8.2 แบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะ นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบในแต่ละข้อ โดยให้คำตอบตามอัตราการประมาณค่า ซึ่งมีสเกล 5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ มาตรวจให้คะแนนในแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดความหมายค่าตัวเลขดังนี้

ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก (Positive Scale) ในการตอบมีการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
ไม่แน่ใจ	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale) ในการตอบมีการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	1
เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
ไม่แน่ใจ	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	5

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแล้ว นำไปเปรียบเทียบเกณฑ์เพื่อแปลความหมายคะแนน ดังนี้

4.50-5.00	หมายถึง	มีเจตคติต่อศิลปะในระดับมากที่สุด
3.50-3.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศิลปะในระดับมาก
2.50-3.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศิลปะในระดับปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศิลปะในระดับน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	มีเจตคติต่อศิลปะในระดับมีระดับน้อยที่สุด

นำค่าเฉลี่ยของแบบสอบถามก่อนเรียน(Pre-Test) และหลังเรียน(Post-Test) มาเปรียบเทียบเพื่อหาค่าความแตกต่าง

8.3 แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน นำมาแจกแจงความถี่แต่ละข้อ แล้วจึงนำมาหาค่าร้อยละ (Percentage)

8.4 แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน นำมาแจกแจงความถี่แต่ละข้อ แล้วจึงนำมาหาค่าร้อยละ (Percentage)

8.5 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า นำมาแจกแจงความถี่ของคำตอบในแต่ละข้อ โดยให้คำตอบตามอัตราการประมาณค่า ซึ่งมีสเกล 5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ มาตรวจให้คะแนนในแต่ละข้อ แล้วนำมาหาค่ามัธยฐานเลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดความหมายค่าตัวเลขดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	4
ไม่แน่ใจ	ค่าคะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	ค่าคะแนนเท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่าคะแนนเท่ากับ	1

เมื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแล้ว นำไปเปรียบเทียบเกณฑ์เพื่อแปลความหมายคะแนน ดังนี้

4.50-5.00	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด
3.50-3.49	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยมาก
2.50-3.49	หมายถึง	มีระดับความเห็นด้วยปานกลาง
1.50-2.49	หมายถึง	มีระดับมีระดับความเห็นด้วยน้อย
1.00-1.49	หมายถึง	มีระดับมีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบคำถามปลายเปิด นำมาจัดหมวดหมู่หาค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

9. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

9.1 หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient Alpha) ของครอนบาช (Cronbach's Alpha)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ	α	=	สัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	k	=	จำนวนข้อสอบ
	s_1^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

s_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนผู้รับการทดสอบทั้งหมด หรือ กำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนผู้รับการทดสอบทั้งหมด

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

9.2 การหาค่าร้อยละ

ร้อยละ = $\frac{\text{จำนวนผู้ที่แสดงพฤติกรรมลักษณะต่างๆ} \times 100}{\text{จำนวนคน}}$

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

9.3 หาค่ามัชฌิมเลขคณิต โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ \bar{X} = ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
 f = ความถี่ของข้อมูลแต่ละชั้น
 X = จุดกลางของแต่ละชั้น
 N = จำนวนคนทั้งหมด

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

9.4 หาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากสูตร

$$S_x = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \frac{(\sum fx)^2}{N}}$$

เมื่อ S_x = ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 $\sum fx$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนกับความถี่
 $\sum fx^2$ = ผลรวมของผลคูณระหว่างคะแนนกำลังสองกับความถี่

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

9.5 สถิติทดสอบที่ t-test คำนวณได้จากสูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ \bar{X}_1 = คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
 \bar{X}_2 = คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
 S_1^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มควบคุม

S_2^2 = ค่าความแปรปรวนของคะแนนกลุ่มทดลอง

n_1 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุม

n_2 = จำนวนกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลอง

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

9.6 ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence : IOC) จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ = หมายถึง ผลรวมของคะแนนจากผู้ทรงคุณวุฒิทุกคน

n = หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคำถามที่มีความตรงตามเนื้อหาจะมีค่า IOC เข้าใกล้ 1.00 ถ้าข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรจะปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

(อวยพร เรื่องตระกูล, 2552)

10. การสรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัย

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามสถิติที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ คือศึกษาผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่วนการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการสรุปรวมผลจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลและสาระสำคัญจากการทดลอง และอภิปรายถึงข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้

11. การนำเสนอรายงานการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ส่วนข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบความเรียงและการจัดลำดับความถี่

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

- 1.1 การเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
- 1.2 การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
- 1.3 การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม โดยแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเจตคติต่อศิลปะ ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

- 2.1 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
- 2.2 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
- 2.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 9 การเปรียบเทียบคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ลำดับนักเรียน	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน
1	32	34
2	35	36
3	31	36
4	33	33
5	39	36
6	38	35
7	14	23
8	34	38
9	35	36
10	35	37
11	34	35
12	33	38
13	38	35
14	19	25
15	39	40
16	38	40
17	36	33
18	33	34
19	37	38
20	40	40
21	36	38
22	31	35
23	35	33
24	35	34
25	38	36
26	36	38
27	32	36
28	37	39
ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	34.00	35.39

จากตารางที่ 9 พบว่า คะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม มีความแตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนมากกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

การทดสอบ	N	\bar{X}	S.D.	t-test	P
ก่อนเรียน	28	34.00	5.56	-2.469	.020
หลังเรียน	28	35.39	3.85		

** P < .05

จากตารางที่ 10 พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะก่อนเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม โดยแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน

ด้านที่	ประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t-test	P
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1	ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (รวม 4 ข้อ เต็ม 8 คะแนน)	6.92	1.15	7.17	1.09	-1.00	.362
2	ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (รวม 8 ข้อ เต็ม 16 คะแนน)	13.32	2.79	13.96	2.28	-2.23	.034

** P<.05

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม โดยแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน (ต่อ)

ด้านที่	ประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t-test	P
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
3	ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม (รวม 5 ข้อ เต็ม 10 คะแนน)	8.68	1.49	8.82	1.25	-0.52	.602
4	ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่น ในตนเอง (รวม 3 ข้อ เต็ม 6 คะแนน)	5.07	1.18	5.43	0.88	-2.17	.039

** P<.05

จากตารางที่ 11 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม สูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะก่อนเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมในความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนเจตคติต่อศิลปะ ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อ	ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	4.18	1.56	เจตคติระดับมาก
2*	ศิลปินไม่ใช่อาชีพที่นายกย่อง	3.86	1.38	เจตคติระดับมาก
3	การเรียนศิลปะทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่แปลกใหม่	4.04	1.26	เจตคติระดับมาก
4*	จินตนาการไม่สำคัญเท่าความรู้	3.50	1.31	เจตคติระดับมาก
5	คนที่เก่งศิลปะเป็นคนที่น่าชื่นชม	3.75	1.07	เจตคติระดับมาก
6	คนที่แต่งกายสวยงาม สะอาด ถูกกาลเทศะ แสดงว่ามีรสนิยม ที่ดี	3.32	1.12	เจตคติระดับ ปานกลาง
7	ศิลปะไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชาติอื่น	4.14	1.13	เจตคติระดับมาก
8*	การท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย	3.61	1.25	เจตคติระดับมาก
9	นักเรียนอยากรู้จักศิลปินของไทยและต่างชาติมากขึ้น	3.17	1.11	เจตคติระดับ ปานกลาง
10	ธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ	4.07	1.33	เจตคติระดับมาก
11	ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์	4.14	1.20	เจตคติระดับมาก
12*	ศิลปะไม่จำเป็นสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	3.71	1.42	เจตคติระดับมาก
13*	ทำงานศิลปะเฉพาะในเวลาเรียนก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้อง ทำนอกเหนือจากเวลาเรียนอีก	4.14	1.20	เจตคติระดับมาก
14	เวลาทำงานศิลปะ นักเรียนจะรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียด	3.89	1.19	เจตคติระดับมาก
15	นักเรียนชอบทำงานศิลปะในเวลาว่าง	3.50	1.37	เจตคติระดับมาก
16	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานเป็นสิ่งที่ดี	3.93	1.05	เจตคติระดับมาก
17*	คนที่ทำผลงานไม่เหมือนคนอื่น เป็นพวกแปลกประหลาด	3.86	1.43	เจตคติระดับมาก
18*	นักเรียนไม่สบายใจเมื่อเห็นผลงานศิลปะของเพื่อนสวยกว่า	3.46	1.42	เจตคติระดับ ปานกลาง
19	นักเรียนภูมิใจที่ผลงานของตัวเองมีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร	3.82	1.15	เจตคติระดับมาก
20*	นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน	3.07	1.33	เจตคติระดับปาน กลาง

*หมายเหตุ: ทำการกลับค่าทางสถิติ (Recode) เนื่องจากเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale)

จากตารางที่ 12 พบว่า ระดับเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ก่อนเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($3.50 < \bar{X} < 4.49$) ยกเว้นข้อ 6, 9,
18 และ 20 ที่อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 13 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียน
ประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อ	ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	4.89	0.37	เจตคติระดับมากที่สุด
2*	ศิลปินไม่ใช่อาชีพที่น่ายกย่อง	4.21	1.47	เจตคติระดับมาก
3	การเรียนศิลปะทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งแปลกใหม่	4.64	0.55	เจตคติระดับมากที่สุด
4*	จินตนาการไม่สำคัญเท่าความรู้	3.32	1.56	เจตคติระดับปานกลาง
5	คนที่เก่งศิลปะเป็นคนที่น่าชื่นชม	4.39	0.95	เจตคติระดับมาก
6	คนที่แต่งกายสวยงาม สะอาด ถูกกาลเทศะ แสดงว่ามีรสนิยมที่ดี	3.71	1.35	เจตคติระดับมาก
7	ศิลปะไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชาติอื่น	4.82	0.39	เจตคติระดับมากที่สุด
8*	การท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย	3.29	1.60	เจตคติระดับปานกลาง
9	นักเรียนอยากรู้จักศิลปินของไทยและต่างชาติมากขึ้น	3.96	1.29	เจตคติระดับมาก
10	ธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ	4.75	0.64	เจตคติระดับมากที่สุด
11	ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์	4.57	0.79	เห็นด้วยมากที่สุด
12*	ศิลปะไม่จำเป็นสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	3.93	1.63	เจตคติระดับมาก
13*	ทำงานศิลปะเฉพาะในเวลาเรียนก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องทำนอกเหนือจากเวลาเรียนอีก	4.00	1.49	เจตคติระดับมาก
14	เวลาทำงานศิลปะ นักเรียนจะรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียด	4.39	0.99	เจตคติระดับมาก
15	นักเรียนชอบทำงานศิลปะในเวลาว่าง	4.39	0.87	เจตคติระดับมาก
16	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานเป็นสิ่งที่ดี	4.57	0.69	เจตคติระดับมากที่สุด
17*	คนที่ทำผลงานไม่เหมือนคนอื่น เป็นพวกแปลกประหลาด	3.71	1.63	เจตคติระดับมาก
18*	นักเรียนไม่สบายใจเมื่อเห็นผลงานศิลปะของเพื่อนสวยกว่า	3.50	1.62	เจตคติระดับมาก
19	นักเรียนภูมิใจที่ผลงานของตัวเองมีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร	4.50	0.79	เจตคติระดับมากที่สุด
20*	นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน	3.07	1.60	เจตคติระดับปานกลาง

*หมายเหตุ: ทำการกลับค่าทางสถิติ (Recode) เนื่องจากเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale)

จากตารางที่ 13 พบว่า ระดับเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($3.50 < \bar{X} < 4.49$) ได้แก่ข้อ 2, 5, 6, 9, 12, 13, 14, 15, 17 และ 18 รองลงมาคือระดับมากที่สุด ($4.50 < \bar{X} < 5.00$) ได้แก่ข้อ 1, 3, 7, 10, 11, 16 และ 19 รองลงมาคือระดับปานกลาง ($2.50 < \bar{X} < 3.49$) ได้แก่ข้อ 4, 8 และ 20

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อ	ข้อความ	ก่อนเรียน		หลังเรียน	
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1	ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์	4.18	1.56	4.89	0.37
2*	ศิลปินไม่ใช่อาชีพที่น่ายกย่อง	3.86	1.38	4.21	1.47
3	การเรียนศิลปะทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่แปลกใหม่	4.04	1.26	4.64	0.55
4*	จินตนาการไม่สำคัญเท่าความรู้	3.50	1.31	3.32	1.56
5	คนที่เก่งศิลปะเป็นคนที่น่าชื่นชม	3.75	1.07	4.39	0.95
6	คนที่แต่งกายสวยงาม สะอาด ถูกกาลเทศะ แสดงว่ามีรสนิยมที่ดี	3.32	1.12	3.71	1.35
7	ศิลปะไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชาติอื่น	4.14	1.13	4.82	0.39
8*	การท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย	3.61	1.25	3.29	1.60
9	นักเรียนอยากรู้จักศิลปินของไทยและต่างชาติมากขึ้น	3.17	1.11	3.96	1.29
10	ธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ	4.07	1.33	4.75	0.64
11	ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์	4.14	1.20	4.57	0.79
12*	ศิลปะไม่จำเป็นสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ	3.71	1.42	3.93	1.63
13*	ทำงานศิลปะเฉพาะในเวลาเรียนก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องทำนอกเหนือจากเวลาเรียนอีก	4.14	1.20	4.00	1.49
14	เวลาทำงานศิลปะ นักเรียนจะรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียด	3.89	1.19	4.39	0.99
15	นักเรียนชอบทำงานศิลปะในเวลาว่าง	3.50	1.37	4.39	0.87
16	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานเป็นสิ่งที่ดี	3.93	1.05	4.57	0.69
17*	คนที่ทำผลงานไม่เหมือนคนอื่น เป็นพวกแปลกประหลาด	3.86	1.43	3.71	1.63
18*	นักเรียนไม่สบายใจเมื่อเห็นผลงานศิลปะของเพื่อนสวยกว่า	3.46	1.42	3.50	1.62
19	นักเรียนภูมิใจที่ผลงานของตัวเองมีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร	3.82	1.15	4.50	0.79
20*	นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน	3.07	1.33	3.07	1.60

*หมายเหตุ: ทำการกลับค่าทางสถิติ (Recode) เนื่องจากเป็นข้อความเชิงลบ (Negative Scale)

จากตารางที่ 14 พบว่า ค่ามัชฌิมเลขคณิตของแบบวัดเจตคติต่อศิลปะหลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะสูงกว่าก่อนเรียน ยกเว้นในข้อ 4, 8, 13 และ 17 ที่ค่ามัชฌิมเลขคณิตต่ำลงเล็กน้อย และในข้อ 20 ที่ค่ามัชฌิมเลขคณิตมีค่าเท่าเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่ามีค่ามากขึ้น ค่ามัชฌิมเลขคณิตที่มากขึ้นจึงอาจเป็นเพราะมีค่าสุดโต่งก็เป็นได้ เมื่อดูในภาพรวมแล้วจึงสามารถสรุปได้ว่า การเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยแบบวัดเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนมีค่าสูงขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ตารางที่ 15 ค่าความถี่ ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

กิจกรรมที่	ชื่อกิจกรรม	ข้อที่ 1				รวมคุณค่าศิลปะข้อที่ 1	ข้อที่ 2				รวมคุณค่าศิลปะข้อที่ 2	ข้อที่ 3					รวมคุณค่าศิลปะข้อที่ 3	ข้อที่ 4		รวมคุณค่าศิลปะข้อที่ 4	รวมคุณค่าศิลปะทั้งหมด
		สังเกตรายละเอียดได้	ผลงานมีเอกลักษณ์	แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง	ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์		ชื่นชมงานศิลปะที่ดูน่าสนใจ	เก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ	ชื่นชมวัฒนธรรม	ชื่นชมธรรมชาติ		เห็นประโยชน์ของศิลปะ	มีสมาธิในการเรียน	เรียนด้วยความสนุกสนาน	ชื่นชมงานของเพื่อน	ช่วยเหลือเพื่อนระหว่างทำงาน		มั่นใจในผลงานตนเอง	ตอบสนองการวิจารณ์เหมาะสม		
1	My Avatar	29	11	12	27	78	16	10	13	2	41	1	22	27	5	36	151	14	15	29	300
2	หุ่นเคลื่อนไหว	7	11	4	29	51	10	27	0	0	37	1	22	25	8	3	79	4	6	10	177
3	วาดภาพด้วยเท้า	0	11	8	22	41	18	26	0	0	44	14	27	27	10	9	87	8	3	11	183
4	สัตว์ในจินตนาการ	32	11	10	58	111	20	13	16	0	48	0	17	21	9	6	53	10	5	15	227
5	ตุ๊กล้านนา	16	8	13	18	55	26	8	25	0	59	4	28	21	11	9	67	14	5	19	200
6	พรมดอกไม้	20	14	35	10	79	27	14	23	21	85	7	17	27	11	10	72	12	6	18	254
7	ท่องโลกไปกับศิลปะ	0	20	28	14	62	0	0	7	0	7	7	8	20	7	0	42	11	19	30	141
	รวม	104	86	110	178	478	117	97	84	23	321	34	141	168	61	73	551	73	59	132	1482
	\bar{x}	14.8	12.2	15.7	25.4	68.3	16.7	13.8	12	3.2	45.8	4.8	20.1	24	8.7	10.4	78.7	10.4	8.4	18.8	211.7
	S.D.	13.0	3.81	11.3	15.8	23.5	9.4	9.7	10.2	7.8	23.5	4.9	6.8	3.4	2.2	11.8	35.3	3.5	6.0	7.9	53.2

จากตารางที่ 15 พบว่า ความถี่ของพฤติกรรมนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันไปตามจุดประสงค์ของแผนการจัดการเรียนรู้ เมื่อดูแยกตามรายด้านตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน พบว่า ในด้านที่ 1 ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการนั้น กิจกรรมสัตว์ในจินตนาการมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย

1.1 สังเกตรายละเอียดได้ดี และ 1.4 ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ ประเด็นย่อย 1.2 ผลงานมีเอกลักษณ์นั้น กิจกรรมท่องโลกไปกับศิลปะมีความถี่สูงสุด และประเด็นย่อย 1.3 แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อน กิจกรรมพรมดอกไม้ไม่มีความถี่สูงสุดในด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมความงามเห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมพรมดอกไม้ไม่มีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 2.1 ชื่นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ และ 2.4 ชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติ ในประเด็นย่อย 2.2 จัดเก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบนั้น กิจกรรมหุ่นเคลื่อนไหวมีความถี่สูงสุด ส่วนประเด็นย่อย 1.3 ชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น กิจกรรมตุ๊กตาด้านนามีความถี่สูงสุด ในด้านที่ 3 ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม กิจกรรม My Avatar มีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 3.5 ช่วยเหลือเพื่อนระหว่างทำงาน ในประเด็นย่อย 3.1 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะนั้น กิจกรรมวาดภาพด้วยเท้ามีความถี่สูงสุด ประเด็นย่อย 3.2 มีสมาธิในการเรียน กิจกรรมตุ๊กตาด้านนา มีความถี่สูงสุด ประเด็นย่อย 3.3 เรียนด้วยความสนุกสนานนั้น มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรม My Avatar กิจกรรมวาดภาพด้วยเท้า และกิจกรรมพรมดอกไม้ ในประเด็นย่อย 3.4 ชื่นชมผลงานของเพื่อน มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 กิจกรรม คือ ตุ๊กตาด้านนา และพรมดอกไม้ ในด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองนั้น กิจกรรมท่องโลกไปกับศิลปะมีความถี่สูงสุด รวมทั้งในประเด็นย่อย 4.2 ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม ส่วนประเด็นย่อย 4.1 มั่นใจในผลงานของตนเองนั้นกิจกรรมที่มีความถี่สูงสุดมี 2 กิจกรรม คือ My Avatar และตุ๊กตาด้านนา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ตารางที่ 16 ค่าความถี่ และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ลำดับ ที่	ข้อความถาม	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	เพศ - ชาย - หญิง	15	53.58
		13	46.42
2	อาชีพของผู้ปกครอง - รับราชการ - พนักงานบริษัท - ธุรกิจส่วนตัว - อื่นๆ	10	35.71
		8	28.57
		5	17.85
		5	17.85
3	ผู้ปกครองให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมศิลปะหรือไม่ - ไม่สนับสนุน - สนับสนุน - พาไปชมนิทรรศการหรือการแสดงศิลปะ - ทำกิจกรรมศิลปะร่วมกับนักเรียน - ให้นักเรียนเรียนศิลปะเพิ่มเติมภายนอกโรงเรียน - อื่นๆ	4	4
		24	24
		6	25
		8	33.33
		8	33.33
		2	8.34
4	นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการเรียนศิลปะ - ไม่ชอบ เพราะ ผลงานออกมาไม่สวย - ชอบ เพราะ... - สนุก - ทำให้ผ่อนคลาย - ฝึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ - ไม่มีเหตุผล	1	3.57
		27	96.43
		11	40.74
		5	18.51
		8	29.62
		3	11.13
5	นักเรียนเคยใช้เวลาว่างหรือวันหยุดทำกิจกรรมศิลปะหรือไม่ - เคย - ไม่เคย	25	89.28
		3	10.72

ตารางที่ 16 ค่าความถี่ และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความถาม	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
6	นักเรียนชอบกิจกรรมทางศิลปะประเภทใดมากที่สุด <ul style="list-style-type: none"> - การวาดภาพพระบายสี - การปั้น - การพิมพ์ภาพ - การประดิษฐ์ - การออกแบบสร้างสรรค์ - อื่นๆ 	12 3 0 8 3 2	42.85 10.71 0 28.57 10.71 7.14
7	นักเรียนชอบวาดภาพประเภทใดมากที่สุด <ul style="list-style-type: none"> - ภาพคน - ภาพเหตุการณ์ - ภาพทิวทัศน์ - ภาพการ์ตูน - ภาพแสดงเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ - อื่นๆ 	3 2 7 11 3 2	10.71 7.14 25 39.28 10.71 7.17
8	ภาคเรียนที่ผ่านมา นักเรียนได้เกรดวิชาศิลปะ... <ul style="list-style-type: none"> - เกรด 3 - เกรด 4 - ไม่บอกเกรด นักเรียนพอใจหรือไม่ <ul style="list-style-type: none"> - พอใจ - ไม่พอใจ 	1 16 11 28 0	3.57 57.14 39.28 100 0
9	นักเรียนคิดว่านักเรียนมีความสามารถทางศิลปะอยู่ในระดับใด <ul style="list-style-type: none"> - มาก - ปานกลาง - น้อย 	4 22 2	14.28 78.58 7.14

ตารางที่ 16 ค่าความถี่ และค่าร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียน (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความถาม	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
10	นักเรียนชอบครูผู้สอนวิชาศิลปะหรือไม่		
	- ชอบ	27	96.42
	- ไม่ชอบ	1	3.14
	ครูศิลปะแบบใดที่นักเรียนชอบ		
	- ใจดี ไม่ดุ	12	44.44
	- สบายๆ ไม่จู้จี้	5	18.51
	- เก่งศิลปะ	2	7.4
	- ช่วยฝึกความคิดสร้างสรรค์	1	3.7
- ไม่มีเหตุผล	5	18.51	
11	นักเรียนคาดหวังอะไรจากการเรียนศิลปะ		
	- วาดภาพสวยขึ้น ทักษะดีขึ้น	11	39.28
	- ฝึกความคิดสร้างสรรค์	3	10.71
	- นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และอนาคต	3	10.71
	- อื่นๆ เช่น ประสบการณ์ เกรด 4 ระบายอารมณ์ สนุก ฯลฯ	4	14.28
	- ไม่มีเหตุผล	7	25

จากตารางที่ 16 พบว่า นักเรียนชายมีจำนวนมากกว่านักเรียนหญิงเล็กน้อย ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุด รองลงมาคือพนักงานบริษัท ประกอบธุรกิจส่วนตัว และอาชีพอื่น ๆ ตามลำดับ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมศิลปะเพิ่มเติมเป็นอย่างดี ด้วยการทำกิจกรรมศิลปะร่วมกัน และการสนับสนุนให้เรียนศิลปะเพิ่มเติมมากที่สุด รองลงมาคือการพาไปชมนิทรรศการหรือการแสดงศิลปะ และการสนับสนุนด้วยวิธีอื่นๆ ตามลำดับ นักเรียนเกือบทุกคนชอบเรียนศิลปะ เพราะสนุก ทำให้ผ่อนคลาย ฝึกจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ส่วนนักเรียนที่ไม่ชอบเพราะผลงานออกมาไม่สวย นักเรียนส่วนใหญ่ทำงานศิลปะเพิ่มเติมในเวลาว่าง โดยกิจกรรมศิลปะที่นักเรียนชอบ คือการวาดภาพระบายสี งานประดิษฐ์ การออกแบบสร้างสรรค์และงานปั้น ตามลำดับ นักเรียนชอบวาดภาพการ์ตูนมากที่สุด รองลงมาคือภาพทิวทัศน์ ภาพคน และภาพเหตุการณ์ ตามลำดับ นักเรียนส่วนใหญ่ได้เกรด 4 และพอใจในเกรดของตนเอง นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความสามารถทางศิลปะอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนส่วนใหญ่ชอบครูศิลปะ เพราะใจดีไม่ดุ สบายๆ

ไม่รู้สึก เก่งศิลปะ และช่วยฝึกความคิดสร้างสรรค์ ตามลำดับ ความคาดหวังของนักเรียนต่อการเรียนศิลปะคือวาดภาพสวยขึ้น ทักษะดีขึ้น ฝึกความคิดสร้างสรรค์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ฯลฯ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม
ตารางที่ 17 ค่ามัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ข้อ	ข้อความ	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
1	นักเรียนชอบการเรียนการสอนในวิชาศิลปะรวมมิตร	4.50	0.84	เห็นด้วยมากที่สุด
2	นักเรียนรู้จักศิลปินและงานศิลปะมากขึ้น	4.25	0.93	เห็นด้วยมาก
3	นักเรียนได้รู้จักวัฒนธรรมไทยและต่างชาติมากขึ้น	4.21	0.99	เห็นด้วยมาก
4	นักเรียนมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนมากขึ้น	4.00	1.12	เห็นด้วยมาก
5	นักเรียนได้และเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและครูมากขึ้น	4.10	1.03	เห็นด้วยมาก
6	นักเรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต	4.00	0.94	เห็นด้วยมาก
7	ความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนศิลปะรวมมิตรสามารถนำไปใช้กับวิชาอื่นได้	4.39	0.83	เห็นด้วยมาก
8	นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนศิลปะมากขึ้น	4.21	1.10	เห็นด้วยมาก
9	นักเรียนสนุกกับการเรียนวิชาศิลปะรวมมิตร	4.42	1.03	เห็นด้วยมาก
10	นักเรียนชอบการเรียนศิลปะมากกว่าเดิม	4.21	0.96	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 17 พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ยกเว้นข้อ 1 คือ นักเรียนชอบการเรียนการสอนในวิชาศิลปะรวมมิตรที่อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ค่าความถี่ และค่าร้อยละของความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบ

พหุวัฒนธรรม จำแนกตามกิจกรรม

ลำดับ ที่	ข้อความคำถาม / ความคิดเห็นของนักเรียน	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
1	กิจกรรมที่นักเรียนชอบที่สุด คือ		
	- ตู้งล้าंना	15	53.57
	เพราะ - สนุก	11	
	- เป็นงานที่ชอบอยู่แล้ว	1	
	- ช่วยฝึกสมาธิ	1	
	- ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์	1	
	- แปลกใหม่	1	
	- หุ่นเคลื่อนไหว	6	21.42
	เพราะ - สนุก	5	
	- ง่าย	1	
- My Avatar	4	14.28	
เพราะ - วาดรูปตัวเองและคนอื่นได้	2		
- ได้รู้ว่าเพื่อนเห็นเราเป็นอย่างไร	2		
- สัตว์ในจินตนาการ	2	7.14	
เพราะ - ชอบวาดรูป	1		
- ได้รู้จักสัตว์แปลกๆ	1		
- ท่องโลกไปกับศิลปะ	1	3.57	
เพราะ - สนุก	1		
2	กิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือ		
	- ไม่มี	6	21.42
	- วาดภาพด้วยเท้า	11	39.28
	เพราะ - ยาก งานออกมาไม่สวย	6	
	- เลอะเทอะ	4	
	- ไม่สนุก	1	
- หุ่นเคลื่อนไหว	3	10.71	
เพราะ - ไม่สนุก น่าเบื่อ	3		

ตารางที่ 18 ค่าความถี่ และค่าร้อยละของความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบ

พหุวัฒนธรรม (ต่อ)

ลำดับ ที่	ข้อความถาม	ความถี่ (คน)	ร้อยละ
3	กิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือ		
	- ตุงล้านนา	3	10.71
	เพราะ - ทำยาก ทำผิด	2	
	- เมื่อย	1	
	- พรหมดอกไม้	2	7.14
	เพราะ - ไม่ชอบใช้สีน้ำ	1	
- ไม่ชอบใช้สีชอล์ก	1		
- ท่องโลกไปกับศิลปะ	2	7.14	
เพราะ - ต้องให้เพื่อนทำให้	1		
- เบื่อ	1		
4	วิชานี้มีความแตกต่างจากการเรียนศิลปะปกติหรือไม่		
	- ต่าง	24	85.71
	เพราะ - มีกิจกรรมที่หลากหลาย	13	
	- มีความแปลกใหม่ แหวกแนว	6	
	- สนุกกว่า	2	
	- ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากกว่า	2	
	- เพราะมาจากหลายวัฒนธรรม	1	
- ไม่ต่าง	4	14.29	
5	ความรู้สึกที่มีต่อการเรียนวิชาศิลปะรวมมิตร		
	- ไม่มีเหตุผล	5	17.85
	- ชอบ สนุก	18	64.28
	- อาจารย์ใจดี สอนสนุก	3	10.71
	- ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น	2	7.14

จากตารางที่ 18 พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือ ตุงล้านนา หุ่นเคลื่อนไหว My Avatar สัตว์ในจินตนาการ และท่องโลกไปกับศิลปะ ตามลำดับ โดยเหตุผลที่ชอบกิจกรรมตุงล้านนา เพราะ สนุก ชอบ ช่วยฝึกสมาธิ ทำให้มีความคิดสร้างสรรค์ และแปลกใหม่ เหตุผลที่ชอบกิจกรรมหุ่นเคลื่อนไหว เพราะ สนุกและง่าย เหตุผลที่ชอบกิจกรรมMy Avatar เพราะ ทำให้วาดรูปตนเองและคนอื่นได้ และได้รู้ว่าคนอื่นเห็นเราเป็นอย่างไร เหตุผลที่ชอบกิจกรรมสัตว์ในจินตนาการ เพราะชอบวาดรูปและได้รู้จักสัตว์แปลกๆ เหตุผลที่ชอบกิจกรรมท่องโลกไปกับศิลปะ เพราะสนุก กิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือ วาดภาพด้วยเท้า ไม่มี หุ่นเคลื่อนไหว ตุงล้านนา พรมดอกไม้ และท่องโลกไปกับศิลปะ ตามลำดับ โดยเหตุผลที่ไม่ชอบกิจกรรมวาดภาพด้วยเท้า เพราะ ยาก ผลงานออกมาไม่สวย เลอะเทอะ และไม่สนุก เหตุผลที่ไม่ชอบกิจกรรมหุ่นเคลื่อนไหว เพราะ ไม่สนุก น่าเบื่อ เหตุผลที่ไม่ชอบกิจกรรมตุงล้านนา เพราะทำยาก ทำผิด และเมื่อย เหตุผลที่ไม่ชอบกิจกรรมพรมดอกไม้ เพราะไม่ชอบใช้สีน้ำ สีชอล์ก เหตุผลที่ไม่ชอบกิจกรรมท่องโลกไปกับศิลปะเพราะต้องให้เพื่อนทำให้ และน่าเบื่อ นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าวิชานี้มีความแตกต่างจากการเรียนศิลปะปกติ เพราะมีกิจกรรมที่หลากหลายมีความแปลกใหม่ แหวกแนว สนุกกว่า ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากกว่า และกิจกรรมมาจากหลากหลายวัฒนธรรม ตามลำดับ ความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนศิลปะรวมมิตรคือ ชอบ สนุก ไม่มีเหตุผล อาจารย์ใจดี สอนสนุก และได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจะมีคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การเลือกอย่างเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม) ที่เลือกเรียนวิชาเลือกเสรี “ศิลปะรวมมิตร” ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 28 คน แบ่งเป็นนักเรียนหญิง 13 คน นักเรียนชาย 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ เพื่อใช้วัดระดับการเห็นคุณค่าศิลปะของนักเรียนก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) มีลักษณะเป็นแบบวัดสถานการณ์ปลายปิด 3 ตัวเลือก โดยมีคำถามหรือสถานการณ์เกี่ยวกับการเห็นคุณค่าศิลปะ และตัวเลือกที่มีระดับการเห็นคุณค่าที่แตกต่างกัน 3 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกตัวเลือกที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเองมากที่สุดเพียงข้อเดียว ระดับคะแนนมีตั้งแต่ 0, 1 และ 2 โดยตัวเลือก 0 แสดงว่าไม่แสดงการเห็นคุณค่าศิลปะเลย ตัวเลือก 1 แสดงการเห็นคุณค่าศิลปะบ้าง ตัวเลือก 2 แสดงถึงการเห็นคุณค่าศิลปะในระดับสูง
2. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน เพื่อใช้สอน 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 คาบ คาบละ 50 นาที โดยมีโครงสร้างประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ แนวคิด สาระการเรียนรู้ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล สื่อการสอน และบันทึกหลังการสอนซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตาม

แนวทางการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Bates (2000) โดยแบ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ออกเป็น 4 ขั้น คือ 1) ขั้นแนะนำวัฒนธรรม 2) ขั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม 3) ขั้นสร้างผลงาน และ 4) ขั้นสรุปผล นอกจากนี้ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้อย่างประกอบด้วยเกณฑ์การให้คะแนนผลงาน แบบรูบริก (Rubric Score) เพื่อใช้ในการประเมินผลงานของนักเรียน รวมทั้งใบงานและใบความรู้ เพื่อสรุปเนื้อหาสาระที่ได้เรียน และอธิบายขั้นตอนในการทำงาน

3. แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ เป็นแบบรายงานตนเอง (Self-Report) ที่มุ่งให้นักเรียนแสดง ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อข้อความหรือสถานการณ์ที่เน้นการรับรู้คุณค่า โดยใช้รูปแบบมาตรา ส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) ของLikert (Likert's Scale) จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม ประเด็นด้านคุณค่าศิลปะจากหลักสูตรแกนกลาง 2551 ทั้ง 4 ประเด็น โดยข้อความมีทั้งเชิงลบ และเชิงบวก โดยกำหนดค่าคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4. แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมแบบบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่ คาดหวัง โดยผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้สังเกตและบันทึกที่ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน แบบสังเกต พฤติกรรมประกอบด้วย ตารางแสดงรายละเอียดของพฤติกรรมที่คาดหวัง ซึ่งสังเคราะห์จากคุณค่า ศิลปะทั้ง 4 ประเด็น และตารางบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่คาดหวัง

5. แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน เป็นแบบสอบถามในรูปแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) โดยใช้สอบถามนักเรียน ก่อนเริ่มการเรียนการสอน เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้ประกอบในการอภิปรายผล

6. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม เป็น แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ใช้สอบถามนักเรียน หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนทั้ง 7 ครั้งแล้ว แบบสอบถามชุดนี้แยกออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วน แรกเป็นแบบรายงานตนเอง ในรูปแบบมาตราส่วนการประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert (Likert's Scale) จำนวน 10 ข้อ โดยกำหนดค่าคำตอบออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนที่ 2 เป็นแบบคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) จำนวน 4 ข้อ

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มโดยการนำแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ และแบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะ ก่อนเรียน (Pre-Test) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาให้นักเรียนทำก่อน ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้เวลาทั้งหมด 25 นาที เมื่อเสร็จสิ้นการทำแบบทดสอบและ แบบวัดเจตคติ นำแบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียนให้นักเรียนทำโดยใช้เวลาประมาณ 5 นาที

นำแผนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปใช้สอนกับกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสอน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที (1 คาบ) รวมระยะเวลา 7 สัปดาห์ ซึ่งในแต่ละสัปดาห์จะมีกิจกรรมแตกต่างกัน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ควบคุมและติดตามประเมินผล ในขณะที่ทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง ผู้ช่วยในการสังเกตพฤติกรรม 2 ท่านทำการบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมที่ผู้วิจัยทำขึ้น และผู้ช่วยในการวิจัยอีก 1 ท่านทำหน้าที่บันทึกภาพระหว่างการทำกิจกรรมหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดตามแผนการสอน ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ และแบบวัดเจตคติต่อคุณค่าศิลปะหลังเรียน (Post-Test) ฉบับเดิม เพื่อวัดระดับการเห็นคุณค่าศิลปะของนักเรียนหลังจากที่เรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปแล้ว และแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม หลังจากนั้นผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามและผลงานของนักเรียนเพื่อประเมินผลงานในแต่ละเรื่องที่เรียนตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ผลต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

1. คะแนนการรับรู้คุณค่าศิลปะ

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการรับรู้คุณค่าศิลปะเฉลี่ยจากแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นหลังจากเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ($\bar{X} = 35.39$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 34.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย

1.2 เมื่อพิจารณาแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยรายด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ

ด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 13.96$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 13.32$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 5.42$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 5.07$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาตามค่าเฉลี่ยคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะที่เพิ่มขึ้นในรายชื่อด้านที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง (\bar{X} เพิ่มขึ้น 0.12) รองลงมาคือ ด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (\bar{X} เพิ่มขึ้น 0.08) รองลงมาคือ ด้านที่ 1 ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (\bar{X} เพิ่มขึ้น 0.06) ด้านที่มีความเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 3 ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม (\bar{X} เพิ่มขึ้น 0.03)

2. คะแนนเจตคติต่อศิลปะ

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นหลังจากเรียนศิลปะแบบบูรณาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เจตคติต่อศิลปะข้อที่คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ นักเรียนชอบเรียนศิลปะในเวลาว่าง (เพิ่มขึ้น 0.89) นักเรียนอยากรู้จักศิลปินไทยและต่างชาติมากขึ้น (เพิ่มขึ้น 0.79) และ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (เพิ่มขึ้น 0.71)

2.2 เมื่อพิจารณาคะแนนเจตคติต่อศิลปะก่อนเรียน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ยกเว้นข้อ 6 คนที่แต่งกายสวยงาม สะอาด ถูกกาลเทศะ แสดงว่ามีรสนิยมดี ข้อที่ 9 นักเรียนอยากรู้จักศิลปินไทยและต่างชาติมากขึ้น ข้อที่ 18 นักเรียนไม่สบายใจเมื่อเห็นผลงานศิลปะของเพื่อนสูงกว่า และข้อ 20 นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน ที่อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง

ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.18$) ศิลปะไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชนชาติอื่น ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์ และ ทำงานศิลปะเฉพาะในห้องเรียนก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องทำงานนอกเหนือจากเวลาเรียนอีก ($\bar{X} = 4.14$) และธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ ($\bar{X} = 4.07$) ส่วนข้อที่คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน ($\bar{X} = 3.07$) นักเรียนอยากรู้จักศิลปินไทยและต่างชาติมากขึ้น ($\bar{X} = 3.17$) และ คนที่แต่งกายสวยงาม สะอาด ถูกกาลเทศะ แสดงว่ามีรสนิยมที่ดี ($\bar{X} = 3.32$)

2.3 เมื่อพิจารณาคะแนนเจตคติต่อศิลปะหลังเรียน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ยกเว้นข้อที่ 1 ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ข้อที่ 3 การเรียนศิลปะทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งใหม่ ข้อที่ 7 ศิลปะของไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชาติอื่น ข้อที่ 10 ธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ ข้อที่ 11 ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์,

ข้อที่ 16 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานศิลปะเป็นสิ่งที่ดี และข้อที่ 19 นักเรียนภูมิใจที่ผลงานของตัวเองมีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร ที่อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ส่วนข้อที่ 4 จินตนาการไม่สำคัญเท่าความรู้ ข้อที่ 8 การท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย และข้อที่ 20 นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน ที่อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.89$) ศิลปะไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชนชาติอื่น ($\bar{X} = 4.82$) และธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ ($\bar{X} = 4.75$) ส่วนข้อที่คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน ($\bar{X} = 3.07$) การท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย ($\bar{X} = 3.29$) และ จินตนาการไม่สำคัญเท่าความรู้ ($\bar{X} = 3.32$)

3. ผลการสังเกตพฤติกรรม

ผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ขณะร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ทั้ง 7 กิจกรรม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

3.1 เมื่อพิจารณาแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน พบว่า ด้านที่มีความถี่เฉลี่ยต่อกิจกรรมมากที่สุด คือ ด้านที่ 1 ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (ความถี่เฉลี่ย 17.8 ครั้ง/กิจกรรม) รองลงมาคือด้านที่ 3 ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม (ความถี่เฉลี่ย 15.74 ครั้ง/กิจกรรม) รองลงมาคือด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมในความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม (ความถี่เฉลี่ย 11.45 ครั้ง/กิจกรรม) และด้านที่มีความถี่เฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง (ความถี่เฉลี่ย 9.4 ครั้ง/กิจกรรม)

3.2 เมื่อพิจารณาแยกตามพฤติกรรมในแต่ละด้าน พบว่า พฤติกรรมที่มีความถี่สูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ (ความถี่เฉลี่ย 25.4 ครั้ง/กิจกรรม) เรียนด้วยความสนุกสนาน (ความถี่เฉลี่ย 24 ครั้ง/กิจกรรม) และมีสมาธิในการเรียน (ความถี่เฉลี่ย 20.1 ครั้ง/กิจกรรม) ส่วนพฤติกรรมที่มีความถี่เฉลี่ยน้อยที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ ชื่นชมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ความถี่เฉลี่ย 3.2 ครั้ง/กิจกรรม) แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะ (ความถี่เฉลี่ย 4.8 ครั้ง/กิจกรรม) และตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม (ความถี่เฉลี่ย 8.4 ครั้ง/กิจกรรม)

ด้านที่ 1 ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการนั้น กิจกรรมสัปดาห์ในจินตนาการมีความถี่สูงที่สุด (111 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมสังเกตรายละเอียดได้ดี (32 ครั้ง) และตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ (58 ครั้ง) พฤติกรรมผลงานมีเอกลักษณ์นั้น กิจกรรมท่องเที่ยวไปกับ

ศิลปะมีความถี่สูงสุด (20 ครั้ง) และพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อน กิจกรรมพรมดอกไม้ไม่มีความถี่สูงสุด (35 ครั้ง)

ในด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กิจกรรมพรมดอกไม้ไม่มีความถี่สูงสุด (85 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมชื่นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ (27 ครั้ง) และ ชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติ (21 ครั้ง) ในพฤติกรรมจัดเก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบนั้น กิจกรรมหุ่นเคลื่อนไหวมีความถี่สูงสุด (27 ครั้ง) ส่วนพฤติกรรมชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้น กิจกรรมตุ๊กต่านามมีความถี่สูงสุด (25 ครั้ง)

ในด้านที่ 3 ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม กิจกรรม My Avatar มีความถี่สูงสุด (151 ครั้ง) รวมทั้งในพฤติกรรมช่วยเหลือเพื่อนระหว่างทำงาน (36 ครั้ง) ในพฤติกรรมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะนั้น กิจกรรมวาดภาพด้วยเท้ามีความถี่สูงสุด (14 ครั้ง) พฤติกรรมมีสมาธิในการเรียน กิจกรรมตุ๊กต่านาม มีความถี่สูงสุด (28 ครั้ง) พฤติกรรมเรียนด้วยความสนุกสนานนั้น มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 3 กิจกรรม คือ กิจกรรม My Avatar กิจกรรมวาดภาพด้วยเท้า และกิจกรรมพรมดอกไม้ (27 ครั้ง) พฤติกรรมชื่นชมผลงานของเพื่อน มีความถี่สูงสุดเท่ากัน 2 กิจกรรม คือ ตุ๊กต่านาม และพรมดอกไม้ (11 ครั้ง)

ในด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองนั้น กิจกรรมท่องโลกไปกับศิลปะมีความถี่สูงสุด (30 ครั้ง) รวมทั้งพฤติกรรมตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม (19 ครั้ง) ส่วนพฤติกรรมมั่นใจในผลงานของตนเองนั้น กิจกรรมที่มีความถี่สูงสุดมี 2 กิจกรรม คือ My Avatar และตุ๊กต่านาม (14 ครั้ง)

3.3 เมื่อพิจารณาจำแนกตามกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 “My Avatar” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ ช่วยเหลือเพื่อนระหว่างทำงาน (36 ครั้ง) สังเกตรายละเอียดได้ดี (29 ครั้ง) ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์และเรียนด้วยความสนุกสนาน (27 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 2 “หุ่นเคลื่อนไหว” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ (29 ครั้ง) จัดเก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ (27 ครั้ง) และเรียนด้วยความสนุกสนาน (25 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 3 “วาดภาพด้วยเท้า” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีสมาธิในการเรียนและเรียนด้วยความสนุกสนาน (27 ครั้ง) จัดเก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ (26 ครั้ง) และตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ (22 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 4 “สัตว์ในจินตนาการ” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์ (58 ครั้ง) สังเกตรายละเอียดได้ดี (32 ครั้ง) และเรียนด้วยความสนุกสนาน (21 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 5 “ตุ้งล้านนา” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีสมาธิในการเรียน (28 ครั้ง) ขึ้นชมในวัฒนธรรม (25 ครั้ง) และขึ้นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ (26 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 6 “พรมดอกไม้” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง (35 ครั้ง) ขึ้นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ (27 ครั้ง) และขึ้นชมในวัฒนธรรม (23 ครั้ง)

กิจกรรมที่ 7 “ท่องโลกไปกับศิลปะ” พฤติกรรมที่มีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก คือ แสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง (28 ครั้ง) ผลงานมีเอกลักษณ์และเรียนด้วยความสนุกสนาน (20 ครั้ง) และตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม (19 ครั้ง)

4. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

จากแบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.58) ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ (ร้อยละ 35.71) ผู้ปกครองส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนนักเรียนในการทำกิจกรรมศิลปะ (ร้อยละ 85.71) โดยการทำกิจกรรมศิลปะร่วมกันกับนักเรียน และให้นักเรียนเรียนศิลปะเพิ่มเติมภายนอกโรงเรียน (ร้อยละ 33.33) นักเรียนส่วนใหญ่ชอบการเรียนศิลปะ (ร้อยละ 96.43) เพราะสนุก (ร้อยละ 40.74) นักเรียนส่วนใหญ่เคยใช้เวลาว่างหรือวันหยุดในการทำกิจกรรมศิลปะ (ร้อยละ 89.28) กิจกรรมศิลปะที่นักเรียนชอบ คือ การวาดภาพระบายสี (ร้อยละ 42.85) โดยนักเรียนชอบวาดภาพการ์ตูนมากที่สุด (ร้อยละ 39.28) ภาคเรียนที่ผ่านมานักเรียนได้เกรด 4 ในวิชาศิลปะ (ร้อยละ 57.14) และนักเรียนพอใจกับเกรด (ร้อยละ 100) นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความสามารถทางศิลปะอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 78.58) นักเรียนส่วนใหญ่ชอบครูผู้สอนวิชาศิลปะ (ร้อยละ 96.42) โดยครูศิลปะแบบที่นักเรียนชอบ คือ ครูที่ใจดี ไม่ดุ (ร้อยละ 44.44) นักเรียนส่วนใหญ่คาดหวังว่าการเรียนศิลปะจะทำให้สามารถวาดภาพได้สวยงามขึ้น มีทักษะทางศิลปะดีขึ้น (ร้อยละ 39.28)

5. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม สามารถสรุปผลได้ดังนี้

5.1 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า ข้อที่ 1 นักเรียนชอบการเรียนการสอนในวิชานี้ มีคะแนนเฉลี่ยจัดอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ส่วนข้ออื่น ๆ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 1 นักเรียนชอบการเรียนการสอนในวิชานี้ ($\bar{X} = 4.5$) ข้อ 9 นักเรียนสนุกกับการเรียนวิชานี้ ($\bar{X} = 4.42$) และข้อ 7 ความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนวิชานี้สามารถนำไปใช้กับวิชาอื่นได้

($\bar{x} = 4.393$) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือข้อ 4 นักเรียนมั่นใจในการสร้างผลงานศิลปะของตนเองมากขึ้น และข้อ 6 นักเรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต ($\bar{X} = 4$)

5.2 เมื่อพิจารณาจากการตอบข้อคำถามปลายเปิดของนักเรียนสามารถสรุปผลได้ดังนี้ กิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุด คือกิจกรรมตุ๊กล้านนา (ร้อยละ 53.57) เพราะสนุก (ร้อยละ 73.33) กิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือกิจกรรมวาดภาพด้วยเท้า (ร้อยละ 39.28) เพราะยาก ผลงานออกมาไม่สวย (ร้อยละ 54.54) นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการเรียนการสอนวิชานี้มีความแตกต่างจากการเรียนการสอนศิลปะปกติ (ร้อยละ 85.71) เนื่องจากมีกิจกรรมที่หลากหลายมากกว่า (ร้อยละ 54.16) ความรู้สึกที่นักเรียนมีต่อการเรียนการสอนวิชานี้คือ ชอบ สนุก (ร้อยละ 64.28)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียน

จากการศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

1.1 เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่านักเรียนมีการรับรู้คุณค่าศิลปะในระดับที่สูงขึ้น ด้วยเหตุผลดังนี้

1.1.1 การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates (2000)

มีกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะจากวัฒนธรรมที่หลากหลายในชั้นแนะนำวัฒนธรรม แล้วจึงให้นักเรียนแสดงความรู้สึกของตนเองที่มีต่องานศิลปะในชั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม หลังจากนั้นจึงให้นักเรียนได้สร้างผลงานศิลปะของตนเองเพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงกับวัฒนธรรมนั้นๆ และสรุปผลการเรียนรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน จากขั้นตอนเหล่านี้นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้านคุณค่าอย่างเป็นระบบ เมื่อพิจารณาจากลำดับขั้นการเรียนรู้ด้านจิตพิสัยของ Krathwohl และคนอื่นๆ (1973) 3 ขั้นแรก พบว่า การเรียนรู้ด้านจิตพิสัยมีการพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่ขั้นแรก การรับรู้คุณค่าที่เกิดจากการที่นักเรียนได้รู้จักสิ่งเร้า การเต็มใจในการรับสิ่งเร้า และการคัดเลือกสิ่งเร้า แล้วจึงพัฒนาเป็นขั้นที่ 2 คือการตอบสนองต่อสิ่งเร้า นั้น ด้วยความยินยอม ความเต็มใจ และพึงพอใจในการตอบสนอง แล้วจึงจะเกิดระดับขั้นที่ 3 คือการรับรู้คุณค่า นักเรียนจะเกิดการรับรู้ถึงคุณค่าที่มีคุณค่า เกิดความชื่นชอบ และรับมาเป็นคุณค่าของตน การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ

Jane K. Bates ในชั้นแนะนำวัฒนธรรมทำให้นักเรียนได้รู้จักศิลปะ วัฒนธรรม และความสำคัญของศิลปะในด้านที่นักเรียนอาจยังไม่รู้ ในชั้นแนะนำวัฒนธรรม นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งก็คือการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เมื่อนักเรียนเกิดความสนใจในงานศิลปะที่ครูนำเสนอ และได้สร้างผลงานของตนเองจนสำเร็จ นักเรียนจะเกิดความพึงพอใจและเกิดความตระหนักด้านคุณค่าขึ้น เมื่อนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนทำยบทเรียนจะทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับคุณค่านั้นชัดเจนยิ่งขึ้น การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates จึงทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้คุณค่าศิลปะได้มากขึ้น

1.1.2 การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates เน้นให้นักเรียนได้รับความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะและบริบทด้านวัฒนธรรม ไปพร้อมๆกับเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทางสุนทรีย์ผ่านทางการสังเกต และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิลปะอย่างอิสระ ดังที่ Eisner (1972) แสดงความคิดเห็นว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะนั้นจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (Cognitive-Affective Interactions) Krizmire (1993) กล่าวว่า คุณค่าประกอบด้วยข้อเท็จจริง (Fact) และความรู้สึก (Attitude) ครูผู้สอนศิลปะศึกษาควรใช้การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย เช่น ความรู้สึก ความชื่นชอบ เป็นสื่อในการสอนเด็กให้เข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริงด้านคุณค่า โดยเปิดโอกาสในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อผลงานศิลปะ สอดคล้องกับแนวทางการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านศิลปะของ Winslow (1942) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้คุณค่าศิลปะประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ การเรียนรู้ศิลปะในด้านอารมณ์ (An Emotional Type of Appreciation) เป็นการเรียนรู้คุณค่าศิลปะจากการได้ชมงาน แล้วเกิดเป็นความชื่นชมและเข้าถึงหรือซาบซึ้งในศิลปะ ซึ่งระดับความชื่นชมนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์การดูงานศิลปะ และการเรียนรู้คุณค่าศิลปะในด้านหลักการ (An Intellectual Type of Appreciation) ซึ่งมีพื้นฐานจากการเข้าใจหลักการ และเทคนิคทางศิลปะ เป็นการชื่นชมที่ได้จากการแยกแยะหรือวิเคราะห์องค์ประกอบเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และความซาบซึ้งในคุณค่า เมื่อองค์ประกอบ 2 ด้านนี้ประกอบกันจะทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าในศิลปะมากขึ้น และสอดคล้องกับทฤษฎีของ Chapman (1978) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะนั้นต้องทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการในการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ กับสิ่งที่นักเรียนเรียนรู้อยู่แล้ว จากประสบการณ์ของตน และแสดงออกถึงการเรียนรู้ทั้งในด้านการแสดงออก (To Express) ผ่านทางการสร้างผลงานศิลปะ และการตอบรับ (To Respond) ผ่านทางการบรรยาย การตีความ และการประเมินค่าสิ่งที่ได้เรียนรู้ควบคู่กันไป การเรียนศิลปะที่พึงประสงค์จึงไม่สามารถเน้นเพียงแค่การสร้างผลงานได้ แต่ควรให้เด็กได้ศึกษางานศิลปะ และแสดงถึงการตอบรับที่มีต่องานชิ้นนั้นๆ จึงจะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของศิลปะศึกษาอย่างแท้จริง

1.1.3 การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates ใช้ประเด็นด้าน วัฒนธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียนเป็นสื่อในการเรียนศิลปะ ทำให้นักเรียน สามารถเชื่อมโยงศิลปะเข้ากับชีวิตของตนเอง และสร้างความเข้าใจอย่างเป็นรูปธรรมได้ง่ายขึ้น Bates (2000) กล่าวว่า ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ผลเมื่อนักเรียนสามารถเชื่อมโยง วัฒนธรรมที่เรียนรู้ใหม่กับวัฒนธรรมของตนเองได้ กล่าวคือการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องให้นักเรียน เรียนรู้ทั้งวัฒนธรรมใหม่ (Outside Part) และวัฒนธรรมของตนเอง (Inside Part) ควบคู่กันไป สอดคล้องกับ Best (1996) ที่กล่าวว่า การจะทำให้ นักเรียนเห็นคุณค่าของศิลปะนั้นทำได้โดยการ เชื่อมโยงศิลปะเข้ากับวิถีชีวิตของนักเรียนเอง โดยการแสดงให้เห็นว่าไม่ว่าจะเป็นงาน ศิลปะจากวัฒนธรรมใด ยุคสมัยใด ก็มากจากประเด็นที่มีความเป็นสากล ไม่ว่าจะเป็น ความรัก ความสุข อิศราภาพ ความตาย สงคราม ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้กับมนุษย์ทุกคน จึงไม่ใช่ เรื่องยากที่จะทำความเข้าใจ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประเด็นในงานศิลปะกับ ชีวิตประจำวันของตนเองได้ และเกิดการตระหนักในคุณค่าศิลปะขึ้น นอกจากนั้นการชี้ให้นักเรียน เห็นถึงความสำคัญของศิลปะในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นความสวยงามหรือประโยชน์ใช้สอย โดยไม่ได้ถือว่าศิลปะเป็นสิ่งที่สูงส่งแต่เป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป จะทำให้นักเรียนตระหนัก ถึงความสำคัญของศิลปะในชีวิตของตนเอง และเห็นคุณค่าศิลปะมากขึ้น

1.1.4 การเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเน้นที่การยอมรับความแตกต่างของ นักเรียน และเห็นความสำคัญของนักเรียนในรายบุคคล การเรียนการสอนจึงอยู่ในบรรยากาศของ ความเป็นกันเอง เปิดกว้างในการแสดงความคิดเห็น กิจกรรมมีความยากง่ายเหมาะสมสอดคล้อง กับช่วงวัยของเด็ก และมีความหลากหลายน่าสนใจ ทำให้นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานกับการ เรียน หากนักเรียนมีความสุขกับการเรียนแล้วจะทำให้เกิดความสนใจ ใส่ใจ และเห็นคุณค่าในการ เรียนศิลปะตามมา สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2541) ซึ่งให้แนวทางการเรียนการสอนเพื่อทำให้เด็กมีความสุขไว้ว่า บทเรียน ต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะและความสามารถของเด็ก วิธีการเรียนสนุก ไม่น่าเบื่อหรือกดดัน มี กิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อการสอนที่น่าสนใจ หากนักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขแล้วจะสามารถ เรียนรู้ได้ดี การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และเกิดเป็นพื้นฐานความใฝ่เรียนอันจะเป็น ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในอนาคต

1.2 เมื่อพิจารณาแยกตามประเด็นด้านคุณค่าศิลปะ 4 ด้าน พบว่า

1.2.1 ด้านที่พบความเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ด้านที่ 4 ศิลปะช่วยส่งเสริมความ เชื่อมั่นในตนเอง เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมทำให้นักเรียนมีความเข้าใจใน อัตลักษณ์ของตนเองมากขึ้น ได้รู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เกิดเป็น ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-Esteem) และภูมิใจในวัฒนธรรมของตน อมรวิรัช นาครทรรพ

(2549) กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรากเหง้าและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของตน ทำให้นักเรียนบังเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าทางวัฒนธรรมของตน และมีความตระหนักในหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกหน่วยหนึ่งทางวัฒนธรรม การสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจึงทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ คักดีชัย เกียรตินาคินทร์ (2542) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างทัศนคติต่อตนเองและชุมชน ผลการวิจัยพบว่าคุณค่าศิลปกรรมส่งผลต่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่อตนเอง พร้อมกันกับความผูกพันในชุมชน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเหตุผล การตระหนักถึงคุณค่าศิลปะจึงทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อตนเองและชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อิศมาแอ สมายล์ (2553) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มตัวอย่างสูงขึ้น

นอกจากนั้นการเลือกกิจกรรมที่มีความยากง่ายเหมาะสม สอดคล้องกับวัยของนักเรียนจะทำให้เด็กเรียนรู้สึกประสบความสำเร็จ เกิดเป็นความภาคภูมิใจในตนเอง ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546) กล่าวว่า การทำงานศิลปะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ตระหนักถึงศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ สิ่งเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้เด็กกล้าแสดงออก กล้าคิด และกล้าทำ สอดคล้องกับ เลิศ อานันท์ (2535) ที่กล่าวไว้ว่า ถ้าเด็กประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมที่ตนชอบ จะสร้างความรู้สึภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมรอบข้างได้

1.2.2 ด้านที่พบความเปลี่ยนแปลงรองลงมาคือ ด้านที่ 2 ศิลปะทำให้ชื่นชมในความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมทำให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทางสุนทรียะ เกิดความชื่นชมในความงามของสิ่งรอบตัว เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเน้นการให้นักเรียนสังเกตงานศิลปะและแสดงออกถึงสิ่งที่รับรู้ได้จากผลงานศิลปะรับข้อมูลจากผู้สอน ทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะด้วยตนเอง แตกต่างจากการสอนแบบเก่าที่นักเรียนได้รับความรู้ด้านสุนทรียะจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว (Hurwitz, 1977) มะลิฉัตร เอื้ออานันท์ (2543) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการรับรู้ เป็นรากฐานของประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ สอดคล้องกับ อำไพ ติรณสาร (2536) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะทางศิลปะศึกษาย่อมมาจากการรับรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ัญญุรัตน์ อิศวนนท์ (2545) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลการสอนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกตที่มีต่อการรับรู้เชิงสุนทรียของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หลังจากการเรียนศิลปะโดยใช้กระบวนการสังเกต นักเรียนมีคะแนนจากแบบทดสอบการรับรู้เชิงสุนทรียะสูงขึ้น ดังนั้นการฝึกให้นักเรียนสังเกตจะทำให้เด็กเรียนรู้และเข้าถึงประสบการณ์ทางสุนทรียะ เกิดเป็น

ความชื่นชมในความงามของสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็งานศิลปะ หรือความงามของสิ่งแวดล้้อมได้ง่ายขึ้น

กระบวนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมของ Jane K. Bates (2000) ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการรับรู้ทางสุนทรียะของ McFee and Degge (1977) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการรับรู้ทางสุนทรียะของนักเรียน นอกเหนือจากความพร้อมของนักเรียน บรรยากาศการเรียนรู้อในห้องเรียนแล้ว การใช้สื่อที่เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ในการเรียนรู้ การให้ข้อมูลอย่างเหมาะสม การเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและประมวลสิ่งที่เรียนรู้ได้ออกมาเป็นคำพูดหรือผลงานศิลปะ รวมถึงการให้ผลสะท้อนกลับจากเพื่อนและผู้สอน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้ในเชิงสุนทรียะ อันเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจึงทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้ทางสุนทรียะมากขึ้น

นอกจากนั้นการนำเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมมาเป็นสื่อในการสอนศิลปะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ทำให้เกิดเป็นความชื่นชม การยอมรับ และเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมของผู้อื่น สอดคล้องกับ บัญญัติ ยงย่น และชัยวัฒน์ ฆดุงพงค์ (2550) ว่ากิจกรรมศิลปะที่นำเสนอเกี่ยวกับวัฒนธรรมสามารถทำให้นักเรียนยอมรับและเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และวัฒนธรรมของผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานของการยอมรับในความแตกต่างและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mason (2009) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมในประเทศไต้หวัน Mason มีความเห็นว่าการสอนศิลปะศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเป็นวิธีที่เหมาะสมในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับวัฒนธรรมของตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบวัฒนธรรมของตนเองและวัฒนธรรมตะวันตกได้ และทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมตนเองมากยิ่งขึ้น การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมจึงทำให้การสอนศิลปะศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างความตระหนักรู้ด้านวัฒนธรรม และสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

2. เจตคติของนักเรียนที่มีต่อศิลปะ

จากการศึกษาผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเจตคติต่อศิลปะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า

2.1 เมื่อพิจารณาโดยรวม นักเรียนมีเจตคติต่อศิลปะในระดับที่สูงขึ้น ด้วยเหตุผลดังนี้

2.1.1 การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมส่งผลในการพัฒนาเจตคติที่มีต่อศิลปะของนักเรียนให้ดีขึ้นได้ เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่พัฒนา นักเรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ เนื่องจากการสร้างเจตคตินั้น

นักเรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในเรื่องนั้นๆ มากพอที่จะนำมาเปลี่ยนแปลงเจตคติของตนเอง การสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับทั้งความรู้จากผู้สอน ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆ และผู้สอน ทำให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์และการประเมินคุณค่า นอกจากนั้นยังเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านทาง การสร้างผลงานศิลปะ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของศิลปะด้วย ประสบการณ์ตรงของตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ธิชา นิมทองดี (2552) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม จิตสำนึกสากลของเยาวชน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า จิตสำนึกของมนุษย์เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ทั้ง ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยจากประสบการณ์ต่างๆ และก่อรูปขึ้นในจิตใจจนกลายเป็น ทักษะคิด ความเชื่อ และค่านิยม การจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเจตคติจึงจำเป็นต้องพัฒนา นักเรียนอย่างเป็นองค์รวม

2.1.2 การเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมนำสิ่งที่นักเรียนสนใจมาสร้าง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนการสอนสนุกสนานและเป็นกันเอง เพื่อให้ นักเรียนเกิดความพึงพอใจและเกิดเจตคติต่อศิลปะในทางบวก สอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมา น (2550) ที่กล่าวว่า ทุกคนสามารถพัฒนาเจตคติได้จากประสบการณ์ และความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีต่อประสบการณ์นั้นจะเป็นตัวตัดสินว่าเจตคติจะเป็นไปในทิศทางใด หากนักเรียนพึงพอใจ เจตคติจะเป็นไปในทางบวก หากนักเรียนไม่พึงพอใจ เจตคติก็จะพัฒนาไปในทางลบ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) ที่กล่าวว่า บทเรียนที่สนุก แปลกใหม่ จูงใจให้นักเรียนติดตามและอยากค้นคว้าเพิ่มเติม และจะทำให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน เกิดความรักที่จะเรียนในวิชานั้นๆ จนพัฒนาเป็นเจต คติที่ดีต่อการเรียนในที่สุด นักเรียนส่วนใหญ่ชื่นชอบที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย จึง ทำให้นักเรียนมีระดับเจตคติที่สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติวัฒน์ วนเมธิน (2546) ที่นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนรู้สึกชอบถ้าในวิชาศิลปะศึกษา คุณนำเนื้อหาเกี่ยวกับ วัฒนธรรมมาให้ฝึกปฏิบัติเสมอ

2.2 เมื่อพิจารณาแยกตามรายชื่อพบว่า

2.2.1 นักเรียนชอบทำงานศิลปะในเวลาว่างมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมที่ หลากหลายช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน แตกต่างจากการวาดภาพระบายสีที่นักเรียนได้ทำ อยู่บ่อยครั้งจนรู้สึกเบื่อหน่าย เมื่อนักเรียนได้ทดลองทำกิจกรรมที่ไม่คุ้นเคยทำให้เกิดความตื่นเต้น และอยากนำไปทดลองทำต่อนอกเหนือจากเวลาเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ Hurwitz (1977) ที่กล่าวว่า การสอนศิลปะในปัจจุบันควรให้ศึกษาศิลปะที่หลากหลาย ทั้งจิตรศิลป์ ประยุกต์ศิลป์

อีกทั้งงานศิลปะที่ปรากฏทางสื่อต่างๆ เช่น โฆษณาทางโทรทัศน์หรือนิตยสาร ใช้ตัวอย่างงานศิลปะของศิลปินจากหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียน พีระพงษ์ กุลพิศาล(2545) กล่าวว่าเด็กในวัย 9-11 ปีกำลังก้าวสู่วัยรุ่น จึงต้องการกิจกรรมที่หลากหลาย แปลกใหม่ และท้าทาย ครูผู้สอนจึงควรเลือกกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น งานออกแบบตกแต่งงานประดิษฐ์ งานที่มีขั้นตอนซับซ้อนขึ้น หรืองานที่สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวในสังคมปัจจุบัน

2.2.2 รองลงมาคือนักเรียนอยากรู้จักศิลปินของไทยและต่างชาติมากขึ้น

เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมใช้งานศิลปะจากหลากหลายวัฒนธรรมมาเป็นสื่อ ไม่จำกัดเฉพาะงานศิลปะที่มีชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว แต่รวมไปถึงงานศิลปะที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวันแต่ไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าศิลปะของสิ่งนั้น เช่น Avatar ตุง ฯลฯ นอกจากนั้นยังใช้การเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่ต้องการนำเสนอกับวัฒนธรรมของนักเรียน Bates (2000) กล่าวว่า ศิลปศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมจะสัมฤทธิ์ผลเมื่อนักเรียนสามารถเชื่อมโยงวัฒนธรรมที่เรียนรู้ใหม่กับวัฒนธรรมของตนเองได้ กล่าวคือการจัดการเรียนรู้อาจเป็นต้องให้นักเรียนเรียนรู้ทั้งวัฒนธรรมใหม่ (Outside Part) และวัฒนธรรมของตนเอง(Inside Part) ควบคู่กันไป เช่น ใช้ตัวการ์ตูนที่นักเรียนรู้จักอยู่แล้วเป็นสื่อในการสอนเกี่ยวกับสัตว์หิมพานต์ แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์ว่ามีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ และไม่ได้รู้สึกว่าเป็นศิลปะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไกลตัว จึงเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน เปิดใจกว้างและอยากศึกษาเกี่ยวกับงานศิลปะและศิลปินที่ตนเองไม่รู้จักเพิ่มเติม สอดคล้องกับ สุลักษณ์ ศรีบุรี (2534) ที่กล่าวว่า การที่จะทำให้เด็กเกิดความชื่นชมและรักที่จะเรียนในรายวิชาใดๆ นั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนมองเห็นคุณประโยชน์ของความรู้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ในเชิงประจักษ์ จึงจะทำให้เด็กเกิดการยอมรับในวิชา ตระหนักถึงคุณค่า เกิดความชื่นชมภูมิใจ อันนำไปสู่การมีค่านิยมที่ดี มีความรักและความสนใจที่จะไปหาความรู้เพิ่มเติมตามโอกาสและศักยภาพของบุคคลต่อไป

3. พฤติกรรมนักเรียน

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ขณะปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม พบว่านักเรียนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่คาดหวังครบทุกพฤติกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 นักเรียนตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์มากที่สุด เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเน้นเรื่องการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน การใช้คำถามของผู้สอนจึงเน้นไปที่คำถามปลายเปิด เพื่อให้นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ นอกจากนั้นการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมยังประกอบด้วย การสังเกต การวิเคราะห์ และการประเมินคุณค่าตามลำดับ เมื่อ

นักเรียนได้สังเกต นักเรียนจะมีความรู้พื้นฐานเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ และนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาใช้ในการประเมินคุณค่าของผลงานศิลปะชิ้นนั้น กระบวนการที่เกิดขึ้นทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์และเป็นเหตุเป็นผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ เตียมปิยะกุล (2552) ซึ่งศึกษาการใช้คำถามของครูศิลปะระดับประถมศึกษาว่า การที่นักเรียนจะสามารถตอบคำถามในระดับที่ใช้ความคิดระดับสูงมากขึ้นนั้น นักเรียนจำเป็นต้องมีความสามารถในการระลึกและจดจำสิ่งที่เคยรู้มาแล้วเสียก่อน ครูผู้สอนจึงควรเริ่มจากคำถามที่ใช้ความคิดระดับที่ต่ำกว่า เช่น คำถามแบบกำหนดทิศทาง คำถามเพื่อการค้นพบ แล้วจึงนำเข้าสู่คำถามเชิงวิเคราะห์ คำถามเชิงสังเคราะห์ และคำถามเชิงประเมินค่า และสอดคล้องกับ Graham (2009) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ด้านศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมในโรงเรียน โดยใช้กิจกรรมศิลปะเป็นหลัก เมื่อจบโปรแกรมพบว่านักเรียนมีระดับของความคิดขั้นสูงในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินคุณค่าในระดับที่สูงขึ้น

3.2 พฤติกรรมรองลงมาคือ นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเน้นให้นักเรียนมีความสุขกับการเรียน ด้วยแนวทางที่สอดคล้องกับแนวทางการสอนให้เด็กเกิดความสุขในการเรียน ตามทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข (กิตติยวดี บุญชื้อ และคนอื่น ๆ, 2541) ได้แก่ บทเรียนเริ่มจากง่ายไปหายาก คำนึงถึงความสามารถและความสนใจของนักเรียน มีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาอื่นๆ วิธีการเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ ไม่ยึดเยียดหรือกดดัน มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดของเด็กมากกว่าการท่องจำ เปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสถึงความงามของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัว มีกิจกรรมที่หลากหลาย สนุกและท้าทาย สื่อการสอนหลากหลายและน่าสนใจ สุดท้ายคือการประเมินผลที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก มุ่งประเมินผลในภาพรวมมากกว่าตัวผลงาน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ประเมินผลตนเอง การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางเช่นนี้ทำให้นักเรียนสนุก มีความสุข กระตือรือร้นและให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี

4. ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

จากการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม พบว่า

4.1 นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม ซึ่งนักเรียนได้แสดงทรรศนะเพิ่มเติมว่า การเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมมีกิจกรรมที่หลากหลาย แตกต่างจากกิจกรรมในวิชาศิลปะทั่วไป กิจกรรมมีความแปลกใหม่ หลากแนว เน้นให้นักเรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของตนเอง นักเรียนจึงรู้สึกมีความสุขและสนุกสนานกับการ

เรียนสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) ซึ่งให้แนวทางการเรียนการสอนเพื่อทำให้เด็กมีความสุขไว้ว่า บทเรียนต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะและความสามารถของเด็ก วิธีการเรียนสนุก ไม่น่าเบื่อหรือกดดัน มีกิจกรรมที่หลากหลาย หากนักเรียนเรียนรู้ที่มีความสุขแล้วจะสามารถเรียนรู้ได้ดี การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2 เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่นักเรียนชอบที่สุด พบว่า นักเรียนชอบกิจกรรมตุ๊กตาด้านนามากที่สุด เพราะรู้สึกสนุก เมื่อพิจารณาจากผลงานศิลปะพบว่า ผลงานจากกิจกรรมตุ๊กตาด้านนามีคะแนนประเมินอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากการสร้างผลงานในกิจกรรมตุ๊กตาด้านนามันเน้นที่การทำงานเป็นขั้นตอน มากกว่าการแสดงออกถึงทักษะทางศิลปะหรือความคิดสร้างสรรค์ ทำให้นักเรียนมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างผลงานได้ง่าย นักเรียนไม่รู้สึกลดดันว่าผลงานจะออกมาดีหรือไม่ เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมที่นักเรียนชอบน้อยที่สุด พบว่า นักเรียนชอบกิจกรรมวาดภาพด้วยเท้าน้อยที่สุด ทั้งที่ผลจากแบบสังเกตพฤติกรรมนั้นนักเรียนมีความสุขสนุกสนานในการเรียนมาก โดยนักเรียนให้เหตุผลว่าเพราะวาดยาก ผลงานออกมาไม่สวย เลอะเทอะ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า การที่นักเรียนชอบหรือไม่ชอบกิจกรรมไหน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความพึงพอใจในผลงาน กิจกรรมใดที่นักเรียนทำผลงานได้ดี นักเรียนจะชอบกิจกรรมนั้น ส่วนกิจกรรมที่นักเรียนเห็นว่าผลงานออกมาไม่ดี นักเรียนจะรู้สึกไม่ชอบกิจกรรมนั้น สอดคล้องกับพัฒนาการด้านศิลปะของเด็กในวัย 9-11 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวิกฤติของความเชื่อมั่น (Crisis of confidence) (Chapman, 1978) เนื่องจากเด็กจะพยายามพัฒนาการวาดภาพให้เหมือนจริง แต่จะไม่สามารถวาดได้อย่างที่ตนเองต้องการ ทำให้เกิดความท้อแท้และขาดความมั่นใจ หากผู้สอนเลือกกิจกรรมให้มีความยากง่ายเหมาะสม ทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความสุขในการเรียนมากขึ้น

5. ข้อสังเกตอื่นๆที่ได้จากการวิจัย

5.1 นักเรียนกลุ่มที่ทำการทดลองจริงส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานทางด้านศิลปะดี ทำให้คะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะก่อนเรียนค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับคะแนนแบบทดสอบเกี่ยวกับศิลปะก่อนเรียนของนักเรียนโรงเรียนอื่นที่ทำการทดลองใช้เครื่องมือ และเมื่อพิจารณาแบบทดสอบบางข้อพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้พื้นฐานในเรื่องนั้นๆอยู่แล้ว จึงมีนักเรียนที่ตอบถูกต้องเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นว่าความรู้พื้นฐานทางศิลปะของนักเรียนส่งผลต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากการเรียนรู้เกี่ยวกับคุณค่าศิลปะนั้นจำเป็นต้องใช้การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยควบคู่ไปกับการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย (Cognitive-Affective Interactions) (Eisner,

1972) หากนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะอยู่แล้ว จะส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจคุณค่าด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ McFee and Degge (1977) ว่านอกเหนือจากปัจจัยอื่นๆ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของคุณ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ความพร้อมของผู้เรียนก็ส่งผลต่อการรับรู้ทางศิลปะเช่นกัน ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าศิลปะจึงต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

5.2 ในแบบทดสอบข้อที่ 5 ซึ่งถามว่า ข้อใดคือห้องที่แสดงถึง “ความมีศิลปะ” ของเจ้าของห้อง พบว่านักเรียนส่วนหนึ่งตอบว่า ห้องของเจนนีข้าวของวางเป็นกองๆ พื้นห้องและโต๊ะมีรอยเลอะสี เมื่อสอบถามพบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งมีความเชื่อว่า ศิลปะมักจะมาพร้อมกับความเลอะเทอะ ยุ่งเหยิง ศิลปินคือคนที่ผมยาวรุงรัง แต่งกายแปลกประหลาดต่างจากคนทั่วไป เป็นต้น จึงเป็นข้อสังเกตว่า นักเรียนรับความเชื่อนี้มาจากแหล่งใด และครูผู้สอนศิลปะจะสามารถเปลี่ยนแปลงความเชื่อนี้ได้อย่างไร

5.3 ในขั้นสรุปผลการเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความมั่นใจในผลงานของตนเอง ยินดีที่จะนำเสนอผลงานให้เพื่อนๆดู สามารถอธิบายเกี่ยวกับผลงานของตนเองได้ แต่ไม่ค่อยกล้าวิจารณ์ผลงานของเพื่อน แม้ว่าเมื่อพิจารณาจากแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในด้านศิลปะช่วยส่งเสริมความมั่นใจในตนเองแล้ว นักเรียนจะตอบได้ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากแบบวัดเจตคติ พบว่า นักเรียนทราบว่าการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานเป็นสิ่งที่ดี และไม่ใช่เรื่องแปลกที่ผลงานของเราจะไม่เหมือนกับคนอื่น แต่นักเรียนก็ไม่สบายใจเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน เมื่อไม่ชอบถูกวิจารณ์ จึงไม่กล้าวิจารณ์คนอื่นด้วย โดยเฉพาะนักเรียนหญิงซึ่งสามารถสังเกตรายละเอียดได้ดี แสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ แต่มีการแสดงออกเรื่องการวิจารณ์ค่อนข้างน้อย ส่วนนักเรียนชายจะกล้าวิจารณ์มากกว่า โดยเฉพาะผลงานของเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มของตนเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การนำการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในการสอนตามโรงเรียนควรพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาเรียนที่เหมาะสม เนื่องจากการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมเน้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ดังนั้นระยะเวลาที่เหมาะสมควรเป็น 1 ชั่วโมงขึ้นไป หรืออาจใช้เวลา 2 คาบต่อการสอน 1 กิจกรรม

2. การจะสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมได้ดี ผู้สอนจำเป็นต้องมีความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรมของนักเรียน เพื่อให้สามารถสร้างกิจกรรมที่เหมาะสม สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่นักเรียนสนใจ และวัฒนธรรมที่ผู้สอนต้องการจะนำเสนอ

3. สื่อการสอนที่ใช้ควรมีความหลากหลาย หากสามารถพาเด็กไปศึกษาจากสถานที่จริง การใช้สื่อที่เป็นของจริง หรือให้เด็กเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญในวัฒนธรรมนั้นๆ จะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้มากกว่า และทำให้นักเรียนเข้าถึงวัฒนธรรมนั้นๆ ได้ง่าย

4. บรรยากาศในการสอนควรสนุกสนานและเป็นกันเอง เพื่อให้ นักเรียนมีความมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมไปใช้ในการสอนศิลปะนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลายที่มีระดับชั้นของการคิดและการใช้เหตุผลที่สูงขึ้น เพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนศิลปะในปัจจุบัน

2. ควรมีการฝึกอบรมครูผู้สอนศิลปะ หรือนิสิตนักศึกษาสาขาศิลปศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้แนวคิดด้านวัฒนธรรมในการสอนศิลปศึกษา

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการในการรับรู้และการสร้างคุณค่าของเด็กในเชิงคุณภาพ เช่น มีการทดสอบเป็นระยะ หรือมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล เพื่อนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการสอนเพื่อพัฒนาการรับรู้คุณค่าในอนาคต

4. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการวัดและการประเมินผลด้านการรับรู้คุณค่าที่มีความเป็นมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าของนักเรียนระดับชั้นต่างๆ ในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.
- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544**. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ, 2545.
- กรมสามัญศึกษา. **สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544)**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503**. พระนคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2503.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551: กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545- 2559): ฉบับสรุป**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, 2545.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2545.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. ศิลปศึกษากับการพัฒนาประเทศ. ใน **หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร. จรูญทัศน์ พุกกะมาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ตีรณสาร, 2519.
- กิตติวดี บุญเชื้อ และคนอื่นๆ. การเรียนรู้อย่างมีความสุข. ใน **การปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวคิด 5 ทฤษฎี**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไอดีเอ็นเอสแควร์, 2541.
- กীরติ บุญเชื้อ. **ปรัชญาศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- เกษร ธิตะจारी. **กิจกรรมศิลปะสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2543.

- เกสรี สุวรรณเรืองศรี. **การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- คะเนิงหา สุภานันท์. **ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาตามทฤษฎีDBAE ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- คำรณ หล้าเจริญสุข. **ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- งามพิศ สัตย์สงวน. **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: รามการพิมพ์, 2543.
- จรรยา สุวรรณทัต. **ธรรมชาติของเด็กวัยประถมศึกษา. ประชาชาติศึกษา.** 28, 11 (พฤศจิกายน 2526): 11-15.
- จรัญ คำยัง. **การวัดทักษะปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ, ม.ป.ป. (อัดสำเนา)
- จรรณ จัวนาน. **การศึกษาสำหรับสังคมหลายวัฒนธรรม. ใน สัมมนาประถมศึกษาสัมพันธ์ ครั้งที่ 15.** เชียงใหม่: โชตนาพรินท์ จำกัด, 2540.
- จันทร์ คุปตะวาทีน. **การวัดและประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย: ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์.** ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 24404 การวัดและประเมินผลกลุ่มวิชาชีพทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์ หน่วยการสอนที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 4. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550.
- จุฑาทิพย์ เอี่ยมปิยะกุล. **การศึกษาการใช้คำถามในการเรียนการสอนของครูศิลปะระดับประถมศึกษาโรงเรียนสาธิต สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.

- จำเริญ ให้ทัย. การวัดและประเมินผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย: จริยศึกษาและกิจกรรมสร้าง
 นิสัย. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 24404 การวัดและประเมินผลกลุ่มวิชาชีพทักษะ
 และสร้างเสริมประสบการณ์ หน่วยการสอนที่ 8-15. พิมพ์ครั้งที่ 4. สาขาวิชา
 ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
 ,2550.
- ชวลิต ดาบแก้ว. **วิธีการสอนศิลปศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, 2526.
- ชวลิต ดาบแก้ว. **หนังสือเสริมความรู้และอ่านเพิ่มเติม กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
 ศิลปะ เล่มที่ 7: การรู้จักคุณค่าของศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
 2533.
- ชัยณรงค์ เจริญพาณิชย์สกุล. **พัฒนาเด็กด้วยศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
 สำนักพิมพ์รักลูก, 2532.
- ชัยวัฒน์ ผดุงพงศ์. เด็กกับการแสดงออกทางศิลปะ. **วารสารศึกษาศาสตร์**. ภาควิชาการศึกษา
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 15, 1 (เมษายน 2546): 28-34.
- ชาญ จารุงศรีรังสี. **ผลการสอนวาดภาพระบายสีด้วยวิธีชินเนติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนศิลปะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. **ศิลปะสู่สังคม**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ Art For All, 2546.
- ฐิติมดี อาพัทธนันท์. พหุวัฒนธรรมศึกษาในมุมมองของนักวิชาการชาวอเมริกันและข้อคิดต่อ
 สังคมไทย. **วารสารครุศาสตร์**. 36, 3 (มีนาคม-มิถุนายน 2550): 129-145.
- ณัฐสุภรณ์ หลาวทอง. **เอกสารประกอบการสอน รายวิชา 2702303 การวัดประเมินผลทาง
 การศึกษา**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ณิชชา ฉิมทองดี. แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสำนักสากลของเยาวชน. **วารสาร
 อิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา(OJED)**. 3, 1 (2008): 1054-1068.
- เดือน คำดี. **ปัญหาปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, 2530.
- ทศนา แชมมณี และคนอื่นๆ. **กระบวนการเรียนรู้: ความหมาย แนวทางการพัฒนา และ
 ปัญหาข้อใจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- เทวินทร์ เลี่ยมมี. **การพัฒนาแบบเรียนทางศิลปศึกษาเรื่องการเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะ
 สำหรับนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.
 สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- เทวี ประสาท. **ศิลปะ รากฐานแห่งการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก, 2546.

- ธีรพงศ์ แก่นอินทร์. ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับสังคมต่างวัฒนธรรม. ใน **เอกสารสัมมนาเรื่อง คุณลักษณะของครูและแนวทางการผลิตครูที่เหมาะสมในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2536.
- น. ณ. ปากน้ำ. **บันไดเข้าถึงศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ่อนแถมมี, 2540.
- นพดล สายทองยนต์. **ปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 9**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- นวัตกรรมการศึกษา. **เทคนิคสอนศิลปะอย่างสร้างสรรค์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ผู้เรียนและการพัฒนาผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร, 2550.
- นิตยา คชภักดี. **ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กปฐมวัยตั้งแต่ปฏิสนธิ-5ปี**. สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร, 2543.
- นิติกร เบญจมาตย์ และคณะ. การสร้างแบบวัดจริยธรรมความเอื้ออาทร สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ช่วงชั้นที่ 2. **วารสารวิชาศึกษาศาสตร์**. 9, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2551) : 82-89.
- นิรมล (ตีรณสาร) สวัสดิบุต. **ศิลปศึกษากับครูประถม**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- บัญญัติ ยงยวน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงศ์. การใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. 16, 6 (มีนาคม-มิถุนายน 2550): 1-14.
- บันลือ พุกชะวัน. **การประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงศ์. แบบสังเกต. ใน **การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามเจริญพาณิชย์, 2535.
- บุษบง ต้นติวงศ์. รูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย: การศึกษาเพื่อชีวิตที่พอเพียง. ใน **พระอัจฉริยภาพ**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

- บุษบา กาญจน์วาริทธิย์. **วิวัฒนาการของหลักสูตรและการสอนศิลปศึกษาในระดับ
ประถมศึกษาในประเทศไทย พุทธศักราช 2435 ถึง 2526.** วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต. ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- ประคอง กรรณสูต. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์, 2539.
- ประเทิน มหาจันทร์. **ศิลปะในโรงเรียนประถม.** กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรีนติ้งเฮาส์, 2531.
- ประสพ ลีเหมือดภัย. **ศิลปะนิยม.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2543.
- ประเสริฐ ศิลรัตน์. **สุนทรียะทางศิลป์.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2542.
- ปฤถต์ แสงสว่าง. **การศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้น
และ นักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2543.**
- ปัทมา วรณสิน. **การศึกษาระดับความสามารถในการวาดภาพของเด็กอายุ 9-11 ปี ตาม
หลักเกณฑ์ของคล้าก.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ปุลณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. **ความซาบซึ้งในภาพจิตรกรรม: สุนทรียภาพบนพื้นที่สองมิติ. วารสาร
ครุศาสตร์. 22 (กรกฎาคม-กันยายน 2536): 77-89.**
- ปุลณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. **เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา 2736610 การวัดประเมินผล
ทางศิลปศึกษา. สาขาวิชาศิลปศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2552. (เอกสารอัดสำเนา)**
- พระทักษิณคณากร. **ปรัชญา.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, 2544.
- พรทิพย์ ไชยใส. **การสร้างเครื่องมือวัดผลด้านพุทธิพิสัย. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
24402 การพัฒนาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 7.
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2549.**
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. **มโนภาพการรับรู้ทางศิลปศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์
กรมการฝึกหัดครู, 2531.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. **การรับรู้ทางศิลปะ.** กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัด
ครู, 2533.
- พีระพงษ์ กุลพิศาล. **สมองถูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธารอักษร,
2545.

- พีระยา สระมาลา. **ศิลปศึกษากับการอนุรักษ์วัฒนธรรม**[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://estetika.ff.cuni.cz/files/Approaching.doc> [2553, กรกฎาคม 18]
- เพ็ญพิไล ฤทธาคนานนท์. **พัฒนาการมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- ไพฑูริย์ สินลารัตน์. **หลักและวิธีการสอน**. กรุงเทพมหานคร: หน่วยพัฒนาคณาจารย์ ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **กระบวนการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในระดับประถมศึกษาสำหรับครูยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2545.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **แนวโน้มศิลปศึกษาร่วมสมัย**. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. **ศิลปศึกษาแนวปฏิรูป**. โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. อิทธิพลของระบบการเรียนการสอนสองระบบที่มีต่อศิลปศึกษา.
ใน ทัศนศิลป์เชิงปฏิบัติการ: ภาพพิมพ์. (ตุลาคม 2530): 44-45.
- ยศ สันตสมบัติ. **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- เยาวดี วิบูลศรี. **การวัดผลและการสร้างแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- รัญจวน คำวชิรพิทักษ์. การรับรู้และอึดมโนทัศน์กับการวัดและประเมินผลการศึกษา.
ใน เอกสารการสอนชุดวิชา 24401 จิตวิทยาและสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการวัดและประเมินผลทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550.
- ล้วน สายยศ. **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์, 2542.
- เลิศ อานันทนนะ. **ศิลปะกับเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กราฟฟิคอาร์ต, 2518.
- เลิศ อานันทนนะ. **แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.

- วิศิษฐ์ นาสารีย์. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. ศิลปะเด็ก: สภาพปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. ศิลปะเด็ก: ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ. วารสารวิจัยทางการศึกษา. 17 (2530): 99-105.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, 2535.
- วิชาญ สุชีวงศ์ และคณะ. ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2533.
- วิทย์ พิณชั้นเงิน. ศิลปะทัศน์. กรุงเทพมหานคร: เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, 2547.
- วิทย์ พิณชั้นเงิน. คุณค่าทางศิลปะ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 28, 2 (เมษายน-มิถุนายน 2547): 450-455.
- วิทย์ พิณชั้นเงิน. การสร้างสรรค์ศิลปะ. วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 32, 1 (มกราคม-มีนาคม 2550): 209-211.
- วินัย โสมดี. ศิลปศึกษาในกระแสปฏิรูปการศึกษา. ใน ศิลปศึกษาในกระแสปฏิรูปการศึกษา. 21 มิถุนายน 2544. ศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาและแรงงาน และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย: ศิลปศึกษา. ใน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สารมวลชน, 2520.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. การวัดผลทางศิลปศึกษา. เอกสารการอบรมสัมมนาอาจารย์ผู้สอนวิชา ศิลปะของสถานศึกษาในสังกัดกรมการฝึกหัดครู ณ หอสมุดแห่งชาติ วันที่ 13-22 ธันวาคม 2515. กรุงเทพมหานคร: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2515.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์, 2531.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. ศิลปะเป็นมูลฐานสำคัญ. วารสารครุศาสตร์. 22 (กรกฎาคม-กันยายน), 2536.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพฑูลย์. วิธีการสอนศิลปะแบบต่างๆ. ใน แนวคิดเกี่ยวกับศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วิชาวลอาร์ต, 2526.

- วิรุณ ตั้งเจริญ. การเรียนการสอนศิลปศึกษา. ใน **สรุปผลการอภิปรายสัมมนาทางวิชาการ: บนเส้นทางการพัฒนาศิลปศึกษา**. ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. **ศิลปะกับความงาม**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2535.
- วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา. การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21. ใน **การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. **จิตวิทยาพัฒนาชีวิตทุกช่วงวัย เล่ม 1**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. **ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าศิลปกรรมกับการสร้างสรรค์ตนเอง และความผูกพันกับชุมชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- ศักดิ์ดา บุญยี่ต. **การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะแกะสลักไม้ในหอไตรภาคอีสานตอนล่างของผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีในโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาและโปรแกรมวิชาศิลปกรรมสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. **การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. **ทฤษฎีการประเมิน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สงวน รอดบุญ. **ศิลปะกับการศึกษา. ใน ประมวลบทความเกี่ยวกับความหมายและคุณค่าของศิลปศึกษา**. เอกสารค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาการสอนศิลปศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2515.
- สงวน รอดบุญ. **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พรีนติ้งเฮาส์, 2533.
- สมาน อัครภูมิ. **เส้นทางสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: หจก.อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์, 2550.
- สรารัฐ ใจแจ้ง. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ ในวิชาทัศนศิลป์ ตามการรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐานในจังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **สังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2546.
- สันติ คุณประเสริฐ. การเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนวคิด Postmodern. ใน **ศิลปศึกษา จากทฤษฎีสู่การสร้างสรรค**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุกัญญา พวงเกตุ. **ผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีสตอรี่ไลน์โดยใช้นิทานชาดก ที่มีต่อคุณลักษณะความมีเมตตากรุณาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- สุจิตรา หังสพฤกษ์. **เทคนิคการสร้างข้อสอบระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักเขียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2538
- สุชา จันท์เอม. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2541.
- สุชาติ เกาทอง. **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์, 2532.
- สุชาติ เกาทอง. **ทัศนศิลป์กับมนุษย์ การสร้างสรรค์และสุนทรียภาพ**.
นนทบุรี: บริษัทไทยร่มเกล้า, 2547.
- สุธารา โยธาจันทร์. **การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2546.
- สุพิศวง ธรรมพันธ์. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ดี ดี บุคส์ไตร์, 2531.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **คุณค่าศิลปะจากทัศนะของบุคคลต่างๆ**. **วารสารครุศาสตร์**.
22, 1(กรกฎาคม-กันยายน 2536): 51-63.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะกับชีวิต เพื่อส่งเสริมให้เกิดความชื่นชมในศิลปะ**. **วารสารสารพัฒนาหลักสูตร**. 11, 107 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2534): 38-46.
- สุลักษณ์ ศรีบุรี. **ศิลปศึกษาในกระแสปฏิรูปการศึกษา**. ใน **ศิลปศึกษาในกระแสปฏิรูปการศึกษา**. 21 มิถุนายน 2544. ศูนย์วิจัยเพื่อการศึกษาและแรงงาน และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

- สุวรรณีย์ หะกร. **แนวทางการจัดการเรียนรู้และประเมินผลศิลปะ ช่วงชั้นที่ 1 และ 2.**
กรุงเทพมหานคร: สถาบันการพัฒนาพื้นฐาน, 2548.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด.**
พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **แผนการศึกษาแห่งชาติ (2545 – 2559).**
กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิก, 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ผลกระทบโลกาภิวัตน์ต่อการจัดการศึกษาไทยในอีก 5 ปีข้างหน้า. วารสารการศึกษาไทย. 4, 32 (2550).**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสแควร์, 2540.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบ พ.ศ.2550-2554.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **กรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ(พ.ศ. 2545- 2559): ฉบับสรุป.** พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- หทัยรัตน์ ฟิ่งประยูรพงศ์. การศึกษาการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของนักเรียนประถมศึกษาที่มีต่องานศิลปะ.
วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา(OJED). 5, 3 (2010): 197-212.
- อมรา พงศาพิชญ์. มนุษย์กับวัฒนธรรม. ใน **สังคมและวัฒนธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 9.
กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- อวยพร เรื่องตระกูล และคนอื่นๆ. **สถิติการศึกษาขั้นนำ.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคนอื่นๆ. การศึกษาหลากหลายวัฒนธรรมสำหรับประเทศไทย
Multicultural Educations for Thailand. Songklanakarin Journal of Sciences and Humanities. 6, 2 (May-August 2000): 171-183.
- อนุชิต หนูเอียด. **การศึกษาคุณค่าประติมากรรมไทย ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะศิลปกรรม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.**
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

- อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนว
มานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2537.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. **การบูรณาการการเรียนรู้วัฒนธรรมกับการศึกษาของต่างประเทศ**.
กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิกจำกัด, 2546.
- อมรวิชัย นาครทรรพ และคณะ. **รู้เรา รู้เขา รู้เท่าเทียม: แนวคิดและแนวทางการเสริมสร้าง
สุขภาวะและการเรียนรู้เรื่องความหลากหลาย และการผสมผสานทางวัฒนธรรม**.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันรามจิตติ, 2549.
- อวยพร เรื่องตระกูล. **สถิติการศึกษาขั้นต้น**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทาง
วิชาการ
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- อารี สุทธิพันธ์. **ศิลปะกับมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2528.
- อิสมาแอ สมายล์. ผลการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชน
ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. **วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา
(OJED)**. 5 ,2 (2010): 480-494.
- อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. **การตีค่าความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน เพื่อการปฏิรูป
การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ฟันนี้พับบลิชชิ่ง, 2540.
- อุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. **การวัดและประเมินการเรียนการสอนระดับเตรียม
อุดมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดฟันนี้พับบลิชชิ่ง, 2531.
- อุทุมพร จามรมาน. **ทัศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ ค่านิยม และจริยธรรมกับการวัดและ
ประเมินผลการศึกษา**. ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา 24401 จิตวิทยาและสังคมวิทยา
พื้นฐานเพื่อการวัดและประเมินผลทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4.
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2550.
- อุบล ตูจันดา. **หลักและวิธีสอนศิลปะ**. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. ปรีนทีดิงเฮาส์, 2532.
- อำไพ ตีรณสาร. **การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษา**. ใน **เอกสารสรุปการอภิปราย เรื่อง
บนเส้นทางพัฒนาศิลปศึกษา**. ลพบุรี: ศูนย์การพิมพ์วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2530.
- อำไพ ตีรณสาร. **ขยายมุมมองการเรียนรู้ศิลปะ**. **วารสารครุศาสตร์**. 1(กรกฎาคม-กันยายน
2536): 64-67

อำไพ ตีรณสาร. **วิธีการสอนศิลปศึกษา**[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~tampai1/ampai/cont3.htm>

[2553, กรกฎาคม 18].

อำไพ ตีรณสาร. **Mcfee's Perception-Delineation Theory** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://pioneer.netserv.chula.ac.th/~tampai1/ampai/artelem/mcfee.htm>

[2553, กรกฎาคม 18].

ภาษาอังกฤษ

Adejumo, C.O. Teaching Considering Multicultural Art Education.

Art Education. 55, 2 (March 2002): 33-39.

Aragon, J. An Impediment to Cultural Pluralism: Culturally Deficient Educators

Attempting to Teach Culturally Different Children. **Cultural Pluralism in**

Education: A Mandate for Change. New York: Appleton-Century-Crofts, 1973.

Armstrong, C. Teaching Art in a Multicultural/Multiethnic Society. **Art, Culture and**

Ethnicity. NAEA, 1990.

Ballengee-Morris, C. and Stuhr, P.L. Multicultural Art and Visual Cultural Education in a

Changing World. **Art Education**. 54, 4 (July 2001): 6-13.

Banks, A.J. **An Introduction to Multicultural Education**. Washington: Allyn and Bacon,

1994.

Banks, A.J. **Multiethnic Education: Theory and Practice**. Washington: Allyn and Bacon,

1994.

Banks, A.J. and Banks, C.M. **Multicultural Education Issue and Perspectives**.

John Willey&Sons, Inc., 2005.

Barbosa, T.B. **The Role of Education in the Culture and Artistic Development of the**

Individual: Developing Artistic and Creative Skills. Paper presented at the

UNESCO International Conference on Education. 43rd Session, Geneva,

Switzerland, Sep. 14-19, 1992.

Barron, R. M. **Exploring Identity through Self-Portraiture**. Master of Education.

The College of Arts and Sciences Georgia State University, 2006.

Baruth and Manning. **Multicultural Education of Children and Adolescents**.

Massachusetts: Allyn and Bacon, 1992.

- Bates, J.K. **Becoming Art Teacher**. Belmont: Wadworth-Thomson Learning, 2000.
- Beatie, D.K. **Assessment in Art Education**. Worcester, Massachusetts: Davis Publications, 1997.
- Bennett, C.I. **Comprehensive Multicultural Education: Theory and Practice**. Massachusetts: Allyn and Bacon, 1995.
- Berk, L.E. **Child Development**. Boston: Allyn and Bacon, 1991.
- Best, D. Value In the Arts. **Values in Education and Education in Values**. London: Falmer Press, 1996.
- Bloom, B.S. **Evaluation to Improve Learning**. New York: McGraw-Hill, 1981.
- Bourtte, G. **Multicultural Education: Raising Consciousness**. Wadworth Publishing Company, 1999.
- Caruso, H.Y. Critical Cultural Inquiry and Multicultural Art Education. **Electronic Magazine of Multicultural Education**. 7, 2 (2005): 18.
- Chalmers, G. **Celebrating Pluralism: Art, Education and Cultural Diversity**. Los Angeles, CA: The Getty Education Institute for the Arts, 1996.
- Chanda, J. Multicultural Education and the Visual Arts. **Art Education Policy Review**. 94, 1 (1992): 12-16,
- Chapman, L.H. **Approach to Art in Education**. New York: Harcourt Bruce Javanovich, 1978.
- Chen, L.T. Culturally Accommodated Imagination: Discovering Children's Fantasy Worlds in Drawing. **Dissertation Abstracts International**. 58, 3 (September 1997).
- Click, P. **Caring for School-Age Children**. Canada: Delmar Publishing, 1994.
- Conrad, G. **The Process of Art Education in the Elementary School**. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1964.
- Cortes, E.C. Preparing for a Multicultural Future. **Principal**. 76(September 1996): 16-20.
- Davis, J. Drawing's Demise: U-Shaped Development in Graphic Symbolization. **Studies in Art Education**. 38,3 (1997): 132-157.
- De Francesco, I.L. **Art Education: It's Means and Ends**. New York: Harper and Row, 1958.
- Dewey, J. **Arts as Experiences**. New York: Columbia University, Teacher College Press, 1974.

- Delacruz, E.M. *Multiculturalism and the Tender Years: Big and Little Questions. The Visual Arts and Early Childhood Learning*. Reston Va: National Art Education Association, 1995.
- Ecker, D.W. Analyzing Children's Talk About Art. *Journal of Aesthetics Education*. 7, 1 (January 1973): 58-73.
- Efland, A.D. The Transition Continued: The Emergence of an Affective Revolution. *Studies in Art Education*. 13, 1 (Autumn 1971): 13-25.
- Efland, A.D., Freedman, K. and Stuhr, P. *Postmodern Art Education: An Approach to the Curriculum*. NAEA, 1996.
- Eisner, E.W. *Educating Artistic Vision*. New York: Macmillan Publishing Co., Inc., 1972.
- Elkind, D., and Dabek, R.F. Personal Injury and Property Damage in the Moral Judgments of Children. *Child Development*. 48, 2 (June 1977): 518-522.
- Erickson, Marion J. *The mentally Retarded Child in the Classroom*. New York: The maemillan Co., 1965.
- Feldman, D.H. Development Psychology and Art Education: Two Fields at the Crossroads. *Journal of Aesthetics Education*. 21, 2 (Summer 1987): 243-259.
- Feldman, E.B. *Art as Image and Idea*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1967.
- Feldman, R.S. *Understanding Psychology*. U.S.A.: McGraw-Hill Book Company, 1978.
- Gable, R.K. and Wolf, M.B. *Instrument Development in the Affective Domain*. London: Kluwer Academic Publishers, 1993.
- Gay, G.A. *Synthesis of Scholarship in Multicultural Education: Urban Monograph Series*. Oak Brook IL: North Central Regional Education Laboratory, 1994.
- Gibson, R. Primary-age Children's Attitudes to Art, Art-making and Art Education. *International Journal of Education through Art*. 4, 2 (2008): 177-193 .
- Gollnick, D.M. and Chinn, P.C. *Multicultural Education: In a Pluralistic Society*. New York: Macmillan, 1994.
- Good, C. V. *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill Book Company, 1945.
- Graham, C.H. *Vision and Visual Perception*. New York: John Wiley & Son, Inc., 1965.

- Graham, M. A. The Power of Art in Multicultural Education: The International Stories Project. **Multicultural Perspectives**. 11, 3 (2009): 155-161.
- Gregory, R.L. **Eye and Brain**. England: World University Library, 1973.
- Haanstra, F. Effects of Art Education on Visual-Spatial Ability and Aesthetic Perception: A Quantitative Review. **Studies in Art Education**. 37, 4 (Summer 1997): 197-209.
- Hemblen, K. A. Artistic Perception as a Function of Learned Expectations. **Art Education**. 37, 3 (May 1984): 20-25.
- Hernandez, H. **Multicultural Education**. New York: Macmillan Publishing Company, 1989.
- Hurwitz, A. and Madeja, S. **The Joyous Vision: a Source Book For Elementary Art Appreciation**. New Jersey: Practice-Hall, 1977.
- Hurwitz, A. and Michael D. **Children and Their Art: Method for the Elementary School**. Florida: Harcourt, 1991.
- Johnstone, P.R. and Popplewell, K. Linking Language with Art: Developing a Cross-Curriculum Multicultural K-6 Art Program. **The International Journal of Learning**. 16, 11 (2009): 201-210.
- Kharod, K. An Interdisciplinary Approach: Using Cultural and Gender Studies with Forth Graders. **Visual Culture in Art Class**. University of Illinois at Urbana-Champaign. NAEA, 2006.
- Kindler, A.M. Using Contemporary Art to Challenge Cultural Values, Beliefs and Assumptions. **Art Education**. 59, 4 (July, 2006): 39-45.
- Kohlberg, L. Moral Development and the Education of Adolescents. **Adolescents and the American High School**. New York: Holt, 1970.
- Kohlberg, L. **Cognitive Development and Epistemology**. New York: Academic Press, 1971.
- Kohlberg, L., et al. **Moral Stages : A Current Formulation and a Response to Critics**. Basel: Karger, 1983.
- Krathwohl, D.R., et. al. **Taxonomy of Educational Objectives: the Classification of Educational Goals Handbook II: Affective Domain**. London: Longman, 1973.

- Kritzmire, J. A. Value-Based Art Education: Agenda for Advocacy. **Arts Education Policy Review**. 94, 3 (Jan-Feb 1993).
- Krober, A.L. **Anthropology Today: An Encyclopedic Inventory**. Chicago: University of Chicago Press, 1953.
- Lachman, M.L. and Taylor, S.L. **Schools For All: Educating Children in a Diverse Society**. New York : Delmar Publisher, 1995.
- Linderman, M.G. **Art in Elementary School**. Brown & Benchmark Publishers, 1997.
- Lopez, V. The Hyphen Goes Where? Four Stories of the Dual-Culture Experience in the Art Classroom. **Art Education**. 62, 5 (September 2009): 19-24.
- Lowenfeld, V and Brittan, L.W. **Creative and Mental Growth**. New York: Macmillan. 1964.
- Mason, R. Problematizing Multicultural Art Education in the Context of Taiwan. **Compare : A Journal of Comparative and International Education**. 39,4 (July 2009): 455-468.
- Mattil, E.L. and Marzan, B. **Meaning in Children's Art**. USA: Prentice-Hall, 1981.
- McFee, J.K. and Degge, R.M. **Art, Culture and Environment: A Catalyst for Teaching**. California: Wadsworth Publishing Company, Inc., 1977.
- McFee, J.K. **Cultural Diversity and the Structure and Practice of Art Education**. The National Art Education Association: Virginia, 1998.
- Michael, J.A. **Art and Adolescence**. New York: Teachers College Press, 1983.
- Moody, J. L. An Analysis of Drawing Programs for Early Adolescent. **Studies in Art Education**. 34,1 (Autumn 1992): 39-47.
- Nieto, S. **Affirming Diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education**. New York: Allyn and Bacon.
- Piaget, J. **The Moral Judgment of the Child**. New York: Harcourt Brace, 1948.
- Piaget, J. **The Origin of Intelligence in the Child**. London: Penguin Books, 1977.
- Piland, W., Hess, S. and Piland, A. Student Experiences with Multicultural and Diversity Education. **Community College Journal of Research and Practice**. 24,7 (August 2000): 531-546 .
- Rennels, M.R. **A Cultural Awareness Perspective**. Iowa: Kendall/Hunt, 1992.

- Rueschhoff, P.H. and Swartz, M.E. **Teaching Art in the Elementary School: Enhancing Visual Perception**. New York: The Ronald Press Company, 1969.
- Russell, R.L. Children's Philosophical Inquiry into Defining Art: A Quasi-Experimental Study of Aesthetics in the Elementary Classroom. **Studies in Art Education**. 29, 3 (Spring 1988): 282-291.
- Sartain, A.G., North, A.J., Strang, J.R. and Chapman, H.M. **Psychology: Understanding Human Behavior**. New York: McGraw-Hill Company, Inc., 1973.
- Song, Y.I.K. Identity and Duality. **Art Education**. 62, 6 (November 2009): 19-24.
- Sprinthall, R.C., et.al. **Educational Psychology : a Developmental Approach**. USA: McGraw – Hill, 1998.
- Stout, C.J. Multicultural Reasoning and the Appreciation of Art. **Studies in Art Education**. 38, 2 (Winter 1997): 96-111.
- Stuhr, P.M. and Wasson. Curriculum Guidelines for the Multicultural Art Classroom. **Art Education**. 45, 6 (1992): 16-17.
- Taylor J.M. **Values in Education and Education in Values**. London: Falmer Press, 1996.
- Tereza H. **Approaching Cognitive Aesthetics**[Online].
Available from: <http://estetika.ff.cuni.cz/files/Approaching.doc> (2010, July 18).
- Tiedt, P.L. and Teidt M.I. **Multicultural Teaching**. U.S.A: Allyn and Bacon, 1995.
- Torrance, E.P. Creative and Infinity. **Journal of Research and Development in Education**. 4(1971): 35-41.
- Turner, C. **Exploring Social Issue and Value Systems in Contemporary Art Education**. Master's Thesis, The College of Art and Sciences Georgia State University. 2007.
- Tyler, R.W. **Basic Principles of Curriculum and Instructions**. Chicago: The University of Chicago Press, 1969.
- UNESCO. **Education for Affective Development**. Unesco principal regional office for Asia and the Pacific. Bangkok: Unesco, 1992.
- Wasson, R., Stuhr, P. and Petrovich-Mwaniki, L. Teaching Art in the Multicultural Classroom: Six Position Statements. **Studies in Art Education**. 31, 4 (Summer 1990): 234-246.

Welton, D. A., and Mallan, J.T. **Children and Their World : Strategies for Teaching Social Studies.** New York: Houghton Mifflin Company, 1999.

Whittaker, R.J. **The Assessment of Practical Work. Technique and Problems of Assessment.** London: Edward Arnold (Publishers) Ltd., 1974.

Winslow, L.L. **Art in Elementary Education.** New York: McGraw Hill Book, 1991.

Young, B. **Multicultural Challenges in Art Education. Multicultural Artworld: Enduring, Evolving and Overlapping Tradition.** NAEA, 2002.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. อาจารย์ ดร. วชิรินทร์ ฐิติอดิศัย
อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล
อาจารย์ประจำสาขาวิชาการออกแบบนิเทศศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ ผดุงพงศ์
อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชฐภรณ์ หลาวทอง
อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์วิรัตน์ คุ่มคำ
อาจารย์ประจำโรงเรียนวัดสี่สุก
6. อาจารย์สมศักดิ์ ศิริวิโรจน์สกุล
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ฝ่ายประถม)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

การพัฒนารอบแนวคิดเรื่องคุณค่าศิลปะ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 กรอบแนวคิดเรื่องคุณค่าศิลปะ

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	ศิลปะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และมีจินตนาการทางศิลปะ	1. ศิลปะช่วยพัฒนาความคิด สร้างสรรค์และจินตนาการ
วิทย์ พิณชันเงิน (2547)	การสร้างสรรค์เป็นคำที่ใช้คู่กันกับศิลปะ ความหมายของการสร้างสรรค์คือ การสร้างสิ่ง ที่ไม่มีให้เกิดมีขึ้น โดยศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์มี จินตนาการขึ้นจากสิ่งลึกลับ เรื่องของความคิด จึงนำหน้าก่อนฝีมือ	
ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546)	ศิลปะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ส่งเสริมให้มนุษย์มี พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากศิลปะ สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต สำรวจสิ่งใหม่ๆ รอบตัว มีสมาธิ มีความอดทนในการคิดค้น ทดลองสิ่งใหม่ๆด้วยตนเอง	
หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	ศิลปะทำให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชมในความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม	2. ศิลปะทำให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542)	ค่าของความงามทางสุนทรียศาสตร์จาก ธรรมชาติให้อิทธิพลต่อความรู้สึก และก่อให้เกิด แรงบันดาลใจให้ถ่ายทอดความงามออกมาใน รูปแบบของการสร้างสรรค์ทางศิลปะ การศึกษา ทางด้านความงามจะส่งเสริมให้เกิดสุนทรียภาพ ทั้งในขณะชื่นชมผลงาน ตลอดจนการชื่นชม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกระทั่งสามารถนึกคิด จินตนาการและสร้างสรรค์ความงามทางศิลปะได้	

ตารางที่ 19 กรอบแนวคิดเรื่องคุณค่าศิลปะ (ต่อ)

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
วิทย์ พิณชันเงิน (2547)	ศิลปะจึงมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้ด้านสุนทรียะ ก่อให้เกิดรสนิยมอันดี ซึ่งส่งผลถึงสิ่งต่างๆรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมฯลฯ	
Dewey, John (1934)	ศิลปะคือประสบการณ์ที่ส่งเสริมสมรรถภาพทางด้านสุนทรียะของมนุษย์ ศิลปะไม่สามารถแยกออกจากประสบการณ์ในชีวิตของมนุษย์ได้	
สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536)	ศิลปะเป็นศูนย์รวมของความมั่นคงขอชาติ เป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมและอารยธรรม	
หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	กิจกรรมศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม	3. ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม
Ralph W. Tyler (1971)	ศิลปะทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยพัฒนาความสนใจ ช่วยขยายขอบเขตการรับรู้ และช่วยให้ความคิดและความรู้สึกกระจ่างแจ่มชัดออกมา	
สุลักษณ์ ศรีบุรี (2536)	ศิลปะมีส่วนส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชนให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีเจตคติ รสนิยม ค่านิยม และสุนทรียภาพที่ดี อันนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีในสังคมต่อไปในอนาคต	
ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542)	ศิลปะเป็นสิ่งเร้าที่สามารถกระตุ้นเร้าความรู้สึก ตึงเครียดให้ผ่อนคลายหรือระบายออก เกิดเป็นความสงบนิ่งหรือความเพลิดเพลิน เป็นสุข	

ตารางที่ 19 กรอบแนวคิดเรื่องคุณค่าศิลปะ (ต่อ)

นักวิชาการ นักการศึกษา	หลักการและทฤษฎี	กรอบแนวคิด
วิทย์ พิณชั้นเงิน (2547)	ศิลปะมีคุณค่าเพื่อพัฒนาจิตใจมนุษย์ เพราะศิลปะอาจใช้เป็นสิ่งคลี่คลายอารมณ์ ทำให้เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนช่วยสะท้อนความเป็นมาเป็นไปต่างๆของสังคม	
ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546)	ศิลปะเป็นสื่อในการผ่อนคลาย โดยการระบายความรู้สึกนึกคิดหรือความซับซ้อนใจออกมา ช่วยลดความกังวลหรือความกดดันในใจ ได้ผ่อนคลาย หรือระบายความตึงเครียดออกมา เกิดความเพลิดเพลิน สมาธิและความมั่นคงทางจิตใจ	
หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551	ศิลปะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง	
ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546)	การทำงานศิลปะช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองถึงศักยภาพและความสามารถที่มีอยู่ เด็กจะมีความเชื่อมั่นในพัฒนาการของตนเอง และสามารถอธิบายถึงสิ่งที่ตนเองทำอยู่ด้วยความมั่นใจ ทำให้เกิดความสุข และตระหนักถึงคุณค่าของตนเองว่ามีความสำคัญ เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งจะช่วยผลักดันให้เป็นคนกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำอย่างมีเหตุผล	
เทวี ประสาท (2546)	การทำงานศิลปะไม่มีถูกผิด ทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นและกำลังใจในการทำงานศิลปะของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในผลงานและภาคภูมิใจในตนเอง เกิดความเข้าใจและยอมรับในผู้อื่น	

ภาคผนวก ค

ตารางวิเคราะห์ขอบเขตของพหุวัฒนธรรม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ขอบเขตของพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของนักวิชาการและนักการศึกษา

นักวิชาการ นักการศึกษา	รายละเอียด
<p>บัญญัติ ยงยวน และ ชัยวัฒน์ ผดุงพงศ์ (2551)</p>	<p>พหุวัฒนธรรม คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความเชื่อและการกระทำที่บุคคลในสังคมยอมรับว่ามีคุณค่า มีความหมาย และความสำคัญ ได้แก่ ศาสนา ภาษา ขนบประเพณี และวิถีชีวิต (การแต่งกาย การกินอาหาร ที่อยู่อาศัย)</p>
<p>อมรวิเศษ นาคทรรพ และคณะ (2549)</p>	<p>พหุวัฒนธรรม คือความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในเชิงของวัฒนธรรมเกี่ยวกับวัตถุ จับต้องได้ เช่น การแต่งกาย สิ่งของเครื่องใช้ การกินการอยู่ หรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติของเยาวชน เป็นต้น</p>
<p>ฐิติมดี อาพัทธนันท์ (2550)</p>	<p>พหุวัฒนธรรมนั้นไม่จำกัดเฉพาะความหลากหลายด้านเชื้อชาติและศาสนาเท่านั้น แต่รวมถึงความแตกต่างที่เกิดจากความผิดปกติของร่างกาย เพศสภาพ และชนชั้นทางสังคม นอกจากนี้ขอบเขตของคำว่าวัฒนธรรมยังรวมทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น ประเพณี อาหาร การแต่งกาย ภาษา และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม มุมมอง แบบแผนการประพฤติ ฯลฯ</p>
<p>James A. Banks (2001)</p>	<p>พหุวัฒนธรรมคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้าน เชื้อชาติ เพศสภาพ ชนชั้นทางสังคม การยอมรับจากสังคม และศาสนา ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะของสมาชิกในวัฒนธรรมนั้นๆ</p>
<p>John Aragon (1973)</p>	<p>คำว่า วัฒนธรรม ในพหุวัฒนธรรมนั้นหมายถึงลักษณะทั่วไปของสมาชิกในกลุ่มของสังคมหนึ่งๆ ในด้านภาษา อาหาร เครื่องแต่งกาย รูปแบบทางสังคมและเชื้อชาติ</p>

ตารางที่ 20 ขอบเขตของพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของนักวิชาการและนักการศึกษา(ต่อ)

นักวิชาการ นักการศึกษา	รายละเอียด
Leroy G. Baruth and M. Lee Manning (1992)	พหุวัฒนธรรม หมายถึงความหลากหลายของวัฒนธรรม ในด้านเชื้อชาติ ภาษา เพศสภาพ ความผิดปกติทางร่างกาย และชนชั้นทางสังคม
Jane K. Bates (2000)	พหุวัฒนธรรม แสดงถึงเอกลักษณ์ที่เกิดจากความหลากหลายในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างระหว่างหญิงกับชาย, เด็กและผู้ใหญ่, สังคมเมืองและสังคมชนบท, ชนชั้น, เชื้อชาติ, ศาสนา, ความเชื่อ, ประเพณี, ศิลปวัฒนธรรม หรือคุณค่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ตารางสังเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 การสังเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้

แผนที่	กิจกรรม	วัฒนธรรมที่น่าเสนอ	แนวคิด	มาตรฐานการเรียนรู้								จุดเน้นเรื่องคุณค่าศิลปะ				
				1.1							1.2					
				1	2	3	4	5	6	7	1	2	1	2	3	4
1	My Avatar	การแสดงเอกลักษณ์ตนเองผ่านงานศิลปะ	การรับรู้และแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของตนเอง การยอมรับเอกลักษณ์ของผู้อื่น			/			/	/	/				/	
2	หุ่นเคลื่อนไหว	ศิลปินหญิง	การศึกษาผลงานประติมากรรมของศิลปินหญิง มีเซียม ยิบอินซอย	/			/			/	/		/		/	
3	วาดภาพด้วยเท้า	ศิลปะของผู้พิการ	การยอมรับความบกพร่องทางร่างกาย	/		/			/	/	/			/		
4	สตรีในจินตนาการ	วัฒนธรรมประจำชาติ	การแสดงวัฒนธรรมไทยผ่านทางวัฒนธรรมเชิงทัศน์			/			/	/		/	/			
5	ตุ๊กล้านนา	วัฒนธรรมท้องถิ่น	การแสดงออกทางศิลปะของชุมชนและท้องถิ่น	/	/					/	/	/		/		
6	พรมดอกไม้	วัฒนธรรมศาสนา	อิทธิพลของศาสนาที่ส่งผลต่อศิลปะ	/	/			/		/		/		/		
7	ท่องโลกไปกับศิลปะ	วัฒนธรรมสากล	กิจกรรมกลุ่ม สร้างและนำเสนองานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากวัฒนธรรมที่สนใจ .		/					/	/	/	/	/		

ตารางที่ 22 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระทัศนศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์
วิพากษ์ วิจาร์ณคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม
และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1.บรรยายเกี่ยวกับจังหวัดตำแหน่ง ของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อม และ งานทัศนศิลป์	●จังหวัด ตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมและงาน ทัศนศิลป์
	2.เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างงาน ทัศนศิลป์ ที่สร้างสรรค์ด้วยวัสดุอุปกรณ์และ วิธีการที่ต่างกัน	●ความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์
	3. วาดภาพ โดยใช้เทคนิคของแสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี	●แสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี
	4.สร้างสรรค์งานปั้นจาก ดินน้ำมัน หรือดิน เหนียว โดยเน้นการถ่ายทอดจินตนาการ	●การสร้างงานปั้นเพื่อถ่ายทอดจินตนาการด้วยการ ใช้ดินน้ำมันหรือดินเหนียว
	5.สร้างสรรค์งานพิมพ์ภาพ โดยเน้น การจัด วางตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ในภาพ	●การจัดภาพในงานพิมพ์ภาพ
	6.ระบุปัญหาในการจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์ของ ตนเอง และบอกวิธีการปรับปรุงงานให้ดีขึ้น	● การจัดองค์ประกอบศิลป์และการสื่อความหมาย ในงานทัศนศิลป์
	7.บรรยายประโยชน์และคุณค่าของงาน ทัศนศิลป์ที่มีผลต่อชีวิตของคนในสังคม	● ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม
เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.5	1. ระบุ และบรรยายเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบ ของงานทัศนศิลป์ในแหล่งเรียนรู้หรือ นิทรรศการศิลปะ	● ลักษณะรูปแบบของงานทัศนศิลป์
	2. อภิปรายเกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในท้องถิ่น	● งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ในท้องถิ่น

คุณค่าศิลปะ ตามวัตถุประสงค์ของวิชาศิลปะ
ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551

1. ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
2. ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
3. ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม
4. ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย x ทับตัวอักษร ก ข หรือ ค ซึ่งตรงกับคำตอบที่นักเรียนคิดว่า ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ครูพานักเรียนออกไปวาดภาพหัวข้อ “โรงเรียนของฉัน” นอกห้องเรียน นักเรียนจะเลือกวาดภาพอะไร
 - ก. หามุมที่แปลกใหม่ในโรงเรียนแล้วนำมาถ่ายทอดลงในภาพ
 - ข. วาดภาพส่วนที่สำคัญของโรงเรียน เช่น เสาธง สนามหญ้า
 - ค. วาดภาพอิสระตามที่ตนเองสนใจ

2. ครูให้นักเรียนออกแบบสัญลักษณ์งานกีฬา นักเรียนควรทำอย่างไร
 - ก. ทำตามสัญลักษณ์ของปีที่ผ่านมา
 - ข. ศึกษาสัญลักษณ์ของปีที่ผ่านมา แล้วสร้างเป็นผลงานใหม่ ไม่ซ้ำแบบเดิม
 - ค. ดัดแปลงจากสัญลักษณ์ของปีที่ผ่านมา

3. เพื่อนเผลอทำสีหยดใส่รูปภาพที่นักเรียนกำลังวาดอยู่ นักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร
 - ก. พยายามลบออกให้ได้มากที่สุด
 - ข. แลกกระดาษกับเพื่อนที่เป็นคนทำสีหยดใส่
 - ค. ต่อเติมรอยเปื้อนให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพที่วาด

4. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการสำคัญสำหรับนักวิทยาศาสตร์หรือไม่
 - ก. สำคัญมาก ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการทำให้นักวิทยาศาสตร์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆได้
 - ข. สำคัญแต่ไม่มากนัก เพราะนักวิทยาศาสตร์ใช้ความรู้ด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มากกว่า
 - ค. ไม่สำคัญ นักวิทยาศาสตร์มุ่งแต่การค้นคว้าทดลอง

5. ข้อใดคือห้องที่แสดงถึง “ความมีศิลปะ” ของเจ้าของห้อง

- ก. ห้องของแก้วสะอาดเรียบร้อย หนังสือจัดอย่างเป็นระเบียบ
- ข. ห้องของพลอยสะอาดเรียบร้อย ทาสีขาว ตกแต่งเพิ่มเติมด้วยผ้าม่านสีเขียวอ่อน
- ค. ห้องของเจนมีข้าวของวางเป็นกองๆ พื้นห้องและโต๊ะมีรอยเลอะสี

6. การเรียนเรื่องวงจรสี่มีความสำคัญกับชีวิตประจำวันหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. มี เพราะของส่วนใหญ่บนโลกมีสี่ เราจึงควรรู้เกี่ยวกับสี่บ้าง
- ข. มี เพราะทำให้เราเลือกใช้สี่ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
- ค. ไม่จำเป็น ต่อให้ไม่รู้ก็ไม่มีผลกระทบอะไรกับชีวิตประจำวัน

7. งานศิลปะที่มีราคาแพงแต่ดูไม่ออกว่าเป็นภาพอะไร มีคุณค่าหรือไม่ เพราะเหตุใด

- ก. มี สำหรับคนที่ดูภาพแล้วเข้าใจ
- ข. มี หากมีคนยอมซื้อด้วยราคาแพง
- ค. มี เพราะศิลปินใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน

8. ประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์คือข้อใด

- ก. เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม
- ข. เป็นที่จัดแสดงผลงานศิลปะ
- ค. เป็นที่สำหรับเก็บของเก่า

9. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมที่ชื่นชมความงามในธรรมชาติอย่างเหมาะสม

- ก. เมย์ แกะสลักกลดลายที่สวยงามบนต้นไม้
- ข. โธิดา ไปเที่ยวทะเล และถ่ายภาพกับเพื่อนๆกลับมาเป็นที่ระลึก
- ค. กบ นำความทรงจำจากการเที่ยวป่ามาสร้างผลงานศิลปะ

10. หากนักเรียนต้องการให้นักท่องเที่ยวชื่นชมศิลปวัฒนธรรมไทย นักเรียนควรพาไปที่ใด

- ก. วัดพระแก้ว เพราะเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมีความสวยงามของศิลปกรรม
- ข. ตลาดน้ำดำเนินสะดวก เพราะ นักท่องเที่ยวนิยมไปกันมาก
- ค. ตลาดนัดสวนจตุจักร เพราะมีงานศิลปะและงานหัตถกรรมไทยขายอยู่มาก

11. ข้อใดแสดงถึงพฤติกรรมกรไปเที่ยวโบราณสถานอย่างเหมาะสม
- ปู้ย เดินชมความสวยงามของโบราณสถานอย่างช้าๆ
 - เอก เดินดูโบราณสถานอย่างผ่านๆ แล้วไปเลือกซื้อโปสการ์ดที่ร้านขายของที่ระลึก
 - วุฒิ เดินดูโบราณสถานไปพร้อมๆ กับการศึกษาข้อมูลจากแผ่นพับและป้ายที่ติดไว้
12. ภาพวาดฝาผนังโบราณเริ่มหลุดล่อน ควรทำอย่างไร
- ให้ช่างทาสี ทาสีทับทั้งผนัง เพื่อให้ดูสะอาดตา
 - ให้ผู้เชี่ยวชาญมาซ่อมแซมให้เหมือนของเดิมมากที่สุด
 - ให้ศิลปินมาแต่งเติมให้น่าสนใจ
13. กิจกรรมศิลปะในข้อใดที่ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง
- ภาพพิมพ์
 - วาดภาพสีน้ำ
 - ปั้นดินน้ำมัน
14. ศิลปะช่วยพัฒนาสมองได้หรือไม่
- ไม่ได้ เพราะศิลปะเป็นความสามารถในการลงมือปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับสมอง
 - ได้ เพราะก่อนลงมือสร้างงานต้องคิดก่อน ก่อนที่จะลงมือทำ
 - ได้ เพราะต้องสังเกต คิด สร้างสรรค์และแก้ปัญหาในการทำงานตลอดเวลา
15. ทำไมคนจำนวนมากจึงชอบทำงานศิลปะในเวลาว่าง
- เพราะงานศิลปะช่วยให้จิตใจสงบ ผ่อนคลาย และมีความสุข
 - เพราะเป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียวได้
 - เพราะเราสามารถระบายอารมณ์ ความรู้สึกใฝ่ผลงานศิลปะได้
16. ข้อใดคือการผ่อนคลายด้วยศิลปะที่เหมาะสม
- เกม เอากะดาษมาฉีกเล่นเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย เพื่อระบายความโกรธ
 - นนท์ วาดรูปตลกๆ ใส่กระดาษ เพื่อให้ตัวเองอารมณ์ดีขึ้น
 - แชมป์ พยายามวาดรูปดอกไม้ให้เหมือนมากที่สุด

17. เพื่อนวาดภาพเหมือนของนักเรียนออกมาไม่เหมือน นักเรียนจะพูดกับเพื่อนว่าอย่างไร
- ก. ไม่พูดอะไร และตั้งใจทำงานของตัวเอง
 - ข. “วาดตามที่เธอเห็นว่าดีเลยจ้า เราไม่ว่าอะไรหรอก”
 - ค. “นี่ใครนะ ไม่ใช่เราใช่ไหม เธอว่าหน้าเราไม่ได้เป็นแบบนี้ละ”
18. เอม ไม่ถนัดปั้นดินน้ำมัน เมื่อถึงชั่วโมงเรียนศิลปะที่ต้องปั้นดินน้ำมัน เอมควรทำอย่างไร
- ก. ขอครูเปลี่ยนไปทำงานศิลปะอย่างอื่น
 - ข. พยายามปั้นให้ดีที่สุดเท่าที่ตัวเองจะทำได้
 - ค. ปั้น ไม่อย่างนั้นจะไม่ได้คะแนน
19. ถ้าภาพที่นักเรียนวาดไม่เหมือนภาพของเพื่อนคนใดเลย นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร
- ก. รู้สึกไม่สบายใจ ไม่นั่นใจ
 - ข. เฉยๆ เป็นเรื่องธรรมดา
 - ค. ดีแล้ว แสดงว่างานของเรามีเอกลักษณ์
20. เมื่อเพื่อนพูดว่าภาพที่นักเรียนวาด “ไม่สวย” นักเรียนจะทำอย่างไรอย่างไร
- ก. ถามเพื่อนว่าเพราะเหตุใด จะได้ปรับปรุงในครั้งต่อไป
 - ข. เดินหนี จะได้ไม่ต้องฟังอีก
 - ค. ไม่พอใจนัก แต่ก็ยังภูมิใจในผลงานตนเอง

เฉลยคำตอบแบบทดสอบเกี่ยวกับคุณค่าศิลปะ

ข้อ	คะแนน			ข้อ	คะแนน		
	ก	ข	ค		ก	ข	ค
1	2	1	0	11	1	0	2
2	0	2	1	12	0	2	1
3	1	0	2	13	1	2	0
4	2	1	0	14	0	1	2
5	1	2	0	15	2	0	1
6	1	2	0	16	0	2	1
7	1	0	2	17	1	2	0
8	2	1	0	18	0	2	1
9	0	1	2	19	0	1	2
10	2	1	0	20	2	0	1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวัดเจตคติต่อศิลปะ

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อศิลปะ ขอให้พิจารณาข้อความดังกล่าวแล้วตอบ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง ดังนี้

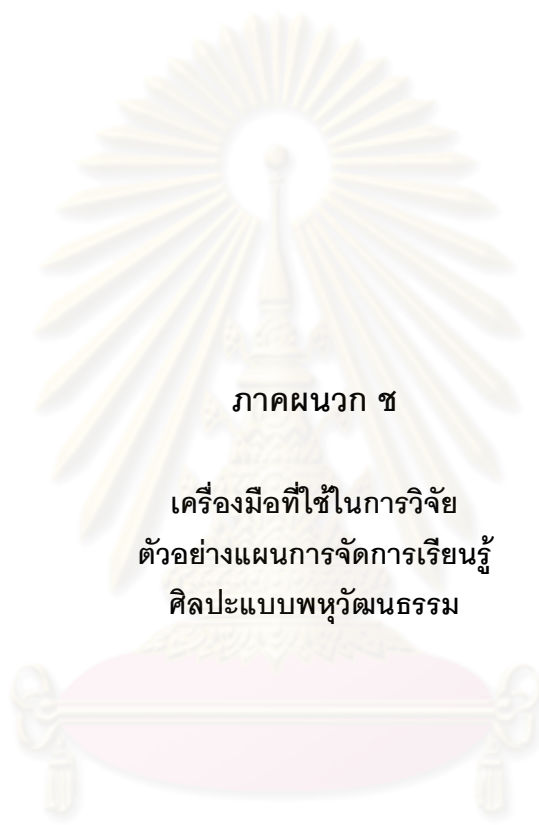
5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เลือกช่องที่ตรงกับ
ความรู้สึกมากที่สุดนะคะ

หมายเหตุ : แบบสอบถามนี้ไม่มีผลต่อผลการเรียน

ข้อ	ข้อความ	1	2	3	4	5
1	ศิลปะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์					
2	ศิลปินไม่ใช่อาชีพที่น่ายกย่อง					
3	การเรียนศิลปะทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่แปลกใหม่					
4	จินตนาการไม่สำคัญเท่าความรู้					
5	คนที่เก่งศิลปะเป็นคนที่น่าชื่นชม					
6	คนที่แต่งกายสวยงาม สะอาด ถูกกาลเทศะ แสดงว่ามีรสนิยมที่ดี					
7	ศิลปะไทยสวยงามไม่แพ้ศิลปะของชาติอื่น					
8	การท่องเที่ยวโบราณสถานเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย					
9	นักเรียนอยากรู้จักศิลปินของไทยและต่างชาติมากขึ้น					
10	ธรรมชาติที่สวยงามเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานศิลปะ					
11	ศิลปะเป็นวิชาที่สำคัญและมีประโยชน์					
12	ศิลปะไม่จำเป็นสำหรับคนพิการและผู้สูงอายุ					
13	ทำงานศิลปะเฉพาะในเวลาเรียนก็เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องทำนอกเหนือจากเวลาเรียนอีก					
14	เวลาทำงานศิลปะ นักเรียนจะรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เครียด					
15	นักเรียนชอบทำงานศิลปะในเวลาว่าง					
16	การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงาน เป็นสิ่งที่ดี					
17	คนที่ทำผลงานไม่เหมือนคนอื่น เป็นพวกแปลกประหลาด					
18	นักเรียนไม่สบายใจเมื่อเห็นผลงานศิลปะของเพื่อนสวยกว่า					
19	นักเรียนภูมิใจที่ผลงานของตัวเองมีเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร					
20	นักเรียนรู้สึกอึดอัดเมื่อต้องฟังคำวิจารณ์ผลงานศิลปะของตน					

ภาคผนวก ช

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้
ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่	5	ภาคเรียนที่	2	ปีการศึกษา	2553
เรื่อง	My Avatar	ผู้สอน	น.ส. สรिता แจ่มศรีกุล		
สัปดาห์ที่	1	แผนที่	1	เวลาเรียน	1 คาบ

สาระการเรียนรู้แกนกลางที่เกี่ยวข้อง

- ศ1.1 ข้อ 3 แสงเงา น้ำหนัก และวรรณะสี
 ข้อ 6 การจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์
 ข้อ 7 ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์
- ศ1.2 ข้อ 1 ลักษณะและรูปแบบของงานทัศนศิลป์

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสร้าง Avatar โดยนำเสนอเอกลักษณ์ของตนเองได้
2. นักเรียนอธิบายถึงลักษณะ และประโยชน์ของ Avatar ได้
3. นักเรียนมีความมั่นใจในผลงานของตนเอง นำเสนอผลงานได้ ยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. นักเรียนยอมรับและชื่นชมผลงานของเพื่อน แสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม
5. นักเรียนอธิบายถึงวิธีปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้อื่นได้

2. แนวคิด

Avatar : เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนสร้างภาพแทนตนเอง โดยการเลือกภาพส่วนประกอบต่างๆของใบหน้าที่คล้ายคลึงของตนเองมากที่สุด ประกอบขึ้นเป็นภาพที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของตนเอง จากกิจกรรมนี้ผู้เรียนจะเรียนรู้ในการสังเกตเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อถ่ายทอดผ่านทางงานศิลปะ สร้างความมั่นใจในตนเอง ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ฝึกทักษะการวาดภาพระบายสี และเรียนรู้ว่า มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างหลากหลาย เราจึงควรยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น ไม่ล้อเลียนหรือดูถูกคนที่แตกต่างจากเรา

3. สาระการเรียนรู้

Avatar หรือ อวตาร เป็นสัญลักษณ์แสดงตัวแทนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ มักพบในเกมคอมพิวเตอร์ เว็บบอร์ด เว็บไซต์ ฯลฯ โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น รูปภาพ รูปถ่าย สัญลักษณ์ ตัวการ์ตูน 2 มิติ หรือ 3 มิติ โดยรากศัพท์ของคำนี้มาจากคำว่า "อวตาร" ในภาษาสันสกฤต

อวตาร หมายถึง การแบ่งภาคมาเกิดบนโลกของเทพ ตามความเชื่อในศาสนาฮินดู เพื่อปราบปีศาจ หรือช่วยเหลือมนุษย์ เช่น พระนารายณ์อวตารลงมาเกิดเป็นพระรามเพื่อปราบทศกัณฐ์ เป็นต้น

การสร้างตัว Avatar ในโลกของคอมพิวเตอร์ จึงเปรียบเสมือนการที่ผู้เล่นแบ่งภาคลงไปเกิด และมีชีวิตอยู่ในเกม หรือเว็บไซต์นั้นๆ นั่นเองปัจจุบันการสร้าง Avatar ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไป ในเกม Play station เกม Wii หรือเกมคอมพิวเตอร์ เช่น The Sims มักจะมีโปรแกรมสำหรับสร้างตัวละครที่ผู้เล่นสามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดให้เหมือนตนเองได้ นอกจากเกมแล้วในเว็บไซต์ต่างๆ ก็สามารถสร้างตัว Avatar ของตนเองได้เช่นกัน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการสร้างตัวการ์ตูน 2 มิติได้ง่ายๆ โดยการเลือกรูปหน้า ลักษณะของดวงตา คิ้ว จมูก ปาก ทรงผม ให้คล้ายกับลักษณะของตนเองมากที่สุด เมื่อเลือกรายละเอียดจนครบก็จะได้เป็น Avatar ของตนเองขึ้นมา Avatar ส่วนใหญ่ไม่เน้นความสมจริง แต่เน้นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ หรือจุดเด่นของผู้สร้างมากกว่า

4. วัตถุประสงค์

- ใบบงาน
- ดินสอ ยางลบ สีไม้
- กระดาษ

5. การจัดการเรียนรู้

(หมายเหตุ เนื่องจากเป็นการเรียนการสอนสัปดาห์แรก ผู้สอนจึงต้องใช้เวลาประมาณ 20 นาทีในการแนะนำตัว แนะนำวิชาเรียน อธิบายข้อตกลงในการเรียน และให้นักเรียนทำแบบทดสอบและแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในการวิจัยก่อนเริ่มการเรียนการสอน)

5.1 ชั้นแนะนำวัฒนธรรม

1) นักเรียนดูภาพการใช้ Avatar ในเว็บไซต์ต่างๆ และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า

- นักเรียนเคยเห็นการใช้ภาพแทนตัวเองแบบนี้หรือไม่? ถ้าเคย เห็นที่ไหนบ้าง?
- นักเรียนทราบหรือไม่ว่าภาพเหล่านี้มีไว้เพื่ออะไร? (เพื่อแทนตัวผู้ใช้) เพราะเหตุใดจึงไม่ใช่ภาพถ่าย? (บางคนไม่ต้องการให้ใครจำได้ และบางครั้งก็เพื่อความปลอดภัย)

Avatar ใน Facebook

Avatar ใน เว็บไซต์

2) ผู้สอนอธิบายที่มาของ Avatar ว่า มาจากคำว่า อวตาร ในภาษาสันสกฤต ซึ่งหมายถึง การแบ่งภาคลงมาเกิดบนโลกของเทพในศาสนาฮินดู ให้นักเรียนอภิปรายว่า ทั้งสองคำนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างไร (Avatar เป็นเหมือนการแบ่งภาคของผู้เล่นลงไปอยู่ในโลกของเกม หรือ อินเทอร์เน็ต)

5.2 ชั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม

Avatar 3 มิติ

Which is your face?

Avatar 2 มิติ

1) นักเรียนดูภาพ Avatar แบบต่างๆ และแสดงความคิดเห็นว่า Avatar มีลักษณะเป็นอย่างไร? (มักเป็นภาพการ์ตูน มีทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ)

2) นักเรียนเคยสร้าง Avatar ของตนเองหรือไม่? การสร้าง Avatar ทำอย่างไร? (เลือกส่วนประกอบต่างๆจากที่กำหนดไว้ให้ ไม่ได้วาดด้วยตัวเอง)

การสร้าง Avatar ง่ายๆ

การสร้าง Avatar 3 มิติ

3) ผู้สอนให้นักเรียนดูภาพ Avatar ของบุคคลที่มีชื่อเสียง แล้วให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์ว่าทำอย่างไร Avatar จึงจะเหมือนตัวจริง (หาลักษณะเด่นและแสดงออกมา)

Avatar ของ Michael

4) ผู้สอนอธิบายถึงการแสดงจุดเด่นของตนเอง โดยเริ่มจากการสังเกตตัวเองก่อน ว่ามีจุดเด่นอยู่ที่ใด บางครั้งจุดเด่นอาจเป็นสิ่งที่ดูเหมือนจะไม่มีดี เช่น ตาโต หรือคิ้วหนา แต่เราสามารถนำมาใช้เป็นจุดเด่นที่ทำให้คนเห็นภาพแล้วรู้ว่าเป็นเราได้ที่ โดยให้นักเรียนดูจาก Avatar ของผู้สอนเป็นตัวอย่าง (หน้าเหลี่ยมป้อมๆ ไม่มีคาง คิ้วหนา ตาโต)

5) ผู้สอนสรุปว่าการจะสร้าง Avatar ที่เหมือนต้องใช้การสังเกตจุดเด่นของตนเอง และความมั่นใจในการแสดงจุดเดนนั้นออกมา บางครั้งการถามเพื่อนก็อาจทำให้เรารู้จุดเด่นของตัวเองมากขึ้นได้เช่นกัน

6) ผู้สอนนำภาพใบหน้าเปล่าๆ ขนาดใหญ่มาให้นักเรียนช่วยกันเติมส่วนประกอบของใบหน้าให้ดูคล้ายกับใบหน้าของผู้สอน เพื่อฝึกทักษะการสังเกต

5.3 ขั้นสร้างผลงาน

1) ผู้สอนแจกใบความรู้ พร้อมใบงานให้นักเรียนแต่ละคน โดยให้นักเรียนสร้าง Avatar ของตนเองจากส่วนประกอบที่กำหนดให้ โดยนักเรียนสามารถแต่งเติมส่วนลำตัวได้ตามใจชอบระบายสีด้วยสีไม้ โดยผู้สอนจะแจกกระดาษบานเล็กให้นักเรียนกลุ่มละ 1 บาน สำหรับสังเกตหน้าตาของตนเอง

2) ผู้สอนแนะนำเรื่องการจัดองค์ประกอบของภาพให้เหมาะสมกับกระดาษ และการเลือกใช้สีซึ่งส่งผลต่อการแสดงบุคลิกของตนเองได้

3) นักเรียนลงมือปฏิบัติงานโดยมีผู้สอนให้คำแนะนำ เมื่อเสร็จแล้วนำมาติดแสดงที่กระดานหน้าห้อง

5.4 ขั้นสรุปผล

- 1) ผู้สอนสุ่มนักเรียนออกมานำเสนอผลงาน โดยเน้นที่การแสดงจุดเด่นของตนเอง
- 2) ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานของเพื่อน ในประเด็นเรื่องการแสดงจุดเด่น การจัดองค์ประกอบและเลือกใช้สี โดยแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม
- 3) นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า Avatar ของแต่ละคนเหมือนกันหรือไม่ เพราะอะไร (ไม่เหมือนกันเพราะเราแต่ละคนไม่เหมือนกัน) ผู้สอนสรุปว่า ในเมื่อเราทุกคนมีเอกลักษณ์ที่แตกต่าง

กัน เราจึงควรปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมกับคนที่แตกต่างจากเรา ให้นักเรียนยกตัวอย่างการปฏิบัติตัวกับคนที่แตกต่างอย่างเหมาะสม (ไม่ล้อเลียน ฯลฯ)

6. การวัดและการประเมินผล

- สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น
- สังเกตจากความตั้งใจในการเรียนและการปฏิบัติงาน
- สังเกตจากการนำเสนอผลงานและการวิจารณ์ผลงานผู้อื่น
- ประเมินจากการตรวจผลงาน

เกณฑ์การให้คะแนน My Avatar

ประเด็นในการพิจารณา	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	4 คะแนน	5 คะแนน
การสร้างใบหน้า	มีส่วนประกอบของใบหน้าน้อย	มีส่วนประกอบของใบหน้าหลากหลาย แต่ยังไม่ครบสมบูรณ์	มีส่วนประกอบของใบหน้าครบสมบูรณ์	ใบหน้าครบสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดที่สังเกตได้	ใบหน้าครบสมบูรณ์ แสดงให้เห็นถึงรายละเอียดที่สังเกตได้ สัดส่วนเหมาะสม
การแสดงออกถึงเอกลักษณ์	แสดงเพศของตนเองได้	แสดงเพศ และทรงผมของตนเองได้	แสดงเพศ ทรงผม และรูปร่างของตนเองได้	แสดงเพศ ทรงผม และใบหน้าของตนเองได้	แสดงลักษณะของตนเองได้อย่างชัดเจน
การจัดองค์ประกอบภาพ	ขนาดภาพยังไม่เหมาะสมกับกระดาษ ภาพดูยาก	ภาพเล็กหรือใหญ่ไปเล็กน้อย รายละเอียดน้อย	ขนาดภาพเหมาะสมกับกระดาษ ภาพมีรายละเอียด	ขนาดภาพเหมาะสมกับกระดาษ ภาพมีรายละเอียด มีการตกแต่งพื้นหลัง	ขนาดภาพเหมาะสมกับกระดาษ ภาพมีรายละเอียด มีการตกแต่งพื้นหลังอย่างมีความหมาย
ความสวยงาม	ลงสีไม่เรียบร้อย ไม่มั่นใจในการลงเส้น	ลงสีไม่เรียบร้อย มีรอยลบเล็กน้อย	ภาพค่อนข้างภาพสะอาด เล็กใช้สีได้เหมาะสม	ภาพสะอาดเรียบร้อย มีการใช้เทคนิคแสงเงา	ภาพสะอาดเรียบร้อย สีเส้นสวยงาม มีการใช้เทคนิคแสงเงา น้ำหนักและและวรรณะสี

เกณฑ์การแปลความหมาย

การแปลความหมายคะแนนผลงาน มีเกณฑ์พิจารณาคะแนนโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 17 - 20 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 13 - 16 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 8 - 12 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 4 - 7 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

คะแนนเฉลี่ย 1 - 3 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

7. สื่อการสอน

- 1) Power Point
- 2) คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กและโปรเจคเตอร์
- 3) ภาพตัวอย่างAvatarแบบต่างๆ
- 4) ภาพใบหน้าและส่วนประกอบของใบหน้า
- 5) ใบงานและใบความรู้

บันทึกหลังการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบความรู้

กิจกรรมที่ 1 “My Avatar”

ผู้สอน น.ส. สิริตา เจือศรีกุล

ชื่อ-สกุล.....ชั้น...../.....เลขที่.....

Avatar หรือ อวตาร เป็นสัญลักษณ์แสดงตัวแทนผู้ใช้คอมพิวเตอร์ มักพบในเกมคอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ ฯลฯ โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น รูปภาพ รูปถ่าย สัญลักษณ์ ตัวการ์ตูน 2 มิติ หรือ 3 มิติ โดยรากศัพท์ของคำนี้มาจากคำว่า “อวตาร” ในภาษาสันสกฤต

อวตาร หมายถึง การแบ่งภาคมาเกิดบนโลกของเทพ ตามความเชื่อในศาสนาฮินดู เพื่อปราบปีศาจ หรือช่วยเหลือมนุษย์ เช่น พระนารายณ์อวตารลงมาเกิดเป็นพระรามเพื่อปราบทศกัณฐ์ เป็นต้น

พระนารายณ์

พระราม

การสร้างตัว Avatar ในโลกของคอมพิวเตอร์ จึงเปรียบเสมือนการที่ผู้เล่นแบ่งภาคลงไปเกิด และมีชีวิตอยู่ในเกม หรือเว็บไซต์นั้นๆ นั่นเอง

Avatar ในเกมออนไลน์

Avatar ในเกมWii

Avatar ในเกม The Sims

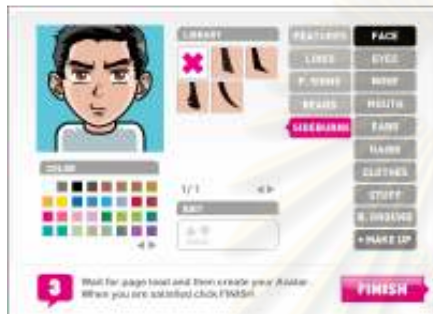
ปัจจุบันการสร้าง Avatar ด้วยตนเองเป็นสิ่งที่พบได้ทั่วไป ในเกม Play station, เกม Wii, หรือเกมคอมพิวเตอร์เช่น The Sims มักจะมีโปรแกรมสำหรับสร้างตัวละครที่ผู้เล่นสามารถปรับเปลี่ยนรายละเอียดให้เหมือนตนเองได้ นอกจากเกมแล้ว ในเว็บไซต์ต่างๆ ก็สามารถสร้างตัว Avatar ของตนเองได้เช่นกัน

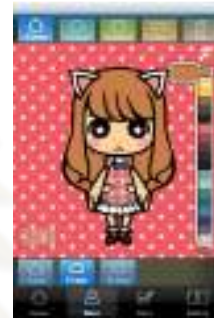
Yahoo Avatar

DTAC ONE D.I.Y Avatar

Avatar ใน faceyourmanga.com

แอปพลิเคชัน Make Me ใน i-phone

ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการสร้างตัวการ์ตูน 2 มิติง่ายๆ โดยการเลือกรูปหน้า ลักษณะของดวงตา คิ้ว จมูก ปาก ทรงผม ให้คล้ายกับลักษณะของตนเองมากที่สุด เมื่อเลือกรายละเอียดจนครบก็จะได้เป็น Avatar ของตนเองขึ้นมา Avatar ส่วนใหญ่ไม่เน้นความสมจริง แต่เน้นการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ หรือจุดเด่นของผู้สร้างมากกว่า

ตัวอย่าง Website สำหรับสร้าง Avatar

<http://faceyourmanga.com>

<http://www.myavatareditor.com/>

<http://www.pocoyize.com/>

http://www.i-am-bored.com/bored_link.cfm?link_id=9962

นักเรียนลองเข้าไปสร้าง Avatar ของตัวเองดูนะคะ

ใบงาน

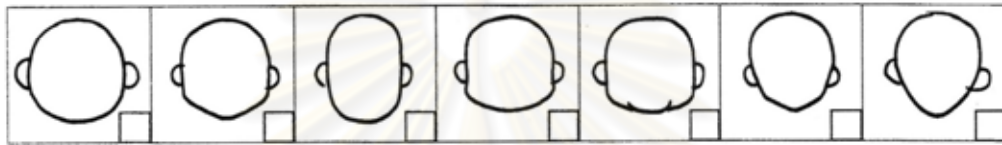
กิจกรรมที่ 1 "Avatar"

ผู้สอน น.ส. สรिता เจือศรีกุล

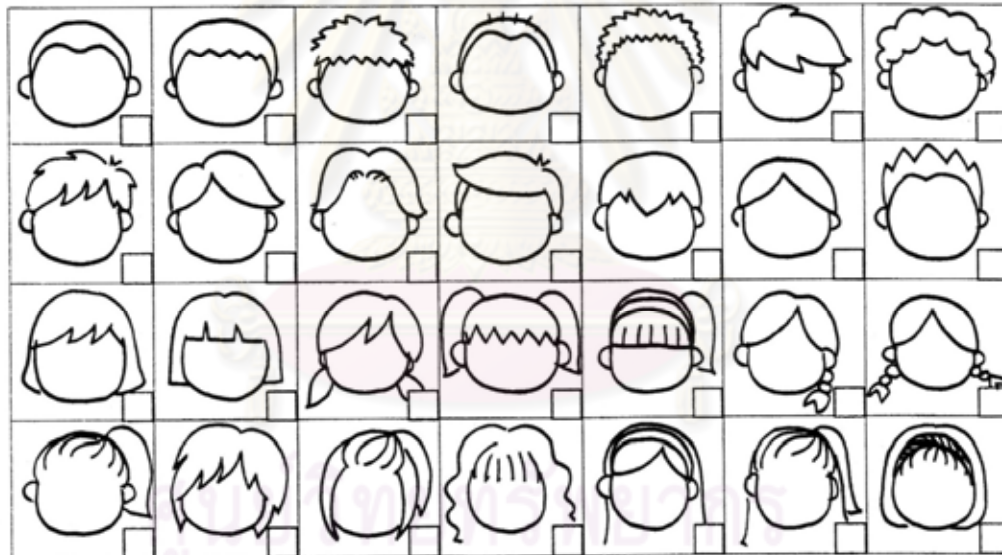
ชื่อ-สกุล..... ชั้น..... / เลขที่.....

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกส่วนประกอบของใบหน้าที่คุณคิดว่าเหมือนตนเองมากที่สุด ทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง แล้วนำมาประกอบเป็น Avatar ของตนเอง โดยเน้นการแสดงเอกลักษณ์ ตกแต่งและระบายสีให้สวยงาม

1. ใบหน้า

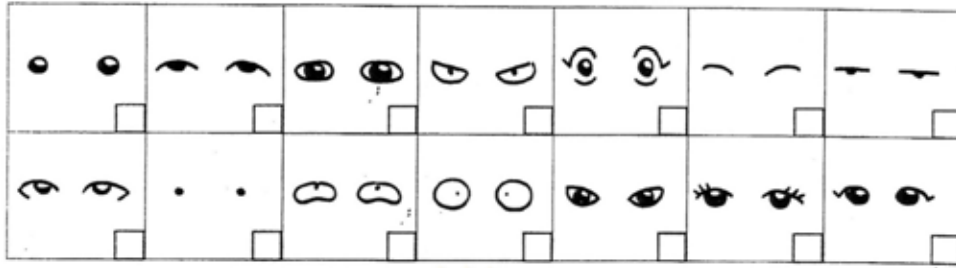
2. ผม

3. คิ้ว

4. ตา

5. จมูก

6. ปาก

หมายเหตุ ส่วนประกอบนอกเหนือจากที่กำหนดให้ นักเรียนสามารถเพิ่มเติมได้ตามใจชอบ

ลองสังเกตใบหน้าตัวเองดูก่อน
แล้วค่อยเลือกนะคะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

My Avatar

เอกลักษณ์ของฉันคือ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สีที่เลือกใช้ก็สามารถแสดงถึง
บุคลิกได้นะคะ

แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา	2553
เรื่อง วาดภาพด้วยเท้า	ผู้สอน	น.ส. สรिता เจือศรีกุล	
สัปดาห์ที่ 3	แผนที่ 3	เวลาเรียน	1 คาบ

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- ศ1.1 ข้อ 1 จังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่างๆในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
 ข้อ 3 การวาดภาพโดยใช้น้ำหนัก แสงเงา และวรรณะสี
 ข้อ 6 การจัดองค์ประกอบศิลป์ และการสื่อความหมายในงานทัศนศิลป์
 ข้อ 7 ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์
- ศ1.2 ข้อ 1 ลักษณะและรูปแบบของงานทัศนศิลป์

1.จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายเกี่ยวกับบทบาทของศิลปะต่อการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม
2. นักเรียนสร้างผลงานจากการวาดภาพด้วยเท้าได้ สามารถนำเสนอได้ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในการทำงานได้ดี
3. นักเรียนชื่นชมศิลปะของผู้พิการ และยอมรับความสามารถของผู้พิการ
4. นักเรียนมีความมั่นใจในผลงานของตนเอง นำเสนอผลงานได้ ยินดีรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2. แนวคิด

วาดภาพด้วยเท้า : เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเห็นความสามารถทางศิลปะของผู้พิการ ซึ่งดูเหมือนคนที่ด้อยความสามารถ แต่แท้จริงแล้วสามารถทำในสิ่งที่คนธรรมดาหลายคนทำไม่ได้ การให้นักเรียนทดลองด้วยตนเองจะทำให้ให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและยอมรับความสามารถของผู้พิการมากขึ้น ลดอคติและเปิดใจยอมรับความแตกต่าง นอกจากนั้นยังได้เรียนรู้บทบาทของศิลปะในการพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ซึ่งจะทำให้เห็นความสำคัญของการเรียนศิลปะมากขึ้น

3. สาระการเรียนรู้

ผู้พิการ หมายถึง ผู้ที่มีความจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวัน หรือการเข้าสังคม เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม หรือการเรียนรู้ ทำให้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือมากกว่าคนทั่วไป อย่างไรก็ตาม การที่พิการไม่ได้แปลว่าไม่สามารถทำอะไร

ได้เลย ยังมีผู้พิการหลายคนที่สามารถทำหลายสิ่งหลายอย่างได้เหมือนคนปกติ และบางครั้งยังทำได้ดีกว่าคนที่ปกติด้วย เช่น การเล่นกีฬาหรือการทำงานศิลปะ

บริษัท จิตรกรสร้างสรรค์ด้วยปากและเท้า หรือ Mouth and Foot Painting Artists (MFPA) เป็นองค์กรทางสังคมที่ทำงานด้านการส่งเสริมศิลปะจากฝีมือการสร้างสรรค์ด้วยปากและเท้าของเหล่าจิตรกรผู้มีร่างกายพิการ มายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ MFPA ซึ่งถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2495 ผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นจิตรกรชาวเยอรมัน ชื่อ มิสเตอร์เอ.อี.สตัดแมน ปัจจุบันมีอายุยาวนานกว่า 52 ปีแล้ว มีสาขากระจายอยู่ใน 70 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย สมาชิกรวมแล้วกว่า 2,000 คน เกณฑ์ที่กำหนดว่าจะเข้าร่วมได้คือ ต้องพิการไม่แขนขา ต้องวาดภาพด้วยปากหรือเท้าก็ได้ หรือวาดได้ทั้งสองอย่าง

ตัวอย่างผลงานของศิลปิน MFPA ที่มีชื่อเสียง

A. E. Stechmann ผู้ก่อตั้ง MFPA ไม่มีแขนทั้ง 2 ข้าง

Michael Monako เป็นอัมพาตที่แขนและ

MFPA จะช่วยเหลือศิลปินเหล่านี้โดยการจัดจำหน่ายผลงานให้ ทั้งในรูปแบบงานศิลปะ ไปจนถึงส.ค.ส. ปฏิทิน สมุด ฯลฯ ปัจจุบันมีศิลปินไทยเป็นสมาชิกอยู่จำนวน 9 คน ทนง โคตรขมภู ศิลปินพิการผู้มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของไทย คือสมาชิกคนแรก

เมื่อทนงอายุได้ 10 ขวบ ก็ล้มป่วยลงด้วยโรคกล้ามเนื้อสลาย แต่แม้ร่างกายพิการ ทนงก็ยังมีคามใฝ่ฝันที่อยากจะทำรูป เขาลงมือฝึกฝนวาดรูปอย่างจริงจังด้วยตัวเอง รูปที่เขาเขียนด้วยการใช้ปากคาบพู่กันในตอนแรกๆ ใช้การไม่ได้ แต่หลังจากการฝึกฝนเป็นเวลาหลายปี ในที่สุดวันหนึ่งก็ได้รับเสียงชื่นชมและการยอมรับ ได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย และถูกรับเชิญให้ไปเป็นอาจารย์สอนศิลปะให้กับคนพิการและคนมือดี ทุกวันนี้เขายังเขียนภาพเพื่อผลิตเป็นบัตรอวยพร

ปีใหม่ทุกปี ผ่านกลุ่มจิตรกรสร้างสรรค์ด้วยปากและเท้า และเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนอื่นๆ ไม่ให้ยอมแพ้แก่โชคชะตา

ศิลปะ นอกจากจะเป็นอาชีพให้แก่ผู้พิการเหล่านี้แล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด ทำให้เกิดความสุขได้แม้ว่าร่างกายจะพิการ

ศิลปะไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะกับผู้พิการเท่านั้น แต่กับผู้ป่วย เด็ก หรือคนชรา ศิลปะก็มีประโยชน์เช่นเดียวกัน “ศิลปะบำบัด” หรือ Art Therapy คือการใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาบำบัดรักษา และฟื้นฟูความสามารถด้านต่างๆ เช่น การปั้นดินเหนียวจะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือให้แข็งแรง การวาดภาพจะช่วยให้ผู้ที่ขาดความสามารถด้านการสื่อสาร แสดงความรู้สึกนึกคิดได้ดีขึ้น

กิจกรรมศิลปะสำหรับผู้ป่วยในโรงพยาบาล

4. วัสดุอุปกรณ์

- กระดาษวาดเขียน
- สีโปสเตอร์
- พู่กัน
- หนังสือพิมพ์สำหรับกันพื้นเปื้อน

5. การจัดการเรียนรู้

5.1 ชั้นแนะนำวัฒนธรรม

1) ผู้สอนให้นักเรียนดู ส.ค.ส. บนกระดาน ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่านักเรียนคิดว่าสวยหรือไม่ นักเรียนชอบภาพไหนมากที่สุด และนักเรียนคิดว่านักเรียนสามารถวาดภาพแบบนี้ได้หรือไม่

2) ผู้สอนอธิบายว่า ส.ค.ส. ที่เห็นทั้งหมดเป็นฝีมือของผู้พิการ ที่พิการเกี่ยวกับแขน แล้วจึงให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่า ถ้าไม่สามารถจับพู่กันได้ด้วยมือ แล้วจะสามารถวาดภาพได้ด้วยวิธีไหน (ใช้ปากหรือเท้าจับพู่กันแทนมือ)

3) ผู้สอนอธิบายเกี่ยวกับผู้พิการ และ MFPA ซึ่งเป็นองค์กรที่รวบรวมศิลปินที่วาดภาพด้วยปากและเท้าไว้โดยเฉพาะ และยกตัวอย่างทง โคตรชมพู ศิลปินพิการที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย

4) นักเรียนดูผลงานของทง โคตรชมพู และแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนคิดว่าสวยหรือไม่ นักเรียนชอบหรือไม่ เพราะอะไร

5.2 ชั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม

1) นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า ศิลปะมีประโยชน์กับผู้พิการในด้านใดบ้าง (เป็นอาชีพ ทำให้มีความสุข) ผู้สอนบันทึกไว้บนกระดาน

2) ผู้สอนอธิบายว่า นอกจากผู้พิการแล้ว ผู้ป่วยในโรงพยาบาลก็ได้รับการแนะนำให้ทำงานศิลปะเช่นกัน นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า ศิลปะช่วยพัฒนาผู้ป่วยอย่างไร ผู้สอนบันทึกไว้บนกระดาน

3) นักเรียนช่วยกันสรุปประโยชน์ของศิลปะในการพัฒนาผู้พิการและผู้ป่วยในด้านต่างๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ฯลฯ โดยเขียนในรูปแบบ Mind Map

4) ผู้สอนถามนักเรียนว่า การพัฒนาเหล่านี้จำเป็นสำหรับคนธรรมดาอย่างนักเรียนไหม เพราะเหตุใด (จำเป็น ศิลปะสามารถพัฒนาคนได้ทุกช่วงวัย การเรียนศิลปะจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน)

5.3 ชั้นสร้างผลงาน

1) ผู้สอนอธิบายขั้นตอนการทำงาน โดยให้นักเรียนวาดภาพด้วยเท้าลงบนกระดาษวาดเขียน ไม่กำหนดโจทย์ แต่เน้นการที่สามารถสื่อความได้ว่าเป็นภาพอะไร

2) ผู้สอนแนะนำว่า การวาดภาพด้วยเท้าจะไม่สะดวกเหมือนมือ ดังนั้นต้องเตรียมพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่อาจเกิดขึ้น เช่น สีหยดเลอะภาพ ลบไม่ได้ก็วาดต่อเติมทับไปเลย เป็นต้น และอย่าลืมเรื่องการรักษาความสะอาด

3) นักเรียนลงมือปฏิบัติงานโดยมีผู้สอนให้คำแนะนำ เมื่อเสร็จแล้วนำมาติดแสดงที่กระดานหน้าห้อง ทำความสะอาดห้องให้เรียบร้อย

5.4 ขั้นสรุปผล

1) ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอผลงาน โดยเน้นเรื่องการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม

2) ผู้สอนให้นักเรียนช่วยแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- นักเรียนพบปัญหาอะไรในการทำงานบ้าง แล้วนักเรียนแก้ปัญหาอย่างไร
- นักเรียนคิดว่าการวาดภาพด้วยเท้ายากหรือไม่
- จากกิจกรรมนี้ทำให้นักเรียนรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับคนพิการบ้าง
- นักเรียนคิดว่าเราควรปฏิบัติกับคนพิการอย่างไรจึงจะเหมาะสม

3) ผู้สอนสรุปว่า คนพิการที่มีความสามารถยังมีอีกมากมาย เช่น นักกีฬาคนพิการ หรือนักดนตรีพิการ นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ และควรมองคนพิการอย่างเท่าเทียมไม่ดูถูก

6. การวัดและการประเมินผล

- สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น
- สังเกตจากความตั้งใจในการเรียนและการปฏิบัติงาน
- สังเกตจากการนำเสนอผลงานและการวิจารณ์ผลงานผู้อื่น
- ประเมินจากการตรวจผลงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์การให้คะแนน วาดภาพด้วยเท้า

ประเด็นในการพิจารณา	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	4 คะแนน	5 คะแนน
การสื่อความหมาย	ดูไม่รู้ว่า เป็นภาพอะไร	ดูรู้บ้างว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร	ดูรู้ว่าเป็นภาพอะไร แต่เห็นรายละเอียดไม่ชัดเจน	ดูรู้ว่าเป็นภาพอะไร เห็นรายละเอียด	ดูรู้ทันทีว่าเป็นภาพอะไร เห็นรายละเอียดชัดเจน
ความคิดสร้างสรรค์	ไม่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ วาดของง่ายๆ	วาดของง่ายๆ แต่มีการแต่งเติมเล็กน้อย	วาดในสิ่งที่ซับซ้อนมากขึ้น	วาดในสิ่งที่แตกต่างจากของคนอื่น	วาดในสิ่งที่แตกต่าง มีความโดดเด่น น่าสนใจ
การจัดองค์ประกอบ	ภาพดูยาก ไม่เป็นระเบียบ	ภาพเล็กหรือใหญ่ไป ไม่เหมาะกับขนาดกระดาษ	ขนาดภาพเหมาะสมกับกระดาษ	ขนาดภาพเหมาะสมกับกระดาษ มีสัดส่วนสมดุล	มีขนาดและสัดส่วนของภาพมีความสมดุล และจัดองค์ประกอบภาพได้อย่างเหมาะสม
การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	ไม่มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แสดงอาการไม่พอใจเมื่อเกิดปัญหา	ไม่มีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ไม่แสดงอาการไม่พอใจ	พยายามถามวิธีการแก้ปัญหาจากเพื่อนและครู	พยายามแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง และสามารถแก้ปัญหาได้	พยายามแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง และแก้ไขได้ดี

เกณฑ์การแปลความหมาย

การแปลความหมายคะแนนผลงาน มีเกณฑ์พิจารณาคะแนนโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 17 - 20 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 13 - 16 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 8 - 12 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 4 - 7 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

คะแนนเฉลี่ย 1 - 3 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

7. สื่อการสอน

- 1) ส.ค.ส. ของศิลปินผู้พิการ
- 2) Power Point
- 3) คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กและโปรเจคเตอร์
- 4) คลิปวีดีโอการทำงาน of ศิลปินผู้พิการ

บันทึกหลังการสอน

ใบความรู้

กิจกรรมที่ 3 “วาดภาพด้วยเท้า”

ผู้สอน น.ส. สรिता เจือศรีกุล

ชื่อ-สกุล.....ชั้น...../.....เลขที่.....

ผู้พิการ หมายถึง ผู้ที่มีความจำกัดในการทำกิจกรรมประจำวัน หรือการเข้าสังคม เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม หรือการเรียนรู้ ทำให้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือมากกว่าคนทั่วไป อย่างไรก็ตาม การที่พิการ ไม่ได้แปลว่าไม่สามารถทำอะไรได้เลย ยังมีผู้พิการหลายคนที่สามารถทำหลายสิ่งหลายอย่างได้เหมือนคนปกติ และบางครั้งยังทำได้ดีกว่าคนที่ปกติด้วย เช่น การเล่นกีฬาหรือการทำงานศิลปะ

บริษัท จิตรกรสร้างสรรค์ด้วยปากและเท้า หรือ Mouth and Foot Painting Artists (MFPA) เป็นองค์กรทางสังคมที่ทำงานด้านการส่งเสริมศิลปะจากฝีมือการสร้างสรรค์ด้วยปากและเท้าของเหล่าจิตรกรผู้มีร่างกายพิการมายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ ในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ผู้ริเริ่มก่อตั้งเป็นจิตรกรชาวเยอรมัน ชื่อ มิสเตอร์เอ.อี.สตัดแมน ปัจจุบันมีอายุยาวนานกว่า 52 ปีแล้ว มีสาขากระจายอยู่ใน 70 ประเทศทั่วโลก รวมทั้งในประเทศไทย สมาชิกรวมแล้วกว่า 2,000 คน เกณฑ์ที่กำหนดว่าจะเข้าร่วมได้คือ ต้องพิการไม่แขนก็ขา ต้องวาดภาพด้วยปากหรือเท้าก็ได้ หรือวาดได้ทั้งสองอย่าง

ตัวอย่างผลงานของศิลปิน MFPA ที่มีชื่อเสียง

A. E. Stechmann ผู้ก่อตั้ง MFPA ไม่มีแขนทั้ง 2 ข้าง

Michael Monako เป็นอัมพาตที่แขนและ

MFPA จะช่วยเหลือศิลปินเหล่านี้โดยการจัดจำหน่ายผลงานให้ ทั้งในรูปแบบงานศิลปะ ไปจนถึงส.ค.ส. ปฏิทิน สมุด ฯลฯ ปัจจุบันมีศิลปินไทยเป็นสมาชิกอยู่จำนวน 9 คน ทนง โคตรขมภู ศิลปินพิการผู้มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของไทย คือสมาชิกคนแรก

เมื่อทนางอายุได้ 10 ขวบ ก็ล้มป่วยลงด้วยโรคกล้ามเนื้อสลาย แต่แม้ร่างกายพิการ ทนางก็ยังมีชีวิตที่อยากจะทำรูป เขาลงมือฝึกฝนวาดรูปอย่างจริงจังด้วยตัวเอง รูปที่เขาเขียนด้วยการใช้ปากคาบพู่กันในตอนแรกๆ ใช้การไม่ได้ แต่หลังจากการฝึกฝนเป็นเวลาหลายปี ในที่สุดวันหนึ่งก็ได้รับเสียงชื่นชมและการยอมรับ ได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย และถูกรับเชิญให้ไปเป็นอาจารย์สอนศิลปะให้กับคนพิการและคนมือดี ทุกวันนี้เขายังเขียนภาพเพื่อผลิตเป็นบัตรอวยพรปีใหม่ทุกปี ผ่านกลุ่มจิตรกรสร้างสรรค์ด้วยปากและเท้า และเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนอื่นๆ ไม่ให้ยอมแพ้แก่โชคชะตา

ศิลปะ นอกจากจะเป็นอาชีพให้แก่ผู้พิการเหล่านี้แล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลายความเครียด ทำให้เกิดความสุขได้แม้ว่าร่างกายจะพิการ

ศิลปะไม่ได้มีประโยชน์เฉพาะกับผู้พิการเท่านั้น แต่กับผู้ป่วย เด็ก หรือคนชรา ศิลปะก็มีประโยชน์เช่นเดียวกัน “ศิลปะบำบัด” หรือ Art Therapy คือการใช้กิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาบำบัดรักษา และฟื้นฟูความสามารถด้านต่างๆ เช่น การปั้นดินเหนียวจะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อให้แข็งแรง การวาดภาพจะช่วยให้ผู้ที่ขาดความสามารถด้านการสื่อสาร แสดงความรู้สึกนึกคิดได้ดีขึ้น

กิจกรรมศิลปะสำหรับผู้ป่วยในโรงพยาบาล

อันนี้เป็นภาพกิจกรรมปั้นดินเหนียวเพื่อฟื้นฟูกล้ามเนื้อที่อ่อน

ชวนคิด : นักเรียนคิดว่าศิลปะมีส่วนช่วยพัฒนาตัวนักเรียนเองในด้านไหนบ้าง ลองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนๆดูนะคะ

ใบงาน

กิจกรรมที่ 3 “วาดภาพด้วยเท้า”

ผู้สอน น.ส. สิริตา เจือศรีกุล

ชื่อ-สกุล..... ชั้น...../.....เลขที่.....

“วาดภาพด้วยเท้า”

ให้นักเรียนวาดภาพลงบนกระดาษวาดเขียนขนาด A3 โดยการใช้เท้าจับพู่กันแทนมือ ไม่กำหนดหัวข้อ ลงสีด้วยสีโปสเตอร์

วัสดุอุปกรณ์

- กระดาษวาดเขียน
- สีโปสเตอร์
- พู่กัน
- กระดาษหนังสือพิมพ์สำหรับปูรองพื้น

ขั้นตอนการทำงาน

1. ปูกระดาษหนังสือพิมพ์ลงบนพื้น เพื่อป้องกันสีเลอะพื้น
2. ถอดถุงเท้า ใช้เท้าจับพู่กันแล้วทดลองวาดลงบนกระดาษใช้แล้วที่ผู้สอนแจกให้
3. วาดภาพลงบนกระดาษวาดเขียน โดยเน้นที่การวาดภาพที่รายละเอียดไม่ซับซ้อน แต่สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นภาพอะไร
4. การวาดภาพด้วยเท้าไม่สะดวกเหมือนการใช้มือ จึงควรเตรียมพร้อมแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอยู่เสมอ เช่น ถ้าสีหยดเลอะภาพก็ต่อเติมให้เป็นส่วนหนึ่งของภาพ เป็นต้น
5. นำผลงานที่เสร็จแล้วมาติดแสดงที่หน้าห้อง และช่วยกันทำความสะอาด

วาดเป็นภาพง่ายๆ แล้วค่อย
เพิ่มรายละเอียดทีหลัง

แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่	5	ภาคเรียนที่	2	ปีการศึกษา	2553
เรื่อง	ตุ๊กล้านนา	ผู้สอน	น.ส. สรिता เจือศรีกุล		
สัปดาห์ที่	5	แผนที่	5	จำนวนคาบ	1

สาระการเรียนรู้แกนกลางที่เกี่ยวข้อง

- ศ1.1 ข้อ 1 จังหวะ ตำแหน่งของสิ่งต่างๆในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
 ข้อ 2 ความแตกต่างระหว่างงานทัศนศิลป์
 ข้อ 7 ประโยชน์และคุณค่าของงานทัศนศิลป์
- ศ1.2 ข้อ 1 ลักษณะและรูปแบบของงานทัศนศิลป์
 ข้อ 2 งานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่น

1. จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนประดิษฐ์ตุ๊กตงของของตัวเอง โดยใช้สีในการสร้างจังหวะและลวดลายได้
2. นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับตุ๊กตง สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของตุ๊กตงแบบต่างๆได้
3. นักเรียนชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่รู้จักได้
4. นักเรียนเข้าใจถึงประโยชน์ของศิลปะในการสร้างสมาธิ ทำให้จิตใจสงบ

2. แนวคิด

ตุ๊กล้านนา : เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมล้านนา และตุ๊กตงซึ่งเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของศิลปะแบบล้านนา ตุ๊กตงมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวล้านนาอย่างเหนียวแน่น การประดิษฐ์ตุ๊กตงเพื่อประกอบพิธีทางศาสนา นอกจากได้บุญแล้ว การตั้งใจประดิษฐ์ตุ๊กตงยังทำให้จิตใจสงบ และเกิดสมาธิอีกด้วย

3. สาระการเรียนรู้

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต หรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนที่ทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน วัฒนธรรมจะมีเอกลักษณ์ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มคน อันเกิดจากอิทธิพลของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจนศาสนาหรือความเชื่อของคนกลุ่มนั้นๆ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่สังเกตได้ง่ายคือวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคต่างๆ เช่น วัฒนธรรมภาคเหนือ วัฒนธรรมภาคอีสาน ฯลฯ วัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถแสดงออกได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ภาษา อาหาร เสื้อผ้า ตลอดจนศิลปะที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น

วัฒนธรรมล้านนา เป็นวัฒนธรรมของคนไทยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา ซึ่งเคยเป็นอาณาจักรที่เรียกว่า “อาณาจักรล้านนา” มาก่อน ชาวล้านนามีภาษา การแต่งกาย อาหารและ ศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งยังคงเอกลักษณ์ได้จนถึงปัจจุบัน

ตุ้ คือ ธงแขวนแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปะแบบล้านนา เพื่อประกอบพิธีในงานบุญต่างๆ ตามความเชื่อว่าการทำตุ้ (ธง) นั้นเปรียบเหมือนการทำบันไดเพื่อไปสู่สวรรค์ พระบรมสารีริกธาตุที่อยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โดยผู้สร้างตุ้เชื่อว่า ผลบุญนี้จะส่งผลให้ได้ใช้ตุ้ที่เคยทำไว้ในงานบุญต่างๆเป็นบันไดในการขึ้นสวรรค์หลังจากที่สิ้นอายุขัยแล้วนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่า ตุ้เปรียบเสมือนธงชัยในการออกศึก ตุ้จึงมีความหมายในการสร้างกำลังใจ และการเอาฤกษ์เอาชัยในงานพิธีต่างๆ นอกเหนือไปจากความหมายด้านศาสนา

ตุ้ ทำได้จากวัสดุที่หลากหลาย เช่น ไม้ โลหะ ผ้า ด้าย หรือกระดาษ ส่วนใหญ่ทำเป็นรูปแถบยาว ห้อยลง ใช้ประดับ หรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับพิธีกรรมที่ใช้ตุ้

4. วัสดุอุปกรณ์

- ไม้ไผ่ผ่าซีก ไม้เสียบลูกชิ้นที่ตัดปลายแหลมออก หรือตะเกียบไม้แบบใช้แล้วทิ้ง
- ไหมพรมสีต่างๆ
- กรรไกร

5. การจัดการเรียนรู้

5.1 ชื่นแนะนำวัฒนธรรม

- 1) นักเรียนดูตุ้ที่แขวนอยู่ในห้อง และแสดงความคิดเห็นว่า
 - นักเรียนทราบหรือไม่ว่าของสิ่งนี้เรียกว่าอะไร (ตุ้)
 - นักเรียนเคยเห็นมาก่อนหรือไม่ ถ้าเคย นักเรียนเคยเห็นที่ไหน
- 2) ผู้สอนอธิบายถึงตุ้ ว่าเป็นศิลปะในวัฒนธรรมล้านนา แล้วถามนักเรียนว่า
 - นักเรียนเคยได้ยินคำว่า “ล้านนา” มาก่อนหรือไม่
 - นักเรียนคิดว่าอาณาจักรล้านน่าน่าจะอยู่บริเวณส่วนใดของประเทศไทย
 - นักเรียนเคยไปเที่ยวภาคเหนือของประเทศไทยบ้างหรือไม่ นักเรียนสังเกตเห็นอะไรที่แตกต่างจากกรุงเทพฯบ้าง

อะไรที่แตกต่างจากกรุงเทพฯบ้าง

3) ผู้สอนอธิบายถึงวัฒนธรรมล้านนา ว่าเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ในจังหวัดภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ซึ่งแม้ว่าจะเป็นชาวไทย อาศัยอยู่ในประเทศไทยเหมือนกัน แต่ก็มีวัฒนธรรมหลายอย่างที่แตกต่าง เช่น ภาษา อาหาร การแต่งกาย รวมไปถึงงานศิลปะในท้องถิ่น

ตุ่งเป็นศิลปะประจำท้องถิ่นอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ในประกอบพิธีต่าง ๆ เหมือนอย่างพวงมาลัย หรือบายศรี

4) นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า นักเรียนรู้จักวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นอกเหนือจากวัฒนธรรมล้านนาบ้างหรือไม่ นักเรียนมีคนใกล้ตัวที่มาจากท้องถิ่นอื่นบ้างหรือไม่ ถ้ามี คนเหล่านั้นมีพฤติกรรมหรือการกระทำอะไรที่แตกต่างจากคนกรุงเทพฯ บ้าง เช่น ภาษา ฯลฯ

5.2 ชั้นวิเคราะห์วัฒนธรรม

1) นักเรียนดูภาพตุ่งแบบต่างๆ แล้วแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้

- นักเรียนคิดว่าตุ่งส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นอย่างไร (ยาว แขนงห้อยลง)
- ตุ่งทำมาจากวัสดุอะไรได้บ้าง (ไม้, โลหะ, กระดาษ, ผ้า และด้าย)
- นักเรียนชอบตุ่งแบบไหนมากที่สุด เพราะอะไร

ตุ่งไส้หมู

ตุ่งกระด้าง

ตุ่งใย

ตุ่งชัย

ตุ่งเป็ง หรือตุ่งนักษัตร

ตุ่งสามหาง

ตุ่งแดง

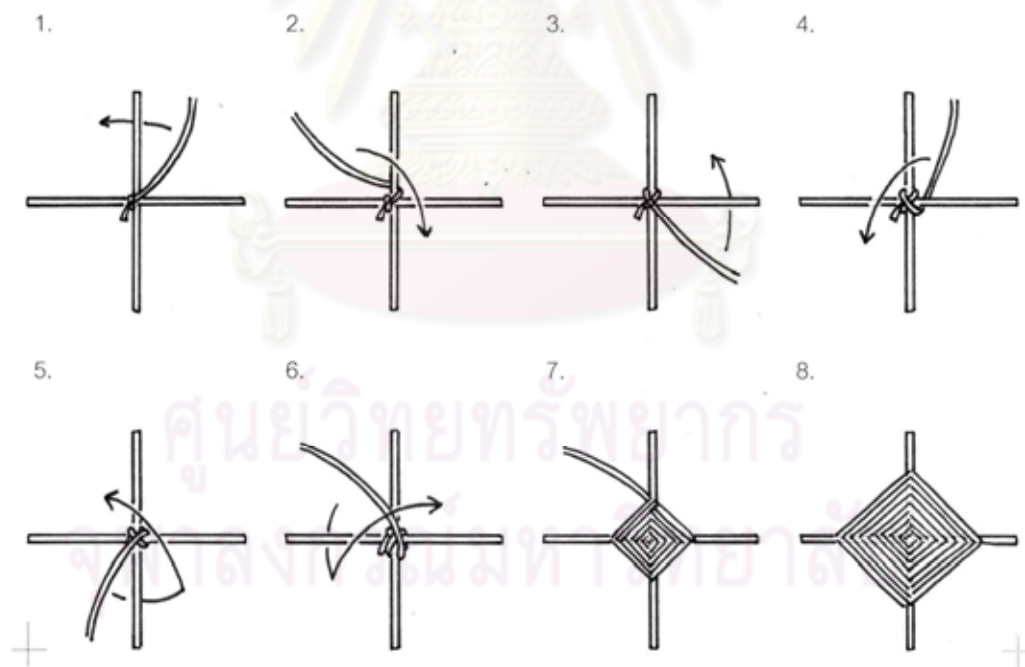
- 2) ผู้สอนอธิบายถึงความเป็นมาของตุ้ ซึ่งเปรียบเสมือนบันไดสู่สวรรค์ จึงต้องทำให้มีลักษณะยาวและห้อยลง ยิ่งยาวมากก็จะไปถึงสวรรค์ได้ง่ายขึ้น
- 3) นักเรียนช่วยกันทายว่าตุ้แบบไหนเรียกว่าอะไร และใช้ในงานพิธีแบบใดบ้าง
- 4) ชาวล้านนาเชื่อว่าการสร้างตุ้เปรียบเสมือนการทำบุญ นักเรียนคิดว่าเพราะอะไร (เป็นการลงทุนลงแรงเพื่อศาสนา)
- 5) ชาวล้านนาเชื่อว่าการทำตุ้ต้องใช้ความตั้งใจ ต้องมีสมาธิ คิดแต่สิ่งที่ดีและทำจิตใจให้สงบ ตุ้จึงจะออกมาสวยงาม นักเรียนคิดว่าสมาธิเกี่ยวกับความสวยงามของตุ้หรือไม่ (ไม่ว่าทำอะไรก็ตาม ถ้ามีสมาธิจะทำได้ดี เพราะจิตใจจะสงบไม่วอกแวก)

5.3 ขั้นสร้างผลงาน

- 1) ผู้สอนอธิบายขั้นตอนการทำตุ้ โดย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการทำงาน

1. นำไม้ 2 แท่งมาวางเป็นรูปเครื่องหมาย + ดังรูป (อาจใช้กาวติดไม้ไว้ให้แน่น เพื่อให้ง่ายต่อการทำงาน)
2. นำไหมพรมมามัดไว้กับไม้ข้างหนึ่ง แล้วพันตามขั้นตอนในแผนภาพ

4. หากต้องการเปลี่ยนสี นำไหมพรมสีที่ต้องการไปมัดต่อจากไหมพรมเส้นที่ใช้อยู่ พยายามซ่อนปมไว้ด้านหลังของตุ้

5. เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้ว นำปลายไหมพรมไปมัดกับไม้ด้านหนึ่งให้แน่น ตัดปลายที่เหลือออก

2) ผู้สอนแนะนำเรื่องการเปลี่ยนสีของไหมพรม เพื่อสร้างจังหวะและลวดลายบนตุ่ง และเรื่องการทำงานอย่างมีสมาธิ เพื่อไม่ให้พันกัน ไหมพรมตึงหรือหย่อนเกินไป ซึ่งจะทำให้ตุ่งไม่สวย

3) นักเรียนสร้างผลงานโดยมีผู้สอนให้คำแนะนำ ผลงานที่เสร็จแล้วนำมาติดหน้าห้อง

5.4 ขั้นสรุป

1) ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าผลงานของใครที่เลือกใช้สีได้ดี มีลวดลายน่าสนใจ ประณีตเรียบร้อยสวยงาม โดยเน้นเรื่องการแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม

2) นักเรียนช่วยกันแสดงความคิดเห็นว่า ระหว่างการทำงานนักเรียนตั้งใจทำงาน และมีสมาธิหรือไม่ นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อทำงานอย่างมีสมาธิ ผลงานออกมาแตกต่างจากเวลาที่ไม่มีความสมาธิหรือไม่ อย่างไร

3) นักเรียนช่วยกันอภิปรายถึงประโยชน์ของศิลปะในการสร้างสมาธิและทำให้จิตใจสงบ

6. การวัดและการประเมินผล

- สังเกตจากการมีส่วนร่วมในการตอบคำถามและการแสดงความคิดเห็น
- สังเกตจากความตั้งใจในการเรียนและการปฏิบัติงาน
- สังเกตจากการนำเสนอผลงานและการวิจารณ์ผลงานผู้อื่น
- ประเมินจากการตรวจผลงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์การให้คะแนน ตุงล้านนา

ประเด็นในการพิจารณา	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	4 คะแนน	5 คะแนน
การทำงานตามขั้นตอน	จำขั้นตอนการทำงานไม่ได้ ต้องอธิบายซ้ำ เกิดความผิดพลาดที่ต้องให้ผู้สอนช่วยเหลือตลอดเวลา	ยังสับสนกับขั้นตอนการทำงาน เกิดความผิดพลาดที่ต้องให้ผู้สอนช่วยเหลือ	มีความเข้าใจ แต่ยังทำบางขั้นตอนไม่ได้ ต้องให้ผู้สอนช่วยเหลือเล็กน้อย	ทำตามขั้นตอนได้ดี ผู้สอนช่วยเหลือเล็กน้อย	ทำตามขั้นตอนได้ดี แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
การเลือกใช้สี	ใช้ไหมพรมสีเดียว	ใช้ไหมพรม 2 สี	ใช้ไหมพรม 3 สี	ใช้ไหมพรม 3 สีขึ้นไป	ใช้ไหมพรม 3 สีขึ้นไป มีการสลับสีไปมาเป็นลวดลาย
การสร้างจังหวะและลวดลาย	ไม่มีการสร้างลวดลาย	มีการสลับสีให้เกิดลวดลาย 1 ครั้ง	มีการสลับสีให้เกิดลวดลาย 2 ครั้ง	มีการสลับสีให้เกิดลวดลายที่สวยงาม	มีการสลับสีให้เกิดลวดลายที่สวยงาม มีจังหวะการสลับสีที่แตกต่างกันเป็นจังหวะ
ความประณีตสวยงาม	ตุงมีรูปร่างบิดเบี้ยว มีไหมพรมพันกันมาก	ตุงเบี้ยวเล็กน้อย มีไหมพรมพันกันมาก	ตุงเบี้ยวเล็กน้อย มีไหมพรมพันกันนิดหน่อย	ตุงเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีไหมพรมพันกันเล็กน้อย	ตุงเป็นรูปสี่เหลี่ยม ขนมเปียกปูน ใหมพรมเรียงกันอย่างเป็นระเบียบสวยงาม

เกณฑ์การแปลความหมาย

การแปลความหมายคะแนนผลงาน มีเกณฑ์พิจารณาคะแนนโดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 17 - 20 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 13 - 16 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับดี

คะแนนเฉลี่ย 8 - 12 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 4 - 7 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้

คะแนนเฉลี่ย 1 - 3 คะแนน หมายถึง ผลงานมีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

7. สื่อการสอน

- 1) ตัวอย่างตุง
- 2) ภาพตุงแบบต่างๆ พร้อมชื่อ
- 3) แผนภาพแสดงขั้นตอนการทำตุง
- 4) ใบความรู้

บันทึกหลังการสอน

ใบความรู้

กิจกรรมที่ 5 “ตุง”

ผู้สอน น.ส. สิริตา แจ็คศรีกุล

ชื่อ-สกุล.....

ชั้น...../.....เลขที่.....

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต หรือรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มคน ที่ทำสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน วัฒนธรรมจะมีเอกลักษณ์ซึ่งแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม อันเกิดจากอิทธิพลของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ตลอดจนศาสนาหรือความเชื่อของคนกลุ่มนั้นๆ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่สังเกตได้ง่ายคือวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคต่างๆ เช่น วัฒนธรรมภาคเหนือ วัฒนธรรมภาคอีสาน ฯลฯ วัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถแสดงออกได้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น ภาษา อาหาร เสื้อผ้า ตลอดจนศิลปะที่สร้างขึ้นในท้องถิ่น

วัฒนธรรมล้านนา เป็นวัฒนธรรมของคนไทยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน และพะเยา ซึ่งเคยเป็นอาณาจักรที่เรียกว่า “อาณาจักรล้านนา” มาก่อน ชาวล้านนามีภาษา การแต่งกาย อาหารและ ศิลปวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง ซึ่งยังคงเอกลักษณ์ได้จนถึงปัจจุบัน

ตุง คือ ธงแขวนแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปะแบบล้านนา เพื่อประกอบพิธีในงานบุญต่างๆ ตามความเชื่อว่าการทำตุง (ธง) นั้นเปรียบเหมือนการทำบันไดเพื่อไปสักการะพระบรมสารีริกธาตุที่อยู่บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ โดยผู้สร้างตุงเชื่อว่า ผลบุญนี้จะส่งผลให้ได้ใช้ตุงที่เคยทำไว้ในงานบุญต่างๆ เป็นบันไดในการขึ้นสวรรค์หลังจากที่สิ้นอายุขัยแล้วนั่นเอง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อที่ว่า ตุงเปรียบเสมือนธงชัยในการออกศึก ตุงจึงมีความหมายในการสร้างกำลังใจ และการเอาฤกษ์เอาชัยในงานพิธีต่างๆ นอกเหนือไปจาก ความหมายด้านศาสนา

การประดับตุงในงานบุญ

ตุง ทำได้จากวัสดุที่หลากหลาย เช่น ไม้ โลหะ ผ้า ด้าย หรือกระดาษ ส่วนใหญ่ทำเป็นรูปแถบยาว ห้อยลง ใช้ประดับ หรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับพิธีกรรมที่ใช้ตุง

เวลาไปเที่ยวภาคเหนือ
นักเรียนเคยเห็นตุงกันบ้างหรือเปล่านั้น?

ตุ่งไล่หมู

ตุ่งกระด้าง

ตุ่งไย

ตุ่งชัย

ตุ่งเป็ง หรือตุ่งนักษัตร

ตุ่งสามหาง

ตุ่งแดง

ตุ่งบางชนิดใช้กับงานบุญ บางชนิดใช้กับงานศพ แต่แต่ละแบบจะมีรายละเอียดในการสร้างและการใช้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชวนคิด : ในแต่ละท้องถิ่นจะมีศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป เช่น หนังสติ๊กของภาคใต้ ฝีตาโขนของภาคอีสาน เวล่านักเรียนไปเที่ยวล่องแวงที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ แหล่งเรียนรู้ หรือลองถามจากคนในท้องถิ่นเพื่อศึกษาดูนะคะ

ใบงาน

กิจกรรมที่ 5 “ตุ่งล้านนา”

ผู้สอน น.ส. สรिता เจือศรีกุล

ชื่อ-สกุล..... ชั้น...../.....เลขที่.....

“ตุ่งล้านนา”

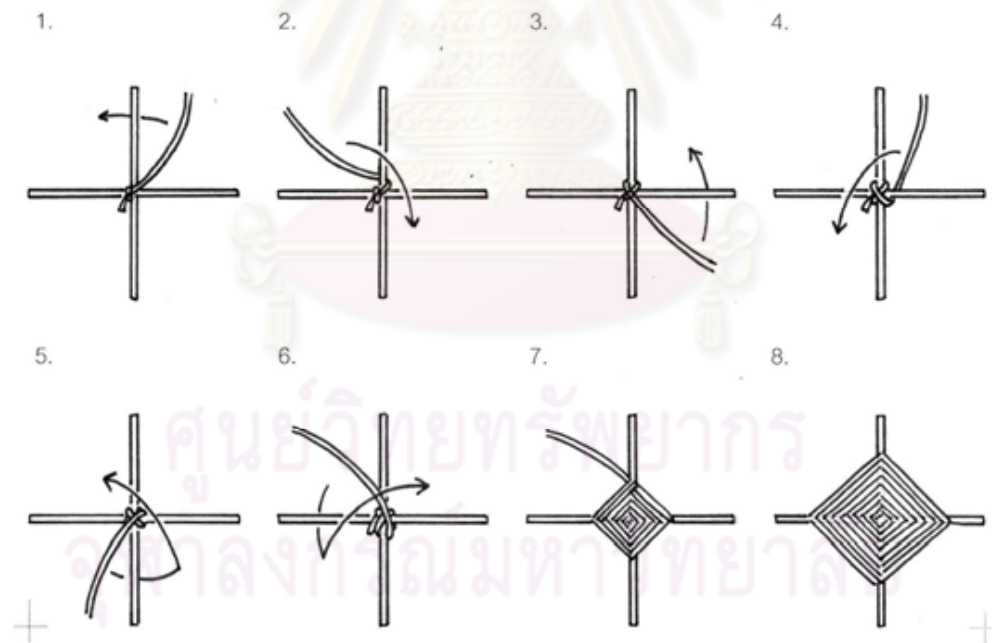
ให้นักเรียนสร้าง “ตุ่งโย” ของตนเอง 1 ชิ้น โดยออกแบบสีและลวดลายในแบบของตนเอง

วัสดุอุปกรณ์

- ไม้ไผ่ผ่าซีก ไม้เสียบลูกชิ้นที่ตัดปลายแหลมออก หรือตะเกียบไม้แบบใช้แล้วทิ้ง
- ไหมพรมสีต่างๆ
- กรรไกร

ขั้นตอนการทำงาน

1. นำไม้ 2 แท่งมาวางเป็นรูปเครื่องหมาย + ดังรูป (อาจใช้กาวติดไม้ไว้ให้แน่นเพื่อให้ง่ายต่อการทำงาน)
2. นำไหมพรมมามัดไว้กับไม้ข้างหนึ่ง แล้วพันตามขั้นตอนในแผนภาพ

4. หากต้องการเปลี่ยนสี นำไหมพรมสีที่ต้องการไปมัดต่อจากไหมพรมเส้นที่ใช้อยู่ พยายามซ่อนปมไว้ด้านหลังของตุ่ง
5. เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้ว นำปลายไหมพรมไปมัดกับไม้ด้านหนึ่งให้แน่น ตัดปลายที่เหลือออก

ภาคผนวก ซ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสังเกตพฤติกรรม

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสังเกตพฤติกรรม

เรื่อง ผลของการสอนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมที่มีต่อการรับรู้คุณค่าศิลปะในนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5

แบบสังเกตพฤติกรรม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ ซึ่งใช้สังเกตผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ด้านคุณค่าศิลปะจากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 โดยมีคำอธิบายรายละเอียดของพฤติกรรมดังตาราง

วิธีการใช้ เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมตามที่ระบุรายละเอียดไว้ ให้ทำเครื่องหมายค่าความถี่ 1 ขีดต่อพฤติกรรมที่ปรากฏ 1 ครั้ง หากมีพฤติกรรมที่น่าสนใจแต่ไม่ตรงกับพฤติกรรมที่ระบุ ให้เขียนไว้ที่ช่องหมายเหตุ

คุณค่าศิลปะ	พฤติกรรมที่คาดหวัง	คำอธิบายพฤติกรรม
1. ศิลปะช่วยพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการ	สังเกตรายละเอียดได้ดี	เมื่อครูสื่อที่ผู้สอนนำเสนอ นักเรียนสามารถบอกรายละเอียดต่างๆที่ปรากฏในสื่อได้
	ผลงานมีเอกลักษณ์	ผลงานของนักเรียนมีความแตกต่างจากผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่ในห้อง เช่น แนวคิด เทคนิคที่ใช้ หรือรายละเอียดที่ปรากฏในผลงาน
	แสดงความคิดเห็นที่แตกต่างจากเพื่อน	ความคิดเห็นของนักเรียนมีประเด็นหรือรายละเอียดที่แตกต่างจากนักเรียนส่วนใหญ่ในห้อง (แต่ยังอยู่ในเนื้อหาเดียวกัน ไม่นอกเรื่อง)
	ตอบคำถามอย่างสร้างสรรค์	นักเรียนตอบคำถามโดยสิ่งที่มีคำตอบมีความแปลกใหม่ น่าสนใจ แสดงถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์
2. ศิลปะทำให้ชื่นชมความ งาม เห็นคุณค่าใน ศิลปวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม	ชื่นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ	แสดงอาการชื่นชมงานศิลปะที่ครูนำเสนอ มีการแสดงความรู้สึกในทางบวก (เช่น ยิ้ม หรือทำเสียง “ว้าว” “โอ้โฮ”) แสดงความคิดเห็นในทางบวก
	จัดเก็บอุปกรณ์อย่างเป็นระเบียบ	เก็บอุปกรณ์และทำความสะอาดห้องเรียนเมื่อเสร็จกิจกรรม โดยไม่บ่นหรือแสดงอาการเบื่อหน่ายไม่พอใจ
	ชื่นชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม	แสดงอาการชื่นชมเมื่อครูนำเสนอวัฒนธรรมต่างๆ แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในทางบวก เชื่อมโยงถึงประสบการณ์และความประทับใจส่วนตัว

คุณค่าศิลปะ	พฤติกรรมที่คาดหวัง	คำอธิบายพฤติกรรม
2. ศิลปะทำให้ชื่นชมความงาม เห็นคุณค่าในศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม	ชื่นชมและแสดงความเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	แสดงออกถึงความสนใจและความชื่นชมในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นในทางบวก เชื่อมโยงถึงประสบการณ์และความประทับใจส่วนตัว
3. ศิลปะช่วยพัฒนาร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม	แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของศิลปะ	แสดงความคิดเห็นว่า ศิลปะมีประโยชน์อย่างไร สำคัญอย่างไร กับตนเองและผู้อื่น
	มีสมาธิในการเรียน	ตั้งใจฟังผู้สอน ไม่พูดแทรก เวลาทำงานไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย ไม่รบกวนเพื่อน
	เรียนด้วยความสนุกสนาน	ยิ้มแย้มแจ่มใส ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมต่างๆ ด้วยความกระตือรือร้น
	ชื่นชมผลงานของเพื่อน	แสดงอาการชื่นชอบ ยกย่อง ชมเชย ประทับใจผลงานของเพื่อน แสดงความคิดเห็นในทางบวก
	ช่วยเหลือเพื่อนระหว่างทำงาน	ช่วยเหลือเพื่อนโดยไม่ต้องให้ครูปอก ไม่แสดงอาการหงุดหงิด หรือรำคาญ
4. ศิลปะช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง	มั่นใจในผลงานของตนเอง	เมื่อมีใครถามเกี่ยวกับผลงาน สามารถอธิบายด้วยความมั่นใจ ไม่ปิดบังหรือพยายามหลบหลีก เมื่อต้องนำเสนอหน้าห้องไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือกลัว
	ตอบสนองคำวิจารณ์อย่างเหมาะสม	ไม่แสดงอาการหงุดหงิดหรือเขินอาย ไม่ได้เถียงหรือแสดงอารมณ์ทางลบ เมื่อเพื่อนหรือครูวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานตน

แบบสังเกตพฤติกรรม

วันที่...../...../..... กิจกรรม.....

ผู้สังเกต.....

No.	ชื่อบุคคล / พฤติกรรม	ข้อที่ 1				ข้อที่ 2				ข้อที่ 3				ข้อที่ 4		หมายเหตุ
		สังเกตได้	ไม่สังเกต	พบเพียงบางครั้ง	พบเป็นประจำ	ไม่พบเลย	พบเพียงบางครั้ง	พบเป็นประจำ	พบตลอดเวลา	ไม่พบเลย	พบเพียงบางครั้ง	พบเป็นประจำ	พบตลอดเวลา	ไม่พบเลย	พบเพียงบางครั้ง	

ภาคผนวก ฅ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
แบบสอบถามภูมิหลังของนักเรียน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามภูมิหลังของผู้เรียน

ชื่อ..... ชั้น...../.....เลขที่.....

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามภูมิหลังของผู้เรียน ขอให้พิจารณาข้อความดังกล่าว แล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ช่องที่ตรงกับความเป็นจริง และเขียนอธิบายในช่องที่เว้นไว้

หมายเหตุ : แบบสอบถามนี้ไม่มีผลต่อผลการเรียน

1. เพศ 1.ชาย 2.หญิง
2. อาชีพผู้ปกครอง 1.รับราชการ
 2.พนักงานบริษัท
 3.ธุรกิจส่วนตัว
 4.อื่นๆ(โปรดระบุ).....

3. ผู้ปกครองให้การสนับสนุนการทำกิจกรรมศิลปะหรือไม่

- 1.สนับสนุน โดย....
- 1.พาไปชมนิทรรศการศิลปะหรือการแสดงศิลปะ
 2.ทำกิจกรรมศิลปะร่วมกับนักเรียน
 3.ให้นักเรียนเรียนศิลปะเพิ่มเติมภายนอกโรงเรียน
 4.อื่นๆ(โปรด

ระบุ).....

2.ไม่สนับสนุน

4. นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับการเรียนศิลปะ

- 1.ชอบ เพราะ.....
 2.ไม่ชอบ เพราะ.....

5. นักเรียนเคยใช้เวลาว่างหรือวันหยุดทำกิจกรรมศิลปะหรือไม่

1.เคย 2.ไม่เคย

6. นักเรียนชอบกิจกรรมทางศิลปะประเภทใดมากที่สุด

- 1.การวาดภาพระบายสี
 2.การปั้น
 3.การพิมพ์ภาพ
 4.การประดิษฐ์
 5.การออกแบบสร้างสรรค์

6. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

7. นักเรียนชอบวาดภาพประเภทใดมากที่สุด

1. ภาพคน
 2. ภาพสัตว์
 3. ภาพทิวทัศน์
 4. ภาพการ์ตูน
 5. ภาพแสดงเหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ
 6. อื่นๆ(โปรดระบุ).....

8. ภาคเรียนที่ผ่านมา นักเรียนได้วิชาศิลปะเกรด..... นักเรียนพอใจหรือไม่

1. พอใจ 2. ไม่พอใจ

9. นักเรียนคิดว่านักเรียนมีความสามารถทางศิลปะอยู่ในระดับใด

1. มาก 2. ปานกลาง 3. น้อย

10. นักเรียนชอบครูผู้สอนวิชาศิลปะหรือไม่

1. ชอบ 2. ไม่ชอบ

ครูศิลปะแบบใดที่นักเรียนชอบ

.....

11. นักเรียนคาดหวังอะไรจากการเรียนวิชาศิลปะ

.....

ตอบตามความเป็นจริงเลยนะคะ
 ครูอยากรู้จักนักเรียนมากขึ้นค่ะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพึงพอใจของนักเรียน
ที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ชื่อ.....ชั้น...../.....เลขที่.....

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน
ขอให้นักเรียนพิจารณาข้อความด้านล่างแล้วตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ
ความรู้สึกมากที่สุด

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ขอบคุณที่ให้
ความร่วมมือนะ

คะ

หมายเหตุ : แบบสอบถามนี้ไม่มีผลต่อผลการเรียน

ข้อ	ข้อความ	1	2	3	4	5
1	นักเรียนชอบการเรียนการสอนในวิชาศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม					
2	นักเรียนได้รู้จักศิลปินและงานศิลปะมากขึ้น					
3	นักเรียนได้รู้จักวัฒนธรรมไทยและต่างชาติมากขึ้น					
4	นักเรียนมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนมากขึ้น					
5	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและครูมากขึ้น					
6	นักเรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต					
7	ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมสามารถนำไปใช้กับวิชาอื่นได้					
8	นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนศิลปะมากขึ้น					
9	นักเรียนสนุกกับการเรียนวิชาศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม					
10	นักเรียนชอบการเรียนศิลปะมากกว่าเดิม					

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามตามความเป็นจริง

1. กิจกรรมที่นักเรียนชอบที่สุด คือ.....

เพราะ.....

2. กิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือ.....

เพราะ.....

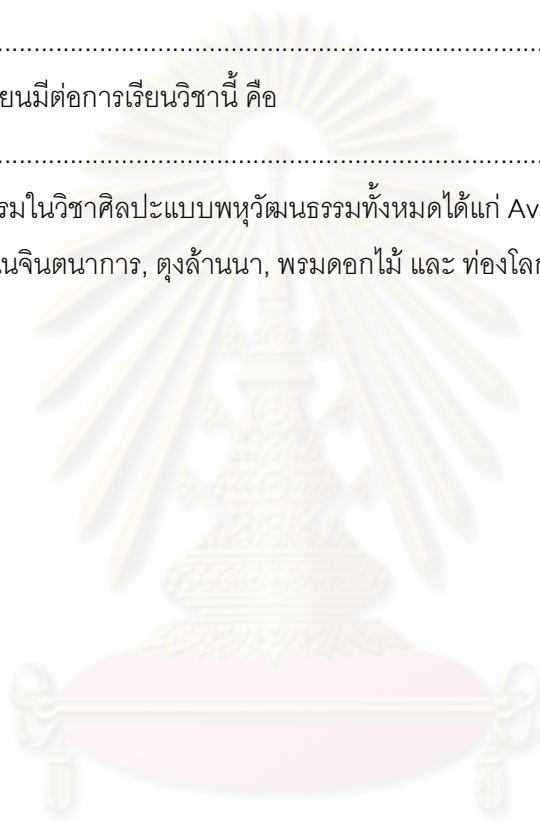
3. นักเรียนคิดว่าวิชานี้มีความแตกต่างจากการเรียนวิชาศิลปะตามปกติหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

4. ความรู้สึกที่นักเรียนมีต่อการเรียนวิชานี้ คือ

.....

*หมายเหตุ – กิจกรรมในวิชาศิลปะแบบพหุวัฒนธรรมทั้งหมดได้แก่ Avatar, หุ่นเคลื่อนไหว, วาดภาพด้วยเท้า, สัตว์ในจินตนาการ, ตุ๊กต่านา, พรมดอกไม้ และ ท่องโลกไปกับศิลปะ(การนำเสนอผลงานกลุ่ม)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

ภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ศิลปะแบบพหุวัฒนธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

นักเรียนช่วยเหลือกันและกันกิจกรรม My Avatar

กิจกรรมวาดภาพด้วยเท้า

นักเรียนมีสมาธิในการทำกิจกรรมตั้งลำนา

นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม

การนำเสนอผลงานกลุ่ม

ศูนย์
จุฬาลง
ร
าลัย

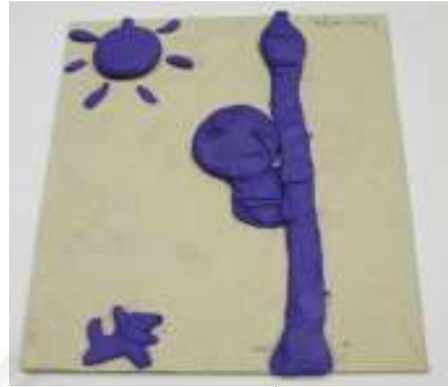
ภาคผนวก ก

ตัวอย่างผลงานนักเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรม My Avatar

กิจกรรม หุ่นเคลื่อนไหว

กิจกรรม วาดภาพด้วยเท้า

กิจกรรม สัตว์ในจินตนาการ

กิจกรรม ตุ้งติ้งานา

กิจกรรม พรหมดอกไม้

กิจกรรม ท่องโลกไปกับศิลปะ

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสริตา เจือศรีกุลเกิดเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2528 จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อปี การศึกษา 2549 เป็นอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปะและการงานพื้นฐานอาชีพ ระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 และ 2 ที่โรงเรียนสาธิตพัฒนาเป็นเวลา 2 ปี และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปีการศึกษา 2552

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย